

agencija za znanost i visoko obrazovanje

**Izazovi u visokom obrazovanju za vrijeme
pandemije bolesti COVID-19 i socijalne izolacije:
iskustva i potrebe studenata i djelatnika visokih
učilišta**

Zagreb, rujan 2020. godine

Izdavač:

Agencija za znanost i visoko obrazovanje

Za izdavača:

prof. dr. sc. Jasmina Havranek, v.d. ravnatelja

Izvještaj priredile:

Sandra Bezjak

Mina Đorđević

Željka Plužarić

Imenice u ovome tekstu kao što su student, sudionik, nastavnik i sl. podrazumijevaju rodnu razliku.

Pojmovi u tekstu kao što su:

- *online* / virtualna / nastava na daljinu podrazumijevaju nastavu u okviru visokog obrazovanja koja se ne izvodi na visokom učilištu nego uz pomoć računala i interneta, na daljinu, bez fizičkog kontakta;
- *online* /virtualno okruženje u visokom obrazovanju podrazumijeva odsutnost učioničke nastave i pratećih aktivnosti, fizičkog susreta nastavnika i studenata te studenata međusobno;
- *online* ispit u visokom obrazovanju podrazumijeva provjeru usvojenih ishoda učenja kod studenata isključivo korištenjem računala i interneta, bez fizičkog kontakta.

Molimo korisnike ove publikacije da prilikom korištenja podataka navedu izvor Agenciju za znanost i visoko obrazovanje.

Sadržaj

UVOD	5
NAČIN PRIKUPLJANJA PODATAKA I UZORAK	6
REZULTATI ISTRAŽIVANJA	7
1. Tehnološki uvjeti studiranja u <i>online</i> okruženju za vrijeme izvanrednih okolnosti	7
a. Pristup internetu	7
b. Pristup djelatnika od kuće dokumentima, nastavnim sadržajima i drugim materijalima i podacima pohranjenim na računaru na visokom učilištu	8
c. Pristup studenata knjižničnoj građi od kuće	9
d. Razina mojih digitalnih kompetencija	10
e. Sveukupna tehnološka podrška Vašem radu od strane Vašeg visokog učilišta	11
Osobna iskustva i potrebe za podrškom	12
2. Kvaliteta izvedbe <i>online</i> nastave za vrijeme izvanrednih okolnosti	34
a. Kvaliteta izvedbe <i>online</i> poučavanja kroz predavanja	34
b. Kvaliteta izvedbe <i>online</i> poučavanja kroz praktičnu i terensku nastavu	35
c. Kvaliteta nastavnih materijala (npr. literatura i dr.) u virtualnom okruženju	36
d. Mogućnost interakcije nastavnika sa studentima u virtualnom okruženju	37
e. Nastavnička opterećenost nastavom	38
Osobna iskustva i potrebe za podrškom	39
3. Kvaliteta podrške studentima u <i>online</i> okruženju za vrijeme izvanrednih okolnosti	50
a. Kvaliteta pružene podrške studentima u uvjetima studiranja u virtualnom okruženju	50
b. Mogućnost individualiziranog pristupa nastavnika pojedinom studentu	51
c. Adekvatnost pružene podrške stranim studentima u uvjetima studiranja u virtualnom okruženju	52
d. Prikupljanje povratnih informacija studenata o studentskim potrebama i zadovoljstvu studiranjem	53
e. Mogućnost upućivanja studenata na psihološko savjetovanje unutar matične institucije	54
f. Mogućnost korištenja psihološkog savjetovanja studenata u slučaju potrebe unutar matičnog visokog učilišta	55
Osobna iskustva i potrebe za podrškom	55
4. Vrednovanje i ocjenjivanje studentskih postignuća (ishoda učenja) u <i>online</i> okruženju za vrijeme izvanrednih okolnosti	64
a. Ocjenjivanje studenata pokazalo je uspješno savladavanje gradiva pojedinih nastavnih jedinica (studenti su uspješno postizali predviđene ishode učenja) za vrijeme studiranja u virtualnom okruženju	64
b. Kriteriji i metode vrednovanja i ocjenjivanja jasni su studentima i objavljeni prije početka izvođenja pojedinih nastavnih jedinica	65
c. Kriteriji i metode ocjenjivanja usklađeni su s korištenim nastavnim metodama u virtualnom okruženju	67
d. Ocjenjivanje studenata objektivno je i pouzdano tijekom studiranja u virtualnom okruženju	68
e. Studenti su dobivali povratne informacije o rezultatima vrednovanja, a prema potrebi, i savjete za proces učenja tijekom studiranja u virtualnom okruženju	69
Osobna iskustva i potrebe za podrškom	70
5. Opterećenje studenata u <i>online</i> okruženju za vrijeme izvanrednih okolnosti	80
a. Opterećenje studenta u online okruženju za vrijeme izvanrednih okolnosti	80
b. Opterećenje studenata pripremom za nastavni proces (seminari, istraživački rad, prezentacije i sl.)	81
c. Opterećenje studenata samostalnim učenjem i pripremom za ispite/kolokvije	82
Osobna iskustva i potrebe za podrškom	83
6. Socijalno-psihološki aspekt poučavanja u <i>online</i> okruženju za vrijeme izvanrednih okolnosti	93

a. Sveukupna psihička dobrobit tijekom studiranja/rada u virtualnom okruženju	93
b. Pojava osjećaja tjeskobe i / ili depresivnosti tijekom studiranja/rada u virtualnom okruženju	94
c. Razina zabrinutosti oko akademskih obveza tijekom studiranja / rada u virtualnom okruženju	95
d. Razina motivacije za studentskim obvezama tijekom studiranja u virtualnom okruženju	96
Osobna iskustva i potrebe za podrškom.....	97
ZAKLJUČAK.....	109

UVOD

Novonastale prilike uzrokovane COVID-om 19 uvelike su izmijenile procese i iskustvo učenja i poučavanja studenata i nastavnika širom svijeta te su bitno utjecale na način rada visokih učilišta.

Agencija za znanost i visoko obrazovanje (AZVO), u okviru svojeg fokusa na kontinuirani razvoj kvalitete visokog obrazovanja, redovito pruža podršku visokim učilištima u svim segmentima njihova rada, a u ovim nepredvidivim okolnostima želi poseban naglasak staviti na sustav uzajamne podrške kako studentima tako i djelatnicima.

Europska udruga za osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju (European Association for Quality Assurance in Higher Education – ENQA) također snažno potiče agencije članice na održavanje dijaloga s institucijama i nacionalnim tijelima kako bi se riješila sva operativna pitanja djelovanja visokih učilišta i akreditacijskih tijela na nacionalnoj razini u situaciji globalne pandemije.

S ciljem boljeg razumijevanja dubine i širine utjecaja pandemije na iskustvo studiranja i poučavanja, *Agencija za znanost i visoko obrazovanje* je putem anketnih upitnika za studente i djelatnike visokih učilišta prikupila procjene sudionika o pojedinim aspektima rada i studiranja u vrijeme izvanrednih okolnosti kao i osobna iskustva sudionika u razdoblju od ožujka do srpnja 2020. godine.

U prikazu rezultata ankete koji slijedi posebno vrijednima smatramo zapise osobnih iskustava i promišljanja studenata i djelatnika visokih učilišta o njihovom djelovanju u izvanrednim okolnostima koje nakon svakog bloka pitanja prenosimo, uz manje uredničke intervencije, gotovo u cijelosti.

Također, uz svaki pojedini blok pitanja saželi smo i potrebe za podrškom koje su iskazali studenti i djelatnici u svakom pojedinom aspektu rada i studiranja tijekom izvanrednih okolnosti u proljeće 2020. godine.

Prikaz osobnih iskustava i potreba predstavlja autentično svjedočanstvo velikog angažmana visokih učilišta i studenata te njihove prilagodljivosti i fleksibilnosti u kriznim uvjetima što je omogućilo da se proces studiranja odvijao i dalje, iako u sasvim novim i dosad nepoznatim okolnostima. Ujedno vjerujemo da iskaz potreba ukazuje i na daljnje aktivnosti koje dionici u sustavu mogu poduzeti kako bi se olakšalo i unaprijedilo funkcioniranje u kriznim okolnostima ukoliko se one nastave ili se ponovno pojave u budućnosti te kako bi se novostečene kompetencije razvijene uslijed situacije krize diseminirale među svim djelatnicima i studentima u cilju njihova osnaživanja i pojačavanja spremnosti za takva eventualna razdoblja u budućnosti te kako bi se pojedine novostečene vještine i modaliteti rada za koje se to smatra prikladno prenijeli i u redovno funkcioniranje izvan kriznih razdoblja.

Pred Vama je detaljan izvještaj koji obuhvaća neke aspekte rada visokih učilišta i studentskog iskustva u uvjetima pandemije bolesti COVID-19 i socijalne izolacije, prepoznate teškoće i potrebe za podrškom visokim učilištima i studentima za koji vjerujemo da će dati korisne uvide akademskoj zajednici, studentima, donositeljima politika u području visokog obrazovanja ali i poticaj za slična istraživanja u budućnosti.

NAČIN PRIKUPLJANJA PODATAKA I UZORAK

Podatci su prikupljeni tijekom lipnja i srpnja 2020. godine pomoću elektroničkog [upitnika za visoka učilišta](#) i elektroničkog [upitnika za studente](#). Upitnici su dostavljeni elektroničkom poštom svim čelnicima visokih učilišta te Uredima za kvalitetu sa zamolbom za objavu upitnika na mrežnim stranicama i drugim komunikacijskim platformama i kanalima matičnih institucija uz poziv djelatnicima visokih učilišta i poziv studentima na popunjavanje ankete. Upitnik za studente dostavljen je i svim studentskim zborovima u Republici Hrvatskoj uz istu zamolbu.

Anketna pitanja podijeljena su u više kraćih tematskih cjelina kojima se željelo istražiti postojeće stanje u pogledu tehnoloških uvjeta studiranja u *online* okruženju za vrijeme izvanrednih okolnosti, kvalitete izvedbe *online* nastave (nastave na daljinu), kvalitete podrške studentima u *online* okruženju, ocjenjivanje studenata, opterećenje studenata, socijalno-psiholoških aspekata poučavanja te poželjnih oblika potpore visokih učilišta i drugih relevantnih tijela u sustavu visokog obrazovanja poput Ministarstva znanosti i obrazovanja te Agencije za znanost i visoko obrazovanje.

Na *upitnik za djelatnike visokih učilišta* odgovorilo je 764 djelatnika od čega 102 čelnika ili člana uprave visokog učilišta, 96 voditelja organizacijske jedinice (npr. odsjeka, odjela, zavoda i sl.), 540 nastavnika i 26 djelatnika stručne službe visokog učilišta (tajništva, tajništva katedri, djelatnika dekanata, studentske službe, knjižnice, informatičke službe).

Na *upitnik za studente* odgovorilo je ukupno 1114 studenata, od čega je 395 studenata i 719 studentica. Od ukupnog broja studenata koji su odgovorili na upitnik, 914 studenata studira na javnom visokom učilištu, a 199 na privatnom visokom učilištu.

Raspodjela studenata koji su odgovorili na upitnik prema vrsti studija je sljedeća:

a) sveučilišni studiji:

- preddiplomski sveučilišni studij – 467 studenata
- integrirani preddiplomski i diplomski studij – 71 studenata
- diplomski sveučilišni studij – 124 studenata
- poslijediplomski specijalistički studij – 6 studenata
- poslijediplomski doktorski studij – 2 studenata

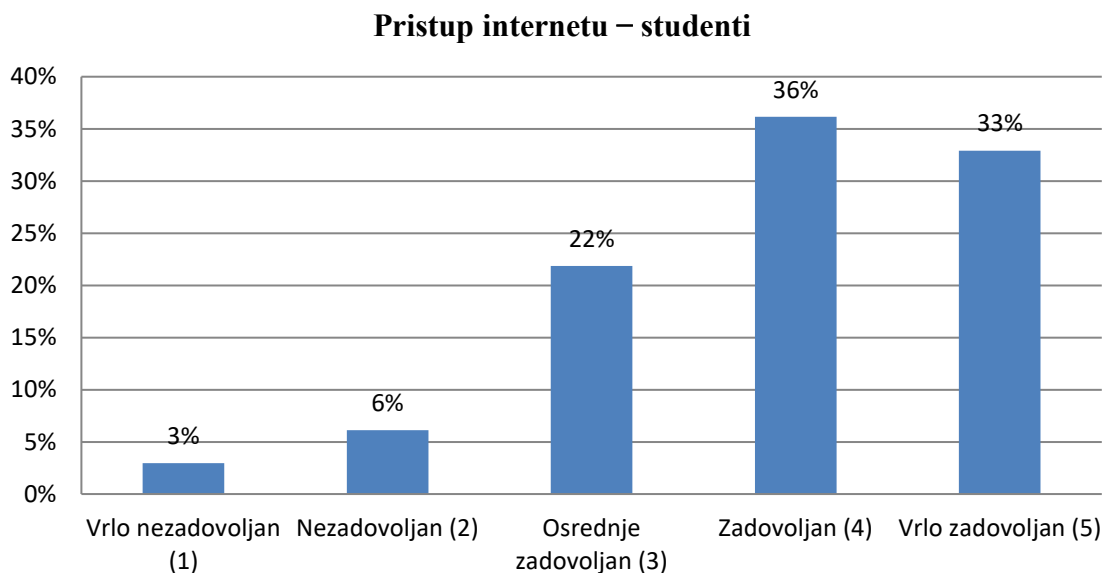
b) stručni studiji:

- kratki stručni studij – 4 studenata
- preddiplomski stručni studij – 367 studenata
- specijalistički diplomski stručni studij – 73 studenata.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

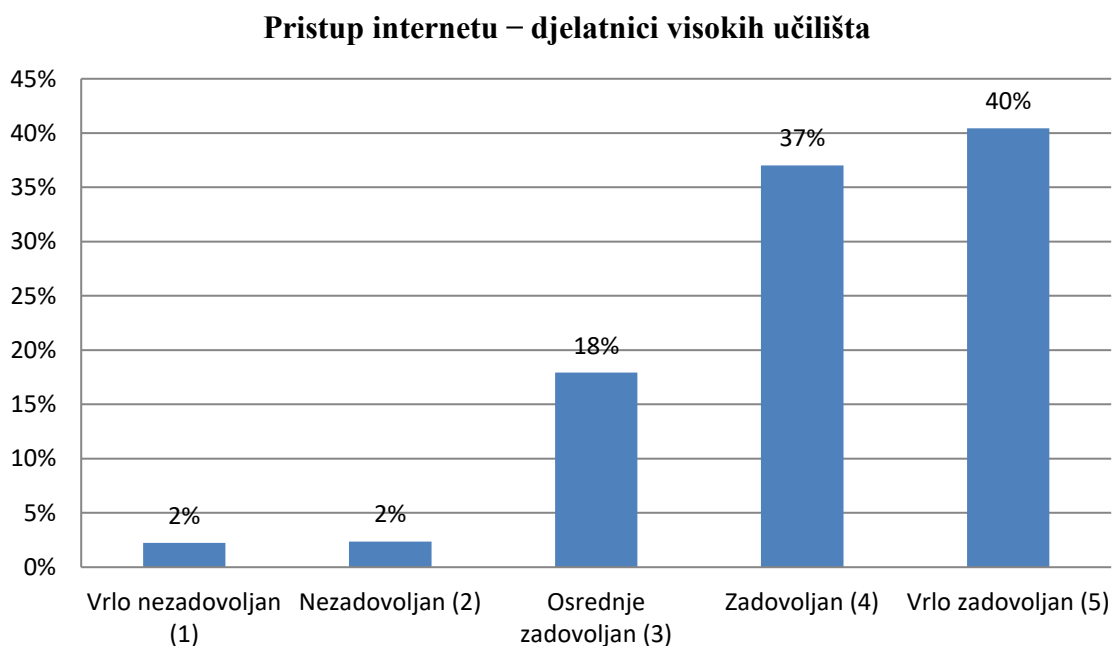
1. Tehnološki uvjeti studiranja u *online* okruženju za vrijeme izvanrednih okolnosti

a. Pristup internetu

Grafikon 1: Zadovoljstvo studenata pristupom internetu

Većina studenata koji su sudjelovali u istraživanju (69 %) zadovoljna je i vrlo zadovoljna pristupom internetu za vrijeme izvanrednih okolnosti, dok ih je vrlo nezadovoljno i nezadovoljno tek 9 %.

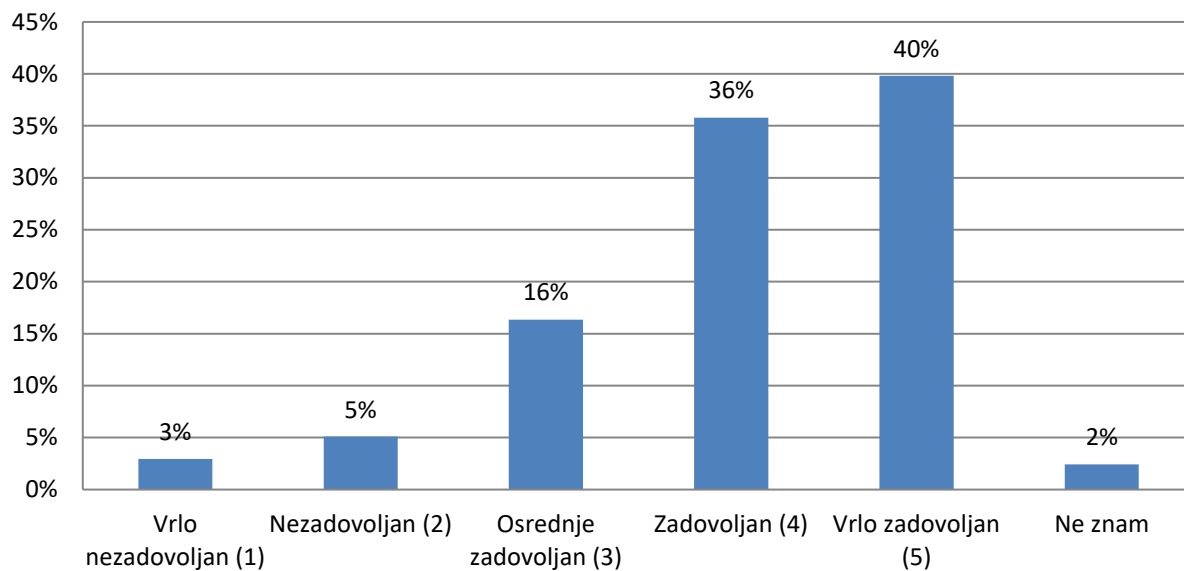

Grafikon 2: Zadovoljstvo djelatnika visokih učilišta pristupom internetu

Većina djelatnika (77 %) zadovoljna je i vrlo zadovoljna pristupom internetu za vrijeme izvanrednih okolnosti, dok ih je manji dio vrlo nezadovoljan i nezadovoljan (4 %).

b. Pristup djelatnika od kuće dokumentima, nastavnim sadržajima i drugim materijalima i podacima pohranjenim na računaru na visokom učilištu

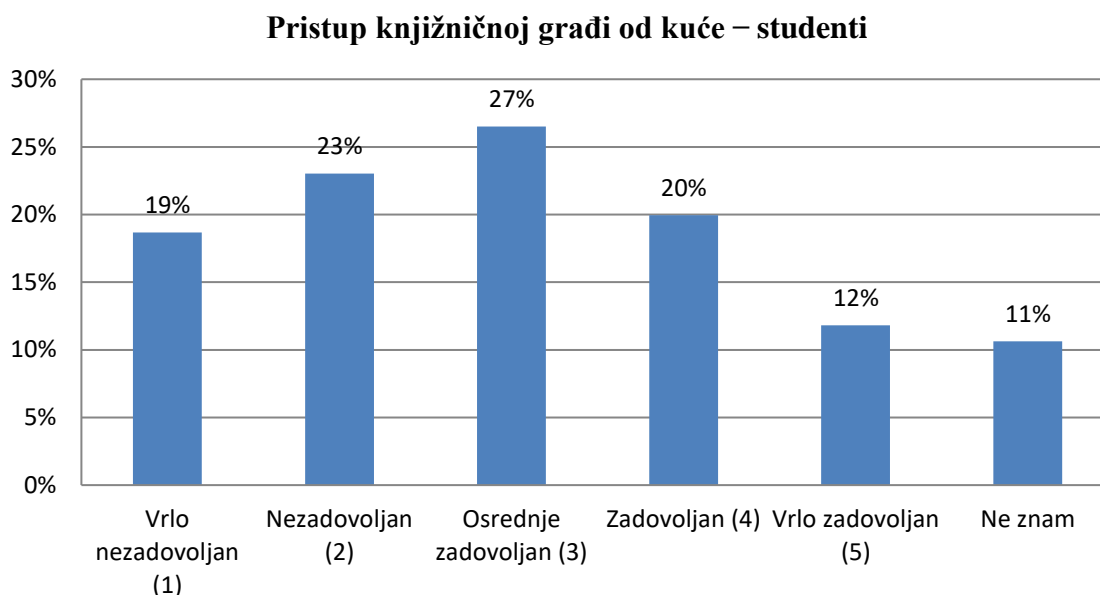
Pristup od kuće dokumentima, nastavnim sadržajima i drugim materijalima – djelatnici visokih učilišta

Grafikon 3: Zadovoljstvo djelatnika visokih učilišta pristupom dokumentima, nastavnim sadržajima i drugim materijalima od kuće

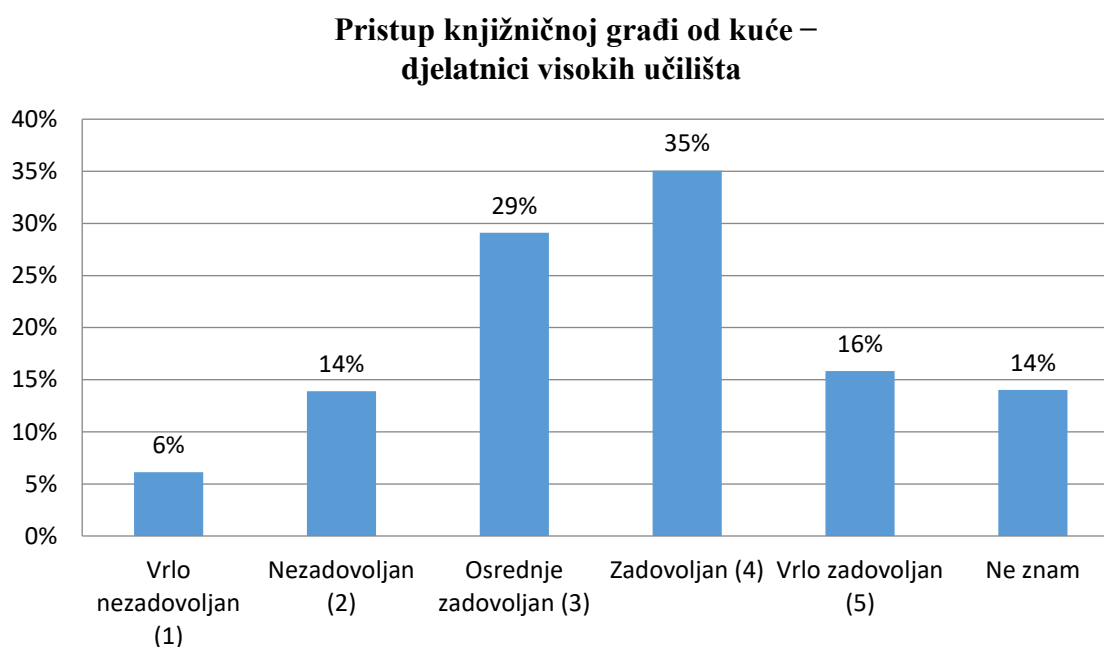
Zadovoljstvo (*zadovoljan* i *vrlo zadovoljan*) pristupom materijalima od kuće izražava 76 % sudionika, dok nezadovoljstvo (*nezadovoljan* i *vrlo nezadovoljan*) iskazuje njih 8 %.

c. Pristup studenata knjižničnoj građi od kuće

Grafikon 4: Zadovoljstvo studenata pristupom knjižničnoj građi od kuće

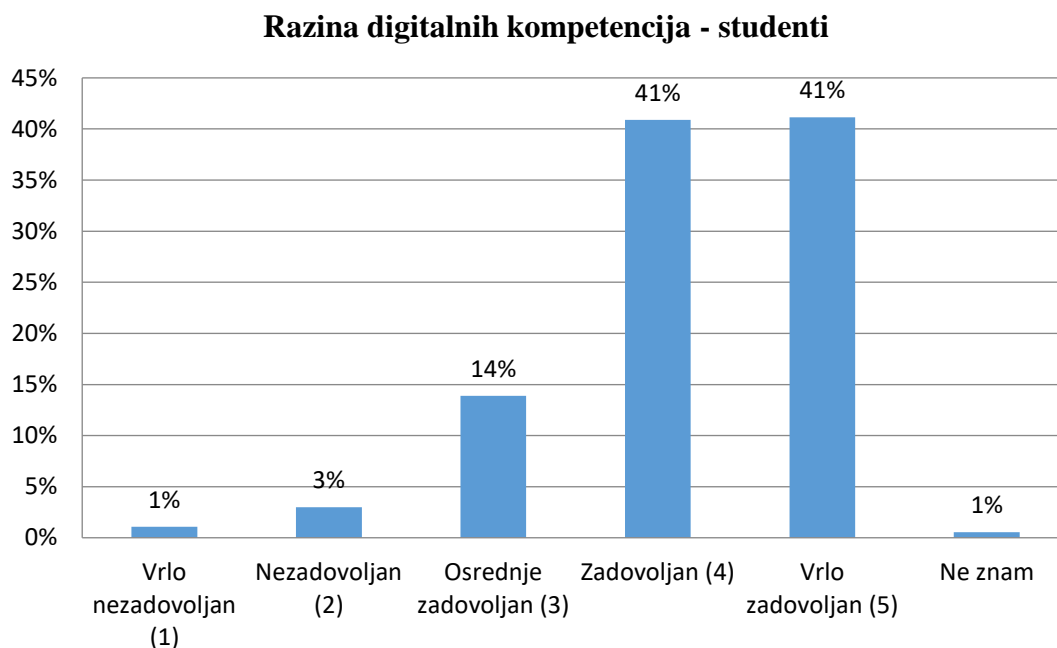
Gotovo polovina studenata (42 %) vrlo je nezadovoljna i nezadovoljna pristupom knjižničnoj građi za vrijeme izvanrednih okolnosti, 32% ih je zadovoljno i vrlo zadovoljno, dok je 27% sudionika odgovorilo kako je osrednje zadovoljno pristupom knjižničnoj građi.

Grafikon 5: Zadovoljstvo djelatnika visokih učilišta pristupom knjižničnoj građi od kuće

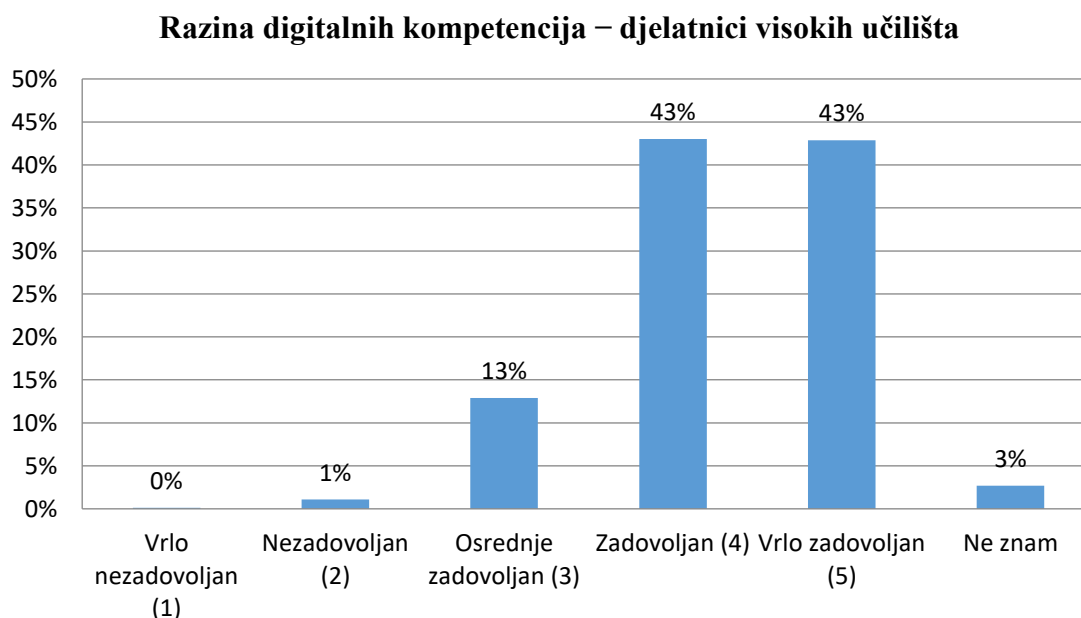
Pristupom knjižničnoj građi od kuće zadovoljno i vrlo zadovoljno je 51 % djelatnika, dok neki oblik nezadovoljstva izražava 20 %. Preostali sudionici su osrednje zadovoljni (29 %) ili ne mogu odgovoriti na pitanje (14 %).

d. Razina digitalnih kompetencija

Grafikon 6: Zadovoljstvo studenata razinom digitalnih kompetencija

Najveći dio studenata (82 %) izrazio je zadovoljstvo (*zadovoljan* i *vrlo zadovoljan*) razinom vlastitih digitalnih kompetencija, dok je samo 4 % izrazio nezadovoljstvo (*vrlo nezadovoljan* i *nezadovoljan*).

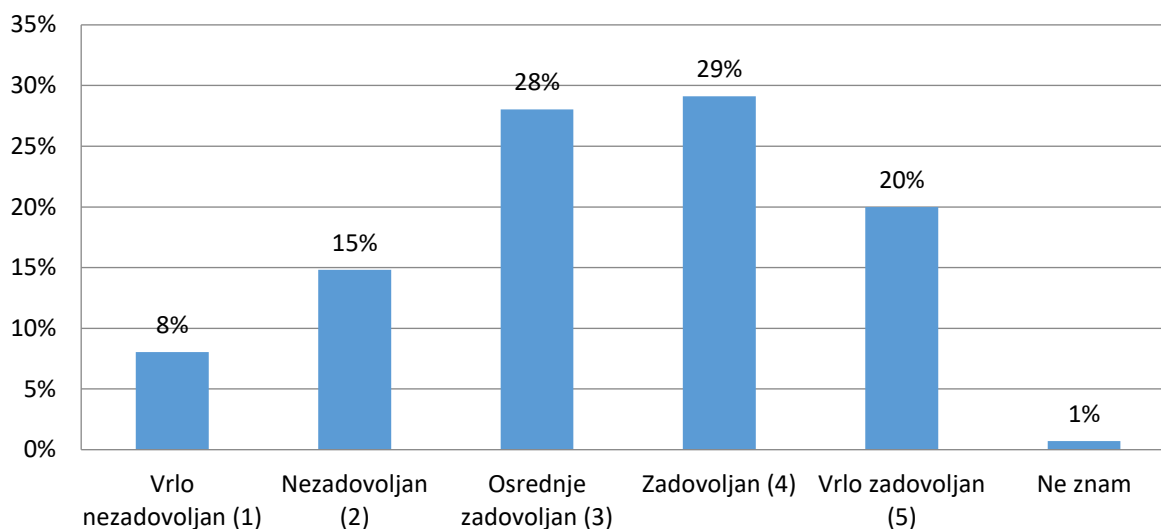

Grafikon 7: Zadovoljstvo djelatnika visokih učilišta razinom digitalnih kompetencija

Čak 86 % sudionika navodi da je zadovoljno ili vrlo zadovoljno razinom svojih digitalnih kompetencija, dok nezadovoljstvo iskazuje njih 1 %, pri čemu 3 % sudionika ne može procijeniti.

e. Sveukupna tehnološka podrška radu od strane Vašeg visokog učilišta

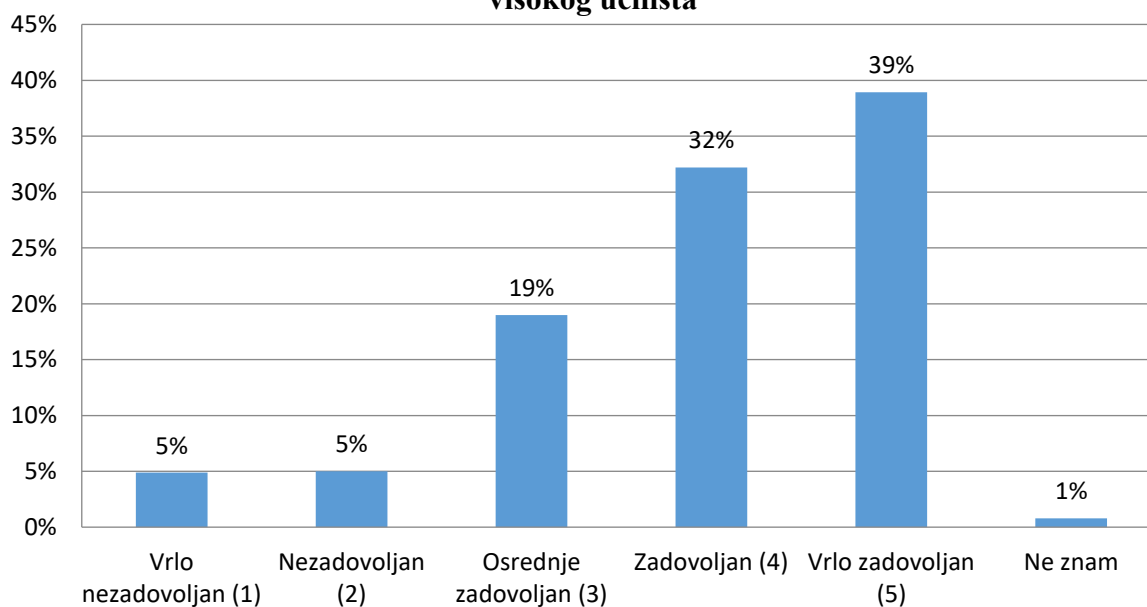
Sveukupna tehnološka podrška radu studenata od strane matičnog visokog učilišta

Grafikon 8: Zadovoljstvo studenata tehnološkom podrškom njihovu radu od strane matičnog visokog učilišta

Zadovoljstvo (*zadovoljan* i *vrlo zadovoljan*) sveukupnom tehnološkom podrškom matične institucije radu studenata izrazilo je 49 % studenata koji su sudjelovali u istraživanju, a nezadovoljstvo (*vrlo nezadovoljan* i *nezadovoljan*) njih 23 %.

Sveukupna tehnološka podrška radu djelatnika od strane matičnog visokog učilišta

Grafikon 9: Zadovoljstvo djelatnika visokih učilišta tehnološkom podrškom njihovu radu od strane matičnog visokog učilišta

Djelatnici visokih učilišta uglavnom su zadovoljni i vrlo zadovoljni (71 %) tehnološkom podrškom matične institucije, dok neki oblik nezadovoljstva iskazuje njih 10 %.

Osobna iskustva i potrebe za podrškom

Osobna iskustva studenata u segmentu tehnološki uvjeti studiranja

Iskustva studenata razlikuju se od pozitivnih do negativnih. Ono čime su zadovoljni, posebno oni koji studiraju i rade, jest činjenica kako uz *online* nastavu nisu morali vrijeme utrošiti na putovanje i odlazak na visoko učilište, a korisno im je bilo i to što predavanja mogu snimiti i ponovno ih pregledati. Međutim, dio ih je naveo da im se *online* predavanja sviđaju, ali kada je riječ o vježbama i slično, preferiraju nastavu uživo. Istaknuli su kako im je internetska povezanost stvarala probleme te da nisu svi nastavnici jednako osposobljeni za korištenje aplikacija potrebnih za izvođenje *online* nastave.

Slijede neka od iskustava studenata:

- *Sve potrebno bilo je dostupno, bez posebnih poteškoća.*
- *S obzirom da sam zaposlen i da imam dijete, online nastava mi je pomogla da odslušam sva predavanja i usvojim gradivo.*
- *Brzo i efikasno.*
- *Odlično iskustvo, puno manje vremena potrošeno na putovanje s posla na faks, s faksa doma, slobodno dodatnih 1h dnevno.*
- *Nama studentima koji izvanredno studiramo i radimo, iskustvo je bilo odlično.*
- *Jako mi se svidio ovaj način učenja, malo je zahtjevnije bilo samo u smislu prilagodbe na novu situaciju.*
- *Obrazovanje uz stalan posao i puno radno vrijeme je teško uskladiti, međutim online situacija je puno pojednostavila navedeno; svi smo vrlo brzo priviknuli na online način obrazovanja, kojeg bi u nekim segmentima trebalo zadržati i primjenjivati i dalje.*
- *Ovaj vid nastave mi jako odgovara jer se uklapa u moje sportske obaveze.*
- *Posebno sam zadovoljan angažmanom profesora i njihovim trudom.*
- *Profesori su bili maksimalno dostupni.*
- *Imam više koncentracije dok pratim od kuće online predavanja, zato se nadam da će tako i ostati.*
- *Učilište je u vrlo kratkom roku poduzelo sve mjere i omogućilo i nastavu i ispite putem interneta na vrlo kvalitetan i prikladan način bez dodatnih troškova za studente.*
- *Korisnička podrška je uvijek bila promptna i strpljiva te nisam čuo za slučaj da nečiji problem nije riješen u vrlo kratkom roku i pristup online materijalima, predavanjima i ispitima u potpunosti riješen.*
- *Rad od kuće je odlično funkcionirao, ponekad i kvalitetnije i zanimljivije nego na samom fakultetu.*
- *Sve pohvale mojem fakultetu koji nam je sve pravovremeno osigurao i učinio ovaj semestar nevjerojatno odličnim s obzirom na situaciju; da možemo, uvela bih online studiranje trajno.*
- *Zadovoljan sam kako je visoko učilište kontinuirano informiralo studente i osoblje, kao i činjenicu da je učinjeno sve da se kvaliteta studija i prijenosa znanja održi na jednakom nivou.*
- *Nije mi bilo lako pratiti od kuće jer imamo dosta teško gradivo za savladati.*
- *Kod kuće je teško zbog velikog broja ukućana i nedostatka mira.*
- *Ponekad je bilo nemoguće spojiti se na internet i prisustvovati nastavi ili bi stalno izbacivalo iz virtualne učionice.*
- *Naporno je sjediti za računalom 18 sati i raditi domaću zadaću ili seminar za online nastavu.*
- *Profesori su se izrazito brzo prilagodili novonastaloj situaciji.*

- *Kvaliteta materijala bila je lošija nego kada je u pitanju klasično predavanje.*
- *Fakultet nije osigurao da svaki profesor zna koristiti aplikacije za online nastavu.*
- *Fakultet je čak tražio da studenti imaju dva uređaja za polaganje ispita.*
- *Predavanja u drugom semestru bila su u stilu besplatne edukacije, tipa 'evo vam link za YouTube pa se snađite'.*
- *Na nekim kolegijima uopće nije bilo online nastave.*
- *Ovo po mojem mišljenju nije prava edukacija; ja sam upisao fakultet, a ne online tečaj; nastava se ne može pratiti na jednako kvalitetan način, a o praksi i vježbama da i ne govorim.*
- *Postoji jako mali broj profesora koji uopće uspijeva studente "animirati" tijekom online nastave, često je to isprazno gledanje u ekran i slušanje nebitnih informacija.*
- *Profesori se nisu trudili objasniti i olakšati nam, sve je bilo neorganizirano.*
- *Morali smo, ali da bih ponovio - nikad više.*
- *Ovo je iskustvo imalo negativne posljedice na moje mentalno i fizičko zdravlje (...); problem mi je bila reorganizacija vremena učenja i rada na temelju ostalih članova kućanstva i traženje razumijevanja.*
- *Premala minutaža za ispite i kolokvije, na drugim studijima nije potrebna uključena kamera za pisanje ispita.*
- *Fakultet nema nikakvu informatičku bazu niti je bio pripremljen na ovu situaciju, svaki profesor je nastavu izvodio drugačije što je bilo užasno zbunjujuće i nemoguće za pravovremeno pohvatati.*
- *Nemoguće je u istom prostoru spavati, jesi, biti s obitelji, trenirati, odmarati, gledati filmove, pratiti nastavu i učiti.*
- *Iako su imali najbolji volju, uvjeti za predavanja bili su nikakvi: česta pucanja veze, tehnička nekompetentnost i nesnalažljivost.*
- *Atmosfera u samoizolaciji je demotivirajuća pa je teže sudjelovati i učiti.*
- *S online ispitima i kolokvijima apsolutno nisam zadovoljna jer su profesori toliko fokusirani na to da studenti ne prepisuju te su rezultati često pokazatelji brzine rješavanja i prepisivanja, a ne znanja.*
- *Smatram da online nastava nikada neće moći dostići razinu nastave uživo zbog nedovoljne interakcije profesora i studenata.*
- *Na sreću, kod kuće imam pristup internetu i kvalitetno računalo što je bilo presudno za kvalitetno praćenje nastave pošto su svi materijali bili dostupni samo u virtualnom obliku, ali pristup knjižnici putem interneta uopće nije postojao.*
- *Mnogo zadataka i obaveza, a malo pomoći i slaba tolerancija od strane profesora.*
- *Informatička obrazovanost profesora je nedostatna.*
- *Kada je počela online nastava nitko nas nije pitao da li imamo mogućnost slušanja online nastave, imamo li laptop /računalo ili dijelimo li sa braćom/sestrama.*
- *Predavanja su se održavala i izvan rasporeda sati, u naše slobodno vrijeme jer kako su nam rekli "svakako nemamo što za raditi pošto smo doma".*
- *Moj fakultet je tek nakon mjesec dana shvatio da se treba održati nastava za vrijeme korone, broj sati je drastično smanjen.*
- *Loša organizacija nastavnog osoblja, nezainteresiranost za prijenos nastavnog sadržaja studentima na zanimljiv način, loše napravljen nastavni materijali od strane profesora, teže usvajanje gradiva jer većina istoga nije objašnjena.*
- *U ovom čudnom razdoblju vrlo je obeshrabrujuće studirati znajući da osobe zadužene za visoko obrazovanje ne mare za svoje obaveze; žalosno je, pak, da je student u tom slučaju na neizmjernom gubitku i što ga, usprkos svim žalbama, nitko ne čuje.*

- *Profesori su odbijali staviti predavanja na stranice fakulteta, odbijali su držati vježbe i predavanja preko Zooma, Skypea itd.; pojedini profesori nisu htjeli održavati online ispite i ugrožavali su studente.*
- *Živim u selu koji jedva ima asfaltirane ceste, pristup vodi i struji, imamo problema s internetom zbog čestih kvarova na dalekovodima; i dan danas se dogodi da nam u 21. stoljeću nestane struje kad je to najpotrebnije.*
- *Zbog pandemije sam bio primoran vratiti se u svoje stalno prebivalište koje je udaljeno 250 km od mog studija (...); internetska veza mi puca svako malo, ni jedno Zoom predavanje nisam bio u mogućnosti odraditi do kraja, a moje visoko učilište donijelo je odluku da će sva predavanja u bližoj budućnosti biti održana online; ispisao sam se s faksa te sam u potrazi za poslom.*
- *Bila sam primorana raditi na telefonu zbog poteškoća s laptopom, da sam imala novac za novi laptop rado bih uzela jer sam željna kvalitetne nastave.*
- *Mogućnost održavanja online nastave u punom kapacitetu varira od osobe do osobe.*
- *Online studiranje ima puno prednosti, ali i mana: prednost je svakako što se predavanja mogu snimati pa ih je, ako ima nejasnoća, moguće više puta pregledati, dok su mane sociološkog tipa.*
- *Prilikom predavanja nije bilo problema, međutim virtualno pohađanje vježbi (npr. programiranje) ipak iziskuje da student posjeduje dva monitora radi lakšeg praćenja istog, računala boljih tehničkih specifikacija zbog rada u programima za multimediju.*
- *Tehnička oprema kao što je kamera, mikrofon ili dobar internet mogu zadavati poteškoće, ali profesori uglavnom imaju razumijevanja.*
- *Ova situacija je pokazala koliko je informacijski sustav i organiziranost važna.*
- *Smatram da bi se ubuduće trebalo ili više apelirati od strane Ministarstva i Vlade da poslužitelji internetskih opcija osiguraju stabilnu i povoljnu vezu, isto tako smatram da se na neki način moglo i subvencionirati visoko obrazovanje posebnim sigurnim i pouzdanim pristupima internetskim vezama kao što se u susret izlazilo i za niža obrazovanja kojima su se osiguravali tableti i televizijski sadržaji.*
- *Što se tiče online sudjelovanja veleučilišta u ovoj izvanrednoj situaciji zadovoljan sam, ali nisam baš zadovoljan zainteresiranošću nekih predavača.*
- *Ovo je svima nepoznata situacija i okolnosti, ali ipak postoje velike razlike u snalaženju i angažiranosti profesora.*
- *Zadovoljna sam onim predmetima iz kojih smo dobili video materijale ili audioprezentacije, sve ostalo poput stavljanja naslova nastavnih cjelina i zadavanja zadataka za samostalni rad bez prethodnih objašnjenja i predavanja tekućeg gradiva, smatram vrlo lošim i neprimjerenim za visoko obrazovanje.*

Potreba za podrškom studentima

U segmentu podrške i poboljšanja studenti su iskazali kako je potrebno više elektroničke literature, korištenje jedinstvenih platformi te više razumijevanja profesora za tehničke probleme, rokove i slično, kao i bolja organizacija ispita. Neki od ispitanika odgovorili su kako imaju ograničen pristup računalu jer ga dijele s drugim članovima kućanstva te da im je potrebna stabilna internetska veza.

Slijede neke od iskazanih potreba i prijedloga studenata:

- *osigurati više dvorana kako bi predavanja bila istog trajanja kao što su bila u normalnim uvjetima*
- *omogućavanje pristupa online knjigama stručnog sadržaja (online knjižnica)*

- *povećati radnu snagu na visokim učilištima kako bi stizali sve na vrijeme*
- *doraditi sustav Merlin, pogotovo što se tiče učitavanja datoteka*
- *osigurati skenirane materijale*
- *osigurati kvalitetne skripte koje su detaljnije pojašnjene s puno primjera da studenti lakše razumiju poantu i svrhu predmeta*
- *staviti fokus na kompetencije nastavnog osoblja koje je imalo puno problema u snalaženju u novim oblicima izvođenja nastave*
- *osigurati pristup uredu za rad sa studentima*
- *više razumijevanja od strane profesora za neke tehničke probleme*
- *osigurati više online provjera odnosno kolokvija s ciljem smanjenja preopterećenosti u vrijeme ispitnih rokova*
- *standardizirati programe kojima se služe profesori tako da se ukupno koriste maksimalno dva različita programa*
- *pružiti podršku u smislu motivacije za slušanje predavanja*
- *uložiti u kvalitetu nastave, fakultet treba razraditi plan i program koji će omogućiti kvalitetnu nastavu i učenje bez obzira na lokaciju i udaljenost bez obzira na pandemiju*
- *svim studentima omogućiti da imaju pristup internetu i dostupnost računala*
- *potaknuti profesore koji predaju kolegije u kojima ima rješavanja zadataka otvore Youtube kanal te da tamo imaju objašnjenja istih*
- *osigurati veći broj predavanja online jer bi tako studenti dobili naviku redovitog praćenja gradiva, a i samo bi gradivo moglo biti bolje objašnjeno jer je lakše upitati o nejasnoćama tijekom samog predavanja, nego naknadno mailom slati pitanja*
- *profesori bi se trebali više angažirati, redovnije se javljati i sami*
- *profesori bi trebali imati razumijevanja da da studenti ne mogu potpuno sami odraditi predmet i shvatiti ga, prezentacije mogu biti dodatni materijal, ali nikako jedino iz čega učimo*
- *smanjiti broj zadaća i zadataka jer oni neće nadomjestiti nastavu u fizičkom obliku*
- *postići konsenzus svih profesora oko jedne platforme komunikacije i njihovo dobro poznavanje iste*
- *potrebna je snažnija podrška studentskog zbora - na par žalbi da profesori ne stavljaju obavijesti o kolokvijima i predavanjima na vrijeme su se oglušili i rekli da možemo biti zadovoljni koliko nam ostalih profesora izlazi u susret*
- *potrebno je razumijevanje i podrška profesora što znači da je individualni pristup sada najvažniji kada smo ostali bez face-to-face kontakta*
- *lobirati kod teleoperatera da omoguće akcijske i besplatne promotivne ponude za studente u ovakvim izvanrednim okolnostima; postaviti regulatorni okvir koji bi kontrolirao te teleoperatere*
- *donijeti uniformnu i dobro osmišljenu odluku kako će se online ispiti održavati jer situacija gdje svaki profesor ima svoj način i uvjete nikako ne funkcionira*
- *osigurati kvalitetnu i kontinuiranu tehničku podrška profesorima kako bi i u normalnim okolnostima u određenim segmentima mogli implementirati e-učenje*
- *osigurati stabilnu internetsku vezu*
- *angažirati osobu na fakultetu koja bi raspolagala svim informacijama i koja bi bila u konstantnom kontaktu sa studentima radi objašnjavanja situacije*
- *potreban je veći trud profesora da gradivo objasne što je bolje moguće i da porade na prezentacijama preko online videopoziva*
- *potrebna je veća tolerancija nastavnika za rokove ispita, zadataka*
- *potrebno je razumijevanje nastavnog osoblja za psihološki segment izvanrednih okolnosti*

- *omogućiti live stream, a snimku staviti na Merlin, tako bi bio dostupan audiozapis i prezentacije koje profesor pokušava objasniti, ali i pitanja studenata gdje profesor detaljnije objasni određene stvari.*

Osobna iskustva djelatnika visokog učilišta u segmentu tehnološki uvjeti studiranja

U aspektu tehnoloških uvjeta studiranja tijekom izvanrednih okolnosti, djelatnici visokih učilišta uglavnom navode kako su se uz početne poteškoće relativno brzo organizirali i krenuli izvoditi *online* nastavu te opisuju načine na koje su pokušavali stupiti u virtualni kontakt sa studentima kako bi razlike između klasičnog poučavanja i komunikacije sa studentima i ove u virtualnim okolnostima bile što manje. Također, djelatnici ističu kako prelazak na *online* način rada u početku zahtijeva veliko ulaganje truda za usvajanje novih vještina te dosta vremena. Za održavanje interaktivne i studentima motivirajuće nastave navode da je potrebna velika maštovitost, znanje i snalažljivosti profesora. Najveću zabrinutost izražavaju u pogledu izvođenja vježbi (laboratorijskih, kliničkih, terenskih i dr.) za koje se *online* nastava smatra neodgovarajućim pristupom. Mnogi također navode kako ovaj način rada smatraju neodrživim, ali i neadekvatnim na dulji rok. Direktni kontakt sa studentima ističe se kao nezamjenjiv i to ne samo za kvalitetno odvijanje nastave i postignuće ishoda učenja već i u smislu konzultacija, komunikacije i socijalizacije općenito s kolegama i nastavnicima. S druge pak strane, mnogi djelatnici navode da korištenje tehnologije omogućuje veću dostupnost nastavnika studentima.

Djelatnici posebno navode informatičke službe na visokim učilištima te Centar za e-učenje SRCE-a kao ključna mjesta za pružanje podrške nastavnicima tijekom korištenja različitih tehnoloških mogućnosti.

Problem koji velik broj djelatnika ističe jest nemogućnost neometanog rada od kuće zbog potrebe za brigom oko djece, posebno vrtićkog i školskog uzrasta, u uvjetima zatvorenih vrtića i škola.

Veliki dio djelatnika visokih učilišta iskazuje i svoje zadovoljstvo znanjima i vještinama koje su im bile potrebne u ovom kriznom razdoblju te čitavo iskustvo opisuje kao osobni izazov. Ujedno navodi da tehnologija ne omogućuje u jednakoj mjeri praćenje reakcija studenata što otežava praćenje njihovih potreba i komunikaciju sa studentima.

Djelatnici izvještavaju i o nailasku na tehničke poteškoće u korištenju različitih komunikacijskih platformi.

Slijede neka od iskustava djelatnika visokih učilišta:

- *Ustanova je tijekom 48 sati osigurala sve preduvjete za izvođenje online nastave koja je krenula 16.3.2020.*
- *Predavanja su izvođena tehnikom dijeljenja ekrana, pri čemu sam imao mogućnost i pisanja po ekranu.*
- *Studenti su bili zadovoljniji ukoliko je online nastava u isto vrijeme kada je i po službenom rasporedu.*
- *Studente sam poticao za aktivnije sudjelovanje u nastavi kroz diskusiju o temi predavanja.*
- *Studenti su bili zadovoljniji kada sam im u toku predavanja ponekad pisao, označavao i podcrtavao bitne i zanimljive dijelove teme predavanja.*
- *Studenti su češće diskutirali i bili otvoreniji tijekom online predavanja nego tijekom klasičnih predavanja.*

- *Na ustanovi smo se relativno brzo organizirali i krenuli izvoditi online nastavu (što ne znači da preferiram istu). Imali smo i administratora koji je bio dostupan.*
- *Nije bilo poteškoća održavati online nastavu, kao ni ispite. Zabrinut sam oko nastave u zimskom semestru gdje imam više vježbi, koje smatram važnim ishodima učenja na razini studija, pa ne znam kako će se to izvesti u slučaju daljnjeg online rada.*
- *Prijelaz na držanje nastave online zahtijeva ulaganje truda, dosta vremena, usvajanje novih vještina... ali na koncu, osim laboratorija, terena,... ne razlikuje se bitno od dosadašnjeg redovitog rada.*
- *Prelazak na online održavanje nastave je u tehnološkom segmentu bio potpuno 'bezbolan'. Sve je radilo kako treba, a i tehnička podrška nam je stalno bila na raspolaganju za sve upite.*
- *Nezamjenjiv mi je direktni kontakt sa studentima. Online rješenja su bila nužna, ali ne i idealna.*
- *Generalno zadovoljavajuće iskustvo, više se troši vremena na objašnjavanje (skiciranje na računalu u vidu komentara), no višestruke su mogućnosti online konzultacija te pristupačnost studentima u bilo koje vrijeme, što i njima daje mogućnost kontinuiranog rada...*
- *Laka prilagodba online-u u pogledu cjelokupnog gradiva. Studenti su čak konzultacije mogli izvršavati u 'realnom vremenu', kao i konzultacije u pogledu mentoriranja radova.*
- *Zbog problema s internetskom vezom sâm sam financirao korištenje Zooma te sam cijeli semestar nadalje odradio bez problema.*
- *Predavanja i sudjelovanja na konferencijama uz uporabu web platformi nešto su s čime od ranije imam iskustva kroz rad na visokim učilištima izvan RH, pa je ovo bila samo promjena opsega zastupljenosti takvog načina rada u odnosu na klasičnu nastavu, dok ostali aspekti nisu predstavljali poseban izazov.*
- *Koliko god online nastava bila kvalitetna ne može se usporediti s nastavom "u živo".*
- *Većina nastavnika na instituciji snašla se u ovim okolnostima dobro. Iznimno dobro je reagirala naša informatička podrška otvorivši nam u Teamsu grupe za predavanja po predmetima sa svim studentima koji su upisali predmet. To je bio značajan preduvjet za kvalitetan početak online nastave. Informatička podrška i služba izuzetno su važni u okolnostima online nastave i njihova podrška. Moje iskustvo je da kad je traženo da se složi grupa za Erasmus studente (kad sam kao nastavnik to sama pokušala napraviti, sustav mi je zabranio) to je odrađeno u roku 24 sata.*
- *Tehnološki uvjeti za rad od kuće su izvrsni i ništa ne predstavlja problem. Problemi su druge vrste, a to su vrtićka djeca kod kuće, u uvjetima zatvorenih vrtića, uz koje je izuzetno teško odraditi sve obveze.*
- *Moje osobno iskustvo s informatičkom podrškom i svom ostalom podrškom institucije je jako dobro. Nisam ni u kom slučaju, zbog tehnoloških nedostataka imala problema s održavanjem online nastave.*
- *Sudjelovao sam u cijelom procesu organizacije i provedbe nastave. U vrlo kratkom vremenu "podigli" smo veliku većinu kolegija na online platforme (više od 90 % na Merlin), svi su nastavnici provodili nastavu.*
- *Trebalo mi je kraće vrijeme da se tehnološki uklopim u ovakvu vrstu nastave (tjedan do dva), ali dalje je funkcionirala odlično.*
- *Zadovoljna online nastavnim procesom, mogućnost upotrebe u kombinaciji sa klasičnom nastavom/predavanjima/seminarima. Omogućilo mi je za jedno predavanje/manifestaciju na našem fakultetu sudjelovanje 100 sudionika što se ne bi dogodilo da je bio klasičan oblik predavanja u dvorani.*
- *Nije bilo potrebe za komercijalnim alatima dostupnim na internetu, iako smo omogućili apsolutno sve komunikacijske supstitute pa smo imali i Viber te Whatsapp grupe te smo koristili video alate i bili dostupni praktički 0-24 sata.*

- *E-mail je također bio neizostavan alat, uz Moodle gdje su studenti ostavljali svoje uratke te su pisali pismene ispite.*
- *Tehnološkom podrškom matične institucije izrazito sam zadovoljan. Fakultet je osigurao tehnološka rješenja za održavanje online nastave te dao upute za korištenje istih. Osigurao je dodatne komunikacijske kanale prema studentima u obliku zasebnih e-mail grupa za svaki pojedini studij, godinu i izborni blok.*
- *Bilo je lijepo i novo iskustvo raditi online nastavu. Zadovoljan sam odazivom studenta i komunikacijom. Redovito sam stavljao materijale na e-kolegij. Bio sam dostupan studentima za konzultacije i sve njihove druge potrebe.*
- *Tehnološka podrška matičnog visokog učilišta bila je pravodobna, s detaljnim uputama i preporukama što je omogućilo brzu prilagodbu na novonastale uvjete, nesmetano odvijanje svih segmenata nastavnog procesa i cjelokupnu internu i eksternu komunikaciju.*
- *Cijelo iskustvo sa provođenjem nastave na daljinu za mene osobno nije bilo osobito teško jer se bavim računalnim mrežama, redovito koristim sve raspoložive online alate (...); jedino što mi je uzrokovalo poteškoće su pripreme video zapisa s kojima prethodno nisam imala iskustva.*
- *Nakon početnog prilagođavanja novom načinu poučavanja najveći problem i meni i studentima je predstavljao spor pristup Loomen-u. S druge strane, činjenica da su proizvođači izašli u susret i omogućili besplatno korištenje određenih digitalnih usluga (kao što je Matlab) od kuće, u mnogome je olakšala rad na daljinu i omogućila odrađivanje većine obaveza i meni kao nastavniku i mojim studentima. Jedan dio laboratorijskih vježbi se ipak nije mogao održati online.*
- *Suočeni s novonastalom situacijom i uvjetima rada na daljinu bili smo primorani u kratkom roku savladati nove tehnike i alate. Iznenađen sam mogućnostima koje su nam bile na raspolaganju, a koje ranije nismo koristili.*
- *Prije pandemije sve sam dokumente stavila na One Drive i tako su mi bili dostupni.*
- *Srećom, već godinama koristim Merlin i nastava (predavanja, literatura, linkovi i sl.) mi je kompletno na Merlinu.*
- *Kako bih podigla motivaciju studenata, unijela sam zanimljive zadatke, pohađala sam razne webinare.*
- *Tehnička podrška stručnih službi je bila za svaku pohvalu. Studenti su jako dobro prihvatili ovakav oblik nastave. Za nas profesore to je bio jedan dodatni izazov, ali i motiv da pripremimo različite online sadržaje (što smo u prošlosti zbog nedostatka vremena često odgađali).*
- *Kao fakultet već dugo koristimo Moodle, putem kojeg smo već imali razrađene sustave dostave nastavnih materijala, rad na zadacima, kvizovima i sl. U smislu COVID-a samo smo intenzivirali i dodatno oplemenili te sadržaje i načine podučavanja.*
- *Na našem fakultetu već duži niz godina funkcionira i nastava na daljinu. Ustanova godinama ulaže vlastita sredstva u različite online platforme i alate, tako da smo samo u izvanrednim okolnostima "pojačali" ovakav način rada.*
- *Nastavu, ispite i konzultacije obavljao sam na različite načine. I putem video konferencija, i putem prethodno snimljenih i samostalno montiranih predavanja te putem svih ostalih mogućnosti e-nastave (prezentacije, vanjske poveznice, e-knjige, članci...)*
- *Već prvi tjedan kako je krenula nastava online s fakulteta su organizirani (online) sastanci i edukacija nastavnika o primjeni različitih alata kojima je moguće održavati nastavu, kolokvije i ispite na daljinu. Osoba zadužena za edukaciju izvrsno je vodila ta online druženja, a i ostali sudionici su svojim iskustvima i idejama davali značajan doprinos razvoju naših digitalnih kompetencija..*

- *Nastavnici s Odjela su pojačano međusobno komunicirali i dijeliti pozitivna iskustva, nastupali koordinirano prema studentima. Ova razina komunikacije višestruko nadilazi normalne okolnosti, pravi timski rad.*
- *Institucija je nastojala napraviti maksimum u smislu pomaganja nastavnicima da instant krenu u potpuno drugačiji način izvođenja nastave. S obzirom na izvanrednu situacije, sustavnih i unaprijed pripremljenih rješenja za ovakvu situaciju nije bilo niti ih može biti, ali je institucija pokazala veliku razinu fleksibilnosti i susretljivosti stručnog osoblja u implementaciji novog načina rada. Također su s razvojem situacije ažurno oblikovane i dostavljane nove upute i informacije važne za nastavni rad.*
- *Osobno iskustvo je pozitivno. Od prvog dana od novonastale situacije radi COVIDA 19 osjećao sam podršku. Na vrijeme su stizale upute, uvijek u skladu sa višim Instancama. Prije svega na površinu je došlo razumijevanje od strane svih institucija koje su uključene u odgoj i obrazovanje. Komunikacija sa Matičnom institucijom je bila na dobroj razini. Osjetila se svijest odgovornosti prema svima koji su uključeni u proces učenja.*
- *Naša ustanova je jako dobro odgovorila na kriznu situaciju. Iskoristili smo znanje i iskustvo stečeno u ranijim aktivnostima, te nastavili digitalno i na daljinu uspješno realizirati sve redovite aktivnosti, kao i prije krize izazvane COVID-19 virusom.*
- *Pravovremeno smo se pripremili i organizirali edukacije nastavnika te pružili tehničku podršku, studenti su iskazali zadovoljstvo sto neće trebati nadoknađivati ili produžavati nastavu.*
- *Kako je riječ o specifičnom umjetničkom studiju, svi aspekti nastave razmjerno su se uspješno i učinkovito odvijali. Izuzetak je jedino završna izvedba studentskih umjetničkih radova koja je trebala sačekati ublažavanje propisanih zdravstvenih mjera.*
- *Prvi put sam vodila nastavu on-line. Lakše je održavati predavanja na taj način nego seminar i laboratorijske vježbe (zahtijevaju sasvim drugačiji pristup i puno veći angažman od strane nastavnika, naravno, ukoliko nastavnik želi to izvesti kako treba).*
- *Fakultet je redovito izdavao upute nastavnicima u skladu s uputama dobivenim od epidemiologa, Sveučilišta i MZO, pobrinuo se za licence Zooma, a u vrijeme popuštanja mjera za potrebna dezinfekcijska sredstva, maske i rukavice. Tehnološka znanja većine nastavnika su vjerujem bila dostatna da savladaju nove izazove, a naučili smo i neke nove vještine.*
- *Svi tehnološki uvjeti rada koji su trebali zadovoljiti moje potrebe su bili ispunjeni te kroz skoro 3 mjeseca nije bilo niti jedne situacije u kojoj bi manjak tehničkih uvjeta uzrokovao prekid izvođenja nastave.*
- *Već odavno, od osnutka CARNet-a trebali smo pripremiti predavanja, auditorne vježbe i laboratorijske vježbe za nastavu na daljinu. Takve materijale mogli smo nuditi i zainteresiranim za doškolovanje i usavršavanje izvan ustanova visokog školstva.*
- *Materijali pristupačni 24 h svakako pomažu studentima prilikom učenja.*
- *Studenti su izuzetno dobro prihvatili sustav e-učenja i njihov ukupni radni angažman može se ocijeniti kao puno veći u usporedbi s klasičnim načinom izvođenja nastave. Moram naglasiti da ne nailazim na nikakve probleme niti poteškoće u izvođenju nastave na daljinu, ukoliko se izuzmu infrastrukturni problemi glede sporog internet prometa i poteškoća u uploadanju velikih datoteka s nastavnim materijalima, što je slučaj s prezentacijama predavanja i auditornih vježbi s pratećim audio zapisima na svakom slideu. A takve datoteke uzimaju u prosjeku 10 MB memorije. Problem je još izraženiji kod uploadanja nastavnih video clipova koje snimam za studente. Međutim, ukoliko takve materijale uploadam od kuće, to je rješavam tako da ih uploadam nakon ponoći, ili točnije u vrijeme od 2,00 do 4,00 a ponekad i u 5 sati ujutro(!). Ponekad, u slučaju prekida internetske veze dolazim u noći na posao (srećom imam ključ od zgrade) i uploadam sa svojeg uredskog računala. Kako bih omogućio održavanje kućnih vježbi, otvorio sam Facebook grupu pod nazivom kolegija – online konzultacije.*

Studenti su preko te web stranice uploadali svoje uratke s terenskih i kućnih vježbi koje su izvodili prema mojim pismenim uputama. A preko messenger-a mogli smo i izravno komunicirati u real time-u.

- *Imao sam dobar službeni mobitel i to mi je znatno pomoglo kao zamjena za laptop.*
- *Moja ustanova ponudila mi je i neka dodatna pomagala.*
- *Dobili smo i kratak tečaj rada u MS Teamsu prije prelaska na online nastavu.*
- *Zadovoljan sam brigom svoje ustanove za osiguranje tehnološke podrške.*
- *Nastavnicima su redovito davane upute o korištenju raznih on-line platformi za nastavu na daljinu, a onima, kojima je bilo potrebno, posuđena je oprema.*
- *Studenti su pokazali veliku zainteresiranost za on line nastavu. Prisutnost je gotovo uvijek bila 100% pa bi u budućnosti uz redovno praćenje nastave trebalo studentima omogućiti da je prate i online. Većim djelom predavanja su snimana i postavljena na platformu.*
- *Za vrijeme rada od kuće imala sam jednako dobre uvjete kao na svom radnom mjestu (možda i bolje).*
- *Već imam prijašnjeg iskustva sa nastavom na daljinu tako da nije bilo nikakvih problema. Semestar je završio na vrijeme i u pozitivnom ozračju.*
- *Nastava na daljinu bila je u cjelini jedno pozitivno iskustvo, svi smo naučili nešto novo. Cijeli proces se reflektirao i na sadržaj i način predavanja, a posebno je bilo izazovno pismeno ispitivanje na daljinu.*
- *Nisam imao problema s ovim načinom rada. Smatram da rad na daljinu svima poboljšava iskustvo nastave i svakako mislim da bi se trebao zadržati ovakav način rada u budućnosti, u kombinaciji s klasičnom nastavom u manjem opsegu, kad god je takav oblik prikladan.*
- *Čini mi se da se sveučilište dobro pripremi jer je s tehničke strane sve bilo spremno za nastavu i IT služba je obavila super posao podrške kad smo krenuli. Mislim da je bilo malo generacijskog jaza.*
- *Iskustvo je bilo pozitivno, jedini izazov je bio kako što više potaknuti studente na aktivno sudjelovanje u nastavi, posebice na govorno javljanje, za razliku od tipkanja u chatu, što je bio uobičajeniji vid komunikacije.*
- *Nedostaju ujednačeni i definirani putevi za informiranje svih studenata o aktivnostima. Primjer su studenti koji dugi niz godina studiraju i još nisu u sustavu te je teško s njima stupiti u kontakt, a da ne angažirate ljude iz referade i sl. i utrošite puno vremena.*
- *Kroz sustav virtualnih učionica imali smo omogućenu kvalitetnu nastavu u rasporedu predviđenom vremenu.*
- *Koristila sam Zoom i Merlin te Carnet webinar- učionice. Sve je bilo ad hoc te bez podrške naše informatičke službe (koja je radila maksimalno i vrlo kvalitetno) bilo bi nemoguće odraditi nastavu. Nisam mogla koristiti ništa od mogućnosti koje pruža npr. Merlin.*
- *Osim početnih nesigurnosti i poteškoća u sveukupnom snalaženju u online okruženju, uključujući i izazove novih tehnologija, sveukupno sam zadovoljna ovim iskustvom.*
- *Bili smo spremni za online način rada jer smo imali svu potrebnu infrastrukturu kao i znanje i spremnost nas predavača za online način rada.*
- *Najveći problem je bila protočnost podataka preko mreže, tj. otežan rad s većim brojem studenata. A pri održavanju sjednica fakultetskog vijeća, uvijek je bilo problema radi većeg broja prijavljenih (BigBlueButton) u terminu 12 sati kada je mreža vjerojatno ionako preopterećena.*
- *Često je pred kraj sata dolazilo do poteškoća u Teamsu u smislu zamrzavanja dokumenata.*
- *Radio sam najviše preko Whatsapp aplikacije.*
- *Tjelesna i zdravstvena kultura on-line?*
- *Jako problematično.*

- Ciljeve nastave je teško postići, uglavnom nemoguće i u cijelosti sve ovisi o maštovitosti, znanju i snalazljivosti profesora.
- Nedostatak izravnog kontakta sa studentima u smislu praćenja (promatranja) njihovih reakcija tijekom online predavanja u smislu jasnoće i akceptiranja ciljeva poučavanja. Korištenje kvizova i odgovaranja na pitanja za vrijeme online predavanja.
- Prisniji i učestaliji kontakt i odnos sa studentima s obzirom na češće i kraće "susrete". Direktnija komunikacija po mom mišljenju uvjetovana lakšom online komunikacijom u odnosu na direktno ostavljanje pitanja javno za vrijeme frontalne nastave.
- U organizacijskom smislu je posebno komplicirano onim nastavnicima koji su ujedno i roditelji.
- Osobno je najteže koordinirati rad od kuće s djecom školske i predškolske dobi.
- Bilo je potrebno mijenjati teme seminarских radova te pronalaziti adekvatnu literaturu koja je javno dostupna kako za seminare tako i za ispite.
- U situaciji ugroze zdravlja virusom Covid-19, nastavili smo online rad od kuće. Troškove pristupa internetu smo sami snosili, radili smo na privatnim računalima.
- Moje osobno računalo je zastarjelo i nisam mogla obavljati sve zadatke koji su se od mene očekivali, a službeni laptop nemamo.
- Mislim da nam je matična ustanova trebala omogućiti korištenje službenog laptopa, kojeg na žalost nemam. Oslanjati se samo na moj privatni laptop je prilično neadekvatno, kad ga morate dijeliti s ostalim ukućanima.
- Iskustvo je dobro s moje strane. Previše je naporno u tako kratkom roku pripremiti toliki materijal ali sve je na kraju prošlo dobro.
- Ne bih se žalio za naknadu prekovremenog rada koji je definitivno postojao značajno.
- Online nastava je u redu, ali osobno sam za klasični način izvođenja nastave. Zbog boljeg objašnjavanja gradiva i veće interakcije sa studentima.
- Na početku sam bila suočena s novim okolnostima za koje nisam bila spremna, ali sam se prilagodila i unaprijedila svoje vještine u e-komunikaciji koja će bi biti korisna u daljnjem radu.
- Potrebno je osmisliti ili platiti programe/platforme kojima bi se nastava i provjera znanja dignula na višu razinu. Istodobno, potrebno je minimizirati mogućnost varanja od strane studenata tokom pisanih i usmenih provjera znanja.
- U početku nije bilo jasno preko koje platforme je najučinkovitije držati online nastavu. Svatko se je snalazio kako je znao.
- Prva dva tjedna su bila malo kaotična, ali poslije se sve uhodalo. Online nastava čak ima i nekih prednosti u odnosu na klasičan oblik nastave u predavaonici.
- Apsolutno nije pružena nikakva tehnička, didaktička ili ostali oblik potpore.
- Za svoj rad smo bili prisiljeni koristiti isključivo vlastite resurse (računala, internet, telefon te vlastiti dom kao učionicu i ured). "
- U nastavnom radu smo bili apsolutno prepušteni sami sebi. Nismo imali nikakvu tehničku podršku, sami smo morali pronalaziti aplikacije za održavanje online nastave. Uložen je veliki trud u održavanje online nastave, ali je kvaliteta nastave upitna.
- Problem je što svi studenti nemaju laptose i pristup internetu.
- Na Fakultetu bi trebala biti osoba ili osobe koje bi bile zadužene i plaćene za educiranje i pitanja vezana uz tehničke probleme.
- Loše iskustvo vezano je za brzinu rada interneta prilikom uporabe sustava Merlin, kao i česta prekidanja u radu istoga.
- Od početne nesigurnosti kroz vrijeme online nastava je postala gotovo rutina. Ono što nedostaje je komunikacija sa studentima koja je vrlo štura i tek na inzistiranje nastavnika.

Opterećenje nastavnika dodatnim administrativnim obavezama koje potvrđuju održavanje online nastave dodatno su nas opterećivale.

- *Ovakav način rada puno je uspješniji u grupama do 40 studenata, što je i moj slučaj. Nastavnik ima uvid u rad svakog pojedinog studenta, vidi ga na ekranu, što olakšava vrednovanje postignutih ishoda.*
- *Predavanja sam držala putem BigBlueButtona. S tom aplikacijom izrazito lako raditi, prima veliki broj studenata, stabilna je, lako je mijenjati desktopove i pokazivati studentima željene stvari. Ono što mi je nedostajalo jest čuti studentski žagor i vidjeti im lica. Na kraju predavanja bi mi studenti u chat upisivali pozdrave, što me uvijek nekako osobito dirnulo. Za pripremu slajdova sam u ovom semestru potrošila jako puno vremena, jer sam htjela što više gradiva imati na njima. Također, potrošili smo puno vremena na razvoj zamjenskih nastavnih materijala za e-praktikum.*
- *Smatram da bi tehnološka podrška od strane matične ustanove trebala biti jača i bolje organizirana, pogotovo radi vjerojatnog nastavka održavanja online nastave na jesen.*
- *Nije pravovremeno najavljena potreba za online održavanjem nastave. Bez obzira na situaciju puno prije je nastavnicima trebalo biti rečeno da se pripreme u tom smjeru. Smatram da su srednjoškolski i osnovnoškolski nastavnici bili u boljoj poziciji vezano za informiranost i upute za rad.*
- *Prije svega, puno, puno više uloženo vremena za isporuku outputa za kojeg se svi nadamo da je barem blizu outputu koji se postiže nastavom uživo u dvorani. Gubljenje bilo kakve granice između poslovnog i privatnog vremena - dostupan 24 sata, što su studenti znali i iskoristavati za stotine nepotrebnih mailova. U početku smo trebali biti kreativni i odlučni što i kako prilagoditi u načinu izvođenja nastave.*
- *Podrška je bila odgovarajuća, ali kvaliteta online nastave ne može zamijeniti nastavni proces u dvorani.*
- *Internet, računalo i mediji za pohranu o vlastitom trošku, nejednaka mogućnost studenata pristupu on-line učenju, nedostatak komunikacije od strane studenata (isključeni mikrofoni i kamere, izostanak komunikacije = off-grid), preferiranje nastave bez interakcije (snimljena videa).*
- *Poželjno je opremiti računalnu opremu kvalitetnijim komponentama koje prije nisu imale takvu važnost, kao što su kamera zvučnici i mikrofoni. Potrebna je i drugi zaslon.*
- *Sa svim aspektima sam djelomično zadovoljna, jer su pojedini elementi bili dobro osmišljeni od vrijednih pojedinaca (kao i uvijek u našem društvu), ali na žalost uspješnost ili neuspješnost provedbe je zavisila većinom od individualnog pristupa, pojedinih nastavnika, pročelnika, IT službenika, te je svaki od gore navedenih aspekata mogao biti zastupljeniji i sistematičniji da je sproveden na razini organizacije ili šire.*
- *Imali smo predavanje o tome kako koristiti BBB, i kasnije predavanje kako kreirati online ispit - meni je bilo jako korisno, ali razine znanja nastavnika su različite, te bi bilo dobro da smo imali i napredniju razinu i više podrške.*
- *Kod nas na odsjeku imamo lektorice na praksi iz inozemstva koje nam pomažu u nastavi i pripremi, s obzirom na manjak kadra na novoosnovanom studiju, ali su zbog pandemije morale otići. Dodatni posao je bio korespondencija s njihovim sveučilištem, Uredom za međunarodnu, pomoć njima (prevođenje što se dešava u regiji, državi, mogućnosti transporta, vožnja do aerodroma i sl.), a nakon toga i preuzimanje dijela posla koje su nam one pomagale.*
- *Ured za međunarodnu bi nam mogao više pomagati, ali oni se ograđuju da rade samo s Erasmus+ i Ceepus projektima, jer imaju isto manjak kadra!*
- *Nakon početnih problema zbog preopterećenja sustava podijelili smo se po platformama i sve funkcionira. Možda bi trebalo proširiti/povećati na Merlinu broj soba u Webinaru.*
- *Nema nikakve podrške.*

- *Kao nastavnik u okviru kolegija koji se bavi digitalnim tehnologijama, bliska mi je problematika. Mislim da na razini institucije uprava nije koristila komunikacijske alate ne samo vezane uz COVID-19, već i situaciju oko potresa, prepuštajući pojedinačno snalaženje.*
- *Nije bilo tehnološke podrške. Prebacivanje na online nastavu se dogodilo naglo tako da za prvi period nije čudno što nije bilo ničeg iznad navedenog, ali nije bilo ni poslije kada se počeo očekivati sve viši standard s naše strane.*
- *Specifičnost umjetničke nastave je da se mora odvijati u izravnom kontaktu, no kolege profesori i ja smo nekako premostili taj aspekt pokušavajući nedostatke pretvoriti u prednosti.*
- *Zadovoljna sam s online nastavom (putem Merlina) iako se ne može usporediti s redovnom nastavom u fizičkom obliku. Prednosti su praktičnost i udobnost rada od doma, a nedostaci što nedostaje direktni kontakt i komunikacija sa studentima i kolegama.*
- *Online nastava je odlično funkcionirala, ali studenti s vremenom sve više pokušavaju varati na kolokvijima i ispitima. Sam proces predavanja je jako dobro prošao, koristio sam video stream koji sam uživo emitirao u vrijeme izvođenja nastave (dakle u terminima u kojima bi inače bila nastava) i studenti su jako zadovoljni.*
- *Sustav Merlin je apsolutno neadekvatan za ovakav vid nastavnog rada. Svojom strukturom i opsegom je potpuno neadekvatan.*
- *Osim načelne podrške Ministarstva i konkretne pomoći od strane matičnog Fakulteta, nikakvu drugu pomoć tijekom pandemije nismo imali. Bili smo u velikoj mjeri prepušteni sami sebi, a jedina je uputa bila "trebate ispoštovati izvedbene programe".*
- *Nastavnici uglavnom koriste svoje vlastite resurse za odrađivanje online nastave zbog nemogućnosti pristupa kabinetima, ali i iznenadnosti situacije. Ako se online nastava nastavi održavati u idućem semestru, nastavnicima treba osigurati resurse za rad od kuće.*
- *Osobno su mi najviše nedostajale izravne povratne informacije od studenata (od verbalnih do obične ekspresije lica). Kvaliteta veze na strani studenata i nastavnika nije dozvoljavala korištenje web kamera svih sudionika.*
- *Kod kuće se gube neke informacije koje se ne mogu iščitati između redova, studenti su razvili sustav kako olako dobiti ocjene, sve se nekako razvodnilo, u posebnim prilikama normalno je raditi na daljinu, no s vremenom gubi se značajno na kvaliteti prenošenja i prihvaćanja znanja.*
- *Osobno je sve u redu osim što ovakav način nastave nema veze s kvalitetom koja je u izravnoj nastavi.*
- *Molim sve koji o ovome odlučuju da se ne igraju s generacijama studenata, a time i s našom budućnošću. Ne ukidajte izravnu nastavu.*
- *Provođenje online nastave i online ispita smatram u biomedicinskom području nedostatnim.*
- *Osobno iskustvo kao čelnika institucije je načelno pozitivno, međutim od AZVO, Ministarstva i Sveučilišta bilo je potrebno dobivanje mnogo detaljnijih informacija o načinu provođenja online nastave, načinu održavanja parcijalnih testova i dr.*
- *Na razini fakulteta dobili smo od tehničkog osoblja upute za korištenje nekih platformi, kolegica koordinatorica SRCE-a održavala je na tjednoj bazi webinare o e-nastavi.*
- *Najjednostavniji alat za nastavu pokazao se Zoom, međutim nismo imali uplaćenu Članarinu pa su zbog toga neki nastavnici sami si to uplaćivali, što smatram da se ne bi smjelo događati.*
- *Nastavu sam održavala on-line preko Cisco Webex aplikacije. Inače odgledala sam odlične sveučilišne tutoriale za Zoom, no studenti su izrazili želju da komuniciramo putem Webexa. Problemi: studenti su naprosto odlučili ne uključiti kamere, tako da nemam nikakva saznanja što su radili za vrijeme nastave na kojoj su kao bili. Ne postoje pravila ponašanja na online predavanjima. Ukoliko bih prigovorila, rekli bi da nemaju kameru ili da im ne radi. Također se nastava mogla tonski odvijati samo ako bi studenti isključili svoje mikrofone, što je također otežalo komunikaciju.*

- *Nedostatak pristupa bazama podataka za područje humanističkih znanosti. Ili barem nedovoljan pristup.*
- *Zatvorene knjižnice ili one s ograničenim pristupom, svakako su nešto jako, jako loše, a o neodgovaranju na mailove da i ne govorim.*
- *VPN veza nije uvijek radila, moj provider (AI) nije pružao punu uslugu (nestajala mi je internetska veza), fakultet je imao dobro uređene virtualne učionice, podrška za rad u Moodleu je malo kasnila, ali bila je neprihvatljiva.*
- *Ocjena mojih iskustava u radu nastave na daljinu su pomiješana. Vrlo brzo i ipak nenadano smo se našli u novim uvjetima. Sva ispitna građa je bila na intranetu dostupna svima, promijenjen je način održavanja kolokvija...*
- *U ovom segmentu, problemi su se javljali u kontekstu pristupa internetu, odnosno kako u kućnom okruženju nemam fiksni pristup internetu, veza je ili pucala ili je prijenos bio jako spor.*
- *Neadekvatna softverska potpora i nemogućnost brzog nabavljanja potrebne opreme. Generalno, vrlo loša fleksibilnost i prilagodljivost. Jako loši, spori i netransparentni procesi javne nabave gdje ne možemo dobiti baš ono što želimo/trebamo, bez obrazloženja.*
- *Online nastava je odlična za teoretski dio, međutim loša je interakcija student-predavač, nemoguće je provesti praktičnu nastavu, a naročito kliničke vježbe, ispite studenti prepisu ma kako ga mi napravili.*
- *Online nastava je doslovno contradictio in adiecto. I to iz razloga što proces obrazovanja nije samo zasipanje i utuvljivanje studentima u glavu znanja i činjenica, već je to i odgoj, razvoj mišljenja, razvoj osobnosti, razvoj osobe mladog stručnjaka...*
- *Bez obzira na to što su studenti na zadovoljavajući način savladali glavninu predviđenih nastavnih zadataka, ne odobravam online nastavu u normalnim okolnostima - nastava nije samo savladavanje pojedinih zadataka.*
- *Numerički predmet je izuzetno teško objasniti online u live streamu unatoč mogućnosti korištenja virtualne ploče. Pripremanje za nastavu trajalo je i do dva puta duže nego inače. Konzultacije su bile češće kako bi se studentima moglo razjasniti gradivo.*
- *Od prvog dana držim nastavu u realnom vremenu. U početku je bilo iznimno stresno - hoćemo li se spojiti, na koju platformu prijeći ukoliko Merlin ne bude radio, hoću li je znati koristiti, hoće li je studenti znati koristiti, je li zvuk dobar...*
- *Kao i u svim aspektima rada u visokom obrazovanju u RH, sve je prepušteno snalažljivosti i entuzijazmu nastavnika!*
- *Dio studenata nema mogućnost pristupa internetu ili nedovoljne pakete (bilo bi dobro s pružateljima usluga dogovoriti povoljnije cijene). Događaju se "pucanja veze". Ovakav način rada je lošiji zbog slabije interakcije, nemogućnosti kvalitetnog održavanja prezentacija studenata, teže praćenje kontinuiteta rada studenata. Problematika vezana uz zdravlje (kralježnica i oči zbog neprestanog gledanja u monitore). Rad je gotovo cijeli dan što nije vrednovano kroz norma sate.*
- *Nemoguće je adekvatno testirati znanje studenata u ovakvim uvjetima, posebno na predmetima u kojima je nužan npr. direktan kontakt s pacijentima.*
- *Tijekom rada od kuće morala sam raditi s vlastitog računala, koristeći vlastiti internet i mobitel, podatke sam s uredskog na kućno računalo nosila na vlastitom USB-u, drugim riječima u cijelosti sam koristila osobnu opremu.*
- *Sve je bilo dobro organizirano u tehničkom smislu. Prigovor koji imam se odnosi na neujednačeni pristup nastavnika držanju nastave i ispita, zbog stava Uprave da je svatko odgovoran za svoj predmet.*
- *Koristio sam prijenosno računalo u vlasništvu matične ustanove, ali internet i struju sam plaćam.*

- *Iskustvo je pozitivno iako mislim da je najgore bilo studentima vezano za sve navedene segmente, od materijala koje nisu mogli nigdje isprintati, do interneta i konekcije, pristupa laptopu ili računalu, različitim programskim paketima i sl.*
- *Iskustvo online nastave i sastanaka na svakodnevnoj razini bilo mi je veliko opterećenje, nekako mi je lakše odraditi istu količinu posla izravno u učionici.*
- *Pokazalo se da osobe koje bi trebale pružiti tehnološku podršku nisu kompetentne da istu i pruže. Pomalo je frustrirajuće da se u novonastaloj situaciji nastavnici osjećaju prepušteni sebi samima, a posebno je frustrirajuće očekivanje da svatko kod kuće ima 2-3 laptopa ili kompjutera (uzimajući u obzir da većina ima i vlastitu djecu koja prate online nastavu).*
- *Preveliki broj prijedloga SRCA za upotrebu različitih platformi, manje sigurnih od Merlina i sličnih institucionalnih platformi - zalažem se za jednu platformu koja će biti prilagođena visokim učilištima, može biti u vidu nadograđenog Merlin sustava - npr. u tom sustavu pojačati video komunikaciju.*
- *Nije bilo moguće organizirati nastavu na daljinu preko MS Teamsa i nekih drugih aplikacija jer propusnost sustava nije uvijek dopuštala. Nisu ni svi studenti imali dovoljnu propusnost WI-FI signala kod kuće pa nisu mogli kvalitetno sudjelovati.*
- *Nedostatna tehnička oprema nastavnika i studenta (kompjuteri, printeri, skeneri, wi-fi, pametni telefoni). Nedovoljno e-knjiga na hrvatskom jeziku koja bi služila studentima za učenje u uvjetima kada nisu mogli fizički posuditi knjige u knjižnici. Sve je svedeno na individualno snalaženje s tehnikom i tehnologijom i rješavanje problema "ad hoc" kako s izvođenjem nastave tako i s pristupom ispitne i druge literature potrebne za pisanje diplomskih, završnih i drugih radova. Profesionalna tehnička podrška u svakom trenutku u procesu izvođenja nastave i pomoć za koju bi netko bio odgovoran na instituciji je izostavljena.*
- *Svu smo nastavu i ispite nakon 12. ožujka održali online, ali uz velik napor i poteškoće. Imali smo edukaciju i to je bilo korisno, ali alati za održavanje online nastave i ispita nisu najbolji.*
- *Događalo se da se veza prekida usred online predavanja ili ispita, zatim da studenti ne mogu uključiti kameru i/ili mikrofon i sl. Meni je ovaj, ljetni semestar bio najdinamičniji i najzahtjevniji od svih do sada i prilagodba na online način rada zahtijevala je značajan dodatni napor, vrijeme i kreativnost u rješavanju neočekivanih situacija.*
- *Na samom početku nastavnici su koristili različite alate, a onda smo se dogovorili da svi koristimo platformu Teams kako bi i studentima olakšali praćenje online nastave.*
- *Nisam mogla od kuće pristupiti materijalima na računalu na Fakultetu, ali oni mi nisu trebali. Sve što trebam imam na svom računalu. Naša informatička služba izvrsno je odradila posao s našim internim virtualnim učionicama (nismo morali koristiti sustave koji su bili opterećeni - npr. Yammer, Google učionice itd.) koje smo imali na raspolaganju. Njih sam, međutim, minimalno koristila, jer studenti nemaju svi iste mogućnosti kod kuće: neki nemaju redoviti pristup internetu, neki nemaju svoju sobu (mir, tišinu) i slično. Moodle i e-pošta su bili od najveće koristi.*
- *Rad od kuće zahtjevan je ukoliko djeca nisu u vrtiću i školi, pretvara se u dugotrajan i neprekinut cjelodnevni rad, rad vikendom i u navečer, što je iscrpljujuće.*
- *Treba digitalizirati veći broj nastavnih materijala.*
- *Najveći problem je korištenje vlastite opreme (računala, pisača, itd.) jer nismo svi jednako opremljeni novijim računalima s kamerom, mikrofonom, itd.*
- *Nezadovoljan organizacijom uprave vezanom uz radna vremena, mogućnosti i obaveze. Pokvareni telefoni na sve strane.*
- *Pristup internetu je najgora stavka online nastave. Ukoliko nismo u užem dijelu grada Zagreba, internetska infrastruktura je katastrofalna. Servisi za online učenje Sveučilišta u Zagrebu zaslužuju nedovoljan u takvim uvjetima.*

- *Do prije ove situacije koristila sam Merlin za razmjenu informacija sa studentima te za prosljeđivanje literature i prezentacija. U prošlom semestru sam svu nastavu prebacila u online, različite platforme. Tako sam u Merlinu složila svu nastavu, od prezentacija, zadaća, komunikacije tako i predavanja. Dio predavanja je bio snimljen i postavljen da studenti gledaju kad im odgovara, a dio predavanja se odvijao uživo putem Zoom-a. Svaki petak su se održavali online sastanci s referentom za online nastavu s našeg Fakulteta, gdje smo imali priliku diskutirati o svim problemima na koje smo naišli, dijeliti iskustva, prevenirati moguće probleme. Ponekad su ovi sastanci imali i psihoterapijski učinak, kad bismo došli do onoga "ne mogu više gledati u kvadratiće na ekranu" :-)*
- *Hvala na prilici.*
- *Rad od kuće donosi neke nove izazove i zahtijeva značajan angažman oko pripreme materijala, praćenja napretka studenata te općenito motivacije istih za redovan rad.*
- *Budući da imam svu dokumentaciju potrebnu za održavanje nastave na servisu Dropbox za koji sam plaćam pretplatu, nisam imao problema pristupu. Osobno, preporučio bih da se unaprijedi servis za elektroničku poštu Squirrel mail.*
- *Najveći problem bila je internetska veza koja bi ponekad onemogućila u živo on-line nastavu. Kako s moje strane, tako i od strane studenata. Druga prepreka je bila da neki studenti nisu imali kompjuter ili dovoljno jaki kompjuter koji bi izpodržao rad on-line nastave.*
- *Kvaliteta interneta (brzina download/upload) je katastrofalna. Posljedično je to dramatično srozavalo i kvalitetu onoga što mi kao nastavnici dajemo kroz predavanja. Iskustvo prekida veza, smrzavanja video linka je bilo frustrirajuće. To nije samo moje iskustvo nego i iskustvo mojih studenata. Na žalost - širokopojasni/brzi internet nije bio prioritet ni jedne Vlade do sada - a kako vidimo neće biti ni u budućnosti.*
- *Imao sam presporo službeno računalo i to mi je dodatno otežalo sve vezano uz online nastavu. Taj je problem u postojećim uvjetima bio objektivno nerješiv.*
- *Prisiljeni smo samo financirati opremu za održavanje online nastave, kao što su npr. kamere ili mikrofoni.*
- *Održavanje nastave/mogućnost rada na npr. znanstvenom dijelu svog posla, ne ovise isključivo o mogućnostima kao npr. laptop, računalo ili internet, osobno, više ovise o okruženju. Smatram da kućno okruženje (vlastita spavaća soba) nije mjesto za znanstveni rad.*
- *... uvjeti stanovanja u višestambenom objektu bez mogućnosti osiguranja adekvatnog radnog prostora opremljenog svim potrebnim tehničkim uvjetima/uređajima za provedbu znanstveno-nastavnog rada od kuće...*
- *Nemamo pristup istim resursima kao državna VU...*
- *On line nastava nije dobar oblik.*
- *Internetske veze su bile preopterećene i nije bilo moguće dobiti sliku više od 15-tak osoba zbog stalnog rušenja sustava. dio računala u kabinetima je preslab za ovakvu vrstu rada te su veze stalno pucale. Očito je da je mrežna infrastruktura u vrlo lošem stanju.*
- *Ograničavanje nastavnika sa nametanjem tehnologija koje će biti korištene od strane uprave. Uprava nameće korištenje alata koji nisu adekvatni odrađivanju predmeta. Za predaju satnice se koristi Excel datoteka umjesto da koristimo online praćenje koje je implementirano od strane informatičke potpore. Idemo prema nazad, a ne prema naprijed.*
- *Poslani smo na rad od kuće bez da nas je itko pitao imamo li ikakve infrastrukturne mogućnosti kao npr. računalo, kameru, a i prostor za rad odvojeni od ukućana.*
- *Online nastava se ne sprema od petka za ponedjeljak već je potrebno educirati djelatnike.*
- *Nedostaje uobičajena interaktivnost u učionici, i online nastava nikako u potpunosti ne može biti alternativa klasičnoj nastavi, mada je u tehničkom smislu dobro funkcionirala tijekom ljetnog semestra.*

- *Ključni problem održavanja online nastave i online ispita jest neujednačenost brzine pristupa internetu od strane nastavnika koji rade od kuće i studenata te stabilnost veze.*
- *Izostala je podrška institucije te sam većinu vremena bila prepuštena sama sebi. Institucija nije imala sluha niti razumijevanja za specifičnost kolegija kao ni za probleme s kojima se kao nastavnica u nastavi susrećem.*
- *Najveći problem mi je stvarala brzina kućnog interneta u vremenu kada je cijela obitelj bila orijentirana na rad od kuće. Ponajviše upload dokumenata, te video prezentacije koje su bile izuzetno spore i zapinjale. Drugi problem je bio pristup softwreu.*
- *Najveće ograničenje je što se sa studentima ne vidim lice u lice i teško je fino prilagođavati nastavu njihovim potrebama.*
- *Nažalost, stručni kolegiji nisu primjereni za učenje na daljinu.*
- *Matična ustanova se nije dovoljno angažirala u dijelu podrške nastavnicima da prijeđu na online način rada. Također, nije postavila minimalne standarde održavanja nastave na daljinu zbog čega su mnogi studenti nezadovoljni s radom na mnogim kolegijima te kroz zbog toga razvijaju negativne stavove koji štete i nama koji smo se maksimalno angažirali kako bi studentima osigurali jednaku količinu prenesenog i savladanog gradiva kao u "tradicionalnom" modu.*
- *Svakako prvotna zbunjenost u kontekstu novog medija i snimanja slike i zvuka vlastitih predavanja, te potreba prilagodbe samog sadržaja "beskontaktnoj" nastavi, ali i vrlo brzo uočavanje i iskorištavanje prednosti online nastave (dodatni video materijali, fleksibilnost u korištenju vremena, feedback i sl).*
- *Meni je najbolji bio Google classroom, praktičan, jednostavan za rukovanje, daleko ispred svih. Microsoft Teams je pretjerano kompliciran, dok se to sve pohvata, teško je držati kontrolu. Skype for Business mi uopće nije bio dobar.*
- *Određeni kolege nisu zainteresirani za prilagodbu radnih procesa na internetu pa primjerice osporavaju mogućnost organiziranja sjednica pomoću interneta/računala i sl.*
- *Tehnološki uvjeti su u početku bili jako loši, krenuli smo s korištenjem Adobe Connecta, koji se nakon 2 tjedna više nije mogao koristiti zbog nedovoljnog broja licenci. nakon toga odlučeno je da sve koriste Loomen koji je prvih mjesec dana imao puno tehničkih problema s čestim prekidima veze tijekom predavanja.*
- *Tijekom pandemije Covid-19, kao nastavnik našla sam se u izazovnoj situaciji, vjerujem kao i moje kolege jer je cijeli proces organizacije nastave na daljinu ovisio isključivo o kompetencijama samih nastavnika. Preporuke Uprave ostale su na informativnoj razini.*
- *Prije fizičkog donošenja računala sa Fakulteta u stan, nije bilo moguće normalno funkcionirati, osobito zbog niza pohranjenih e-mail podataka sa servera Fakulteta, koje nije bilo moguće povući s računala na nekom drugom mjestu.*
- *Ovom prilikom želim pohvaliti djelatnike Centra za online učenje. S njima sam odradila kompletan prelazak na online nastavu. Prepuni razumijevanja, strpljenja, želje i volje za pomoć. Ni u jednom trenutku mi nije bilo neugodno nazvati ih i pitati za pomoć. Osjećala sam da sam uvijek dobrodošla. Izuzetno sam nezadovoljna pristupom uprave i prodekan za nastavu, jer dok se studenti nisu počeli buniti (prema Ministarstvu) ostavili su nas da se sami snalazimo. Iznimno naporan rad, ali ponavljam zahvaljujući djelatnicima Centra sve je bilo manje bolno.*
- *Poduka sviranja na klaviru nije moguća za visoko školsku ustanovu u digitalnom obliku. Zvuk se raspršuje. Nije moguće postići izrade interpretacija sukladno ciljevima i ishodima. Putem snimaka zvuk je malo bolji ali su tada upute pismene ili usmene.*
- *Kolegiji su digitalizirani na e-učenju, nastavni pdf materijali. Online live nastava konferencijskog tipa zahtjeva značajnu pripremu u vidu priprema prezentacija i maksimalnih prilagodbi navedenom načinu. Održavali smo live nastavu, radili snimke predavanja i vježbi za one studente koji nisu mogli sudjelovati, davali kratke seminarske zadatke na tjednoj bazi za*

poticanje rada studenta bez ocjene, objašnjenja seminarskih zadataka, online konzultacije, dodatni pdf materijali za područja koja su studenti teže usvajali. Sve smo napravili ali kao da ništa nismo napravili. Prenošenje znanja zaključivanja i povezivanja kroz inženjerske zadatke koji se protežu preko 10 slideova je apsolutno neprihvatljiva metoda za razvoj inženjerskog kritičkog razmišljanja, ali jedina dostupna. Broj studenata i nedostatak ljudskih, ali i računalnih resursa ne dopušta drugačije. Neki su nastavnici otišli jer su izgorjeli u tim okolnostima, nove niti smo mogli (zabrana zapošljavanja) niti stigli zaposliti. Osim osoba koje su radile u korona online nastavi, nitko nije vidio stvarnu količinu opterećenja. Rad od 10+ sati dnevno, svaki dan, svi, bez vikenda bez iznimke. Da su prekovremeni sati plaćeni nitko više nikad ne bi spomenuo online nastavu. A kolokvije i ispite iako smo imali želju napraviti online, jednostavno nismo uspjeli naći adekvatno rješenje niti prihvatljivi vremenski okvir za provedbu istih. Također nismo opremljeni za mentalnu pomoć studentima, kojima je cijela situacija istinski bila teška, od nas se očekivalo da i o tome brinemo. A tko je brinuo o nama? Nisu nam čak ni troškovi rada od doma pokriveni (struja, internet).

- Komunikacija je otežana zbog izgubljenog segmenta neverbalne komunikacije.
- Radili smo ne 100%, nego 500%, a za to nismo bili plaćeni. Uglavnom, oni zaposlenici koji su na 100% su u gorem položaju od kumulativaca. Kumulativci se za vrijeme ove situacije ili nisu javljali i bili dostupni, oglušili su se na sve upute i zadatke koji su naknadno delegirani zaposlenicima na 100%. Na kraju, oni koji nisu odradili ništa, dobili su istu plaću (prema postotku) kao i oni koji su radili 500% i više. Nitko nas od vodećih struktura, uprave nije pitao treba li nam pomoć i imamo li kakvih problema.
- Podrška IT službe institucije bila je stalno dostupna, ali nastavnicima nitko nije omogućio posudbu nikakve opreme koja nam je bila u ovim okolnostima nužna.
- Moja matična institucija kao i sveučilište dočekali su u potpunosti nespremni izazove vezane uz COVID19 i prebacivanje na online nastavu. Treba napomenuti da prvih 20-25 dana nismo dobili nikakvu pravu uputu za organizaciju online nastave (pritom ne mislim da je online nastava postavljanje predavanja - ppt na repozitorij). Još više me žalosti i ljuti da nisu htjeli Sveučilište, a niti matična ustanova investirati cca mjesečno 1000€ za kupnju 20 licenci (dovoljno za moju instituciju) npr. Zooma ili bilo kojeg sličnog programa za prebacivanje na online nastavu već su isključivo čekali Sveučilište, a Sveučilište je čekalo Ministarstvo. Uz minimalne investicije mogli smo od prvog dana prijeći u potpunosti online. Nekompetentnost, nezainteresiranost i prebacivanje odgovornosti rukovodećih ljudi je iznimno demotivirajuća i frustrirajuća. Sve do uspostave Microsoft Teams-a kao službenog programa za organizaciju nastave punih 20-25 dana od prekida nastave ništa se nije „službeno“ događalo od predavanja. U tih dvadesetak dana pojedinci su platili samostalno licence za Zoom ili održavali predavanja preko besplatnog Jitsi programa.
- Budući da većina nastavnika nije prošla nikakvu obuku za nastavu na daljinu, smatram da smo bili prepušteni samima sebi bez potpore Ministarstva i matične institucije. Osnovne i srednje škole su tijekom online nastave imali webinare i obuke kako bi što bolje organizirali i izveli nastavu na daljinu, dok smo mi na visokoškolskoj razini bili totalno zanemareni. Smatram da je to nedopustivo.
- Relativno brzo sam se prilagodio. Ima pozitivnih efekata. Međutim sve se svodilo na moja poznavanja digitalnih tehnologija. Institucije, a prije svega MZO u područje razvoja sadržaja i adekvatne alate ništa nisu značajno ulagale.
- Teško sam pristupao webinarima na Merlinu, gotovo uvijek sam se morao poslužiti drugim načinima komunikacije (predavanja), kao Jitsi-meet i sl. Jako je loša podrška MZOS-a i Sveučilišta (SRCA), jer je preslabo, premalo webinara...
- Meni je održavanje nastave u online okruženju bilo vrlo zahtjevno pogotovo što kolegiji koje držim su u značajnoj mjeri teorijsko-matematički s puno formula i izvoda. Da bi se takva vrsta nastave kvalitetno izvodila online potrebno je imati kvalitetan sustav.

- *Zadovoljna sam tehničkom podrškom od strane matične institucije, ali uvjeti rada od kuće s djecom su mi itekako otežani.*
- *Nedostaju protokoli u vezi izvedbe ispita u on-line okruženju - kako vezano za prava studenata, tako i za proces.*
- *Nastava u ovom obliku može biti vrlo kvalitetna ukoliko nastavnik uloži dodatni trud i osmisli interaktivne načine komunikacije.*
- *Studenti su srećom zahtjevni i guraju nastavnike na poboljšanja.*
- *Na mom fakultetu ne postoji sveučilišna građa koja je dostupna online, niti meni niti studentima što je problem i kad nema korone. Tehnička i stručna podrška je bila dostupna ali u onoj mjeri koliko smo svi skupa uopće stizali, tj. imali vremena i mogućnosti.*
- *S obzirom na rad u turnusima na mojoj ustanovi, nemam iskustvo s održavanjem nastave u vrijeme pandemije, ali mi je to razdoblje omogućilo upoznavanje dodatnih, vrlo korisnih, digitalnih alata u istraživačke svrhe.*
- *Online nastava - odvija se sporijim tempom, odnosno interakcija sa studentima je sporija, manji broj njih je voljan sudjelovati, ne vide se neverbalni znakovi...*
- *Online nastava - nedostaju odgovarajući načini provjere ishoda - u odnosu na nastavu u učionici.*
- *Osobno mislim da je svima, iako u teškoj situaciji, bila savršena prilika da se dodatno prisilno educiraju i omoguće studentima e-učenje, što je svakako tendencija već duži niz godina. Također prilika je to i za nove projekte suradnje novih studija različitih zemalja.*
- *Nadležno ministarstvo je trebalo na početku karantene propisati platformu za izvođenje online nastave (konkretno Microsoft Teams, ili Zoom) i osigurati prikladne upute i odgovarajuću dragovoljnu online obuku. Umjesto toga, odlučivao je svaki nastavnik za sebe.*
- *Potrebno je jasno definirati procedure rada u online uvjetima.*
- *Tehnička podrška je prvenstveno trebala doći iz MZO-a i sveučilišta. Na sastavnice su pristigle preporuke o načinima održavanja nastave no radionice o uporabi Google Teamsa koje su bile najavljene su otkazane. Održana je samo jedna radionica.*
- *Nisam zadovoljna time da mi poslodavac nije osigurao tehničke uvijete za rad od kuće - dakle, isključivo sam koristila svoju opremu.*
- *Online predavanja zahtijevaju više angažmana. Budući da smo uglavnom držali nastavu putem webinaru, a postoji samo 52 licence za cijelu Hrvatsku, to je bio rizik da će sve licence biti iskorištene kad treba krenuti s nastavom ili nastavnik se neće moći ulogirati.*
- *Carnet i njihove usluge su se pokazale kao veoma loše, s puno manje opcija u usporedbi sa komercijalnim (i besplatnim) softwareom koji se razvija godinama od strane puno stručnijih timova (Google, Microsoft itd.) Po mom mišljenju trebalo bi odabrati i koristiti već postojeći i veoma dobro razrađen software (koji je često i besplatan) umjesto domaćeg softwarea koji je ustvari samo loša kopija. Uzalud bačen trud i novac na "izmišljanja tople vode".*
- *S obzirom na iznenadnost uvođenja mjeren rada od kuće, nije bilo dovoljno vremena za organiziranje izobrazbe nastavnika za provedbu online nastave, uključujući upravljanje sustavima za učenje na daljinu i upoznavanje sa svim raspoloživim mogućnostima.*
- *Zoom koji sam sama plaćala da nastava ide u živo, Merlin za podršku nastavi, materijali, zadaće, povezanost s ISVU-om.*
- *Bilo mi je jako nespretno u početku raditi preko 2 sustava. Merlin je bio preporučen, a s obzirom da MZ nije pribavilo dovoljno licenci morala sam koristiti Microsoft Teams... pa imam osjećaj da nisam dovoljno dobro upozнала niti jedan niti drugi sustav.*
- *Bilo je potrebno organizirati barem jedan online tečaj s osnovama rada u Merlinu, uključujući i izradu ispita (pregled osnovnih koncepata ispita itd.) Potom je bilo potrebno organizirati barem jednu online radionicu u kojoj bi se, temeljem prethodnih predbilježbi nastavnika, obradile mogućnosti koncipiranja ispita po pojedinim predmetima.*

- *Budući da će se od visokoškolskih nastavnika i profesora u budućnosti očekivati više virtualne komunikacije, online nastave, ispita, konzultacija, istraživanja i sl., bit će potrebno osuvremeniti i unaprijediti tehnološku opremljenost i jednih i drugih.*
- *Prva radionica za korištenje MS Teamsa je organizirana kada je mnogima nastava već završila (2 mjeseca nakon lockdown-a)!*
- *Mislim da je trebalo provesti sustavnu edukaciju za sve zaposlenike visokoobrazovnih institucija budući da je nekim fakultetima online okruženje puno bliže od nekih drugih koji su humanistički, umjetnički ili interdisciplinarno definirani.*
- *Neki oblici nastave teško su kvalitetno izvedivi u ovom formatu. Trebalo bi se odlučiti za jednu do dvije platforme na razini RH, organizirati obuku i pružiti tehničku podršku za te platforme na razini call centra u realnom vremenu.*
- *MZO bi trebao osigurati licence, jer npr. MS Teams nije bio dostupan studentima zbog pristupnih podataka...*
- *Sveukupno sam zadovoljan funkcioniranjem online nastave u doba pandemije. Bilo bi dobro kada bi ova situacija potaknula sustav, u prvom redu Ministarstvo znanosti, da na nacionalnoj razini osigura pristup/licencu za sofisticiranije videokonferencijske platforme poput MS Teams, nabave laptopa za nastavnike, licence za online baze podataka, i sl. Dojma sam da je previše pozornosti bilo usmjereno ka osnovnom obrazovanju, dok je visoko obrazovanje i znanost bilo prepušteno samom sebi.*
- *Problem je online nastava na interaktivnim komunikacijskim vježbama i kliničkim vježbama i drugoj praktičnoj nastavi. Tu bi trebalo posebno promisliti kako ju nadomjestiti kraćim video isječcima o metodama mjerenja, slikama opreme, posebno promisliti kako simulirati labos u još manjim grupama nego na labosima tako da studenti steknu potrebne kompetencije te kako provjeriti znanje koje studenti steknu samo u virtualnom okruženju.*
- *S obzirom da predajem koreografiju od ključne važnosti je kvaliteta video komunikacije, bez raspadanja slike i zamrzavanja pokreta kako bi mogla pratiti studente u realnom vremenu i tako smanjila komunikacijski zastoje.*

Potreba za podrškom djelatnicima visokog učilišta

Što se tehnoloških uvjeta tiče, djelatnici iskazuju potrebu za osiguranjem računala i potrebne računalne opreme (kamera, slušalice i sl.), brze internetske veze, *softwarea* i komunikacijskih platformi kao i osiguranjem pristupa bazama međunarodnih časopisa, zatim osiguranja *online* dostupnosti sveučilišnih udžbenika i ostale studijske građe kao i izrada baza digitalnih nastavnih materijala. Ističe se važnost dostupnosti informatičkih službi za potporu nastavnicima te izrada akata kojima se regulira *online* učenje i poučavanje. Također, djelatnici visokih učilišta navode potrebu za tehničkom podrškom i edukacijom nastavnika u pogledu uspostave i održavanja *online* nastave i izvođenja *online* ispita.

Slijede neke od iskazanih potreba i prijedloga djelatnika visokih učilišta:

- *osigurati tehničku podršku nastavnicima za uspostavu i održavanje online nastave*
- *organizirati online edukacije kao i individualnu podršku za kreiranje online ispita*
- *osigurati digitalnu ploču za pisanje*
- *osigurati jasnije upute o pristupu međunarodnim časopisima*
- *osigurati dostupnost osoba na visokim učilištima zaduženih za podršku nastavnicima pri izvođenju online nastave*
- *propisati minimalne tehničke uvjete i za studente i za nastavnike za održavanje online nastave*
- *osigurati veća ulaganja u opremanje i osuvremenjivanje visokog školstva*

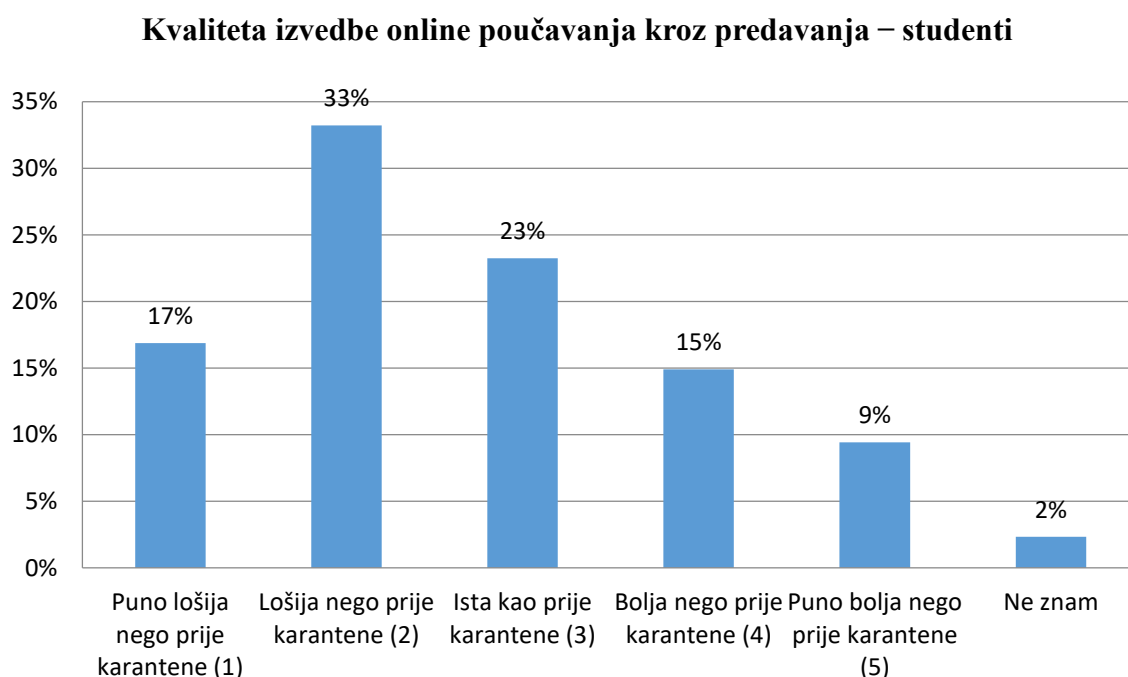
- *nastavnicima omogućiti i alternativni pristup internetu putem brze 4G mreže kada nisu na svojoj "kućnoj" vezi kada taj pristup nije dostupan*
- *organizirati radionice o online nastavi usmjerene ciljanim skupinama (nastavnici, studenti, stručne službe) u cilju podizanja razine kvalitete online nastave*
- *zakonski uokviriti online provedbu nastave tako da bude ravnopravna nastavi uživo*
- *kako se ne može predvidjeti daljnji tijek situacije povezane sa COVID-19 epidemijom, bilo bi potrebno na Sveučilištu organizirati izobrazbe o svim mogućnostima poučavanja na daljinu koje su primjenjive u uvjetima našeg Sveučilišta*
- *osigurati sustavnu edukaciju o korištenju različitih online platformi: MS Teams, Zoom i sl. - posebice otvaranje računala, kreiranje timova i sl.*
- *Ministarstvo bi trebalo svim nastavnicima nabaviti prijenosna računala s kamerama i zvučnikom, plaćati im internetsku vezu i osigurati da i u najzabačenijem dijelu Hrvatske ima internetske veze*
- *organizirati tečajeve za korištenje naprednijih tehnoloških mogućnosti npr. Merlina te posebice primjena tehnologije za provedbu ispita*
- *potrebno je pojednostaviti sučelje i olakšati rad starijim kolegama, koji su informatički slabije obrazovani*
- *pružiti potporu pri izradi video materijala/ animacija u videima/grafičkog dizajna*
- *pružiti podršku za drugim alatima osim alata MS-teams iz razloga što su prepuni raznih grešaka (engl. bug) i ne rade dobro. Spori su, koji puta se ne vide kanali bez osvježavanja i slično; preporučam razmatranje drugih alata poput alata Slack i sličnih konkurentskih proizvoda na tržištu, pa neka nastavnici sami odlučuju koji će alat izabrati*
- *potrebno je odijeliti Loomen za visokoškolske institucije i srednje i osnovne škole*
- *potrebna je edukacija o online ocjenjivanju*
- *osigurati veći broj licenci alata Adobe Connect - SRCE (ima samo 52 i to nije dovoljno kada istovremeno puno korisnika otvori virtualnu učionicu)*
- *minimizirati mogućnost varanja na ispitima*
- *na razini države osigurati softver za evaluaciju studentskih postignuća koji bi olakšao provjeru vjerodostojnosti studentskih odgovora (npr. softver za prepoznavanje lica)*
- *dobro ekipirati informatičke službe na visokim učilištima kao i podrška od strane uprave (npr. priprema priručnika i uputa o korištenju različitih alata u nastavi)*
- *osigurati pretplatu na ZOOM aplikaciju*
- *osigurati veću kibernetičku sigurnost pri spajanju od kuće na računala u uredima*
- *osigurati smjernice za izvođenje online nastave, pristup literaturi (knjige, priručnici, stručni radovi), pristup infrastrukturi (pisač, skener)*
- *vratiti se u topli i ljudski kontakt sa svojim studentima, u spontanosti i toplinu prirodnog nastavnog procesa, a iz kontakata sa studentima, osvjedočila sam se i da je to njihova primarna potreba*
- *potrebna veća sloboda korištenja alata za online nastavu: YouTube, Slack chat, sustavi za ispitivanje programskog koda.... Ne bi bilo loše kada bismo imali pristup nekoj online biblioteci*
- *osigurati didaktičko–pedagošku podršku te razmjenu iskustava o rješavanju problema na koje smo naišli u online nastavnom procesu*
- *osigurati pristup licencama softwera kako studentima, tako i nastavnicima radi boljeg organiziranja nastave na daljinu, kao i znanstveno-istraživačkog rada*
- *osigurati pristup bazama časopisa koje imamo na fakultetu, jer pristup je moguć samo direktno preko IP adrese fakulteta*
- *omogućiti studentima korištenje aplikacije MS Teams*

- smanjiti birokraciju, ispunjavanje bespotrebnih formulara kojima dokazujemo svoj rad; uvođenje "time tracker" sustava koji to radi automatski i šalje poslodavcu rezultate
- za olakšavanje pregledavanja programa studenata, možda bi se mogao koristiti tablet sa stylus podrškom za direktno crtanje i komentiranje po programima. Mislim da bi to podosta ubrzalo proces koji bi bio što sličniji tome kada studentu pokazujemo direktno na njegovom programu što treba ispraviti; problem je naravno u nabavi, koja bi morala ići iz vlastitih sredstava
- osigurati besplatan/jeftiniji pristup internetu prikladnim brzinama pristupa, po mogućnosti putem bilo optičke ili 5G mreže, odnosno da država preuzme dio troškova
- osigurati više administratora kako bi osigurali podršku tijekom online nastave
- osigurati dodatnu edukaciju i definiranje standarda nastave na daljinu jer su razlike u realizaciji, time i kvaliteti edukacije velike od nastavnika do nastavnika; svaki nastavnik treba imati otvoren i aktivan e-kolegij
- za on line nastavu poduke klavira potrebno je osigurati nastavniku i studentu dobar uređaj sa dobrim mikrofonom, tihu i mirnu prostoriju bez ukućana i naštiman kvalitetan instrument na obje strane
- prijavljivanje ispita, upis ocjena i ostale administrativne poslova valja povjeriti službama visokih učilišta koji trebaju raditi na dobrobit studenata i nastavnika, u protivnom nastavnik biva vrlo izložen brojnim negativnim primjedbama studenata
- potrebni su značajni računalni i tehnički resursi; apsolutno je neprihvatljivo da se nastava održava od 19h nadalje, jer sustav u sva druga vremena puca i izbacuje i studente i nastavnike
- hitno zaposliti još asistenata i osoba za podršku; zaposliti osobe da smisle i provedu online način ispitivanja adekvatan inženjerskom području; zaposliti osobu za konstantnu komunikaciju sa studentima
- raspodijeliti i jasno definirati poslove, ali i minimalno što je potrebno napraviti; ukoliko je pod riječi online nastava dovoljno zakačiti pdf materijal i staviti obavijest da studenti to sami pročitaju onda svi tako mogu raditi
- organizirati dodatnu edukaciju u sferi informatičke pismenosti za jedan dio nastavnog osoblja
- prilagoditi sadržaj kolegija online nastavi i iskustva drugih nastavnika koji predaju iste kolegije bila bi zanimljiva i korisna
- potrebna je stalna osobna edukacija, a ne samo u kriznim vremenima
- osigurati da "dislocirani" nastavnici imaju jednaku razinu tehničke opremljenosti jer nisu u mogućnosti odlaziti na Fakultet za svaku nastavnu aktivnost
- smanjiti satnicu izravne virtualne nastave koja je napornija za izvedbu (problemi s vidom) ako se radi o više od 20 sati sinkrone online nastave tjedno
- osigurati podršku nastavnicima u vidu obaveznih radionica
- osigurati brzu dostupnost knjižnične informatičke podrške
- pojačati dostupnost online literature
- osigurati jedinstveni način komunikacije i rada na daljinu od strane svih nastavnika kako bi procesi bili mjerljivi, vidljivi i kako bi pravila bila jednaka; znači predlažem ubuduće da svi nastavnici koriste istu online platformu u komunikaciji
- osigurati brži optički internet na nivou cijelog Sveučilišta
- osigurati Otvoreni telefon sa službom koja u svakom trenutku može pružiti tehničke savjete
- informatička služba organizirala je odličnu online poduku o oblikovanju online pisanih ispita; s obzirom na to da tijekom rada od kuće ne primamo naknadu za putovanje (što je, po meni, u potpunosti logično i očekivano), predlažem da se taj novac preusmjeri na to da se djelatnicima omogućiti besplatan pristup neograničenom internetu zadovoljavajuće brzine
- osigurati krovni dokument od strane Agencije ili Ministarstva s naznačenim smjernicama za rad u online okruženju - to mi je nedostajalo; webinar su odlični, ali dovode do zamora uslijed preprestanog korištenja tehnologije

- osigurati e-knjižničnu građu dostupnu profesorima i studentima (e-knjige, časopisi...)
- potrebno puno više vremena za pripremu i ocjenjivanje studentskih radova; eseja, projekata
- potrebno puno više vremena potrebno za istraživanje novih platformi za testove
- zbog puno novih programa na osobnom računalu (Teams, Zoom...) isti mi je postao jako spor te bi bilo super kada bi dobili mogućnost nadogradnje s jačim procesorima od strane ustanove
- ustanove bi trebale snositi troškove registracije na pojedine servise (npr. za izradu testova i ispitnih pitanja) ako su kvalitetniji od već postojećih npr. na Moodle-u
- osigurati nova računala
- osigurati bržu i besplatnu internet veza za nastavnike za on line nastavu tijekom rada od kuće
- osigurati dostupnost pretplate za platforme za neograničeni interaktivni rad za 150 i više studenata
- osigurati potrebnu produkciju video didaktičkih materijala
- osigurati uniformirano izvještavanje kako se ne bi dodatno moralo pisati izvještaje, jer to sustav može pratiti samostalno, a nastavnicima je povećavalo opterećenje
- online rad financijski nagraditi povećanjem naknade ili plaće jer je ovakav rad zahtjevan i studentima se pristupa vrlo individualno sve s ciljem biti što više dostupan i fleksibilan
- druga opcija bi bila smanjiti nastavno opterećenje iako naknada je svako potrebna jer je pristup studentima individualan te se troši puno vremena na pojedinačne upite (unatoč činjenici da se sve komunicira obavijestima u sustavu i tijekom online nastave, ali pojedini studenti ih ne prate i traže osobnu komunikaciju)
- područje glazbe bi trebalo imati ukupno 10 studenata da bi se mogli kvalitetno obrazovati online; ovako sa 200 to niti jedan web servis ili podrška nije u mogućnosti
- nastavniku osigurati:
 - brzi internet za "rad od kuće"
 - HD kameru , slušalice sa mikrofonom
 - licencu softvera za online
 - laptop/računalo (ukoliko ih nastavnik nema ili nije u mogućnosti prenijeti računalo s posla)
- osigurati pristup svim Google alatima
- svakako bi koristila radionica o pedagoško-psihološko-didaktičkim aspektima poučavanja s temama poput rada i učenja na daljinu - predstavljanje novih dostupnih alata i platformi, zatim psihološke podrške nastavnicima, ocjenjivanja studenata u radu na daljinu (koje platforme u pisanim ispitima nastavnici koriste, kako osigurati objektivno ocjenjivanje, propitivanje kvalitete nastave u digitalnom okruženju); bilo bi mi drago da nam AZVO sa svojim stručnjacima bude partner u ispunjavanju ovih ciljeva, no svakako mislim da su ove teme nešto što bi trebalo biti dostupno kolegama i na drugim ustanovama.

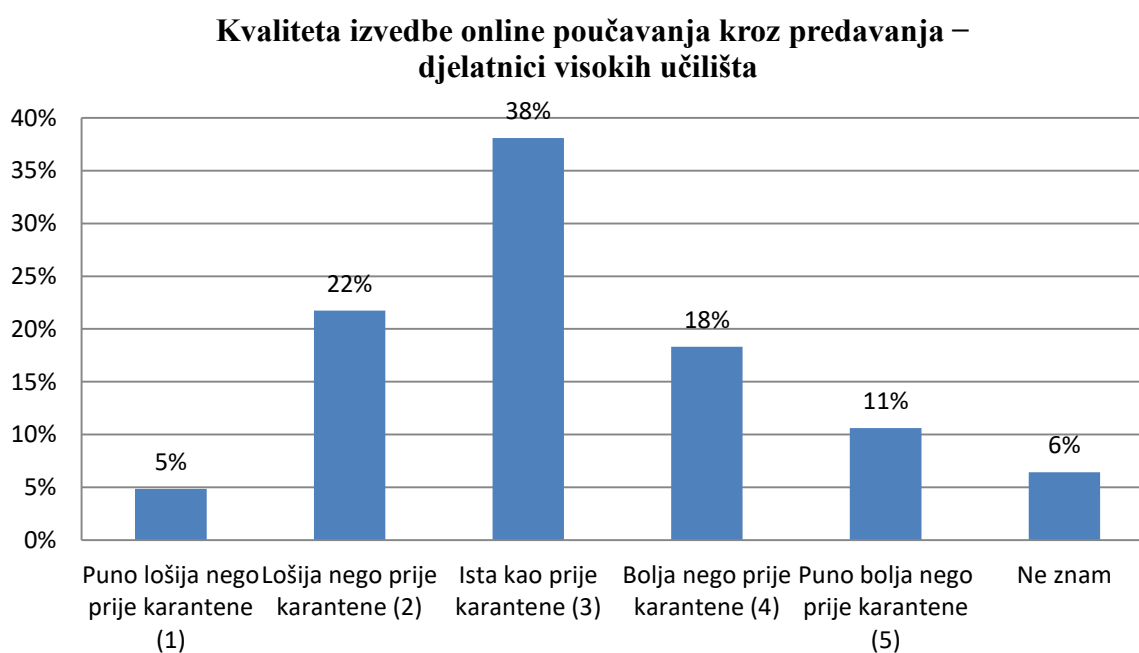
2. Kvaliteta izvedbe *online* nastave za vrijeme izvanrednih okolnosti

a. Kvaliteta izvedbe *online* poučavanja kroz predavanja

Grafikon 10: Procjena studenata o kvaliteti izvedbe online poučavanja kroz predavanja

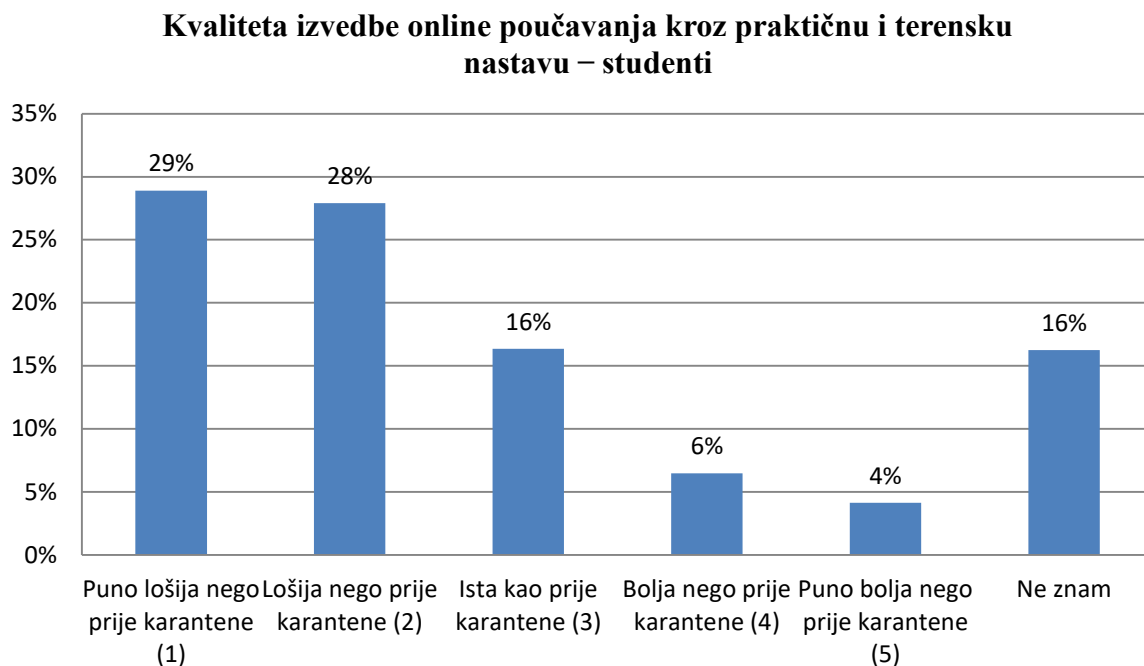
Polovina studenata (50 %) smatra kako je kvaliteta izvedbe *online* poučavanja kroz predavanja puno lošija i lošija nego prije karantene. Da je ista kao i prije, smatra 23 %, a bolja i puno bolja nego prije karantene smatra njih 24 %.

Grafikon 11: Procjena djelatnika visokih učilišta o kvaliteti izvedbe online poučavanja kroz predavanja

Kvalitetu izvedbe predavanja 38 % djelatnika visokih učilišta procjenjuju jednakom kao prije karantene, 27 % u određenoj mjeri lošijom nego prije karantene, a 39 % djelatnika u nekoj mjeri boljom nego prije karantene.

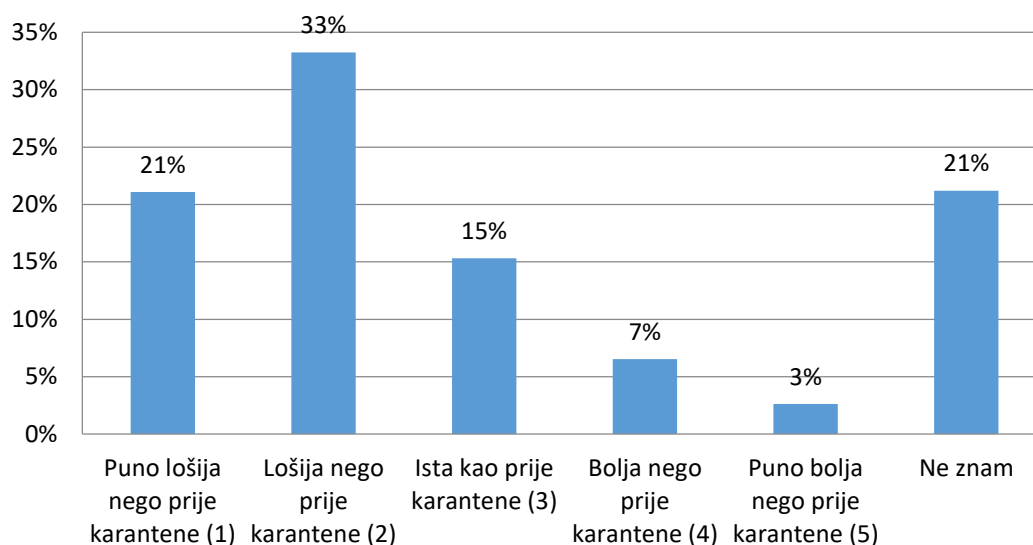
b. Kvaliteta izvedbe *online* poučavanja kroz praktičnu i terensku nastavu

Grafikon 12: Procjena studenata o kvaliteti izvedbe *online* poučavanja kroz predavanja

Većina studenata (57 %) smatra kako je kvaliteta izvedbe *online* poučavanja kroz praktičnu i terensku nastavu puno lošija i lošija nego prije karantene. Da je ista kao i prije, smatra 16 %, a bolja i puno bolja nego prije karantene smatra njih 10 %.

Kvaliteta izvedbe online poučavanja kroz praktičnu i terensku nastavu – djelatnici visokih učilišta

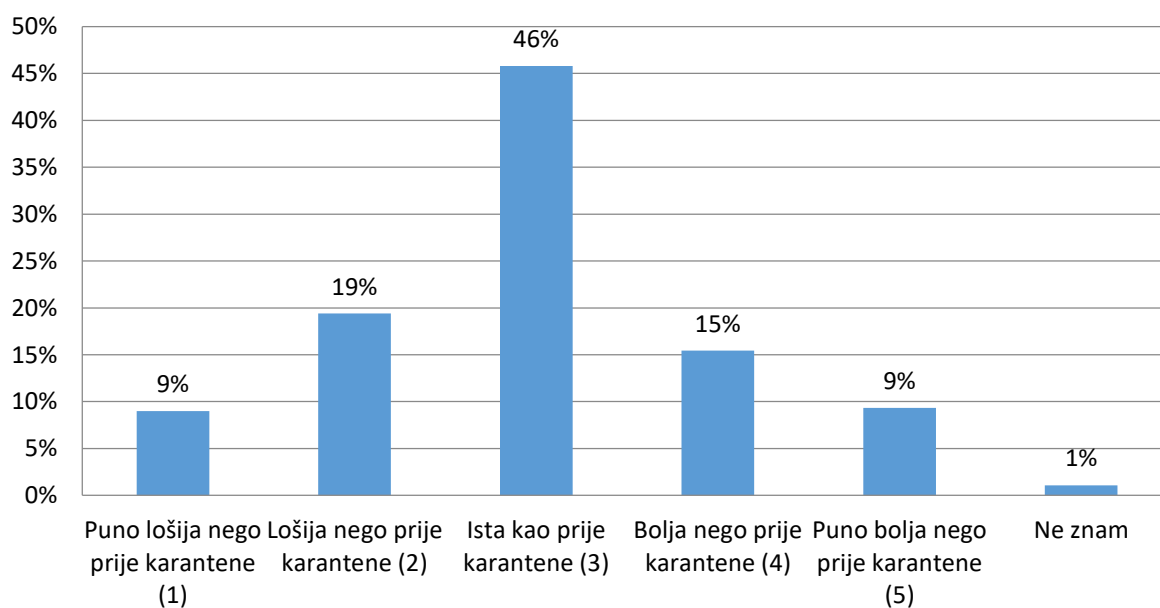

Grafikon 13: Procjena djelatnika visokih učilišta o kvaliteti izvedbe online poučavanja kroz praktičnu i terensku nastavu

Kvalitetu izvedbe praktične i terenske nastave 54 % djelatnika visokih učilišta procjenjuje lošijom ili puno lošijom nego prije karantene, 15 % smatra je jednakom kao i prije karantene, a 10 % djelatnika u nekoj mjeri boljom nego prije karantene. Ujedno 21 % djelatnika navodi da ne zna odgovoriti na ovo pitanje.

c. Kvaliteta nastavnih materijala (npr. literatura i dr.) u virtualnom okruženju

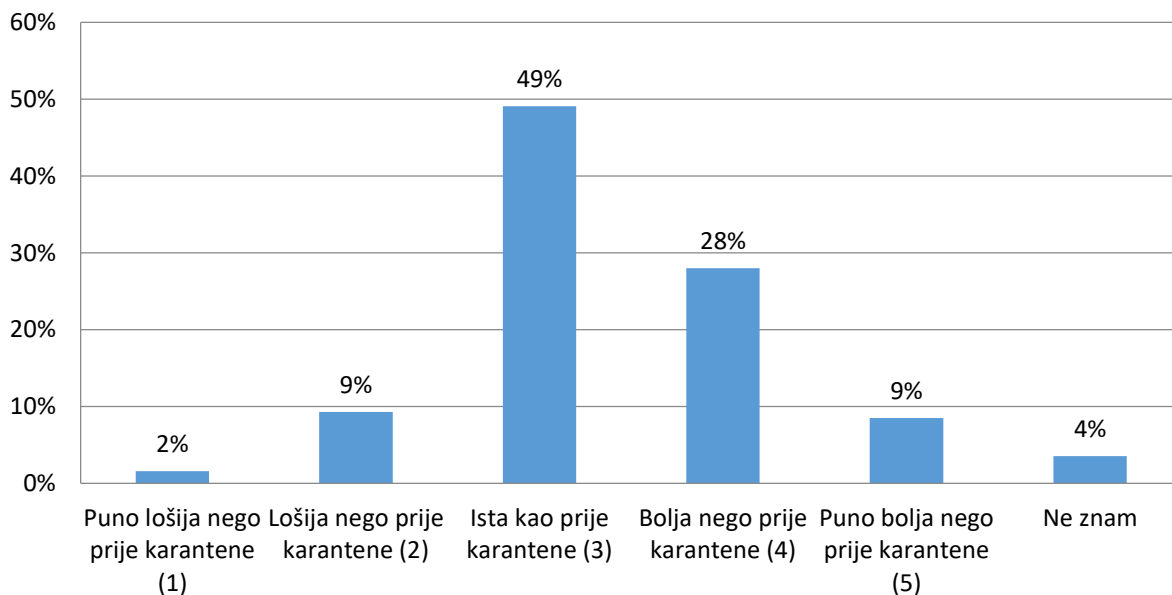
Kvaliteta nastavnih materijala u virtualnom okruženju – studenti

Grafikon 14: Procjena studenata o kvaliteti nastavnih materijala u virtualnom okruženju

Gotovo polovina studenata (46 %) smatra kako je kvaliteta nastavnih materijala jednaka onoj prije prije karantene. Da je bolja i puno bolja smatra 24 %, a lošija i puno lošija nego prije karantene smatra njih 18 %.

Kvaliteta nastavnih materijala u virtualnom okruženju – djelatnici visokih učilišta

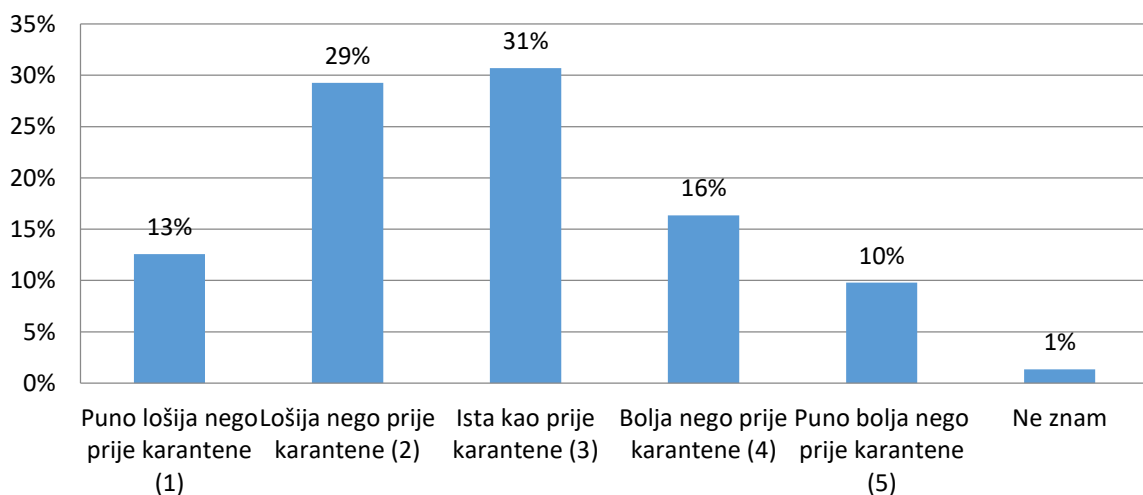

Grafikon 15: Procjena djelatnika visokih učilišta o kvaliteti nastavnih materijala u virtualnom okruženju

U pogledu kvalitete nastavnih materijala u virtualnom okruženju, 49 % djelatnika navodi da je kvaliteta materijala ista kao i prije karantene, 11 % djelatnika smatra nastavne materijale u nekoj mjeri lošijim, a 37 % boljim ili puno boljim nego prije karantene.

d. Mogućnost interakcije nastavnika sa studentima u virtualnom okruženju

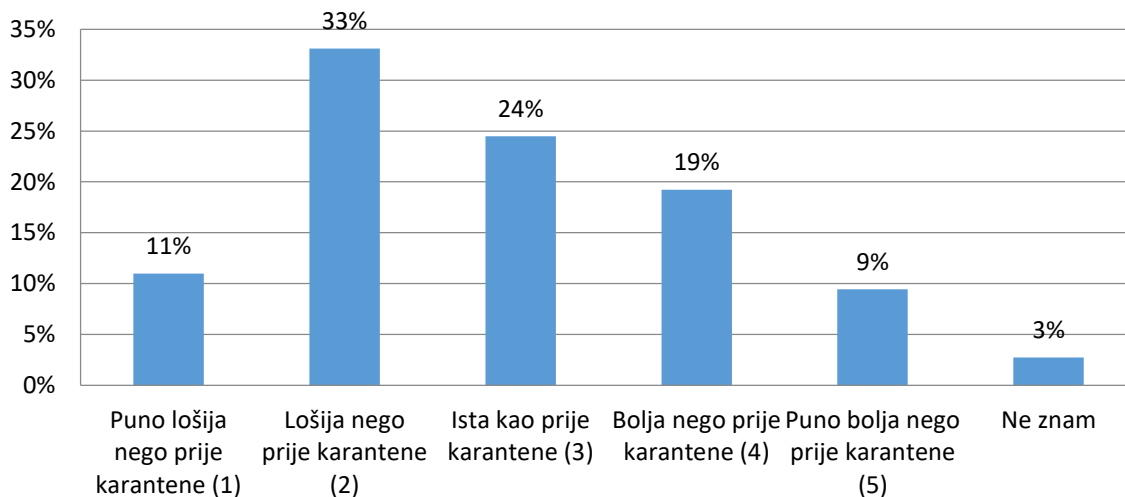
Mogućnost interakcije nastavnika sa studentima u virtualnom okruženju – studenti

Grafikon 16: Procjena studenata o mogućnosti interakcije nastavnika sa studentima u virtualnom okruženju

Većina studenata (42 %) smatra kako je mogućnost interakcije nastavnika sa studentima u virtualnom okruženju puno lošija i lošija nego prije karantene. Da je ista kao i prije smatra 31 %, a bolja i puno bolja nego prije karantene smatra njih 26 %.

Mogućnost interakcije sa studentima u virtualnom okruženju – djelatnici visokih učilišta

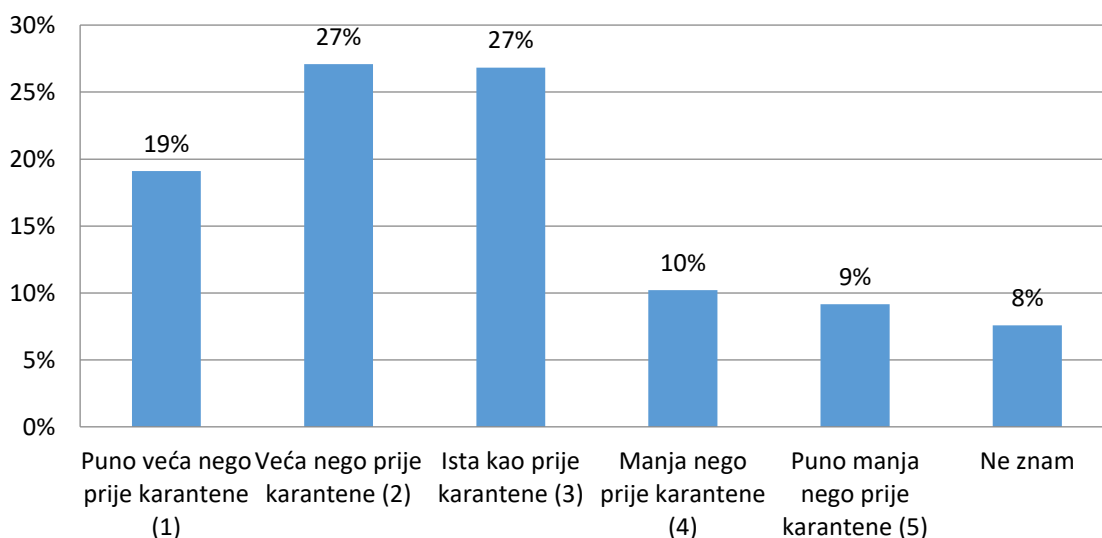

Grafikon 17: Procjena djelatnika visokih učilišta o mogućnost interakcije sa studentima u virtualnom okruženju

S obzirom na interakciju sa studentima u virtualnom okruženju, 44 % djelatnika navodi da je interakcija bila lošija ili puno lošija nego prije karantene, 24 % djelatnika navodi da je bila jednaka kao i prije izvanrednih okolnosti, dok 28 % djelatnika smatra kako je bila bolja ili puno bolja nego prije.

e. Nastavnička opterećenost nastavom

Nastavnička opterećenost nastavom – djelatnici visokih učilišta

Grafikon 18: Procjena djelatnika visokih učilišta o opterećenosti nastavom

Što se tiče opterećenja nastavnika, 46 % djelatnika smatra da je opterećenje nastavom bilo veće ili puno veće nego prije karantene, 27 % smatra da je bilo jednako, dok 19 % navodi da je bilo manje ili puno manje nego prije karantene.

Osobna iskustva i potrebe za podrškom

Osobna iskustva studenata u segmentu kvalitete izvedbe nastave u virtualnom okruženju

Kada je riječ o kvaliteti nastave, nailazimo na slične odgovore studenata kao i u prethodnom segmentu: uglavnom smatraju kako kvaliteta nije ujednačena, nego izvedba ovisi o nastavniku/profesoru – tako su kod nekih pohvaljeni entuzijazam, pristupačnost i prilagodba novim okolnostima, dok u nekim slučajevima –online nastave nije niti bilo ili nije adekvatno organizirana i provedena. Nadalje, dio sudionika smatra kako ispiti i kolokviji nisu primjereno organizirani te kako literatura nije bila u dovoljnoj mjeri dostupna. Neki su sudionici istraživanja naveli kako je na kvalitetu utjecala i cjelokupna atmosfera karantene, izazovi samo-motivacije, ali i uvjeti koje studenti imaju kod kuće, poput vlastitog računala, pristupa internetu i slično.

Slijede neka od iskustava studenata:

- *S obzirom da sam izvanredna studentica zaposlena na puno radno vrijeme, online nastava mi je omogućila uštedu vremena koje bi inače potrošila na putovanje na nastavu i natrag, uostalom, nema ometanja nastave, olakšana komunikacija sa profesorom, ali i praćenje samog predavanja.*
- *Kvaliteta nastave stručnih kolegija je porasla jer su predavači već bili upoznati sa takvim predavanjima.*
- *Predavanja su održana u cijelosti i bez problema; materijala je bilo više na stranicama kolegija kao i konzultacija.*
- *Interakcija sa nastavnicima je bolja jer smo više komunicirali preko internetskih platformi.*
- *Vrlo korisno, udobno, adekvatno provedeno, mogućnost snimanja predavanja, postavljanja pitanja, mogućnost vraćanja na prethodne slajdove itd.*
- *Pokazalo se da su predavanja, prvenstveno ona koja imaju snimljeni zvučni zapisa, bolja u online obliku nego u fizičkom obliku; takva vrsta predavanja nam omogućuje da odgledamo predavanje kad god nam odgovara i kada imamo najviše koncentracije.*
- *Do prije karantene nismo prakticirali nastavu online; slušao sam nastavu online u okviru nekih drugih tečajeva i mislim da je nastava online na mojem visokom učilištu na razini toga.*
- *Profesori su se stvarno trudili sve nam približiti, mada i njima nije bilo lako.*
- *Nastavnici su bili vrlo susretljivi.*
- *Što se tiče kvalitete nastavnih materijala puno su bolji sada tokom karantene jer uz prezentaciju profesor prilaže i audio zapis koji možemo preslušati više puta.*
- *Bolje nego kad je nastava "uživo"; profesori su više posvećeni studentima.*
- *Materijali većine profesora su postali značajno detaljniji te sami profesori su nas bolje uputili na stvari bitne za naš prolazak preskakali nebitne teme te nas pripremili samom osnovom za zadovoljavanje kolegija.*
- *Teže je doći do literature i materijala za učenje.*
- *Neujednačena kvaliteta kolegija.*
- *Moje osobno iskustvo za vrijeme online nastave i nije baš dobro, osjećala sam se kao da sam u zatvoru; bila sam max 12 sati za laptopom, učila, pisala, čitala, odgovarala na mailove i ostalo.*

- *Profesori nisu bili entuzijastični za vrijeme predavanja i nije ih zanimala nastava.*
- *Studenti u svojim kućama nisu toliko fokusirani i motivirani za rad kao što su u učionicama.*
- *Neki fakulteti koji imaju samo teoriju se možda i mogu prilagoditi, ali mi iz tehničkog područja jednostavno ne dobivamo jednako kvalitetnu edukaciju.*
- *Angažman većine profesora je minimalan, dobivali smo uglavnom jednaku količinu materijala za učenje, bez dodatnih pojašnjenja; komunikacija s nastavnicima isto tako minimalna, budući da se odvijala preko mailova na koje profesori nerijetko ili nisu odgovarali ili su odgovarali s ogromnim zakašnjenjem.*
- *Mnogi nastavnici su ili jako kasnili s objavom prilagođenih materijala ili ih uopće nisu objavili.*
- *Od 12 kolegija samo smo 2 imali online.*
- *Praktični dio nastave nije ni približno zadovoljen ovaj semestar.*
- *Vrlo stresno, neusklađeno i preopterećeno.*
- *Unutar prvih mjesec dana online nastava se nije provodila, sami smo obrađivali materijalne, a tek pred kraj semestra došlo je do provedbe online predavanja.*
- *Neki kolegiji se naprosto ne mogu u ovom obliku predavati; interakcija je ozbiljno narušena zbog tehničkih problema poput latencije zvuka, distorzije i nedostatka bliskog kontakta.*
- *Studiranje na javnom sveučilištu se svelo na nešto gore od online tečaja gdje studenti doslovno uče iz literature samo i tako izlaze na ispit i budu ispitivani pod istim uvjetima kao da izvanredne situacije nije ni bilo.*
- *Profesori su koristili različite aplikacije za održavanje nastave i informacija što je izazvalo zbunjenost; trebalo bi pojednostaviti i ujednačiti informiranje studenata.*
- *Od 9 katedri koje su držale online nastavu samo su dvije pitale i/ili napravile anketu o zadovoljstvu, jednu smo zamolili za malu promjenu na što su oni odgovorili da ne dolazi u obzir i nastavili po svome.*
- *Praktična i terenska nastava trebale su biti prilagođene; svaki student je mogao određene dijelove prakse/terensku nastavu odraditi i samostalno u svom lokalnom okruženju koliko su to dopuštali uvjeti.*
- *Najveći problem bila je količina dodatnih domaćih zadataka.*
- *U prva dva tjedna rijetko koji profesor je uopće pomislio na online predavanja, eventualno su se pojedini asistenti potrudili i održali online vježbe; zamjena za predavanja su često bila dodatna opterećenja studenata, samostalno prolaženje gradiva te slanje profesorima dokaza u obliku sastavaka ili odgovora na pitanja što je u potpunosti nerazumno kada je sve što se trebalo napraviti održati predavanja.*
- *Praćenje nastave je bilo omogućeno od strane većine profesora, što stavljanjem nastavnog materijala na vrijeme, što održavanjem online predavanja, međutim nije svo osoblje fakulteta prihvatilo online način pristupanja ispitu.*
- *Neki profesori su se stvarno jako trudili od samog početka, a neki su se aktivirali tek nakon ankete koju je proveo studentski zbor; mislim da su neki profesori jednostavno mislili da će postojeće prezentacije i par videa na YouTube-u biti dovoljni.*
- *Profesori su se trudili olakšati nam, ali tehnologija ne može zamijeniti osobni pristup, posebice kad se radi na praktičnim primjerima.*
- *Stjecanje znanje bilo je omogućeno jednako kao i u vrijeme dok se nastava odvijala na fakultetu; međutim, uslijed ovakvih okolnosti izostala su brojna druga iskustva, prije svega ljudske interakcije, a koja se ne mogu i neće moći adekvatno nadomjestiti.*
- *Kvaliteta nastave i materijala (bila uživo ili online) ovisi više o samom profesoru, nego o tehničkim stvarima.*

- *Nastava uživo puno bolje prenosi znanje, poruke i motivira na rad, a također i osnažuje radne navike u stručnom okruženju; online nastava pak ima prednosti samoorganizacije vremena i koordinaciju obveza s faksom drugim zanimanjima i aktivnostima pojedinaca.*
- *Neki profesori su se maksimalno trudili i izlazili u susret, dok su neki zanemarivali predmet i svoje obaveze kao profesori.*
- *Osobito mi se sviđao princip snimljenih predavanja koja sam mogla više puta poslušati i zatim komentirati s voditeljem koji mi je dodijeljen; slabije sam svladala predmete koji nisu bili praćeni (adekvatnim) nastavnim materijalom.*
- *Mogućnost interakcije studenta i predavača ovisi o opremi koju obje strane posjeduju, mnogi studenti su online predavanja pratili putem mobilnih uređaja, ali i o vještinama, upućenosti i snalazljivosti obje strane prilikom izvođenja nastave, stariji predavači su imali dosta poteškoća, obje strane nisu bile upućene u rad putem platforme Merlin te su se morale snaći same.*
- *Kolokviji su bili jednake težine i duljine, a vrijeme skraćeno (jer se pisalo online) i to je čak i okej jer se na taj način nije moglo prepisivati, ali je jako stresno.*

Potreba za podrškom studentima

Po pitanju kvalitete izvedbe nastave u virtualnom okruženju studenti su naveli određene segmente u kojima je potreban dodatni angažman visokog učilišta ili drugih dionika, prvenstveno u organizaciji *online* ispita, omogućavanja održavanja vježbi uživo ili kvalitetnije organizacija *online* vježbi. S obzirom da su prepoznali neujednačenu prilagodbu nastavnog osoblja nastavi na daljinu, smatraju kako je potrebno da svi nastavnici izvode nastavu te da u većoj mjeri sadržaj i materijale prilagode novom obliku nastave.

Slijede neke od iskazanih potreba i prijedloga studenata:

- *bolje organizirati online nastavu na razini sveučilišta i jednak tretman svih studenata*
- *organizirati sve ispite online, osim vježbi koje je nemoguće izvesti online (labosi i slično)*
- *smanjiti količinu obveza za ispit s obzirom na nedostatak online predavanja i materijala*
- *osigurati bolju internetsku povezanost*
- *održavati kolokvije na vrijeme i s adekvatnim razmacima (u protivnom dolazi do povećanja stresa)*
- *osigurati korištenje sofisticiranih softvera koji uvelike omogućavaju fleksibilnost pri izvođenju nastave i u obliku predavanja ali i konzultacija*
- *potrebno je adaptiranje svih profesora novonastaloj situaciji; trebaju biti svjesni da ne dobivamo informacije preko predavanja kao prije i više se oslanjamo na samopodučavanje*
- *omogućiti održavanje vježbi, makar u manjim grupama*
- *pružiti jasnije upute za laboratorijske vježbe*
- *nastavnici bi trebali imati rokove za objavljivanje svih materijala, koji su prilagođeni novoj virtualnoj situaciji, kao i za objavljivanje barem okvirnih informacija kada će se i kako održavati ispiti i na koji način će se ispitivati naučeno*
- *jasno definirati aktivnosti profesora i studenata*
- *održavati bilo kakvu formu nastave, makar to bile i tjedne natuknice oko gradiva kojeg trebamo učiti*
- *stvoriti bolji regulatorni okvir kako bi se kontrolirala razina kvalitete izvođenja nastave na daljinu*

- donijeti zajedničku odluku oko održavanja praktičnog dijela nastave za sve fakultete ili barem srodne
- poticati i omogućiti konstantni dijalog studenata i profesora u nalaženju boljih rješenja za nastavu i vrednovanje
- osigurati bolji materijali: od prezentacija, skripti, knjiga, video materijala, testova za samoprovjeru znanja, interaktivnih sadržaja
- autorska prava literature su problem; potrebno je povećati dostupnu literaturu u pdf formatima
- osmisliti online materijale i zadatke koji bi natjerali studente na redovno učenje
- potrebna je bolja organiziranost profesora i uloženi veći dio truda za bolju kvalitetu online predavanja
- donijeti zakon kojim će se zaštititi prava studenata kako ne bi dolazilo do ignoriranja od strane profesora te kako bi se odmah na početku znao princip rada kolegija.

Osobna iskustva djelatnika visokog učilišta u segmentu kvalitete izvedbe nastave u virtualnom okruženju

U vezi sa samom kvalitetom poučavanja i interakcije sa studentima tijekom nastave dio je nastavnika dojma da *online* okruženje omogućuje veću interaktivnost u smislu lakšeg prekidanja nastavnika i postavljanja pitanja od strane studenata kao i veću mogućnost odgovaranja na pitanja nastavnika u vidu različitih postavljenih kviz pitanja i sl. Dio nastavnika smatra da interakciju narušava i neadekvatna računalna oprema kao što su kamera, mikrofoni i sl. Iako je predavanja moguće održavati na *online* način, nastavnici se slažu da je vježbe, praktični i terenski rad kao i nastavu u području umjetnosti nemoguće adekvatno provesti u virtualnom okruženju. Za problemske zadatke potrebno je više pripreme za njihov prikaz u *online* okruženju, kao i za njihovo ispravljanje te davanje povratnih informacija studentima. Velik broj nastavnika navodi da je zbog nedostatne tehničke opreme kod studenata (kamere, mikrofoni, internetska veza) te nepostojanja smjernica ili standarda za izvođenje *online* nastave teško pratiti tko se od studenata samo tehnički priključio nastavi, a tko je uistinu prati. Također, nastavnicima je nedostajala mogućnost neverbalne komunikacije, praćenja neverbalnih reakcija studenata po kojima bi vidjeli koliko studenti razumiju i koliko slijede nastavnika.

Slijede neka od iskustava djelatnika visokih učilišta:

- Prva tri tjedna opterećenje je bilo cjelodnevno jer je trebalo "preseliti" nastavu u *online* okruženje, savladati rad na Zoom platformi uz istovremenu izvedbu nastave. Nakon izrade materijala, kreiranja baze pitanja, opterećenje je bilo zadovoljavajuće.
- Najveći problem *online* nastave je sjedenje (stajanje) na istom mjestu za računalom. Klasična nastava omogućava i kretanje.
- Dojam je da se *online* nastavom povećava umor u odnosu na klasičnu nastavu.
- Studenti koji su zaposleni ili stanuju daleko nisu morali putovati i mogli su pratiti nastavu na daljinu bez sati putovanja, i to je sjajno. Nekim studentima jako se sviđelo što im tijekom predavanja nisu smetali studenti koji se inače meškoluje, imaju potrebu nešto kazati studentu do sebe i slično. Lakše je nego uobičajeno, čini mi se, prekinuti nastavnika kad je potrebno - bar sam ja nastavnik koji želi interakciju sa studentima.
- Često koristim upitnike koje postavljam nakon predavanja (a i u drugim situacijama), što je ovako bilo jednostavnije jer su svi bili pri računalima i mogli su reagirati odmah.
- Nastava koju držim zahtijeva visok stupanj interakcije i taj se segment gubio kod studenata koji su bili tehnički limitirani, u smislu da im ne radi kamera ili mikrofoni na uređajima preko kojih su pristupali *online* predavanjima i vježbama.

- *Pa sve u svemu, mi smo se super snašli. No, smatram da za laboratorijske vježbe online nastava ipak nije primjerena. Predavanja su izvrsna, štoviše trebalo bi dozvoliti ustanovama da predavanja i dalje tako rade ukoliko to odgovara svim dionicima.*
- *Sama nastava nije problem, ali ispiti, kolokviji i ispravljanje istih oduzima puno više vremena. Također, studenti nisu potpuno vični online komunikaciji, uključivo i pristojno slanje mailova.*
- *Previše posla oko kontinuiranog praćenja nastave u online uvjetima s obzirom na broj studenata u nastavnim grupama.*
- *S obzirom da predajem na višim godinama tehničkog studija, studenti trebaju rješavati inženjerske probleme te su to radili pred računalom ali na papiru koji su slikali i poslali. Trebalo je puno više vremena za pripremu materijala za ispit 2-3 puta više jer je trebalo napraviti mnogo više grupa. Također je ispravljanje trajalo 4-5 puta dulje (dio studenta slao je u jako lošim formatima itd.). Taj dio se donekle promijenio tijekom semestra kad se steknu iskustva i onda traži od studenata najbolji format za ispravljanje i pisanje komentara. S druge strane, ispravljene zadaće su kasnije dostupne u elektronskom obliku sa iscrpnim komentarima greški.*
- *Trošila sam više vremena na pripremu nastave i mnogo više na davanje povratnih informacija studentima. Prilikom izvođenja je uvijek bilo nekih tehničkih poteškoća, ponekad i meni, ali većinom studentima pa bi se uvijek sve odužilo.*
- *Nastavni materijali su bolji jer su dobili glasovnu podršku i dopunu. Praktični dio nastave je otežan online jer se radi o velikom broju različitih praktičnih zadataka koji traže i veći angažman, ali postoji nedostatak rasprave.*
- *Online nastava zamornija nego klasična, nedostaje neverbalni feedback.*
- *Prednost on-line nastave je što studenti/učenici ne ometaju nastavu, ali isto tako je teško procijeniti tko uistinu prati nastavu.*
- *Sada sam cijeli dan svima dostupna što utječe i na poslovni i privatni život.*
- *Interakcija je bila dobra jer je sve išlo u živo, svi materijali bili na Merlinu, studentima je bilo dosadno pa ih je čak i više sudjelovalo na nastavi nego obično. Zadaće su radili uredno, ali se ova generacija posebno trudila oko zadaća, zbog čega sam ja kao nastavnik imala više posla u ispravljanju zadaća.*
- *Više poticanja interakcije među studentima - kvizovi, pitalice i sl.*
- *Opterećenost nastavom (predavanja i auditorne vježbe) bila je manje/više ista kao i prije karantene jer sam imao sve nastavne materijale pripremljene u digitalnom obliku pa sam ih vrlo lako koristio i za online nastavu te su bili dostupni studentima. U nastavnom smislu nisam imao dodatnih opterećenja.*
- *Bila sam puno opterećenija izvođenjem nastave, prvenstveno zbog tehničkih izazova.*
- *Najveći nedostatak držanja on-line nastave je smanjena mogućnost interakcije sa studentima, nemogućnost nešto pokazati iz ruke/rukom, dati im primjere u ruke da ih vide itd. Ujedno je teško online zaključiti tko od studenata koji su prijavljeni na predavanje vas uopće prati.*
- *U pojedinim grupama interakcija je bila vrlo slaba.*
- *Studenti su bili aktivni u sudjelovanju i nastavi, čitanju i praćenju predavanja kao i čitanju literature.*
- *Teško je bilo osmisliti adekvatnu supstituciju praktičnoj i terenskoj nastavi, a da ishodi učenja budu jednako kvalitetni. Lakše je i brže kada se studentima na licu mjesta može usmeno pojasniti i odgovoriti na pitanja.*
- *Zbog promjene načina izvođenja nastave, opseg posla se višestruko uvećao - daleko iznad broja norma sati predviđenih kolektivnim ugovorom (osobito zbog toga jer je cilj bio kreirati kvalitetne materijale, koji se mogu koristiti i u budućnosti).*

- *Online nastava zahtijeva znatno više vremena zbog savladavanje novih programa, prilagodba nastavnog sadržaja i predavanja, izrada anketa, testova, zadataka u Merlinu... Dobra je zbog upotrebe multimedije, za izvođenje pojedinih vježbi i slično...*
- *Interakcija je lošija zbog:*
 - *lošije internetske veze - nemogućnost razgovora i e poziva*
 - *virtualna nastava ne može zamijeniti interakciju u učionici, studenti su u učionici "uključeniji" i aktivniji, a povratna informacija je trenutačna.*
- *Opterećenje nastavom kao nastavnika je daleko veće jer je sve nastavne materijale trebalo prilagoditi online poučavanju. Trebalo je stalno motivirati studente, pripremati im interaktivne i dinamičke materijale.*
- *Pribjegli smo, između ostalog, izradi Seminarskog rada. Uglavnom, jako loša iskustva, čast iznimkama. A nama, "posla preko glave". Studenti ne znaju osnove.*
- *Izvođenje praktične nastave kroz koju se prenose, a i usvajaju različite vještine jednostavno nije dostatna samo u virtualnom okruženju.*
- *Izvođenje nastavnog procesa putem online platformi uvelike je utjecalo na poboljšanu komunikaciju sa studentima tijekom predavanja/vježbi/seminara. Zamjetna je bila izraženija interakcija, veći broj pitanja studenata, veća angažiranost tijekom online nastave.*
- *Koristio sam Youtube platformu umjesto MS-teams platforme iz razloga kako bi studenti materijale mogli pogledati kada im to odgovara, a filmove koje sam prenio na Youtube platformu planiram ostaviti i za sljedeće generacije u slučaju da netko od studenata neće moći prisustvovati predavanju. Pitanja i odgovore na predavanja davao sam kroz cijeli tjedan kroz druge platforme.*
- *Provedena je anketa sa studentima koji su bili iznimno zadovoljni izvođenjem nastave.*
- *Studenti su vrlo brzo pokazali nemotiviranost participiranja u nastavi. Često se manifestiralo nepojavljivanjem na online predavanju, neodgovaranju na mailove upozorenja te je ovakva vrsta nastave uzrokovala apatičnost i indiferentnost kod većine studenata.*
- *Vrlo pozitivno iskustvo. Zbog nedostatka povratne informacije u početku, postavio sam i pokrenuo više anketa unutar svojih kolegija s upitom studentima kako se snalaze i kako im ide učenje na daljinu. Dobili smo vrlo dobre ocjene i reakcije.*
- *Više mi je vremena trebalo dok sam pročitala sve studentske uratke, što se prije korone verbalno komuniciralo.*
- *Opterećenost nastavnika bila je puno veća nego u redovnim okolnostima. To se dogodilo iz razloga što smo se morali dodatno pripremati za ovakav oblik nastave (kako bi sadržaj studentima bio još interesantniji nego ranije). Isto tako, studenti su bili željni dodatne pažnje i kontakta (povezujem to sa psihološkim učincima izoliranosti i straha).*
- *Osigurani su softveri za provedbu nastave i provjere znanja na daljinu, a kvalitetnu digitalnu bazu podataka i repozitorij nastavnih materijala već smo imali na fakultetu.*
- *Imali smo dostupne online detaljne video tutorijale za sve segmente provođenja nastave.*
- *Znatno više rada sa studentima negoli prije jer su svi stalno "dostupni".*
- *Nedolazak na radno mjesto kompenzirano je dugotrajnijim pripremanjima za web nastavu.*
- *Interakcija sa studentima u virtualnom okruženju je specifična i drugačija - to nije moguće uspoređivati s kontaktnom nastavom! Ostali vidovi interakcije (npr. poruke) su jednaki.*
- *Dakle može se i drugačije i to je poticaj svima da istražuju daljnje mogućnosti i kombinacije.*
- *Moram priznati da sam prvih pet tjedana isključivo pripremala i realizirala nastavu. Trebalo je pripremiti gotovo sve ispočetka, reorganizirati kompletne kolegije koje držim skoro 15 godina.*
- *Loomen je katastrofa, a i njihov hlepdesk nije puno pomogao. Stalno se rušio i pristup je bio moguć samo kasno navečer.*
- *Preveliko opterećenje nastavnika sa pripremanjima nastavnih materijala za online nastavu, što je uzrokovalo nedostatak vremena za pisanje znanstvenih i stručnih radova.*

- *Opterećenost nastavom je mnogo veća nego prije karantene. Drukčije je naravi i zahtijeva puno više vremena za pripremu.*
- *Putem fizičke nastave studenti više sudjeluju u nastavi i tako kvalitetnije savladaju gradivo.*
- *Nastava u ovom obliku zahtijeva puno više pripreme (vremenski i na svaki drugi način). Isto vrijedi i za ispite.*
- *Kontaktnu nastavu i neposrednost dijaloga u plesnoj edukaciji nemoguće je kvalitetno uspostaviti online nastavom uz svu moju spretnost i maštovitost da iz situacije u kojoj smo se našli nastavimo učiti.*
- *Radi se pod dodatnim stresom: da li će raditi veza, da li će Teams/Merlin itd. pucati, da li će se studenti moći spojiti itd. itd. Ali predavanja (teorija) i seminari se vrlo dobro mogu izvesti online. Provede se dosta više vremena i u istom vremenu se prođe nešto manje gradiva.*
- *Predavanja i vježbe sam snimala u ranim jutarnjim ili kasnim večernjim satima jer je to bilo jedino vrijeme kada se moglo raditi u tišini. Kako bi sve obaveze odradila na vrijeme dnevno sam radila oko 10 sati uključujući i vikende i praznike.*
- *Online nastava ne podržava u dovoljnoj mjeri diskusiju i kritičko mišljenje. Više je usmjereno na individualni i grupni rad studenata.*
- *Priroda moga rada (kombiniranje znanstvene i umjetničke djelatnosti) ne podržava potpuni prijelaz na online nastavu, budući da se u virtualnom kontaktu sa studentima gubi onaj kvalitativni dio nastavne prakse i neposredne komunikacije općenito.*
- *Na pripremu nastave trošim puno više vremena nego prije karantene i dulje traje pregled studentskih rješenja zadanih zadataka.*
- *Osobno mi nedostaje vidjeti lica studenata i njihove reakcije po kojima mogu vidjeti koliko razumiju to o čemu govorimo i koliko me slijede. (...) Ponekad sam imala osjećaj da neki uključe praćenje predavanja, no nisu duhom uopće prisutni. Kamere nisu mogle biti stalno uključene zbog velikog broja studenata u grupi.*
- *Moje iskustvo je vrlo pozitivno, jer smo se uspjeli približiti načinu rada kao u dvorani (komunikacija nastavnik - student i student - student). Iz povratnih informacija od studenata saznala sam da i oni imaju pozitivna iskustva, iako je njihova opterećenost također bila nešto veća.*
- *Kvaliteta predavanja u online okruženju je čak u nekim segmentima bila i bolja, no glavni nedostatak je nemogućnost održavanja laboratorijskih vježbi zbog važećih epidemioloških mjera. Također, nastavnici su na dnevnoj bazi bili više angažirani u pripremi.*
- *Puno više sati praćenja studenta u online aktivnostima.*
- *Držala sam predavanja koja sadržajem prate predavanja koja bih držala da nije bilo lockdowna. Ne mislim da su studenti bili zakinuti zbog načina predavanja. Ono što me više brine jest imaju li oni baš svi svatko svoj kompjutor i miran kutak u svojoj kući u kojem se mogu posvetiti praćenju e-nastave.*
- *U kratkom vremenu su pripremljeni online nastavni materijali, u najboljoj namjeri su dani na raspolaganje studentima. Isti su kreativni, većina nije profesionalno izrađena, imaju u sebi i dio improvizacije, pogotovo video materijali. Zlonamjerna distribucija ovih COVID-19 materijala na način da se naknadno nastavnike omalovažava i izruguje, u usporedbi sa profesionalnim materijalima u nadolazećim godinama i desetljećima će negativno utjecati na entuzijazam nastavnika ako bude drugi, treći, itd. val.*
- *Iskustvo mi je pokazalo da nikada nije ista razina kvalitete poučavanja online kao u kontakt predavanjima. Nije sve u stečenom znanju; dok se izvodi proces poučavanja s predavačem se ne događa samo stjecanje znanja, nego se u kontakt nastavi snažno razvija društvena i emocionalna dimenzija života. Po meni su predavanja na daljinu jedno, a kontakt predavanja nešto drugo, gledajući vrijednosno.*

- *Online nastava nije prava nastava, ma što god neki tvrdili. To je samo nužno zlo i ne može poslužiti za ozbiljan i kvalitetan studij.*
- *Studenti su bili aktivniji nego inače, nije bilo ometanja nastave, dolaska samo radi dolaska, a bez rada studenta... (što je inače problem)*
- *Nemjerljivo više sam bila opterećena nastavnom u virtualnoj učionici, komunikaciji sa studentima i konferencijskim pozivima kao i u postavljanju nastavnih materijala na Moodle, te pregledavanju studentskih domaćih zadaća. Nerijetko je radni dan trajao dulje od 12 sati.*
- *Za umjetničke kompetencije jednostavno je nužna fizička interakcija.*
- *Trebala sam pripremiti puno više materijala, snimak od 20 min je značilo oko 100 minuta rada i pripreme.*
- *S obzirom da su nastavnici u gotovo tjedan dana uspjeli preći na nastavu na daljinu smatram do izuzetnim uspjehom s obzirom da do sada nisu prošli bilo koju edukaciju za provođenje nastave na daljinu.*
- *Opterećenost je puno veća jer zahtijeva cjelodnevnu aktivnost nastavnika, odgovaranje na mailove, davanje uputa, osmišljavanje zadataka, dostupnost u bilo koje doba dana, posebno za studente iz drugih krajeva svijeta.*
- *Studenti su svaki tjedan obavljali zadatke i slali uratke preko Merlina. Na kraju je to bilo kudikamo više posla pregledati sve te zadaće i dati studentima povratnu informaciju na tjednoj bazi, a istovremeno biti sam za kompjuterom, bez interakcije i sa kim.*
- *Znatno veće opterećenje nastavnika.*
- *Interakcija sa studentima je loša jer zbog loših internetskih veza ne možemo imati uključene kamere i mikrofone jer veza puca, a i mnogi studenti/ce nisu imali mikrofone doma. Tako da je rad, primjerice izvođenje vježbi, odgovaranje na pitanja trajao dugo.*
- *Vjerujem da nastava u grupama u kojima sudjeluje 10-tak studenata nije nikakav problem, ali kada u grupi imate 60-tak osoba, onda je pristup nastavi sasvim drugačiji. Nema interaktivne nastave, studenti nerado odgovaraju ili se uključuju kada ih se pozove na raspravu, ne uključuju mikrofone (da ne spominjem kamere, što je u redu jer privatne prostore i zvukove iz svojih prostora dijele sa svim sudionicima), nemate nikakav kontakt s osobama koje su na on-line predavanju, niti možete ocijeniti koji su studenti zainteresirani, pa se eventualno njih potakne na sudjelovanje kako bi se i ostali uključili. Najčešće u porukama jedino napišu ako ima kakvih tehničkih problema, da li se dobro čuje, vidi ili slično. Rijetko postavljaju pitanja. Prepoznavanje pojedinačnih osobnosti studenata, njihova interesa, mogućnosti i mnogo čega nije moguće tako ostvariti. Individualan pristup studentu kako bi ga se motiviralo i potaknulo, ili čak i pomoglo riješiti problem u nastavnom zadatku ili sl. nemoguće je ostvariti putem on-line nastave. Najčešće se takav problem rješava putem online konzultacija, koje deseterostruko više traju od konzultacija koje se redovito provode. Osobno sam poduzela sve kako studenti ne bi bili zakinuti na bilo koji način zbog promjene načina održavanja nastave. Imala sam dopunska predavanja za one koju su imali takvu potrebu, dopunske konzultacije, Skype konzultacije, telefonske konzultacije, e-mail komunikaciju, Viber komunikaciju, i sl. i to sve unutar i izvan vremena koje je bilo predviđeno službenim rasporedom. Angažirala sam se i nudila različite mogućnosti komunikacije a sve u cilju mog doprinosa (i suodgovornosti) u njihovom savladavanju nastavnog programa te ishoda učenja.*
- *Fakultet i mi smo u suradnji sa studentima odradili izvrstan posao u kontekstu nagle i nepredviđene promjene. Međutim, online nastava je posve nepoželjna pojava. Razmjena materijala online, i online sustavi kao potpora "stvarnoj" nastavi su dobri, no nedostatak izravne interakcije je ozbiljan problem koji narušava kvalitetu poučavanja i učenja. Osobno, i motivacija mi je daleko manja nego pri izravnom kontaktu sa studentima, a isto sam uočila i kod studenata.*

- *Puno vremena se troši za pripremanje nastave, materijala i ispita, a interakcija sa studentima nije na razini kao što se očekuje. Studenti se žale da su preopterećeni i ne stižu pratiti sve onom dinamikom kako to plan nastave pretpostavlja.*
- *Dobro je snimiti kraća predavanja na neku temu i zadržati tu praksu i za dalje. Međutim, interakcija u većim grupama je nemoguća ili vrlo neživotna, a odsustvo osobnog kontakta tijekom predavanja je nenadomjestivo. Rad online je odličan za male grupe.*
- *Opterećenje je puno veće i zbog prilagođavanja svih nastavnih materijala kako bi se mogli obraditi kroz virtualnu nastavu, organizirati studente, puno više vremena je potrebno za davanje povratnih informacija studentima (nego u normalnom razrednom okruženju) a i održavanje same online nastave je puno više iscrpljujuće (meni osobno).*
- *Nastava je organizirana izvan svih pravilnika i zakona. Da sam htio biti radio ili TV voditelj to bih i bio. Ovom se nastavom krše mnoga prava nastavnika kao i studenata. Pogotovu onih koji plaćaju studij (plaćaju svi dakako – preko države, ali eto, uvijek se pomisli na one koji plate studij osobno, pa što za njega dobiju u današnje vrijeme. Da sam na njihovom mjestu ja bih tražio povrat dijela novca jer nisam dobio uslugu i posvećenost koju sam platio.).*
- *Na mene je pao sav teret svih vidova nastave (predavanja, seminari, vježbe) jer sam nositelj kolegija s velikim brojem studenata, oko 150.*
- *Nitko ne uzima u obzir da svi kod kuće imamo različitu obiteljsku situaciju. Nije isto biti nastavnik koji ima odraslu djecu ili ih nema pa se u potpunosti posveti online nastavi ili biti nastavnik čiji je supružnik također s radnom obavezom i imati svoju djecu.*
- *Nastavnik bi trebao biti spreman za izvedbu predavanja neovisno o komunikacijskom kanalu, stoga priprema mora biti sastavni dio svakodnevnih aktivnosti, a to nesumnjivo utječe na percepciju kvalitete kod studenata. Rad na daljinu i korištenje digitalnih platformi traži dodatan fokus na vrijeme izvedbe, kao i na tehničko-tehnološke komponente poput dostupnosti kamere, kvalitete mikrofona kako za izvođača, tako i za publiku. Gledajući po svim studijskim godinama, mogu potvrditi da je kod nas taj dio prošao vrlo dobro. Naravno, mogućnosti održavanja praktičnog dijela nastave (praktikumi) i terenske nastave bili su ograničeni, ali zahvaljujući požrtvornosti, motiviranosti i kreativnosti pojedinih kolega praktični dio nastave (vježbe u sklopu pojedinih kolegija) održavani su nesmetano. Također, određena gostujuća predavanja sa stručnjacima iz prakse iz različitih područja, koji kontinuirano obogaćuju našu nastavu, nastavljena su i online okruženju, što se za pojedince koji su izvan grada pokazalo i boljom opcijom. O navedenom smo izvijestili na našim mrežnim stranicama. Interakcija sa studentima je bila na zadovoljavajućoj razini u online okruženju, komunikacija nije prestala promjenom kanala, dapače, možda se i intenzivirala. No, ništa ne može zamijeniti interpersonalnu komunikaciju i konzultacije u redovitom okruženju, a kako je učenje i podučavanje proces koji se oslanja upravo i na tu dimenziju, nadamo se da ćemo uskoro moći s našim studentima razmjenjivati iskustva kao i prije pandemije.*
- *Opterećenost nastavnika ovisi o tome sudjelujete li samo u nastavnim procesima ili obnašate i neku funkciju. Organizacija rada i vremena ovisi o pojedincu, ali i organizaciji, no uz temeljito planiranje i pripremu uspjeh je zajamčen. Opterećenost nije bila veća u odnosu na fizičko okruženje, u smislu nastavnih sati, no povećao se broj sati online sastanaka i konzultacija, što ponekad rezultira digitalnim umorom, no nisam to doživjela kao problem, već kao izazov i potrebu da u suradničkoj atmosferi pokušamo ljetni semestar dovršiti najbolje što možemo.*
- *Teorijski i problemski dio kolegija je bio dobro pokriven, no u dijelu kolegija koji je vezan uz vježbe u praktikumu smo improvizirali. Studenti su radili kućne eksperimente, koristeći mobitele i različite predmete. Bilo bi dobro kad bismo imali bolju podršku za izvođenje e-mjerenja na praktikumu iz fizike te komplete s objektima za studente kojima će izvoditi kućne eksperimente. Primjerice, mala gumena optika koja odskakuje po stolu se lako nabavi kad su sve trgovine otvorene, no za vrijeme lockdowna moguće je da je neki studenti nemaju na raspolaganju.*

- *U terenskoj nastavi bitna je bila pomoć tvrtki s kojima je razvijena intenzivna suradnja.*

Potreba za podrškom djelatnicima visokog učilišta

Potrebe nastavnika u cilju povećanja kvalitete nastave odnose se na organizaciju manjih grupa studenata, dostupnost *online* udžbenika, pripremu baza video materijala i drugih inovativnih nastavnih materijala primjerenih *online* okruženju s posebnim fokusom na izradu materijala koji potiču interaktivnost tijekom nastave, organizaciju *webinara* s naglaskom na specifične metode poučavanja i vrednovanja u *online* okruženju, mogućnost provedbe dijela nastave uživo uz poštovanje epidemioloških mjera, vrednovanje povećanog nastavnčkog opterećenja, objavu ujednačenih uputa za *online* nastavu i dr.

Slijede neke od iskazanih potreba i prijedloga djelatnika visokih učilišta:

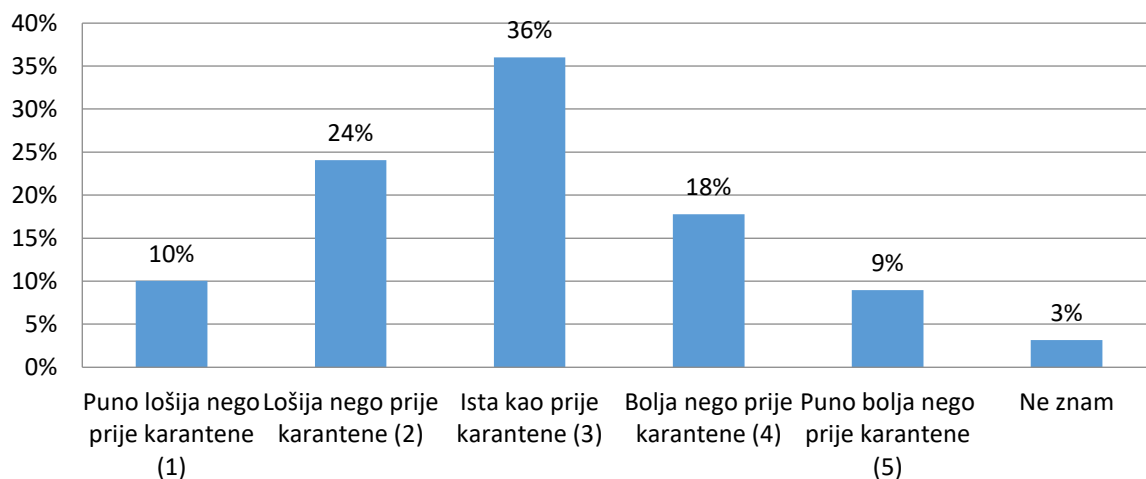
- *organizirati manje grupe studenata u cilju povećanja kvalitete nastave*
- *pripremiti materijale za studente u području medicine - video lekcije pristupa pacijentima (stvarne snimke) koje međutim povlače brojna daljnja opterećenja (pravna legislativa takvog postupanja i značajno povećan rad nastavnika)*
- *organizirati webinare s naglaskom na teme vezane uz specifičnosti metoda poučavanja i vrednovanja u online okruženju*
- *osmisliti sustav gdje bi studenti mogli aktivnije sudjelovati na nastavi i predavanjima u smislu da taj sustav (npr. Merlin) bude interaktivniji*
- *zakonodavac bi trebao predvidjeti rad od kuće i online nastavu kao mogućnost pri sklapanju ugovora o radu*
- *osigurati vrednovanje povećanog opterećenja vezanog uz nastavu*
- *osigurati online udžbenike koje bi studenti mogli koristiti*
- *organizirati da se dio nastave ipak pokuša održavati u nekom manjem opsegu, uz distancu, na otvorenom, manje grupe, bez kontakata...*
- *osigurati podršku za snimanje predavanja*
- *organizirati edukaciju nastavnog osoblja o tom što je, a što nije online nastava; kako se pripremaju predavanja, vježbe, zadaci itd. u online okruženju; edukaciju o tehnologiji koju je moguće koristiti*
- *osigurati programe koji će onemogućiti varanje studenata na ispitnim rokovima*
- *sav nastavni materijal treba modificirati i prilagoditi online okruženju*
- *objaviti razradu nastavnih materijala za cca 5 tipova STEM-a na nivou RH kao preporuku*
- *razviti nacionalnu bazu online materijala koja bi se besplatno koristila na razini akademske zajednice*
- *standardizirati načine izvođenja nastave – npr. Zoom i webinari SRCE-a, a ne da neki nastavnici zloupotrebljavaju situaciju i ne rade gotovo ništa*
- *omogućiti razmjenu i stjecanje uvida u konkretna iskustva drugih nastavnika o mogućnosti kontrole studenata i dobrih praksi u izvođenju nastave*
- *objaviti ujednačene upute za online nastavu; od strane Fakulteta su se previše puta promijenile pa je primjerice prva uputa bila da možemo samo stavljati detaljne prezentacije, a kasnije da trebaju biti popraćene zvučnim zapisom i to su studenti mogli koristiti kao element za žalbu*
- *osigurati online tečajeve o naprednom korištenju svih online platformi (kako onih na koje Ministarstvo ima pretplatu, tako i onih koje su besplatne); online tečajevi o metodologiji izvođenja nastave na daljinu*
- *korigirati silabuse tako da studenti sudjeluju u pripremi određene nastavne jedinice.*

- *organizirati radionicu o metodologiji rada u o-line okruženju - uvijek su korisna iskustva kolega (posebice onih iz istog područja, koji primjenjuju iste / slične metode poučavanja*
- *osigurati knjige u online obliku*
- *održavanje vježbi u situaciji rada od kuće povjeriti honorarnim suradnicima u cilju rasterećenja nastavnika, dakako uz novčanu kompenzaciju*
- *uvesti kontinuiranu edukaciju nastavnika u području korištenja ICT tehnologija; zakonskim rješenjem trebalo bi regulirati obvezu visokoškolskih nastavnika da pohađaju određeni broj sati edukacije na godišnjoj razini*
- *razumijevanje specifičnosti kolegija te odabir različitih programa i alata za online nastavu zasigurno bi povisio kvalitetu nastavnog procesa*
- *dodijeliti zadatke administrativnim djelatnicima koji će odteretiti nastavnike koji se bave nastavom, a ne da nastavnici obavljaju i administrativne poslove koji su se u doba pandemije i namnožili*
- *osigurati dodatne materijale koji bi bili prilagođeniji "kratkim formama" online okruženja*
- *osigurati „dizajnera predmeta“ ili neki opći template, prototip syllabusa za online sinkrono i asinkrono, i miješano*
- *potreba za djelatnicima iz Centra za e-učenje onakvi kakvi su bili u krizi; dakle ni jedan upit, pitanje nepoznanica nisu ostali neriješeni*
- *potrebna je podrška studentima i to u svim mogućim oblicima... od tehnološke do psihološke.*
- *osigurati pretplatu za zainteresirane nastavnike na digitalne alate kao što su Genially, Mentimeter, Nearpod, Hypersay, Webex radi kvalitetnijeg održavanja nastave te kao dodatna motivacija za studente*
- *sustavno se educirati na način da se edukacija odvija u kontinuitetu i sustavno u blokovima po 1 ili dva dana koja bi se posvetila samo za to i za prakticiranje; edukacije koje su nuđene se obavljaju u "hodu" uz sve ostale obaveze*
- *osigurati stručno usavršavanje na temu dostupnih platformi i alata za poučavanje, primjerice od strane Carneta i slično; puno je toga što smo tek sada počeli otkrivati na tom području*
- *osigurati timove ljudi koji se bave podrškom nastavnicima u kreiranju nastavnih materijala primjerenih e-učenju*
- *osigurati podršku u pogledu metodike online nastave*
- *osigurati otvorenu digitalnu knjižnicu, bolji pristup stranim bazama tekstova*
- *osigurati pristup bazama video materijala, platformama za provjeru ishoda...*
- *potrebno je rasterećenje u smislu broja predmeta i studentskih grupa - za rad u ovakvim uvjetima, dodatne djelatnike zaposliti*
- *osigurati kvalitetan softver otvorenog koda za detekciju plagijata u dokumentima i u izvornom kodu*
- *organizirati i radionicu posvećenu psihološkom zdravlju nastavnika i studenata – kako se nositi s preopterećenošću, digitalnim umorom, kako balansirati između poslovnih obaveza i privatnih obaveza, kako učiti u okruženju s različitim generacijama, pitanja su koja osim nastavnika zanimaju i brojne izvanredne studente; mislim da bi to uoči početka nove akademske godine dobro došlo svim ključnim dionicima u procesu – nastavnicima, ali i studentima; također, bilo bi zanimljivo i progovoriti o temi poput održavanja stručne prakse, praktikuma i općenito mobilnosti studenata - kako realizirati započete programe u novim okolnostima.*

3. Kvaliteta podrške studentima u *online* okruženju za vrijeme izvanrednih okolnosti

a. Kvaliteta pružene podrške studentima u uvjetima studiranja u virtualnom okruženju

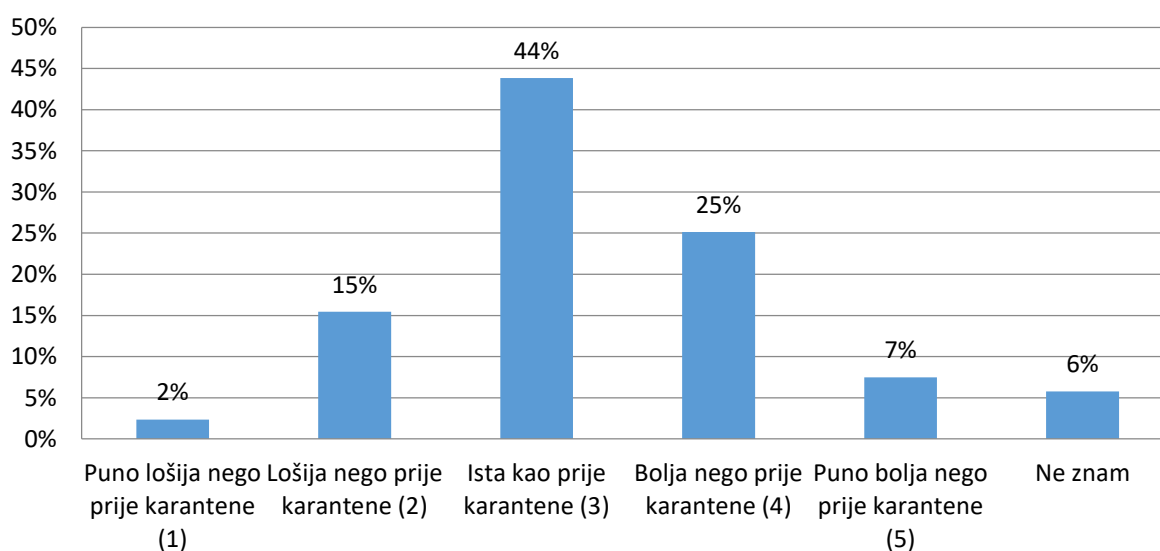
Kvaliteta pružene podrške studentima u uvjetima studiranja u virtualnom okruženju – studenti

Grafikon 19: Procjena studenata o kvaliteti pružene podrške studentima za vrijeme studiranja u virtualnom okruženju

Većina studenata (36 %) smatra kako je kvaliteta pružene podrške studentima u uvjetima studiranja u virtualnom okruženju ista kao prije karantene. Da je puno lošija i lošija nego prije karantene smatra 34 %, a bolja i puno bolja nego prije karantene smatra njih 27 %.

Kvaliteta pružene podrške studentima u uvjetima studiranja u virtualnom okruženju - djelatnici visokih učilišta

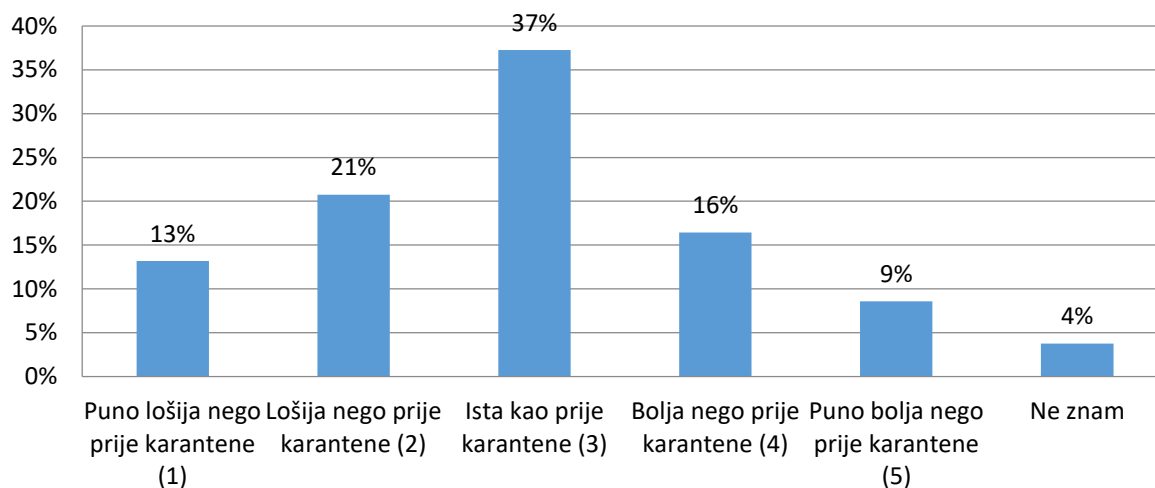

Grafikon 20: Procjena djelatnika visokih učilišta o kvaliteti pružene podrške studentima u uvjetima studiranja u virtualnom okruženju

U vezi s podrškom pruženom studentima tijekom studiranja u virtualnom okruženju, 44 % djelatnika procjenjuje da se kvaliteta podrške nije razlikovala u odnosu na prethodno razdoblje, dok je 17 % procjenjuje u nekoj mjeri lošijom, a 32 % je smatra boljom nego prije karantene.

b. Mogućnost individualiziranog pristupa nastavnika pojedinom studentu

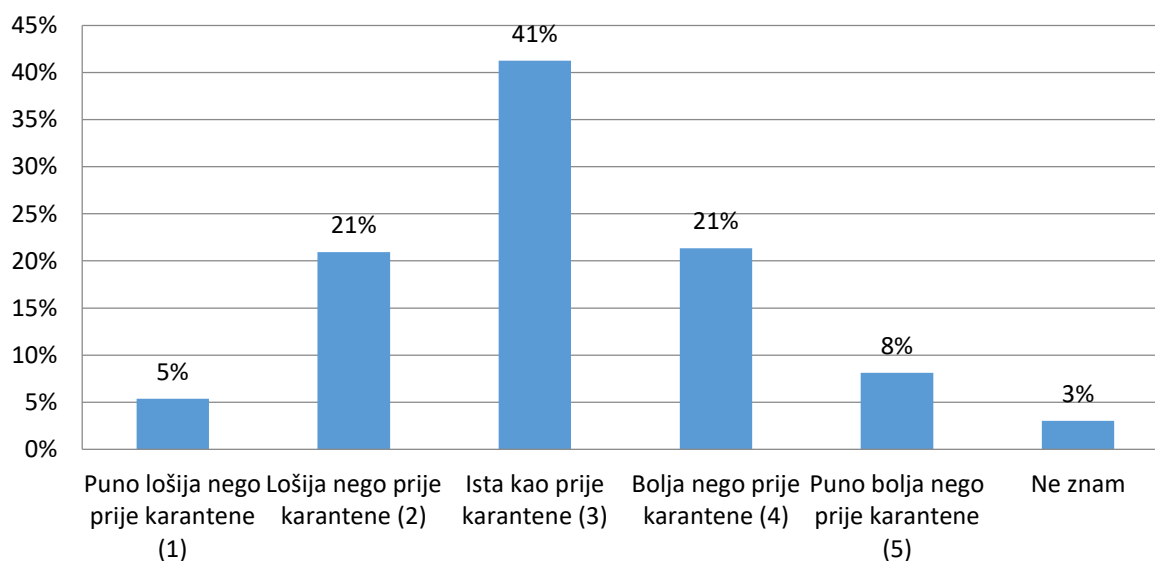
Mogućnost individualiziranog pristupa nastavnika pojedinom studentu – procjena studenata

Grafikon 21: Procjena studenata o mogućnosti individualiziranog pristupa nastavnika pojedinom studentu

Većina studenata (37 %) smatra kako je mogućnost individualiziranog pristupa nastavnika pojedinom studentu ista kao prije karantene. Da je puno lošija i lošija smatra 34 %, a bolja i puno bolja nego prije karantene smatra 25 % studenata.

Mogućnost individualiziranog pristupa pojedinom studentu – procjena djelatnika visokih učilišta

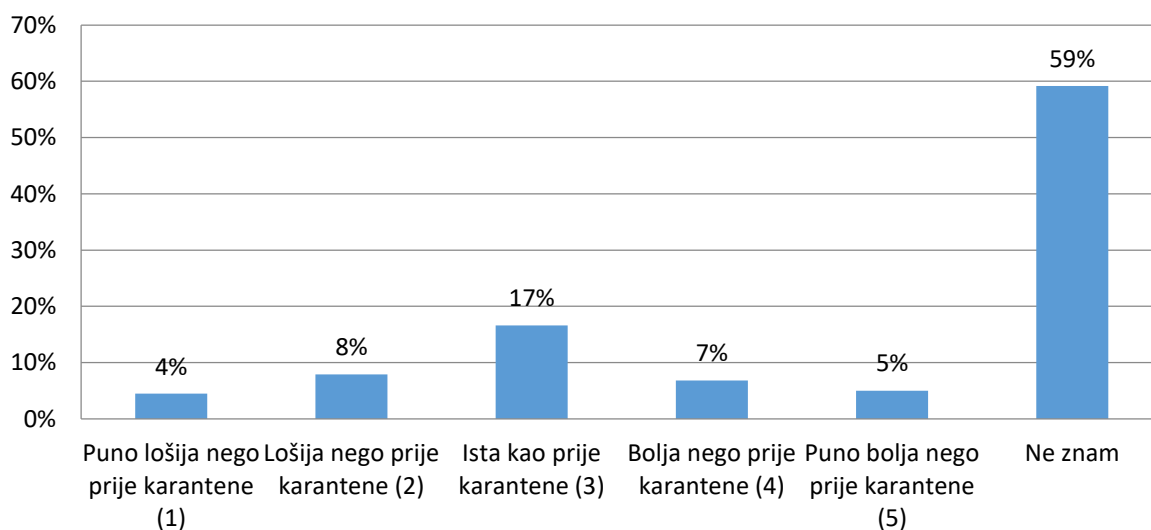

Grafikon 22: Procjena djelatnika visokih učilišta o mogućnosti individualiziranog pristupa nastavnika pojedinom studentu

U pogledu individualiziranog pristupa pojedinom studentu, 41 % djelatnika procjenjuje da se mogućnost individualiziranog pristupa pojedinom studentu nije razlikovala u odnosu na prethodno razdoblje, dok je 26 % procjenjuje u nekoj mjeri lošijom nego prije karantene, a 29 % je smatra boljom nego prije karantene.

c. Adekvatnost pružene podrške stranim studentima u uvjetima studiranja u virtualnom okruženju

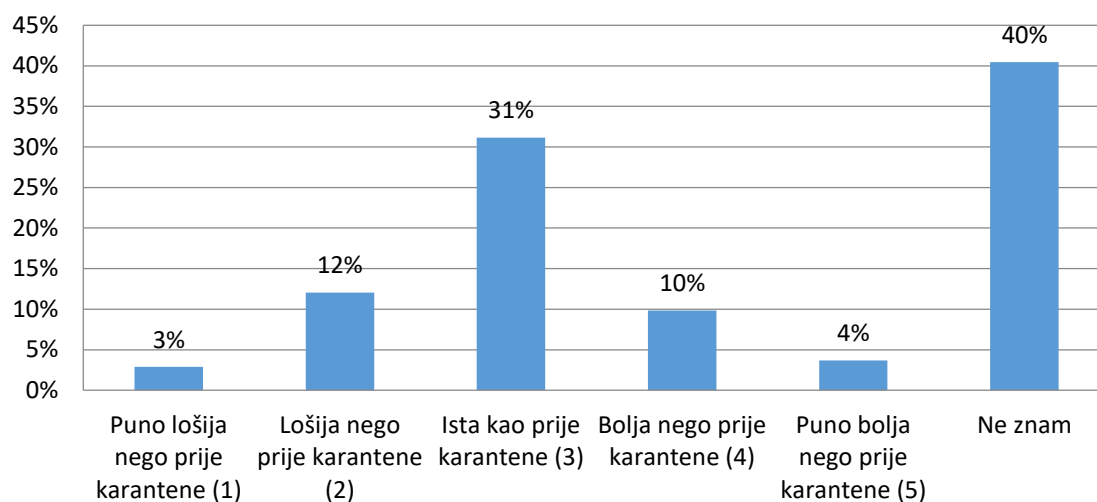
Adekvatnost pružene podrške stranim studentima u uvjetima studiranja u virtualnom okruženju – studenti

Grafikon 23: Procjena studenata o adekvatnosti pružene podrške stranim studentima u uvjetima studiranja u virtualnom okruženju

Više od polovine studenata (59 %) ne može procijeniti je li pružena adekvatna podrška stranim studentima u uvjetima studiranja u virtualnom okruženju. Da je podrška ista smatra 17 %, puno lošija i lošija 12 %, a bolja i puno bolja također 12 % studenata.

Adekvatnost pružene podrške stranim studentima u uvjetima studiranja u virtualnom okruženju – djelatnici visokih učilišta

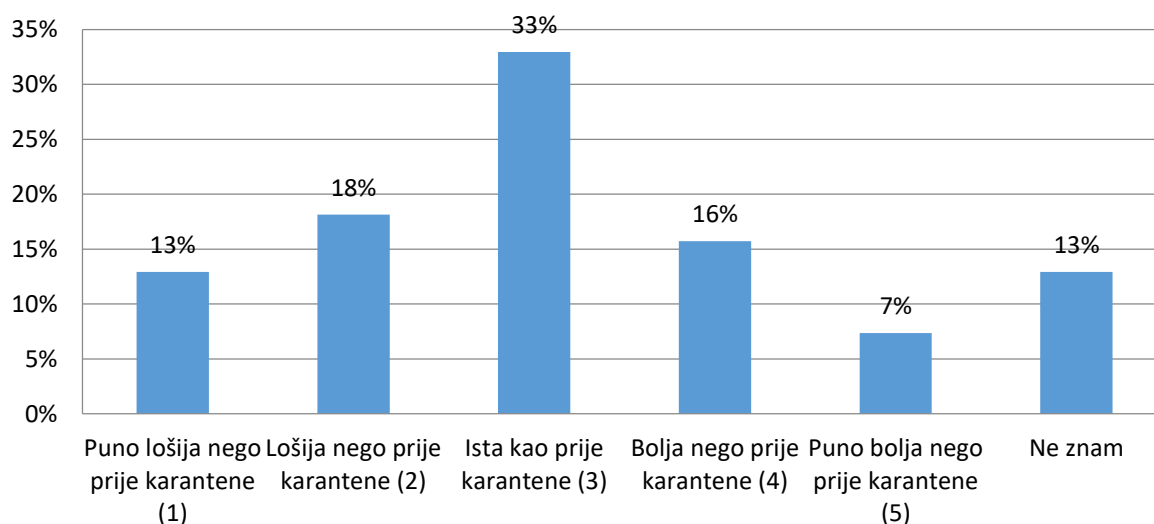

Grafikon 24: Procjena studenata o adekvatnosti pružene podrške stranim studentima u uvjetima studiranja u virtualnom okruženju

Adekvatnost podrške stranim studentima 31 % djelatnika visokih učilišta procjenjuje jednakom kao prije karantene, 15 % ih procjenjuje u nekom obliku lošijom, dok 14 % djelatnika podršku stranim studentima procjenjuje boljom nego u ranijem periodu.

d. Prikupljanje povratnih informacija studenata o studentskim potrebama i zadovoljstvu studiranjem

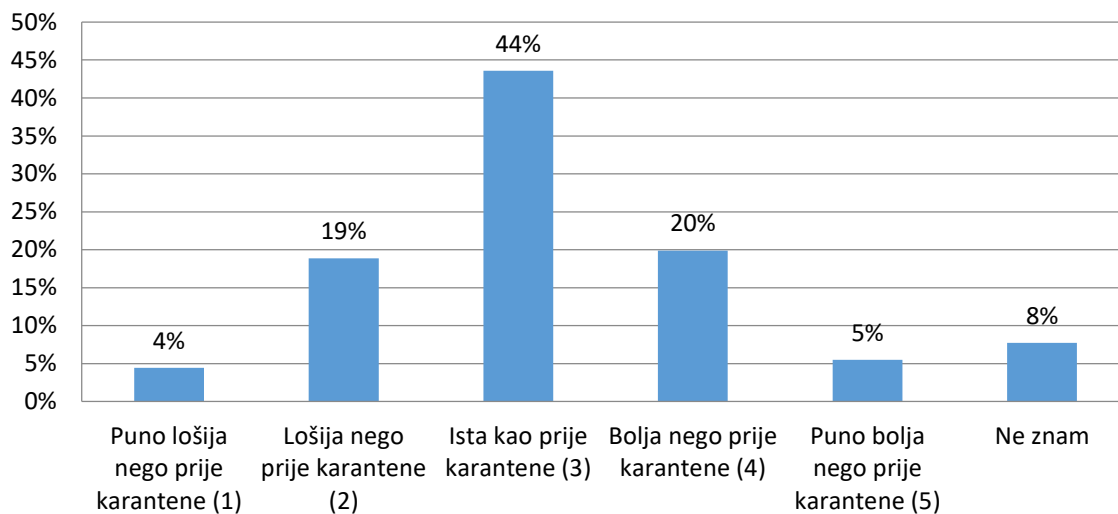
Prikupljanje povratnih informacija studenata o studentskim potrebama i zadovoljstvu studiranjem – studenti

Grafikon 25: Procjena studenata o prikupljanju povratnih informacija studenata o studentskim potrebama i zadovoljstvu studiranjem

Većina studenata sudionika istraživanja (33 %) smatra kako je prikupljanje povratnih informacija o studentskim potrebama i zadovoljstvu studiranjem isto kao i prije karantene. Puno lošijim i lošijim smatra ga 31 %, a boljim i puno boljim 23 % studenata.

Mogućnost prikupljanja povratnih informacija od studenata o studentskim potrebama i zadovoljstvu studiranjem – djelatnici visokih učilišta

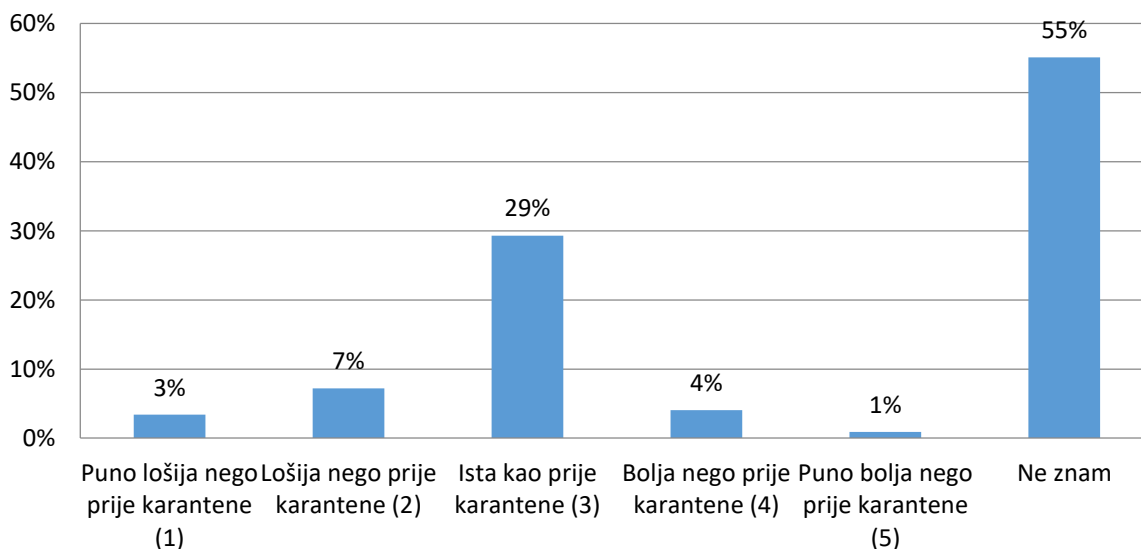

Grafikon 26: Procjena djelatnika visokih učilišta o prikupljanju povratnih informacija studenata o studentskim potrebama i zadovoljstvu studiranjem

Mogućnost prikupljanja povratnih informacija od studenata o studentskim potrebama i zadovoljstvu studiranjem u vrijeme karantene 44 % djelatnika procjenjuje jednakom kao i u prethodnom razdoblju dok je 23 % djelatnika procjenjuje u nekoj mjeri lošijom, a 25 % djelatnika u nekoj mjeri boljom nego ranije.

e. Mogućnost upućivanja studenata na psihološko savjetovanje unutar matične institucije

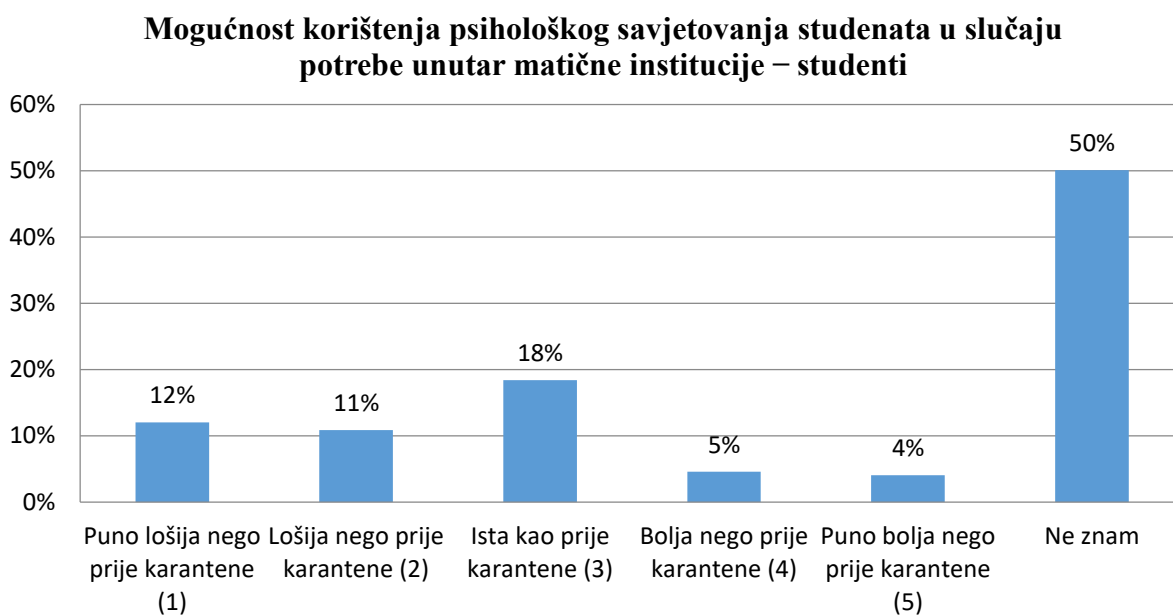
Mogućnost upućivanja studenata na psihološko savjetovanje unutar matične institucije – djelatnici visokih učilišta

Grafikon 27: Procjena djelatnika visokih učilišta o mogućnosti upućivanja studenata na psihološko savjetovanje unutar matične institucije

U vezi s mogućnošću upućivanja studenata na psihološko savjetovanje unutar matične institucije, 55 % djelatnika navodi da ne zna postoji li takva mogućnost, 29 % djelatnika navodi da ta mogućnost postoji u istoj mjeri kao i prije karantene, dok 10 % navodi da je ta mogućnost manja, a 5 % da je veća nego u prethodnom razdoblju.

f. **Mogućnost korištenja psihološkog savjetovanja studenata u slučaju potrebe unutar matičnog visokog učilišta**

Grafikon 28: Procjena studenata o mogućnosti korištenja psihološkog savjetovanja unutar matičnog visokog učilišta

Polovina studenata (50 %) odgovorila je kako ne zna za mogućnost korištenja psihološkog savjetovanja studenata unutar matičnog visokog učilišta. Da je podrška ista smatra 17 %, puno lošija i lošija 12 %, a bolja i puno bolja također 12 % sudionika istraživanja iz studentske populacije.

Osobna iskustva i potrebe za podrškom

Osobna iskustva studenata u segmentu kvalitete podrške studentima u virtualnom okruženju

U segmentu podrške studentima u virtualnom okruženju, dio je ispitanika istaknuo kako su dobili adekvatnu podršku profesora te je pohvaljena njihova dostupnost i pristupačnost. Međutim, dio ih je naveo kako je psihološka pomoć izostala, iako se pokazala potreba za tim oblikom pomoći.

Slijede neka od iskustava studenata:

- *Profesori su nam pružili maksimalnu podršku i razumijevanje, bili su dostupni 24/7 i jako brižljivi za naše mentalno i fizičko zdravlje.*
- *Profesori i asistenti bili su dostupni na mailu i forumima tako da smo ih mogli pitati ako je što trebalo.*

- Na kraju semestra kao i na početku unutar internog sustava stavljanje su ankete vezane za sve kolegije tako da je to bio način za izražavanje mišljenja studenata.
- S obzirom na to da je sve online, lakše je doći do nastavnika ako je sam nastavnik angažiran, moguć je dogovor za individualni sastanak online kako paše studentu/nastavniku i to više puta tjedno, u regularnoj nastavi konzultacije su najčešće samo jednom tjedno.
- Profesori su mi pristupačniji sada nego kada sam ih trebala tražiti uživo po fakultetu.
- Iz nekih predmeta smo dobili upitnike o zadovoljstvu načinom rada ili o našem savjetu/mišljenju kako održati neka predavanja što je stvarno odlično.
- Profesori su uglavnom puno češće gledali mailove pa su i odgovori bili puno učestaliji nego u realnom svijetu, inače bi nam mailom javili da dođemo na konzultacije, pa se tjedan dana čeka na iste, ovako se sve rješavalo odmah, što je itekako bio plus.
- Situacija je bila kakva je bila i svi smo se trebali prilagoditi te na kolegijima na kojima sam sudjelovala i studenti i profesori su bili voljni vršiti kompromis kako bi se sve napravilo.
- Unutar našeg fakulteta nismo imali pristup psihološkom savjetovanju no imali smo nešto bolje - na tjednoj bazi imali smo online druženje putem internetske platforme s predavačima i ostalim studentima i još ga uvijek održavamo.
- Studenti ni u uobičajenim okolnostima nemaju adekvatan pristup psihološkoj pomoći, a ovi uvjeti su, vjerujem, tu situaciju dodatno i otežali s obzirom na utjecaj karantene na psihološke smetnje; većina studenata ni ne zna kako ostvariti usluge psihološke pomoći, a nisam sigurna ni koliko znaju prepoznati potrebu.
- Nikada nismo dobili obavijest da postoji neka vrsta psihološkog savjetovanja; općenito se studenti nisu osjećali kao da se okolnosti uzimaju u obzir pri donošenju odluka, ili kao da se studij brine o njihovom mentalnom zdravlju.
- Profesori se ne mogu posvetiti individualno studentu osim ako ne zakažemo poseban termin virtualnog sastanka.
- Nije mi niti poznato gdje bih mogla tražiti psihološko savjetovanje koje je pristupačno (najbolje besplatno) i učinkovito; izgleda da smo kao i dosad prepušteni svako sebi, nažalost.
- Užasna je činjenica kako su mnogi profesori ovu situaciju gledali kao "studenti sad imaju više vremena možemo im davati više zadaće", umjesto da su se senzibilizirali jer stvarno većini nije bilo lako, niti su se mogli motivirati za redoviti rad i angažman jer smo ipak usred pandemije.
- Malo je razumijevanja za studente, pogotovo one koji su iz drugih gradova ili država.
- Profesori nisu marili za naše mentalno stanje, već samo za obaveze i ispite.
- Smatram da je psiholog na fakultetu potreban; osnovne i srednje škole u sklopu škole imaju dostupnog psihologa, dok sveučilište nema, a razina stresa je najviša na fakultetu.
- Uvjeti su bili nemogući, manjak komunikacije s profesorima, izostanak povratnih informacija, prepušten si sebi, izoliran si i od drugih studenata koji su ti inače podrška, naravno da smo svi bili i pod stresom i zbog globalne pandemije i zbog potresa, ali ništa se to nije uvažilo; zahtjevi su ostali isti, najvažnije je bilo da se preda ono što bi se i inače moralo kao da je neophodno za naše obrazovanje, dok održavanje predavanja očito nije bitna stavka obrazovanja kako se više od pola nije ni održalo.
- Žao mi je što velika većina nastavnika ne shvaća težinu okolnosti u kojima se nalazimo te koliko ovakve situacije psihički opterećuju studente - ne znamo što se događa, uskraćene su nam informacije o planovima i mogućnostima koje se razmatraju za budućnost.

Potreba za podrškom studentima

U segmentu podrške studentima u virtualnom okruženju, ispitanici su naveli kako je potrebno osigurati adekvatno psihološko savjetovanje, zatim redovito tražiti povratne informacije od studenata u vezi kvalitete *online* nastave te da je potrebno više razumijevanja nastavnika za obaveze i potrebe studenata.

Slijede neke od iskazanih potreba i prijedloga studenata:

- *skratiti predavanja preko zooma*
- *naučiti prepoznati vlastitu potrebu i mogućnosti ostvarenja usluga psihološke pomoći*
- *osigurati dostupnost skeniranoj literaturi, e-literatura mora biti sastavni dio svakog kolegija, a ne samo predavanja*
- *ubrzati rješavanje tehnoloških problema*
- *potrebna je kvalitetnija podrška profesora studentima, s obzirom na to da su trenutno fokusirani na sprječavanje varanja na ispitima u online okruženju*
- *osigurati bolji protok informacija, informacije o ispitnim rokovima i načinu provođenja ispita moraju biti jasno određene i izložene*
- *omogućiti psihološko savjetovanje koje bi trebao voditi licencirani psiholog, a ne netko od profesora*
- *voditelji studija, dekanica - općenito vodstvo fakulteta treba se uključiti malo više, dublje u priču sa studentima*
- *omogućiti razgovor uživo s psihologom*
- *educirati profesore na koji način da se ponašaju prema studentima, jer ponekad njihov odnos nije korektan i štetan je za mentalno zdravlje studenata*
- *osigurati kvalitetne kanale za komunikaciju i konzultacije*
- *osigurati raspravu o temi predavanja*
- *osigurati potpis svim studentima da svoje znanje temeljeno isključivo na samopoučavanju kako bi dobili šansu pokazati i pokušati položiti ispit, a ne da se studentima u ovoj izvanrednoj situaciji uskraćuje potpis*
- *omogućiti studentima mjesto gdje bi uputili povratne informacije, no nitko nije za to mario usprkos evidentnoj inicijativi od strane studenata*
- *potrebno je razumno i logično ponašanje, a ne ignoriranje cijele situacije i zadržavanje istih očekivanja i zahtjeva kada je to nemoguće*
- *potrebna je organizacija u ovakvim situacijama, jasne odluke koje vrijede za sve, a ne da svaki profesor može odlučiti za sebe hoće li voditi vježbe i održati predavanja.*
- *redovito provjeravati mišljenja studenata o provođenju online nastave.*

Osobna iskustva djelatnika visokog učilišta u segmentu kvalitete podrške studentima u virtualnom okruženju

U segmentu podrške studentima, nastavnici navode da je unatoč svim dosezima tehnologije izravan kontakt, razgovor i rad sa studentom ipak nezamjenjiv za kvalitetnu komunikaciju i akademski uspjeh. Smatraju kako je studentima osim tehničke podrške bila potrebna i podrška u pogledu motiviranja za *online* način studiranja, razjašnjavanje pojedinih dilema/teškoća te psihološka podrška. Nastavnici navode da su se trudili njegovati individualizirani pristup studentima, no takav pristup, iako hvalevrijedan, podrazumijevao je prekoračenje radnog vremena te gotovo stalnu dostupnost nastavnika. Pozitivne povratne informacije studenata koje su primili nastavnici koje su proveli ankete

o zadovoljstvu studenata bile su motivirajuće za nastavnike te znak da su na dobrom putu. Također, dio nastavnika navodi da su studenti kroz ankete iskazali niz nezadovoljstva jer im je angažman bio značajno veći nego kod klasične nastave.

Slijede neka od iskustava djelatnika visokih učilišta:

- *Kvaliteta i podrška studentima našoj su ustanovi najvažniji. Bili su izvrsna prije karantene, a takvi su ostali i za vrijeme karantene samo u drugom obliku - online.*
- *U online učenju ako se radi o direktnoj nastavi trebali bi se studenti naviknuti češće se javljati i postavljati pitanja ili diskutirati ili dodatna razjašnjenja tražiti. Iako su bili poticani na to u svakom predavanju, odaziv je bio slab.*
- *Ništa ne može zamijeniti izravan kontakt, razgovor i rad sa studentom, pogotovo na studijima na kojima se nastava održava u malim grupama.*
- *Studentima je vjerojatno najviše trebala tehnološka podrška, a to im nismo mogli pružiti.*
- *Provedene su ankete na razini institucije o zadovoljstvu studenata i nastavnika provedbom online nastave.*
- *Puno se radilo na instituciji na dobivanju povratnih informacija o kvaliteti nastave tako da tu nema promjena.*
- *Zbog nemogućnosti izravnog kontakta, kvaliteta interakcije sa studentima je bila "siromašnija", postojala je veća vjerojatnost nedorazuma, nejasnoća i sl. U izravnoj komunikaciji uvijek je lakše postići individualizirani pristup studentu i pružiti dodatnu podršku.*
- *Nažalost, iskusila sam potpunu nezainteresiranost studenata, i inače nenaviklih na postavljanje pitanja (manjak znanstvene i stručne radoznalosti i interesa). Vjerojatno je i istinsko praćenje nastave bilo slabije (nemogućnost praćenja stvarne prisutnosti).*
- *Uopće nisam upućena da li mogu studente upućivati na psihološko savjetovanje unutar matične institucije.*
- *Svaki student je dobio ili Zoom poveznicu kada je trebao konzultacije i svakom se izašlo u susret. Međutim kada se otvorio fakultet, studentima je falio fizički kontakt pa su dolazili na konzultacije sa istim pitanjima koje smo apsolvirali na online sastancima. Jednostavno studiranje nije samo učenje gradiva nego i njihova fizička interakcija među njima i s profesorima.*
- *Mislim da su studenti zadovoljni online nastavom jer je to generacija kojoj je takav način učenja "u krvi", ali nastavnici jako puno još trebaju raditi na sebi kako bi to bilo ok.*
- *S nekim segmentima online nastave studenti su bili iznimno zadovoljni kao npr. snimljena online predavanja koja im ostaju i za kasnije pa se lakše mogu pripremati za ispit.*
- *Podrška studentima bila je - pogotovo na početku - konstantna i nadilazila je osmosatno radno vrijeme. Ne doživljavam to kao nešto loše, dapače – smatram da smo kroz zajedničku komunikaciju učili zajedno sa studentima kako djelovati u online okruženju.*
- *Individualni pristup studentima je hvalevrijedan pristup, ali teško (nemoguće) provediv u predavačkim grupama od preko 100 studenata i grupama za vježbe od preko 50 studenata (čak i u redovitoj nastavi, a osobito u online nastavi)*
- *U ovom segmentu je sve bolje, jer je individualizirano, a prema želji i organizaciji nastavnika, podrška studentima je online pružena gotovo 24 sata dnevno. Barem s moje strane.*
- *Dio je studenata imao problem s praćenjem predavanja zbog internetske povezanosti ili nešto slabije IT opreme.*
- *Povećana količina dodatnih materijala i samostalnih zadataka na svim kolegijima stvorila je povećano opterećenje studentima. Nadalje, studenti su se izjasnili da teže održe koncentraciju na online predavanjima u odnosu na klasična.*

- *Nastavnici našeg Sveučilišta i ranije su bili jako povezani sa studentima pa se to nastavilo i online putem. Zbog svojevrsne panike i straha studenti su konstantno komunicirali sa profesorima pa je ta povezanost bila i izraženija.*
- *Kao fakultet koji se ponosi individualiziranim i interaktivnim pristupom studentima i prije karantene, jedina promjena u tom smislu je bila pojačana aktivnost virtualne komunikacije i provođenje administrativnih procedura (npr. zamolbe studenata).*
- *Online testovi su beskorisni. Možda kad bi se eventualno promijenio kompletan pristup i prešlo na projektnu nastavu onda bi to imalo smisla da oni nešto kod kuće rade i šalju nama na pregledavanje, ali to raditi na pojedinim predmetima nema smisla.*
- *Povratna informacija studenata ugodno me iznenadila pa zaključujem da se sav moj trud isplatio.*
- *Meni osobno se studenti nisu žalili, nego su općenito u anketama tražili više komunikacije. Prošlo je puno (previše) vremena prije nego su Sveučilišta reagirala i obavijestila studente.*
- *Bojim se da se ne pruža dovoljna podrška studentima s invaliditetom. Da to nije uvijek moguće. Ovdje je izrazito važan osobni kontakt, vršnjačka potpora, asistencija što u ovoj situaciji nije moguće realizirati. Ono što je moguće je izvršiti tehničke prilagodbe tijekom provođenja nastave i polaganja kolokvija i ispita, što se i čini. Nisam sigurna da je to dovoljno.*
- *Puno brže i učinkovitije obavljam konzultacije i rješavam sve potrebe kada radim sa studentom u kabinetu.*
- *Strani studenti su se vrlo jednostavno i brzo uključili u online nastavu tako da s njima nije bilo nikakvih problema. Naši studenti nisu skloni pretjeranom izjašnjavanju osobno s nastavnikom, tako da mi se sada čini da su u tom smislu bili dodatno samozatajni. Na bilo kakve pokušaje saznavanja da li imaju bilo kakvih problema odgovor je uvijek bio da je sve u redu.*
- *Konzultacije su se održavale putem maila i BigBlueButtona. Studenti nisu bili zakinuti, no ja sam potrošila više vremena nego da smo mogli komunicirati uživo.*
- *Većinom su studentima nastavnici bili na raspolaganju 24/7 i promptno odgovarali na sve upite.*
- *Primjenjivalo se pozivanje studenata preko telefona kako bi kontakt bio uspostavljen što do prije karantene nije bio običaj."*
- *Svaki student je ustvari dobio individualizirani pristup zbog 24-satne dostupnosti nastavnika za sve nejasnoće i potrebe i dodatna pojašnjavanja nastavnih jedinica.*
- *Kvaliteta podrške je lošija zbog nemogućnosti da se studente odvede u laboratorije i omogući detaljan prikaz i demonstraciju rada pojedine komponente opreme, pri čemu bi i studenti mogli neposredno sudjelovati i provoditi eksperimente.*
- *Osobno mi nije poznato kolika je potreba pružanja psihološkog savjetovanja studentima, ali ako bi bilo potrebe za njom, držim da je u matičnoj instituciji to moguće.*
- *S obzirom da se inače trudim redovito biti na raspolaganju studentima, razina interakcije i priroda iskustava bila je ista, a cijelo smo vrijeme bili u kontaktu sa studentima.*
- *Predstavnici studenata su bili dosta aktivni u izražavanju potreba studenata i pri tome i prilično razumni. Sveučilište je odobrilo promjene koje inače studijskim programima nisu moguće, što je omogućilo puno kvalitetniji nastavni proces i pristup studentima.*
- *Studenti su obavještavani o svakoj etapi karantene, njihovim pravima i mogućnostima, jednako tako, prodekanica za nastavu zamolila ih je da joj se mogu anonimno obratiti ukoliko se nastava kod pojedinih profesora ne odvija ili se ne odvija na adekvatan način.*
- *Naši studenti imaju uvijek bezuvjetnu podršku od strane nastavnog i nenastavnog osoblja, pa se ne može reći da je bilo kakvih većih promjena.*
- *Mogućnost dobivanja povratnih odgovora o razumijevanju i kvaliteti nastave nakon svakog sata (pooling).*
- *Više se studenata javljalo sa osobnim zahtjevima nego u uobičajenom razrednom okruženju.*

- *Oni studenti koji su motivirani za studiranje su i u ovim okolnostima učili i dobili dobre ocjene.*
- *Kod mene je omjer dobivenih ocjena otprilike isti kao i prethodnih godina kada se nastava i testiranje održavalo uživo.*
- *Studenti su dobili informacije o psihološkoj potpori unutar posebnog kolegija otvorenog za njih na Merlinu (kolegij Referada). Psihološko savjetovalište ja dalo povratne informacije koji su izazovi pred studentima i kako ih umanjiti.*
- *Na Fakultetu ne postoje nikakve upute o slanju studenata na psihološko savjetovanje zbog čega sumnjam da ta opcija uopće postoji na našem fakultetu, a smatram da je prijeko potrebna.*
- *Pomoć studentima u pogledu psihološkog savjetovanja, mentorstvo kao i individualni pristup potrebama studenata je jednako loš kao i prije karantene.*
- *Studentima smo se svi maksimalno posvetili, no kroz ankete iskazali su niz nezadovoljstva jer im je angažman bio značajno veći nego kod klasične nastave. Međutim, prilikom pisanja ispita više im je odgovaralo i povećana je prolaznost.*
- *Nije bilo stranih studenata na našoj ustanovi u ovom semestru, a interes za razmjenom će zbog pandemije vjerojatno pasti. Sa studentima je bilo moguće organizirati i individualne konzultacije iako je mnogima nedostajao fizički kontakt, druženje.*
- *Studenti uglavnom nisu zadovoljni s nastavnicima, a uvjeti karantene su im pružili mogućnost da se bez direktne komunikacije s nastavnikom obrate višim instancama s idejama kako oni misle da bi određeni predmet trebao izgledati.*
- *Imala sam individualne konzultacije sa studentima, rješavala probleme nepohađanja nastave, surađivala s Erasmus studentima isto kao i u ne virtualnim okolnostima..*
- *Premda pretpostavljam da je bilo kolega i kolegica studenata koji su mogli imati određene oblike tjeskobe ili nečeg sličnog, nitko nije zatražio pomoć od naše institucije. Uostalom, vjerojatno i stoga što ni u normalnom vremenu nismo imali specijalizirane usluge tog tipa.*
- *Iznimno puno komunikacije i online aktivnosti koje smo dali studentima su njih sigurno opteretili ali mislim da su time puno naučili, a mi smo s druge strane dobili puno bolju sliku njihove aktivnosti i postignuća ishoda učenja.*
- *Zbog puno većeg obujma posla i iznimno nepovoljnih uvjeta rada (poput boravka u stanu s dvoje male djece), nije ostajalo previše vremena za kvalitetniju komunikaciju sa studentima, već samo ono osnovno. Imala sam ovaj semestar 4 kolegija, oko 350 studenata, i to je u danim okolnostima bilo vrlo teško izvedivo.*
- *Uz izuzetan trud i neprimjereno puno vremena, obaveze se mogu ispuniti no, na dulji period ovakav način rad bio bi potpuno apsurdan i nezadovoljavajući.*
- *Vrlo intenzivna komunikacija sa studentima, povratne informacije mailom, individualne i grupne konzultacije putem platformi...*
- *Svaki nastavnik je koristio različitu platformu. Studenti su se žalili da jedino na dva predmeta se nastava održava uživo te su ogorčeni kada nastavnik samo šalje materijale koje trebaju proučiti sto im oduzima puno više vremena. Osobno i mene frustrira sto imamo svi jednaku plaću, a sva moja nastava se održavala live!*
- *Podrška studentima za rad u virtualnom okruženju je loša i neorganizirana. Iz tog razloga se studenti s tehničkim poteškoćama i studenti koji nemaju dovoljno visoku razinu informatičke pismenosti stalno javljaju u tajništvo za pomoć.*
- *Erasmus studentima, jer ih je i manje u grupi, sam se mogla i više posvetiti a i to sam željela da im olakšam boravak u tuđoj zemlji u ovo doba. U prevelikim grupama studenata, oni nisu ni pitali previše ni zahtijevali od nas.*
- *Imam nekoliko studenata preko Erasmus programa koji su cijelo vrijeme bili u studentskom domu. Bilo im je teško daleko od kuće u situaciji opće nivoze oko virusa koji nam svima prijete. Ne znam je li netko pomagao tim mladim ljudima u vrijeme izolacije.*

- *Pojedini studenti su imali problema s motivacijom, a povećani broj studenata se javljao s obavijestima o pojavi psihičkih problema ili čak bolesti (nekima je tijekom karantene prvi puta dijagnosticirana bolest). Studentima treba omogućiti ljudski kontakt i psihološku pomoć, kao i liječničku pomoć koju neki (napose iz manjih sredina) nemaju izvan mjesta studiranja.*
- *Zapravo, ideja otvaranja Facebook stranice "naziv predmeta - on-line konzultacije" bio je u stvari PUN POGODAK. Studenti su stalno nešto pitali i zapitali i slali mi fotografije svojih uradaka, tako da je kvaliteta podrške studentima bila čak i bolja nego prije karantene.*
- *Studenti su prepušteni sami sebi. Često nastavu "odrađuju". Satnica online nastave je neprimjerena.*
- *Individualna podrška studentima je bila bolja za one studente koji su se sami javili i tražili pomoć. Na predavanjima i vježbama uživo je puno lakše prepoznati kojim studentima je pomoć potrebna (i kad ju oni sami ne traže).*
- *Bojali su se, bili su u različitim situacijama, nesigurni su, ne znam da li su se imali kome obratiti, očito nisu jer je sve to završavalo kod nastavnika.*
- *Doživljaj studenata koji vam na online načinu dobivaju živčane slomove, plaču, histeriziraju, prijete i padaju u depresiju nije uopće moguće opisati. Nažalost podrške za njih na instituciji, koliko sam ja informirana, nije bilo. Podršku od nas nastavnika na Zavodu su dobivali maksimalnu koliko smo znali, mogli i stigli pomoći. Studenti su bili toliko jadni i izgubljeni da su sami predlagali da se nađemo u parku i da im držimo npr. konzultacije live.*
- *Fakultet prema sistematizaciji radnih mjesta nema ustrojenu službu i kompetentne ljude za pružanje usluga psihološkog savjetovanja studentima.*
- *Studentima koji rade je ovaj način puno bolji jer ne plaćaju prijevoz i stan.*
- *U domeni mojih kompetencija mogu kazati da sam dala sve od sebe i rezultat nije izostao, ali mislim da generalno studentima s institucionalne razine nije pruženo dovoljno.*
- *Problem je psihološka kriza među studentima koji imaju zazor od kamera ili nemaju uvjete kod kuće biti uključeni u rad (veći broj studenata/učenika u obitelji, tehnološki deficiti itd.)*
- *Erasmus studenti - lošije iskustvo, jer je ideja da studenti žive i rade u novom okruženju - a to iskustvo nisu stekli (npr. na mojim predmetima rade projekte vezane za hrvatsko tržište - a sada im je to teško jer su u HR bili svega par tjedana).*
- *Podrška studentima je obzirom na kratko vrijeme bila pružena pravovremeno i promptno, no zbog loših radnih navika studenata oni uvijek iskazuju nezadovoljstvo, osobito lošiji studenti.*
- *Ovakvim načinom studiranja studenti gube samoinicijativnost u predlaganju vlastitih praktičnih projekata koje su do sada izrađivali u laboratoriju, a kriteriji ocjenjivanja njihovog znanja usvojenog na predmetu dodatno se smanjuju, jer se to podrazumijeva pod 'novim normalnim' kriterijima.*
- *Psihološko savjetovanje je bolje nego prije karantene jer smo uspostavili ovo proljeće službu za savjetovanje i bit će dostupno online.*
- *Nastavnici ne bi smjeli biti na raspolaganju cijeli dan, bez obzira koliko se toga nakupilo. To mora svatko sa sobom riješiti.*
- *Vrlo rijetko studenti traže psihološku pomoć. Još uvijek je to tabu tema i stigma.*
- *Studenti inače ne dolaze na konzultacije dok nemaju probleme. Apsolutno je u redu da se govori o psihološkoj pomoći studentima, ali što je s nastavnicima?*

Potreba za pomoći djelatnicima visokog učilišta

Potrebe nastavnika u pogledu unaprjeđenja pružanja podrške studentima iskazane su u smislu organizacije izobrazbe nastavnika o svim postojećim oblicima *online* komunikacije sa studentima, uvođenja obveze provedbe studentske ankete zajedno s mogućnošću personaliziranja ankete za

pojedini predmet/nastavnika kao i obveze prikaza rezultata i ishoda ankete studentima te provedbe dijaloga sa studentima. Dio djelatnika navodi da je potrebno osigurati dobru administrativnu i tehničku podršku studentima kako bi se rasteretilo nastavnike u tom dijelu te da je potrebno realizirati više individualnih i individualiziranih kontakata sa studentima kao i osigurati službe za psihološko savjetovanje. Također spominje se i potreba za javnim tematiziranjem pružanja podrške studentima odnosno prijedlog da se ova tema otvoreno i kritički raspravi na svakom fakultetu.

Slijede neke od iskazanih potreba i prijedloga djelatnika visokih učilišta:

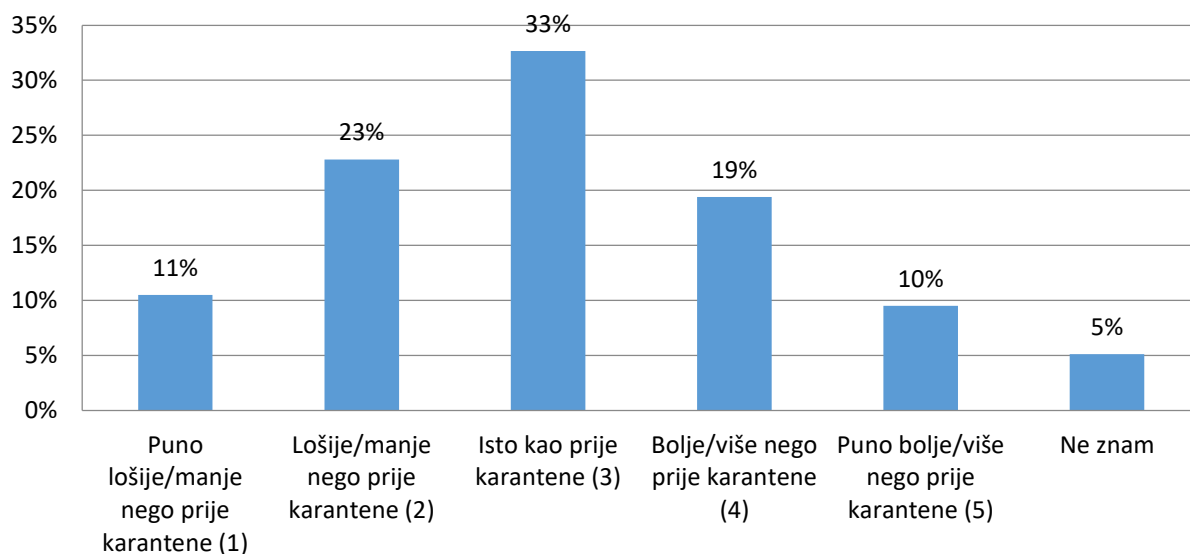
- *uvesti više studentskih anketa, dati nastavniku dio koji može personalizirati za svoj predmet, te možda kao obavezu da nastavnik sa studentima prokomentira rezultate ankete tijekom semestra ili pred kraj; većinom studenti ankete ne shvaćaju ozbiljno i misle da se popunjavanjem ankete ništa ne mijenja; čak imaju i skripte koje učitaju za popunjavanje online ankete za njih; također polja komentara u anketi trebala bi biti obavezna za studente, iz tih polja se najviše dozna*
- *omogućiti izobrazbu nastavnika o svim postojećim oblicima online komunikacije sa studentima koja uključuje video vezu i mogućnost dvosmjerne komunikacije (ne samo prijenosa informacija i obrazovnih sadržaja nego i održavanja odnosa sa studentom)*
- *uvesti jasna pravila kojih će se svi pridržavati; sve mora funkcionirati isto fizički i online; dakle pridržavanje rasporeda i srediti u ISVU-u da se mogu održavati online obrane i riješiti problem s potpisima na zapisniku; trenutno mi profesori to ne možemo napraviti, online obranu možemo održati ali student dobiva potvrdu tek kad profesori fizički potpišu zapisnik; to nije u redu prema studentima*
- *osigurati rad u manjim grupama (i inače, ali osobito tijekom održavanja online nastave)*
- *i u ovom segmentu osigurati dobru administrativnu i tehničku podršku*
- *realizirati više individualnih i individualiziranih kontakata sa studentima s invaliditetom; pitanje je kako to inicirati ako uzmemo u obzir potrebu zaštite podataka o njima*
- *očekivanja studenata prema nastavnicima trebaju uvažavati da nastavnici ne mogu biti raspoloživi cijeli dan, preko vikenda, to bi trebalo na nivou RH komunicirati*
- *osigurati psihološku pomoć za studente koji se nisu mogli brzo prilagoditi novim uvjetima; razumno bi bilo da postoji neki zajednički centar za psihološku pomoć*
- *osigurati obuku o mogućnostima komunikacije sa studentima i preciznije upute o postupanju sa studentima u uvjetima karantene*
- *organizirati pri svim ustanovama psihološko savjetovanje; mnogi su se studenti žalili da im je jako teško u ovim vremenima, da im nedostaje motivacije i čak su priznali da dolaze na konzultacije samo da bi razgovarali s nekim*
- *osigurati manje opterećenje za nastavnike*
- *odrediti osobe zadužene za podršku studentima za rad u virtualnom okruženju (informatička služba ili slično), kako bi se rasteretila tajništva od posla za koji nemamo vremena i nismo dovoljno stručni*
- *osigurati psihološku podršku*
- *osigurati više nastavnika i onda bi bila bolja usluga; ovako smo 16h za kompjutorom i jedva stignemo svima odgovoriti, o kvaliteti posvećivanja nema govora*
- *kontinuirano pratiti potrebe i probleme s kojima se studenti susreću te implementacija relevantnih mjera u nastavni proces*
- *unaprjeđivati sustav e-učenja, a svatko od nas treba unaprijediti svoje kompetencije u korištenju različitih digitalnih platformi*
- *pružiti podršku nastavnicima u cilju poticanja osjećaja vrijednosti i poticaja za daljnji rad u teškim situacijama*

- *definitivno osigurati psihološku podršku i studentima i nastavnicima; također osigurati osobe koje će pomoći studentima da se adekvatnije organiziraju, jer im je rascjepkanost nastave definitivno u tome odmogla*
- *upravljačkoj strukturi nedostaje znanja o organizacijskoj klimi; funkcioniraju na principu ako nešto kažeš što se ne podudara s njihovim mišljenjima i stavovima na crnoj si listi*
- *razraditi anonimne studentske ankete rezultate kojih će vidjeti svi nastavnici, studenti i potencijalni studenti na službenim stranicama fakulteta*
- *razviti potporu psihološkog savjetovišta i za nastavnike koji nisu pripremljeni za takve situacije*
- *osigurati dostupne baze video materijala, platforme za provjeru ishoda...*
- *osigurati radionice za svladavanje digitalnih vještina za profesore...*
- *osigurati rasterećenje – u smislu broja predmeta i studentskih grupa – za rad u ovakvim uvjetima*
- *javno raspraviti ovu temu, posebno kritički i otvoreno na svakom fakultetu*
- *osigurati online platformu otvorenog koda za komunikaciju u velikim grupama (chat room) na kojoj se može dogovoriti sastanak u određeno vrijeme bez ograničenja; video komunikacija nije potrebna, ali brzi chatovi jesu*
- *osigurati podršku studentima s posebnim potrebama te jačanju njihovih digitalnih kompetencija; ovdje isto vidim prostor za organiziranje radionice u kontekstu pedagoško-psihološko-didaktičkih metoda*
- *osigurati jednostavnu aplikaciju za komunikaciju sa studentima, kao što su viber, messenger, whats-up i sl.*
- *osigurati podršku u smislu kako komunicirati sa studentima, koliko učestalo, gdje i kome ih uputiti za različite probleme i slično; mislim da nismo bili dovoljno stručno informirani o tome kako pristupati studentima i na koji način ih treba pratiti i komunicirati u online okruženju.*

4. Vrednovanje i ocjenjivanje studentskih postignuća (ishoda učenja) u online okruženju za vrijeme izvanrednih okolnosti

a. Ocjenjivanje studenata pokazalo je uspješno savladavanje gradiva pojedinih nastavnih jedinica (studenti su uspješno postizali predviđene ishode učenja) za vrijeme studiranja u virtualnom okruženju

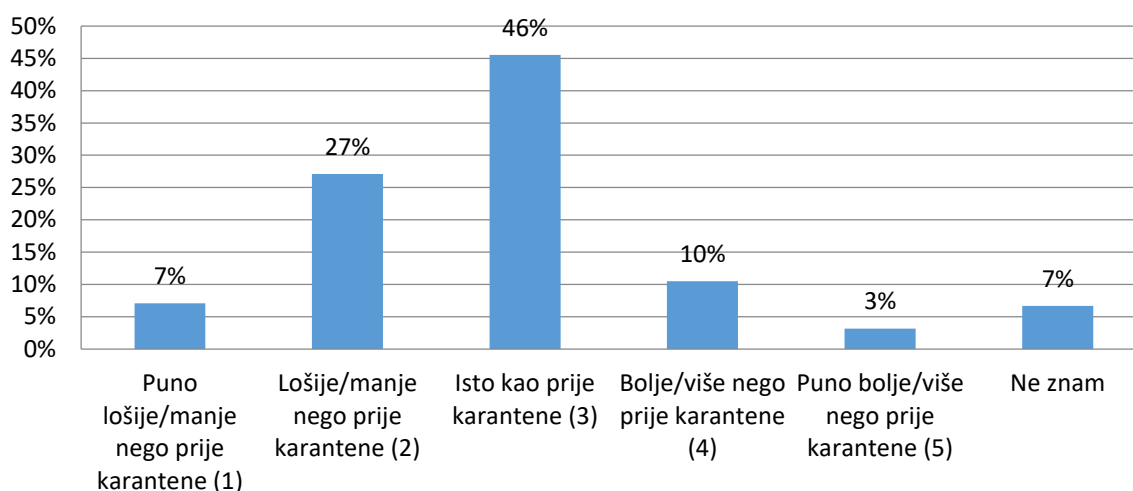
Ocjenjivanje studenata pokazalo je uspješno savladavanje gradiva pojedinih nastavnih jedinica za vrijeme studiranja u virtualnom okruženju – studenti

Grafikon 29: Procjena studenata o tome je li ocjenjivanje pokazalo uspješno savladavanje gradiva pojedinih nastavnih jedinica u virtualnom okruženju

Većina studenata (34 %) odgovorila je kako je ocjenjivanje u manjoj mjeri (*puno manje* i *manje*) pokazalo uspješno savladavanje gradiva za vrijeme studiranja u virtualnom okruženju, 33% smatra da je isto kao i prije, a 29 % više (*više* i *puno više*) nego prije karantene.

Postupci ocjenjivanja pokazali su postizanje predviđenih ishoda učenja kod studenata za vrijeme studiranja u virtualnom okruženju – djelatnici visokih učilišta

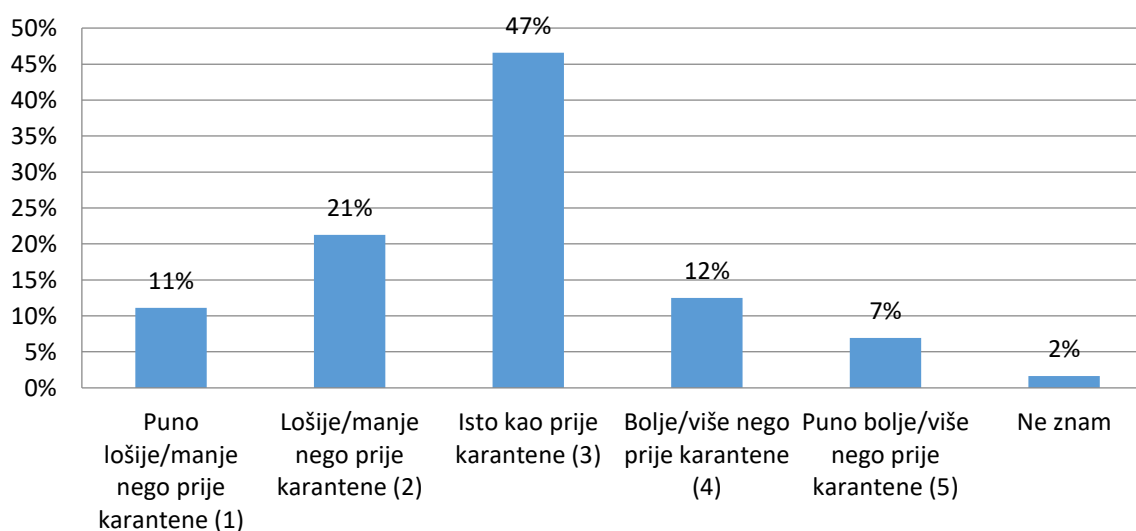

Grafikon 30: Procjena djelatnika visokih učilišta o tome je li ocjenjivanje pokazalo postizanje predviđenih ishoda učenja kod studenata u virtualnom okruženju

Oko trećine djelatnika (34 %) odgovorilo je kako je ocjenjivanje u manjoj mjeri (*puno manje i manje*) nego prije karantene pokazalo uspješno savladavanje gradiva, 46 % djelatnika smatra da su ishodi učenja ostvareni u jednakoj mjeri kao i prije, a 13 % više (*više i puno više*) nego prije karantene. Ujedno 7 % djelatnika ne može dati odgovor na ovo pitanje.

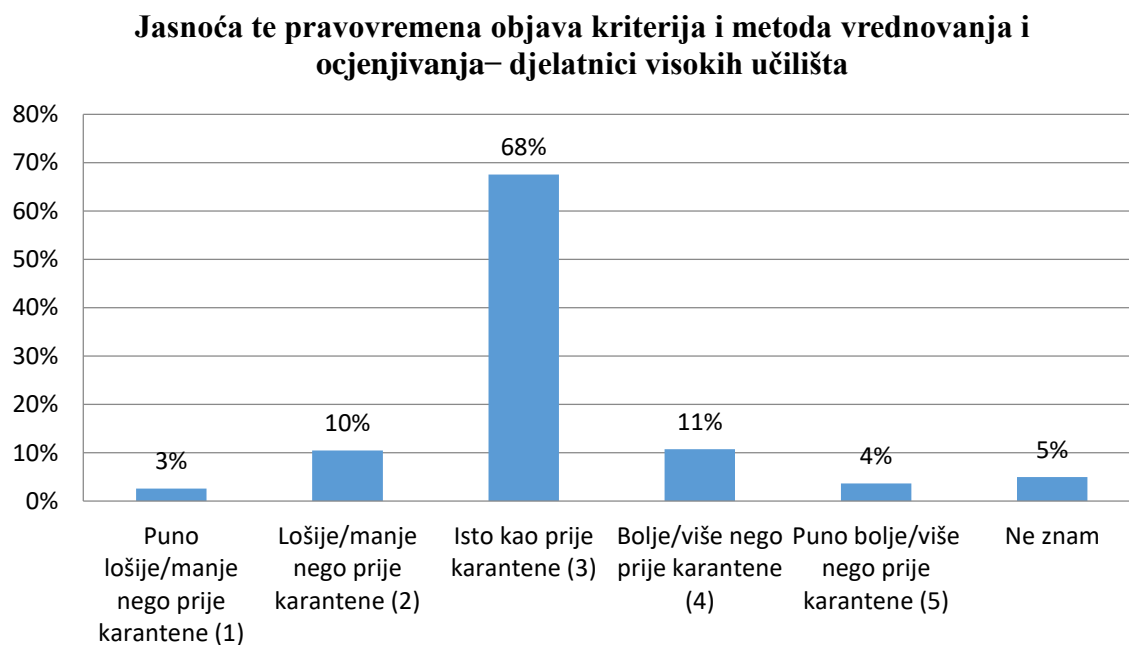
b. Kriteriji i metode vrednovanja i ocjenjivanja jasni su studentima i objavljeni prije početka izvođenja pojedinih nastavnih jedinica

Jasnoća te pravovremena objava kriterija i metoda vrednovanja i ocjenjivanja – studenti

Grafikon 31: Procjena studenata o jasnoći i pravovremenoj objavi kriterija i metoda vrednovanja i ocjenjivanja

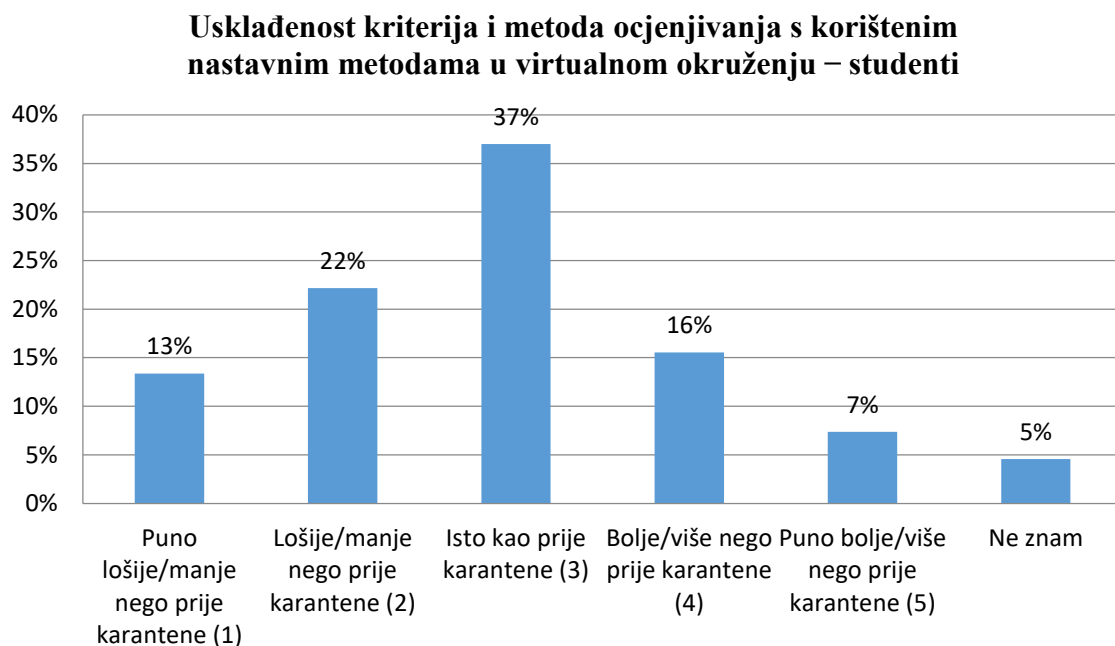
Gotovo polovina studenata (47 %) smatra da su kriteriji i metode vrednovanja i ocjenjivanja jasni studentima i objavljeni prije početka izvođenja pojedinih nastavnih jedinica isto kao i prije karantene. Da su puno lošiji i lošiji smatra 32 % sudionika, a bolji i puno bolji smatra njih 19 %.

Grafikon 32: Procjena djelatnika visokih učilišta o jasnoći i pravovremenoj objavi kriterija i metoda vrednovanja i ocjenjivanja

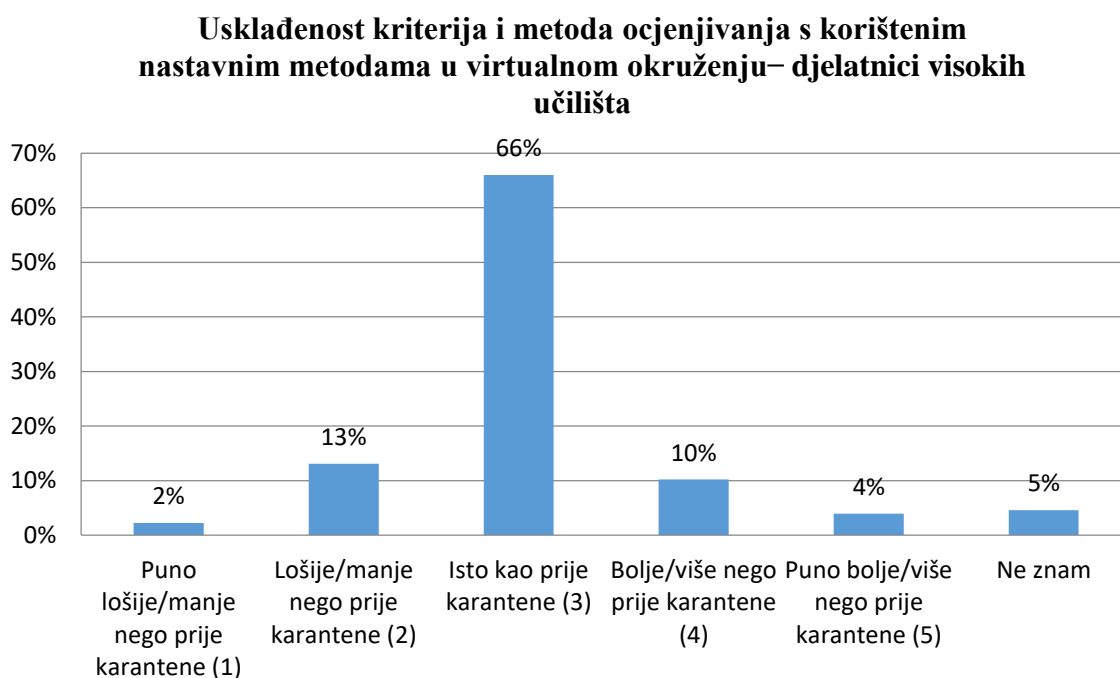
Okolo dvije trećine (68 %) djelatnika smatra da su u istoj mjeri kao i prije karantene kriteriji i metode vrednovanja i ocjenjivanja jasni studentima i objavljeni prije početka izvođenja pojedinih nastavnih jedinica. Pritom 13 % djelatnika smatra da je situacija u ovom aspektu studentskog iskustva lošija (*lošija i puno lošija*) nego prije karantene, a da je bolja i puno bolja smatra 15 % djelatnika.

c. Kriteriji i metode ocjenjivanja usklađeni su s korištenim nastavnim metodama u virtualnom okruženju

Grafikon 33: Procjena studenata o usklađenosti kriterija i metoda ocjenjivanja s korištenim nastavnim metodama u virtualnom okruženju

Većina studenata (37 %) smatra da su kriteriji i metode ocjenjivanja jednako kao i prije karantene usklađeni s korištenim nastavnim metodama. Da su puno lošije i lošije usklađeni smatra 35 % sudionika, a da su bolje i puno bolje usklađeni smatra njih 23 %.

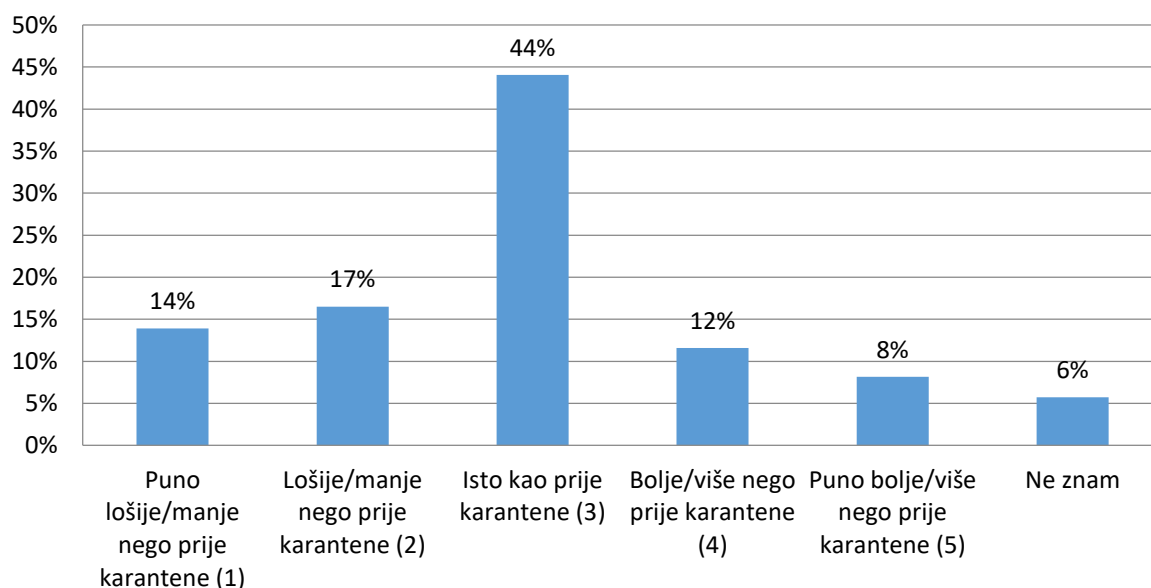

Grafikon 34: Procjena djelatnika visokih učilišta o usklađenosti kriterija i metoda ocjenjivanja s korištenim nastavnim metodama u virtualnom okruženju

Većina djelatnika koji su sudjelovali u istraživanju (66 %) smatra da su kriteriji i metode ocjenjivanja jednako kao i prije karantene bili usklađeni s korištenim nastavnim metodama. Da su puno lošije i lošije usklađeni smatra 15 % djelatnika, a bolje i puno bolje usklađeni smatra 14 % djelatnika.

d. Ocjenjivanje studenata objektivno je i pouzdano tijekom studiranja u virtualnom okruženju

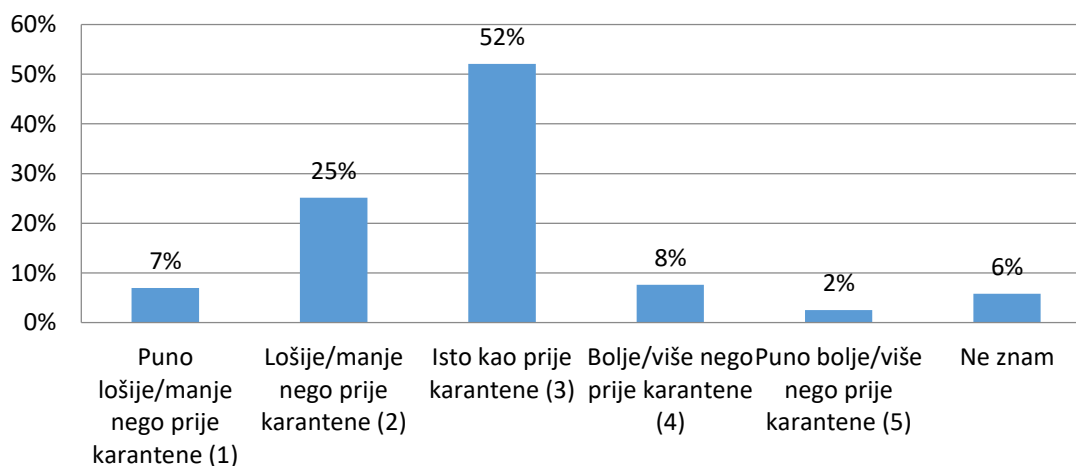
Objektivnost i pouzdanost ocjenjivanja studenata u virtualnom okruženju – studenti

Grafikon 35: Procjena studenata o objektivnosti i pouzdanosti ocjenjivanja studenata u virtualnom okruženju

Nešto manje od polovine studenata (44 %) smatra da je ocjenjivanje u virtualnom okruženju jednako objektivno i pouzdano kao i prije karantene. Da je puno lošije i lošije smatra 31 %, a bolje i puno bolje smatra njih 20 %.

Objektivnost i pouzdanost ocjenjivanja studenata u virtualnom okruženju – djelatnici visokih učilišta

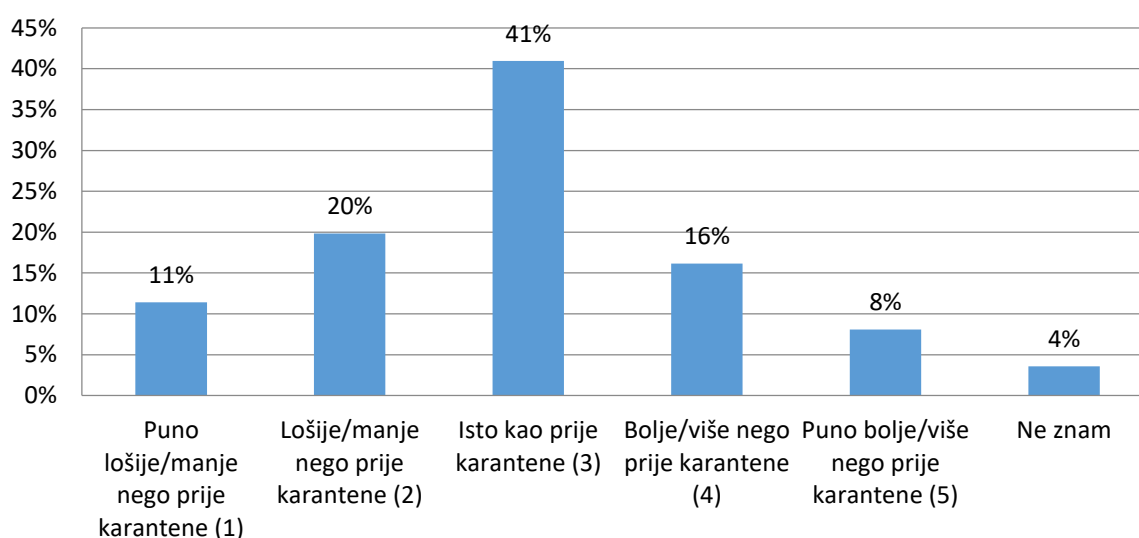

Grafikon 36: Procjena djelatnika visokih učilišta o objektivnosti i pouzdanosti ocjenjivanja studentskih ishoda učenja u virtualnom okruženju

Oko polovine djelatnika koji su sudjelovali u istraživanju (52 %) smatra da je ocjenjivanje studenata u virtualnom okruženju jednako objektivno i pouzdano kao i prije karantene. Da je puno lošije i lošije smatra 32 % sudionika, a bolje i puno bolje smatra 20 % sudionika.

e. Studenti su dobivali povratne informacije o rezultatima vrednovanja, a prema potrebi, i savjete za proces učenja tijekom studiranja u virtualnom okruženju

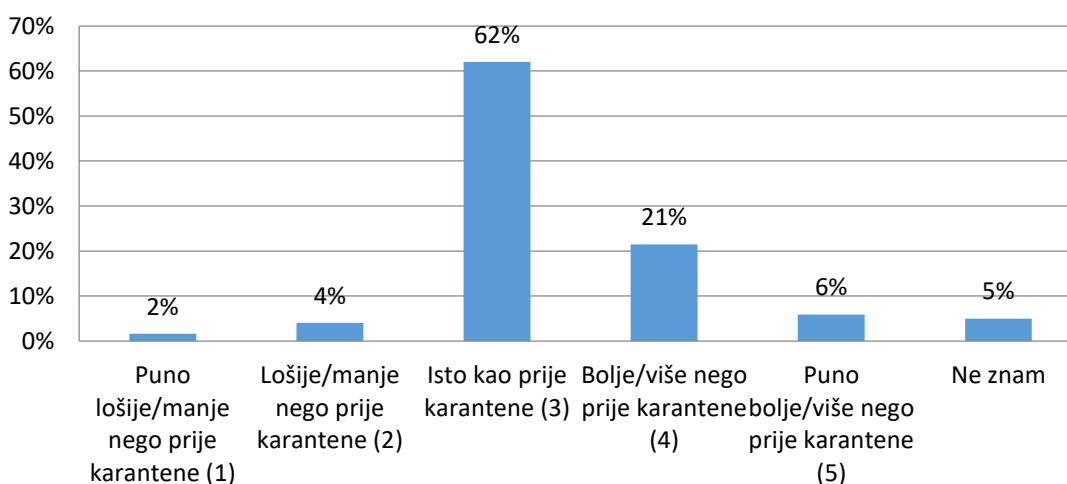
Primljene povratne informacije o rezultatima vrednovanja i savjetima za proces učenja u virtualnom okruženju – studenti

Grafikon 37: Procjena studenata o primljenim povratnim informacijama o rezultatima vrednovanja i savjetima za proces učenja u virtualnom okruženju

Nešto manje od polovine studenata (41 %) smatra da su studenti tijekom studiranja u virtualnom okruženju u istoj mjeri kao i prije karantene dobivali povratne informacije o rezultatima vrednovanja i eventualne savjete za proces učenja. Da su te informacije dobivali u puno manjoj i manjoj mjeri smatra ukupno 31 %, a da su ih dobivali puno više i više nego prije karantene, smatra 24 % studenata.

Primljene povratne informacije o rezultatima vrednovanja i savjetima za proces učenja u virtualnom okruženju – djelatnici visokih učilišta

Grafikon 38: Procjena djelatnika visokih učilišta o tome jesu li studenti dobivali povratne informacije o rezultatima vrednovanja i savjete za proces učenja u virtualnom okruženju

Više od polovine djelatnika (62 %) smatra da su studenti tijekom studiranja u virtualnom okruženju u istoj mjeri kao i prije karantene dobivali povratne informacije o rezultatima vrednovanja i eventualne savjete za proces učenja. Da su te informacije dobivali u puno manjoj i manjoj mjeri smatra ukupno 6 % djelatnika, a da su ih dobivali puno više i više nego prije karantene, smatra 27 % djelatnika koji su sudjelovali u istraživanju.

Osobna iskustva i potrebe za podrškom

Osobna iskustva studenata u segmentu vrednovanja i ocjenjivanja studentskih postignuća (ishoda učenja) u virtualnom okruženju

U segmentu vrednovanja i ocjenjivanja studentskih postignuća u virtualnom okruženju veći dio studenata koji su sudjelovali u istraživanju istaknuo je negativna iskustva koja se prije svega tiču skraćenog vremena predviđenog za *online* ispite uz jednaku ili veću količinu pitanja što je uzrokovalo dodatni stres. Smatraju kako ocjene nisu odraz znanja te da *online* ispiti nisu prikladan način provjere usvojenih ishoda učenja. Dio studenata ipak smatra kako je ocjenjivanje bilo kvalitetno, s razumijevanjem prema tadašnjoj situaciji.

Slijede neka od iskustava studenata:

- *Sviđa mi se online pristup polaganjima kolokvija i ispita, ali mislim da nam se kolokviji ne bi trebali dodatno otežavati.*
- *Online ispitivanje mi se jako sviđa jer je gotovo isto kao i u živo kod nekih predmeta, a ne trošimo slobodno vrijeme na put ako smo udaljeni od faksa.*
- *Ocjenjivanje je isto bilo i po istom kriteriju i načini ocjenjivanja su objektivni i realni.*
- *Profesori su se jako dobro pripremili u jako kratkom vremenu i sve pojednostavili koliko su mogli, također puno su nam pomagali s projektima i laboratorijskim vježbama, koliko je to bilo moguće.*

- *Izvođenje ispita, ocjenjivanje vježbi i ostale stavke provodile su se dosta kvalitetno, s razumijevanjem prema novonastaloj situaciji.*
- *Puno se bolje savlada gradivo jer se odmah nakon online predavanja možete posvetiti učenju i ponavljanju, npr. ne morate gubiti vrijeme na vožnju od fakulteta do kuće, to vrijeme se može iskoristiti za ponavljanje, proučavanje itd.*
- *Ocjenjivanje je bilo poprilično strogo i nakon pismenih slijedi verifikacija na usmenom, gdje smo dobivali po još 3 - 4 pitanja, tako da je sistem bio dobro osiguran od nedopuštenih radnji; proces učenja je drugačiji, jer je puno više samostalniji nego inače.*
- *Princip bodovanja za svaki predmet je objavljen već početkom cijele situacije što je odlično.*
- *Nije mi se sviđalo što je profesorica iz jednog kolegija uvela nove obvezne zadatke uz već postojeće koji su bili dovoljno opsežni da bi opravdao broj ECTS bodova; mislim da nije bilo potrebe za tim jer smo i prije dodatnih zadataka imali dosta posla s tim kolegijem.*
- *Online ispiti koji se održavaju su dodatni stres barem meni osobno zbog kompleksnosti pitanja i odgovora ponuđenih u sklopu danog vremena za rješavanje istih; neki profesori se ne pridržavaju uputa o provedbi ispita.*
- *Nakon nekvalitetnog provođenja vježbi i predavanja iz većine predmeta, od studenata se uglavnom očekuje ista razina znanja kao i za vrijeme regularnih predavanja.*
- *Mislim da je objektivnost manja jer profesori lošije percipiraju naše znanje i trud u usporedbi s uobičajenim okolnostima; a i nama je teže ponekad točno shvatiti što se od nas traži.*
- *Ljudi su varali prije korone u ogromnim količinama, no s koronom, sve te varalice su imale priliku još više varati, ali takvo ponašanje je i za očekivati od hrvatske mladeži, gdje se poštenje gleda kao nešto za ismijavati.*
- *Neki profesori previše očekuju, a premalo daju svojim online izlaganjima.*
- *Nitko od studenata nije tražio ovakvu situaciju, niti smo mi krivi za nju, niti je uopće pošteno pretpostaviti da će svi studenti varati na online ispitima; studenti na fakultetima su bili jako oštećeni u ovoj situaciji, bili smo pod užasnim stresom, a ama baš nitko nas se u cijelom tom cirkusu nije ni sjetio.*
- *Pojedini nastavnici nisu se dobro snašli u novoj situaciji pa su kriteriji i metode bili nejasni.*
- *Studenti koji su jedva prolazili odjednom imaju odlične rezultate.*
- *Provođenje ispita nikako nije bilo u skladu s našim mogućnostima online i nije bilo fer; povratne informacije nakon ispita su se dobile uz velike muke.*
- *Ocjene uglavnom nisu odražavale pravo znanje jer se lako moglo prepisati tijekom online ispita i kvizova, a koliko mi je poznato, brojne kolege su prošle puno bolje nego što bi u normalnim uvjetima ispitnih rokova; mnogi usmeni ispiti nisu ni održavani.*
- *Studenti i na najstrožem online ispitu uvijek nađu način da varaju; ovaj semestar nikad manje nisam znala, a sve sam redovno prolazila; online nastava je put u propast visokog obrazovanja, jednostavnije je za džabe jednostavno podijeliti diplome, nego održavati kao "online ispite".*
- *O ocjenjivanju i procesu pisanja ispita ni jedan profesor nije htio unaprijed pričati, već se sve saznalo tek za vrijeme pisanja ispita; uvidi u online ispite nisu dani čak ni nakon slanja molbe putem e-pošte.*
- *Ocjenjivanje je nejasno i kriteriji su uvijek od profesora do profesora izrazito subjektivni; voljela bih da je ocjenjivanje transparentnije i često puta da se u ocjenjivanju uzme u obzir i količina rada studenta, ne samo završni rad.*
- *Na ovakav način teško je prikladno provjeriti jesu li studenti svladali gradivo; kriteriji ocjenjivanja su bili prilično nejasni, prekasno su se odredili kriteriji i način ocjenjivanja.*
- *Siguran sam da je brojnim studentima u ovim uvjetima skočio prosjek, ali to nije odraz znanja, nego izvedbi nastave neprimjerene ovoj razini stručnog usavršavanja.*

- *Varalo se kao nikad do sada i za to dobivala ocjena. to nije dobro, nikako, studenti tako gube podlogu za sljedeće korake obrazovanja.*
- *Nikada ne dobijemo informacije o načinu vrednovanja radova; radove se često ocjenjuje subjektivno, a ne objektivno.*
- *Studentima nisu održana predavanja, a kriteriji za polaganje kolegija ostali su isti; kriteriji i metode polaganja kolegija objavljuju se prekasno, dvosmisleno ili se mijenjaju usred semestra bez obrazloženja; sustavno se krše službene odluke fakulteta, na štetu studenata.*
- *Online pismeni ispit su provjere snalažljivosti i brzine, nikakvog znanja.*
- *Svjestan sam da se online ispiti koriste za manipulacije i prepisivanja raznih vrsta, toga su svjesni i profesori i studenti, ali smatram nepoštenim prema izvrsnim studentima, npr. 40 pitanja u 20 minuta, da ne mogu dobiti višu ocjenu zbog takve situacije.*

Potreba za podrškom studentima

Vežano za podršku studentima u segmentu vrednovanja i ocjenjivanja studentskih postignuća, studenti koji su sudjelovali u istraživanju su naveli kako je potrebno osigurati dovoljno vremena za pisanje ispita, uvid u ispite te cjelokupni proces učiniti transparentnijim. Potrebno je i više razumijevanja profesora, posebice za moguće tehničke poteškoće prilikom provjere znanja.

Slijede neke od iskazanih potreba i prijedloga studenata:

- *osigurati studentima puni uvid u pisane online ispite u svrsi ponavljanja i provjere točnosti ocjenjivanja*
- *bilo bi dobro kada bi profesori shvatili da to što smo kod kuće ne znači da imamo više vremena nego kada smo bili na faksu*
- *osigurati povratne informacije koje su izuzetno korisne i motivirajuće za daljnji rad*
- *donijeti zajedničku i adekvatnu odluku o tome kako će se provoditi online ispiti za sve fakultete ili barem one srodne*
- *omogućiti studentima ispit preko video poziva, pogotovo onima koji nisu toliko vješti s računalom*
- *učiniti proces ocjenjivanja transparentnijim*
- *organizirati kolokvije za izvanredne studente*
- *smanjiti cijenu ECTS-a pri upisu iduće godine zbog izvanredne situacije*
- *produžiti vrijeme pisanja ispita/kolokvija jer se zna dogoditi da internet zaštekta ili se dogode neke druge tehničke poteškoće*
- *više solidarnosti profesora za tehničke poteškoće tijekom ispita*
- *na vrijeme obavijestiti o kriteriju i programu nastave*
- *uvesti generalne opće primjenjive i jednoznačne odrednice provođenja nastave i ispita - ili isključivo online ili isključivo uživo.*

Osobna iskustva djelatnika visokog učilišta u segmentu vrednovanja i ocjenjivanja studentskih postignuća (ishoda učenja) u virtualnom okruženju

U segmentu vrednovanja i ocjenjivanja studentskih postignuća tijekom izvanrednog razdoblja pojedini nastavnici kreirali su alternativne načine vrednovanja studentske aktivnosti (online upitnici, zadaci, kvizovi, studije slučaja, radionice i dr.). Unatoč inovativnim modelima procjene ostvarenja ishoda učenja, najveći broj odgovora nastavnika upućuje na problem etičkog vladanja tijekom online provjera

i ocjenjivanja. Zbog predviđenih teškoća pri provjeri ostvarenosti ishoda učenja, dio nastavnika usmjerio se više na kontinuirano praćenje studenata kroz zadaće i seminarske radove koji su se ocjenjivali i činili sastavni dio konačne ocjene i povratne informacije na kolegiju, no to je iziskivalo prilično truda i vremena nastavnika u grupama s velikim brojem studenata.

Slijede neka od iskustava djelatnika visokih učilišta:

- *U cilju poticanja studenata na aktivno sudjelovanje na online nastavi, kreirani su alternativni načini vrednovanja njihove aktivnosti (zadaci, kvizovi, case study-ji, radionice i sl.)*
- *Oblik ispita "open book" pokazao se iznimno učinkovit.*
- *Već puno godina koristim različite online upitnike za poticanje studenata i provjeru savladavanja nastave korak po korak, uz što prikupljam i informacije različitih vrsta, primjedbe i prijedloge, sada je to nastavljeno. Što se tiče usmenog dijela predaje zadataka, konzultacija i usmenog dijela ispita, to je nastavljeno kroz Teams.*
- *Ponavljam, kvaliteta je na prvom mjestu. Sve je bilo jasno i transparentno i prije i poslije karantene.*
- *Možda je teško uspostaviti etičko vladanje na online ispitu, no uz razna pomagala, poput Safe Exam sve je moguće. Rezultati su slični kao rezultati prošlih godina.*
- *Studente sam vrednovao temeljem tzv. akademskog povjerenja - svaki student je dobio svoj zadatak kojeg je morao riješiti u roku. Rezultati i distribucija ocjena je Gauss-ova.*
- *Studenti varaju u uvjetima online provjere ispita.*
- *Upitno je koliko su studenti mogli komunicirati tijekom provjera znanja online. Bilo je potrebno mnogo promišljanja o skraćivanju vremena i što manjim promjenama načina ispitivanja, a da se prilagodi činjenici da sve materijale + internet komunikaciju imaju studenti za vrijeme ispita na raspolaganju. Dobra strana na kojoj ja kao nastavnik mogu još poraditi je ispit sa svim dostupnim materijalima koji je u stvari puno bliže radnom okruženju za koje se studenti spremaju. S obzirom da se situacija tijekom semestra drastično mijenjala, totalni lockdown, potres, popuštanje mjera (kada su mogli kopirati pojedine dijagrame na kojima izrađuju ispite), morali smo tijekom semestra 2 puta mijenjati pravila kontinuiranog praćenja ispita, svaki puta je na predavanjima bilo to usuglašavano sa studentima, no svejedno smatram to otežavajućom okolnosti za studentsko učenje. U normalnom semestru, pravila kontinuiranog praćenja, broj provjera znanja i gradivo koje obuhvaćaju znade se na prvom satu nastave i ne mijenja se!*
- *Navodno je provedba pismenih ispita i pisanih kolokvija bila neobjektivna te se spominje da su studenti nesamostalno rješavali pismene ispite i kolokvije i izmjenjivali međusobno i s inim osobama informacije za vrijeme pismenih ispita.*
- *Sustav vrednovanja je dobro bio razrađen i ranije tako da nije bilo promjena i pomaka kod nastave u online okruženju.*
- *Jako je teško otkriti varanje na ispitima, bez potpuno nove pripreme (i s vremenom iskustva).*
- *Kriteriji vrednovanja i online ispiti znanja su krajnje objektivni, rezultati odmah poznati studentu što omogućuje potpuno objektivni pristup u vrednovanju znanja. Problem je u određivanju vremena potrebnog za online ispit koje ne smije biti niti prekratko.*
- *Studenti šalju materijale za ocjenjivanje sa osobno najboljim postignućima, a ja kao nastavnik "pošteđen" sam procjenjivanja neuspješnih ili manje uspješnih proba i priprema elemenata ocjenjivanja. Svatko šalje ono najbolje od sebe do čega je morao doći.*
- *Studenti koriste sve mogućnosti za prepisivanje, pri provjeri znanja se taj dio nikako ili jako teško može kontrolirati.*

- *Provjere znanja u sklopu kontinuirane evaluacije tijekom nastavnog procesa putem testova i zadaća (projektnih zadataka) na e-učenju korištene su i ranije, te u tom području nije bilo promjena.*
- *Studenti su iskoristili ovaj segment da više varaju na kolokvijima.*
- *Kada bi svi studenti pročitali sve što im piše, onda bi puno toga odmah znali i ne bi radili pogreške ili ne ispunjavali zadatke.*
- *Za provođenje kolokvija i ispita ovakav način rada nije zadovoljavajući. Praktički je nemoguće nadzirati veliku količinu studenata u polaganju ispita te sva pitanja i praktični zadaci koje smo do sada koristili na ispitima su praktički ubuduće neupotrebljivi (...) Konačni rezultati kolegija su za 1 ocjenu viši od prethodnih godina.*
- *Mislim da u ovom segmentu nije bio bitnih razlika između nastave na daljinu i uživo.*
- *Studenti su kao i prije karantene bili upoznati sa ishodima učenja svakog pojedinog predmeta i zadacima koje su u svrhu ostvarivanja istih morali izraditi samostalno ili u timovima. Isto tako bili su upoznati sa ishodima ocjenjivanja (skalama postignutog uspjeha). Nemam povratnih informacija da netko nije razumio te principe (svi su već ranije dobro prihvatili sustav ishoda učenja i ostvarivanja istih).*
- *Ako je vrednovanje i ocjenjivanje studentskih postignuća (ishoda učenja) u online okruženju prilagođeno uvjetima online okruženja onda ne vidim problem. Posebice kada je vrednovanje kontinuirano.*
- *Studenti dobivaju bolje završne ocjene za vrijeme karantene.*
- *Ishodi učenja nisu lošiji nego prije, nego drukčiji. Očekivani ishodi učenja prilagođeni su mogućnostima izvođenja nastave na daljinu.*
- *Velika je razlika kad se izvodi nastava ili održava ispit u slučaju obveznog kolegija (koji ima 100+ studenata) i izbornog kolegija (upisanih 20-tak studenata). U slučaju obveznog kolegija, nastavnik bi trebao raditi s max 50 studenata.*
- *Ispiti (pismeni online testovi) su se pokazali katastrofalnim –nema profesora koji nije imao problema sa prepisivanjem. Nema načina provjere identiteta studenta, sve je moguće s druge strane (međusobni dogovori i konzultacije među studentima, neki su "dijelili" identične odgovore itd).*
- *Nisam ovdje imala posebnih problema osim što je sve zahtijevalo dodatno vrijeme.*
- *Priprema online ispita tražila je puno više vremena, nego priprema klasičnih ispita, s tim da nije moguće sa 100% sigurnošću utvrditi da je upravo taj student i pisao svoj ispit.*
- *I inače se ispitivanje ishoda učenja održava kroz LMS, no ipak u učionicama. Ovako nam je ostalo za sumnjati tko je u stvari rješavao ispite. Rezultati su na nivou prošle godine, tako da nema nikakvih većih odstupanja. Studenti su svoje projekte prezentirali osobno i to je bilo super, svi smo se vidjeli i čuli, a nismo morali biti u istoj prostoriji. To je zahtijevalo jako puno vremena od strane nastavnika, no isplatilo se pogotovo zato što je to bilo prilika dodatno provjeriti ishode učenja i komentirati ih istovremeno sa studentima*
- *Studenti su redovito rješavali zadatke u Google Docs i dobivali ispravljene, uz komentare, istog dana.*
- *Studenti nisu naučeni na virtualno okruženje, treba razvijati etičnost u ponašanju i u zadacima vrednovanja (npr. pisanje testa teško je nadzirati).*
- *Umjesto uobičajenih dviju provjera tijekom semestra studenti su dobili predrok, tako da nisu zakinuti za broj mogućnosti da polože ispit. Dio kolegija koji se nije baš mogao kontrolirati vezan je uz e-praktikum, gdje je moguće da su studenti prepisivali jedni od drugih.*
- *Studenti su pravovremeno primili obavijesti o kriteriju vrednovanja. Bilo je tehničkih problema, no u konačnici smatram da je pravovremeno obavljeno.*

- *Osobno iskustvo je da su studenti tjedne zadatke radili predanije i nego prije karantene. Zbog korištenja problemskih pitanja i zadataka smatram da je vrednovanje bilo na razini onoga prije karantene.*
- *Osobno sam zadovoljan rezultatima održanog kolokvija što svjedoči da su studenti postigli ono što je predviđeno ishodima učenja iz moga predmeta.*
- *Na Odsjeku smo koristili exam.net (djelomično), Google Meet za video nadzor studenata (kad je bio manji broj u kasnijim rokovima), i e-učenje/moodle za kreiranje online testova.*
- *Bilo je uspješno i vidi se razlika u znanju studenata, ali to dosta ovisi o načinu kreiranja ispita, pa bi bilo poželjno da je više edukacije posvećeno tome.*
- *Vrednovanje studentskih postignuća mogao sam vrednovati kroz online komunikaciju. Držim da u potpunosti ne posjedujem objektivnu spoznaju stečenih ishoda učenja kod studenata, jer uvijek postoji sumnja u ono što student pokazuje kao "naučeno".*
- *Ocjenjivanje studenata online nije objektivno niti pouzdano. Nemoguće je znati koja pomagala student koristi tijekom ispita, a već se spominju brojni načini varanja na usmenim i pismenim online ispitima.*
- *Moje je mišljenje da bi on line ispite trebalo svesti na minimum.*
- *Studenti su ili odustali ili radili dosta kvalitetno. Bolji studenti nisu ispaštali zbog kontinuiranog ometanja nastave od strane lošijih studenata pa su radili još bolje nego inače.*
- *Apsolutno je nemoguće biti objektivni u online okolnostima jer znamo da su studenti, kao i učenici skloni timskom radu, traženju pomoći od stručnjaka u nekom području itd. Mislim da se uopće ne može govoriti o objektivnosti jer ona nije postojala.*
- *Tijekom semestra održana su dva online kolokvija (provjere znanja). Prije prvog kolokvija održan je testni kolokvij kako bi se studenti upoznali s tehnikom. Svi studenti koji su pristupili kolokvijima (nisu obvezni) uspješno su odradili kolokvije u tehničkom smislu i nije bilo nikakvih poteškoća.*
- *Vrednovanje se radilo kontinuirano tijekom nastave (seminarska nastava, seminarski radovi i zadaci) i na ispitu za vrijeme ispitnih rokova. Studentima je omogućen veći broj ispitnih termina (6), ali jednak broj pristupa ispitima sukladno pravilniku o studiranju.*
- *Studenti zajedno rješavaju ispite / kolokvije / vježbe umjesto svaki za sebe.*
- *Studenti nalaze modele manipulacije ispitnim materijalima.*
- *On-line testovi ne mogu biti jednako mjerodavni kao oni koji se odvijaju uživo ma kako ih nastavnik dobro sastavio.*
- *Studenti u uvjetima provođenja online provjera znanja mogu povećano koristiti nedozvoljene metode da bi točno odgovorili na pitanja.*
- *Teorijski dio isto kao i prije karantene, no seminari i vježbe, ishodi nisu postignuti i teško će ih biti nadoknaditi.*
- *Studenti imaju više elektroničkih nastavnih materijala, ali to nije presudno za usvajanje znanja, Internet je ionako prepun raznih nastavnih sadržaja, ali to ne garantira da student razumije određeno područje.*
- *Provođenje parcijalnih testova u online okruženju koje nije kontrolirano te se odvija u kućnim uvjetima može biti vrlo problematično te se teško može usporediti s on-line provjerom znanja u kontroliranim on-line uvjetima (npr. u računalnoj učionici).*
- *Zadaci su morali biti konkretniji i preciznije definirani, u pisanom obliku. Na online platformama mogao se pratiti rad studenata, a i studenti su mogli pratiti rad svojih kolega studenata.*
- *Moje iskustvo o vrednovanju procesa učenja u vrijeme online nastave je zadovoljavajuće. Jedan dio studenta iskoristio je kolokvije za prepisivanje i akademsko nepoštenje što ni na koji način nisam uspjela riješiti. U tom smislu je ovo najlošiji dio online studiranja.*

- *Ispitivanje sam prilagodila novim okolnostima što je značilo puno više posla oko pripreme ispita, a poslije i ispravljanja takvih ispita. Dodatno, svako bodovanje sam obrazložila s 1 - 3 rečenice budući da nisu bili mogući standardni uvidi. To mi se u određenoj mjeri i obilo u glavu jer su se studenti držali te rečenice - dvije prilikom međusobnih uspoređivanja bodova s drugim kolegama, što je kod open-book pitanja jednostavno nemoguće. Situacija u kojoj smo bili je otežala objašnjavanje svakom pojedinom studentu principa open-book pitanja što je rezultiralo s time da su se neki studenti čak žalili na nepravedno ocjenjivanje, iako sam se svojski potrudila dodatno objasniti. Ono što želim reći je da ovaj oblik nastave nosi sa sobom puno više nerazumijevanja.*
- *Uz izuzetan trud i neprimjereno puno vremena, obaveze se mogu ispuniti, no na dulji period ovakav način rada bio bi potpuno apsurdan i nezadovoljavajući.*
- *Online testiranjem studenata ne zna se tko polaže test, pomaže li mu itko i koristi li se student nedozvoljenim pomagalima.*
- *Provjere znanja nisu se mogle voditi u kontroliranim uvjetima (osim onih koji su usmeno odgovarali) budući da su studenti, usprkos mogućnosti miješanja pitanja i rasporeda ponuđenih odgovora, međusobno surađivali i dojavljivali pitanja.*
- *Svaki sat (blok) je imao svoju provjeru, tako da su kontinuirano mogli vršiti samoevaluaciju i ja kao nastavnik evaluaciju. Redovito su dobivali i rješavali zadatke (pisali eseje, komentare i sl.), a ja sam ih ocjenjivala i svakome slala individualizirane rezultate.*
- *Potreban je puno veći angažman nastavnika u ovakvoj situaciji.*
- *Vrednovanje je problem, dok je diseminacija rezultata i prije išla preko interneta, pa tu nema neke promjene.*
- *Online testovi (Moodle) su se u dobrom dijelu pokazali kao čisto prepisivanje. Mnogi studenti izbjegavali su ostale vrste zadataka i aktivnosti koje su se ocjenjivale.*
- *Kriteriji su se mijenjali u odnosu na vrijeme prije karantene jer su se promijenili uvjeti rada. S obzirom da se i karantena postepeno uvodila možda kriteriji nisu bili jasno definirani od početka.*
- *Ispiti preko Merlin platforme pokazali su se kao dobro rješenje za neke kolegije.*
- *Teško je zamijeniti fizički kontakt kada vi svaki sat vidite studenta, radite, komentirate i vidite kako tko "diše". Ovako ne mogu spojiti ime s osobom, svi su mi samo ime i broj. Nadalje, puno su veće mogućnosti manipuliranja i varanja na testovima.*
- *Nisam zadovoljan davanjem povratne informacije jer nisam stigao davati je onoliko koliko sam htio. S druge strane, studenti su doma bili zatrpani radovima, u izolaciji s obiteljima, bez mogućnosti druženja i nije im bilo lako odrađivati nastavu na daljinu.*
- *Osobno imam razrađen sustav kriterija koji je bio primjenjiv i tijekom karantene, zato što sam ovaj semestar predavala kolegije koji su imali dominantno pismene metode provjere. Usmena provjera je bila otežana i reducirana na studentske snimke koje nisu posve adekvatne, ali su poslužile svrsi.*
- *Online testovi su jedan od alata ispitivanja i pokazali su se djelomično učinkovitim jer je jedino ograničenje koje smo mogli postaviti vremensko ograničenje što je kod nekih studenata izazvalo stres. Dobro su se pokazali projektni zadaci, gdje je to bilo moguće. Za projektni tip zadataka su čak i studenti pokazali veliki interes, ali su opet zbog preopterećenosti iskazali i nezadovoljstvo jer je bilo više istovremeno zadataka koje su trebali u kratkom roku obaviti.*
- *Kolegij se odvijao na Merlinu i studenti su imali informacije o svemu, koje su im stizale i na njihove e-mail adrese. Napravljena je prilagodba Izvedbenih planova, načina procjenjivanja znanja online i studenti su o tome odmah obaviješteni.*
- *Sve su ovo samorazumljiva pitanja i odgovori. Snalazili smo se po putu kako smo mogli. Osobno iskustvo je uvijek isto: svi smo dali sve od sebe, ali predavanja prema 150 studenata s druge strane su naprosto zamorna. Isto tako, usmeni ispiti se nisu održavali.*

- *Ne mogu tvrditi da je ocjenjivanje i vrednovanje bilo pouzdano jer ne mogu sa potpunom sigurnošću znati da je svaki student samostalno rješavao sve zadatke.*
- *Budući sam se bojala kako će se održati ispiti i koliko će oni biti objektivni, više truda sam posvetila kontinuiranom praćenju studenata kroz zadaće i seminarske radove koje sam ocjenjivala. Na samom početku online rada sam im rekla da će zadaće služiti kao evidencija sudjelovanja nastavi (jer se neki nisu mogli priključiti predavanjima zbog objektivnih razloga - loša internet veza i dr.), zatim kao dio finalne ocjene, a i kao povratna informacija koliko sam im uspješno uspjela prenijeti sadržaj kolegija.*
- *Novije generacije nisu imale priliku razviti samostalnost. Školstvo ih nije naučilo tome.*
- *Svo sam ocjenjivanje tijekom semestra proveo putem LMS-a. To mi je odnijelo više desetaka sati na pripremu, jer nikad u tome nisam radio. Odnijelo mi je i ogromnu količinu živaca i energije. Nisam bio siguran hoće li sve funkcionirati, a ja sam odgovoran. Dio studenta, njih 20-30% nije mario za pripremne kolokvije. Još dio, najmanje 20-30% je površno mario. Beskonačno sam ponavljao odgovore na ista pitanja iako sam napisao upute, stavljao obavijesti, kumio i molio.*
- *Dalje, zadaci koje dajem studentima tipično zahtijevaju 10-15 redova računanja. Možda i grafove i crteže. Morao sam u potpunosti mijenjati pristup. Ako tražim da slikaju postupak, onda dobijem loše snimke, prevelike, bez potpisa ... i na kraju ispravljanje traje duže nego kad se predaje postupak na papiru. Na jednom predmetu imao sam oko 150 studenata, a na drugom 250. Sad to uzmite u obzir i za prvi i za drugi kolokvij. Onda sam u drugom kolokviju odustao od slikanja postupaka, jer ne želim ostarjeti ispravljajući kolokvije. Kako onda uzeti u obzir tipfelere i slične slučajne pogreške? Pa teško. Ocjenjivanje je beskonačno teže i od kojeg drugog posla nastavnika. I nisam mogao zadati iste zadatke kao što su oni koje sam zadavao prije epidemije jer ne mogu spriječiti prepisivanje. Već samo nemogućnost sprečavanja prepisivanja je dovoljan razlog da se ustvrdi da su online ispiti problem. A kako vrednovati postupak ako mi ga studenti nisu poslali? Nikako! Smislio sam kraće zadatke koji obično čine dio prijašnjih koji su bili duži. Tu sam donekle kompenzirao nemogućnost uvida u postupak. I onda studenti komuniciraju na FB, razmjenjuju odgovore i pošalju mi rješenje iz pogrešne grupe zadatka, jer naravno, zadao za isti zadatak verzije s različitim brojkama. A naše društvo podržava varanje pa tim studentima jedva da smije išta i učiniti.*
- *Nemoguće je spriječiti prepisivanje na online ispitima.*
- *Bez izravnog kontakta sa studentom nije moguće osigurati vjerodostojnost predanih studentskih radova. Mogućnosti varanja na ispitima su neograničene. Svi rezultati koje su studenti postigli na online ispitima su stoga upitno valjani.*
- *Studenti su svakodnevno izmišljali nove načine neakademskog ponašanja.*
- *Neki od načina provjere ishoda učenja mogli su se jednako pouzdano provoditi u online okruženju (seminarski radovi, projekti, zadaće) , neki dovoljno dobro da zamijene kontaktnu provjeru (usmeni ispiti), a neki uopće nisu bili izvedivi (npr. pismeni multiple-choice testovi ili računski zadaci). Svjedočila sam "grupnom radu" prilikom online pismenih ispita mog srednjoškolca pa ne sumnjam da se isto događa i kod studenata. Vjerodostojnost takve procjene ishoda učenja je u najmanju ruku upitna.*
- *Studentima sam davala tjedne zadatke na način da sam im davala „problemske zadatke“. I dali su si truda tako da su predavali jeko lijepe i kvalitetne zadaće. Inače sam davala zadatke tipa definicija. Od sada ću i u kontaktnoj nastavi davati „problemske zadatke“.*
- *G suite for education se pokazao kao odličan alat za ovakav tip nastave. Omogućava praćenje komunikaciju, valoriziranje s jasno postavljenim kriterijima, arhiviranje sadržaja.*
- *Ispiti i kolokviji na daljinu su neupotrebljivi. Barem za matematičke kolegije. Ne znam tko studentu sjedi s njim u sobi, ima li "bubu" u uhu, jesu li mu nedozvoljena pomagala iza kamere*

itd. I na kraju, ne mogu uopće identificirati studenta. Gotovo je nemoguće pratiti što njih 100 radi u prozoru veličine 1x1 cm i sa zrnatom slikom. Često "misteriozno" pukne veza.

- *Mislim da je ispitivanje na daljinu jednako ispitu sa samo jednim pitanjem: "Koju ocjenu želite?"*.
- *Sa studentima se više komuniciralo u pronalaženju njima najboljih načina vrednovanja, terminima i slično.*
- *Protivnica sam online provjere znanja jer podaci nisu objektivni. Nekoliko studenata se skupi zajedno doma kod nekog i potom rješavanju zajedno testove. Ni izmiješana pitanja ne pomažu.*
- *Kontaktirala sam skupinu studenata koji su pokazali izniman interes za kolegij i kazali su kako kod stručnih predmeta nije jednostavno postići kompetencije (znanja i praktične vještine). Dakle praktičan rad i interakcija između nastavnika i studenta je presudan faktor u postizanju ishoda učenja (implementacija teoretskih znanja u primjere - studije slučaja).*
- *Studentima bi trebalo postaviti kao uvjet korištenje kamere te usmeno ispitivanje, jer online ispitivanje putem testova bez kamere i kontrole omogućava da se ulogira bilo koji student i riješi umjesto njega cijeli test. To je ključni problem ovog semestra, budući da se u većem broju fakulteta izbjegao dolazak na fakultet na ispit odnosno preferiralo online ispitivanje.*
- *Moja je struka Kineziologija i nemoguće je postići identične ishode učenja kao i kod kontakt nastave.*

Potreba za podrškom djelatnicima visokog učilišta

U vezi s pružanjem podrške nastavnicima u pogledu provjere i ocjenjivanja postignuća ishoda učenja, nastavnici iskazuju potrebu za pravovremenim donošenjem pravila i smjernica o načinima ispitivanja studenata. Također navode i potrebu za organiziranjem obuke o metodama vrednovanja u virtualnoj učionici. Nadalje, i u području ocjenjivanja navodi se potreba za osiguranjem manjih grupa te programa / platformi u kojima će se individualizirati zadatci i zaduženja za studente. Nastavnicima bi postupak ocjenjivanja olakšalo i osiguranje primjerenog programskog rješenja/aplikacije za provođenje ispita online ili održavanje *webinara* o različitim aplikacijama takve vrste. Nastavnici također ukazuju i na važnost razvoja generičkih kompetencija samostalnosti i samoorganizacije kod studenata posebno s fokusom na planiranje učenja. Predloženo je i organizirati radionicu za uprave visokih učilišta, nastavnike i studente u cilju poticanja javnog dijaloga na temu etičkog vladanja tijekom provjere ishoda učenja i razmjene iskustava po pitanju rješavanja problema u ovom području.

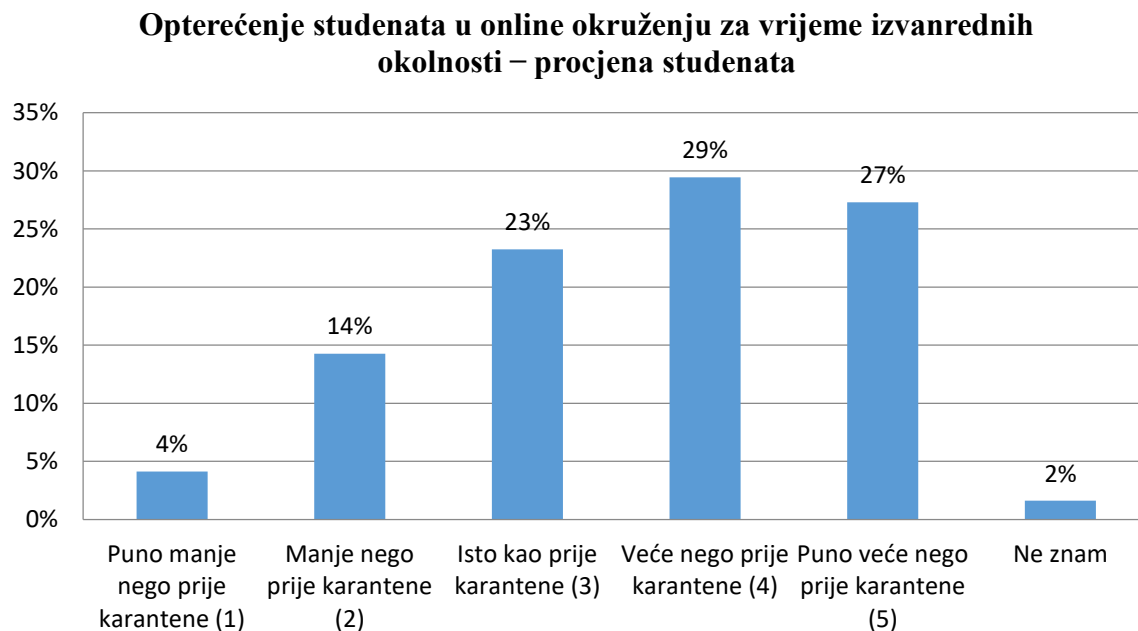
Slijede neke od iskazanih potreba i prijedloga studenata:

- *na vrijeme donijeti pravila i smjernice o načinima ispitivanja i dostaviti ih nastavnicima (mjesec-dva prije početka izvođenja konkretne nastave, po mogućnosti); na taj način se vrlo kvalitetno da prilagoditi način ispitivanja drugim uvjetima*
- *pomoći nastavnicima u smislu definiranja standarda vremena potrebnog za pojedine vrste testova*
- *jačati digitalne kompetencije studenata (igranje igrice i "scrollanje" po ekranu nisu digitalne kompetencije) kroz dodatnu edukaciju o korištenju e-učenja*
- *jačati generičke kompetencije samo-organizacije studenata koje se odnose na planiranje učenja*
- *za kvalitetno održavanje ispita u kontroliranim uvjetima potrebno je osigurati takvo okruženje, ovo nije bilo kontrolirano okruženje*
- *osigurati manje grupe, programe/platforme koji će individualizirati zadatke / zaduženja za studente*

- osigurati dodatnu edukaciju o mogućnostima kreiranja testova u LMS sustavu puno bi pomogla, kao i međusobna razmjena iskustava nas nastavnika o primjeni LMS-a u propitivanju ishoda učenja
- unificirati ispitivanja na STEM kolegijima na nivou RH (u vidu preporuke) za nekoliko karakterističnih kolegija
- osigurati primjereno programsko rješenje za provođenje ispita on-line
- provesti više edukacija o načinu testiranja, alatima, načinu korištenja Moodla i kreiranju testova; više edukacije o načinima učenja u ovakvom okruženju; pružiti podršku i studentima i nastavnicima koji se ne usuđuju koristiti online resurse (psihološku i dr.)
- osigurati dovoljnu brzinu signala da bi bila konstantno otvorena video-veza prema većem broju studenata radi bolje kontrole
- ispit u učionici je jedini kvalitetan model provjere znanja
- potrebno je osigurati sigurnost okružja studenata u kojem je minimalna mogućnost za zloupotrebu online načina ispitivanja
- osigurati dostupnost studentskih uradaka široj akademskoj i sveučilišnoj zajednici
- osigurati obuku o metodama vrednovanja u virtualnoj učionici
- dodatno se obrazovati o novim programima procjenjivanja ishoda učenja na daljinu
- ključan element kojem nastavnik ne može sam doskočiti jest autentiziranje online zadaća, a posebice ispita studenata; tu je nužna potpora i podrška od strane Ministarstva i pojedinačnih institucija za jesenski semestar, sada ima vremena za pripremu...
- osigurati softvere koji sprečavaju prepisivanje studenata na kolegijima koji imaju i do 120 studenata
- možda održati neki webinar o različitim aplikacijama za ispitivanje i kvizove; bila je EDEN edukacija, ali to je bilo skroz dosadno i beskorisno trošenje vremena; trebamo info o aplikacijama koje su jednostavne za upotrebu; ako troši vrijeme kao Merlin – zaboravite
- osigurati podršku u pogledu onemogućavanja varanja; kako to osigurati?; tako da se varanje učini društveno neprihvatljivim
- s obzirom da je moje iskustvo bazirano na radu s velikim grupama (cca 150 studenata) možda bi dobrodošla podrška u smanjenju veličine grupe za nastavu na daljinu, no nisam potpuno siguran koliko bi to doprinijelo kvalitetnijem vrednovanju
- održati edukaciju na temu vrednovanja/ocjenjivanja studenata; meni osobno je bilo dosta teško raditi pitanja koja nisu esejskog tipa, a da kvalitetno obuhvatim gradivo i da kvalitetno provjerim njihovo znanje
- osmisliti jasan način kako vrednovati inženjerske zadatke na metodi papir olovka u online okruženju bez mogućnosti prepisivanja i s jasnom definicijom da navedeno radi student; previše smo upita od studenata sa drugih Fakulteta dobivali gdje su pokušavali naći studenta viših godina, demosa ili asistenta da im za novac rješava online zadaće, ispite, kolokvije itd.; interesantno bi bilo pronaći koliko je takvih provedenih situacija stvarno bilo
- potpora bi bila u vidu jasnih, nedvosmislenih smjernica kakve provjere znanja su prihvatljive; a najobjektivnije bi bilo da svima usmeni ispiti postanu obvezni
- razraditi uz pomoć stručnjaka-programera zadatke za kolegije kod kojih nije do sada bilo moguće ispitivanje on-line (a moglo bi se)
- organizirati webinar ili zajedničku konferenciju u ime AZVO-a, prodekana za nastavu i studenata visokoobrazovnih ustanova, ali i voditelja katedri studija na pojedinim sastavnicama s ciljem stavljanja ove teme na dnevni red i razmjene iskustava
- potrebno je osigurati kamere koje snimaju u 360 stupnjeva kako bi virtualni ispit prošao bez pomoći od trećih osoba ili pomagala koja nisu dozvoljena tijekom ispita
- izraditi Pravilnik o polaganju ispita na daljinu i obvezati studente da se pridržavaju toga Pravilnika.

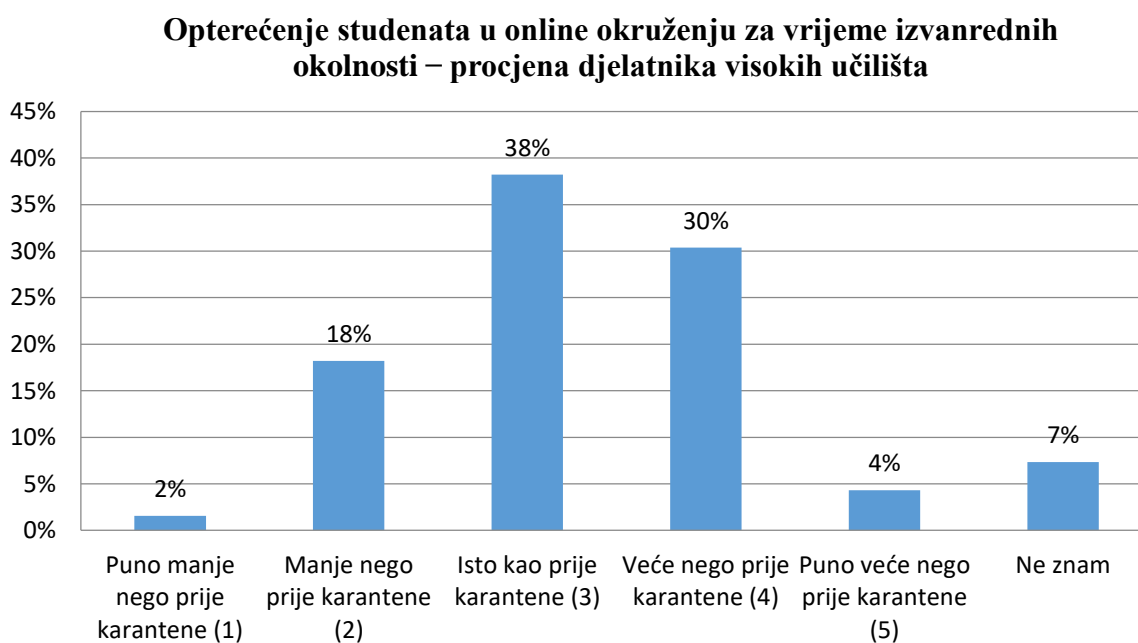
5. Opterećenje studenata u *online* okruženju za vrijeme izvanrednih okolnosti

a. Opterećenje studenta u online okruženju za vrijeme izvanrednih okolnosti

Grafikon 39: Procjena studenata o njihovom opterećenju u online okruženju za vrijeme izvanrednih okolnosti

Nešto više od polovine studenata koji su sudjelovali u istraživanju (56 %) smatra da je opterećenje studenata u *online* okruženju za vrijeme izvanrednih okolnosti bilo veće i puno veće nego prije karantene. Da je bilo isto, smatra 23 %, a puno manje i manje smatra 18 % studenata.

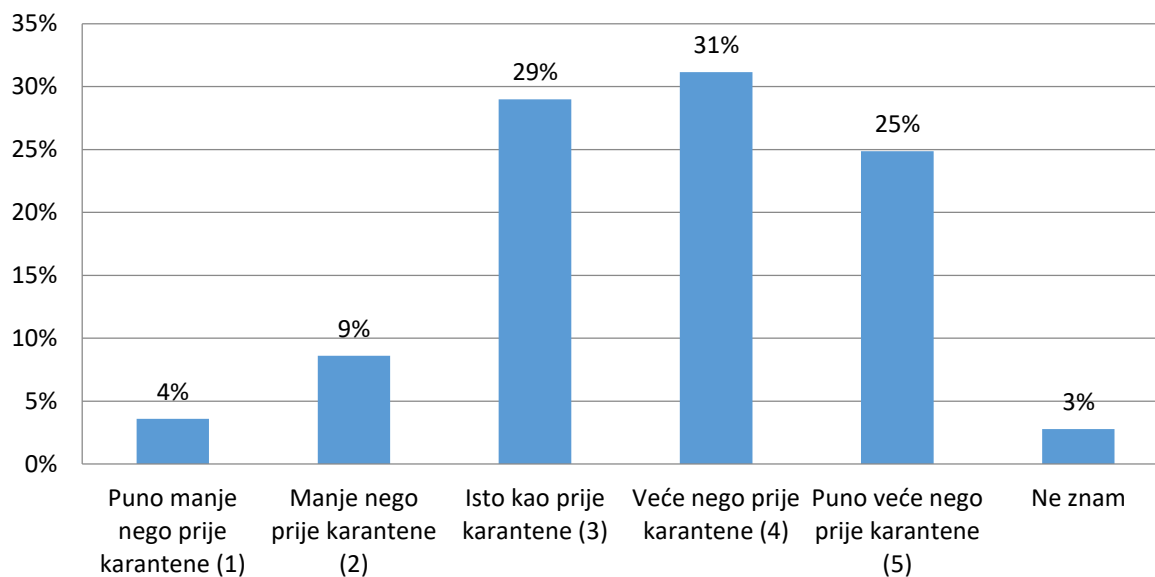

Grafikon 40: Procjena djelatnika visokih učilišta o opterećenju studenata u online okruženju za vrijeme izvanrednih okolnosti

U pogledu studentskog opterećenja nastavom, 38 % djelatnika visokih učilišta smatra da su studenti tijekom karantene bili opterećeni u istoj mjeri kao i u prethodnom razdoblju, dok ih 20 % smatra da su bili manje (*manje i puno manje*) opterećeni, a 34 % navodi da su bili više ili puno više opterećeni.

b. Opterećenje studenata pripremom za nastavni proces (seminari, istraživački rad, prezentacije i sl.)

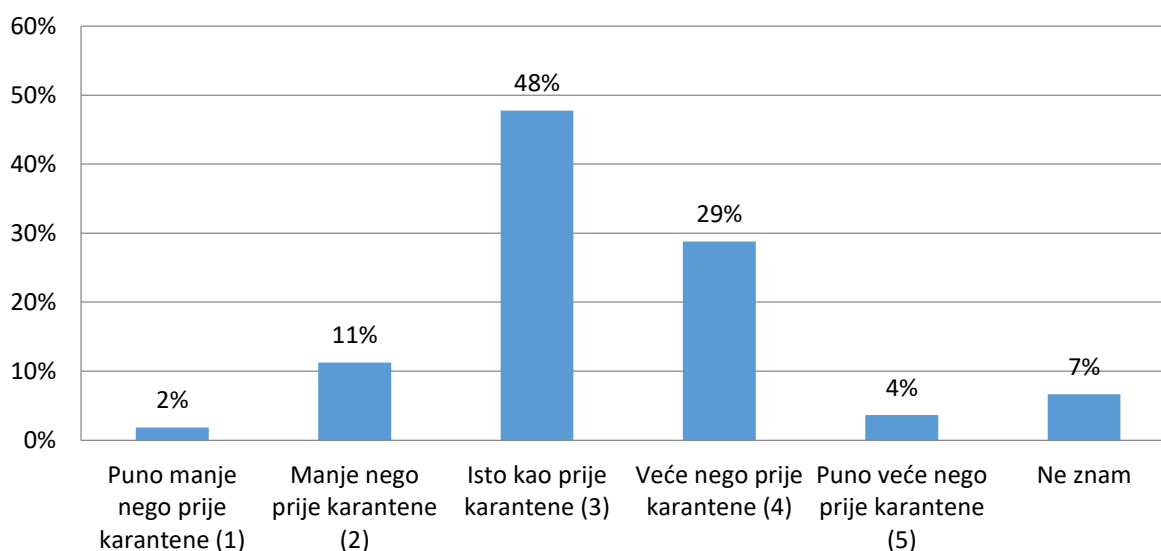
Opterećenje studenata pripremom za nastavni proces (seminari, istraživački rad, prezentacije i sl.) – procjena studenata

Grafikon 41: Procjena studenata o opterećenosti pripremom za nastavni proces

Više od polovine studenata (56 %) smatra da su tijekom studiranja u virtualnom okruženju bili više i puno više opterećeni pripremom za nastavni proces. Da je opterećenje bilo jednako onome prije karantene, smatra 29 %, a da je bilo puno manje i manje smatra njih 13 %.

Opterećenje studenata pripremom za nastavni proces (seminari, istraživački rad, prezentacije i sl.) – procjena djelatnika visokih učilišta

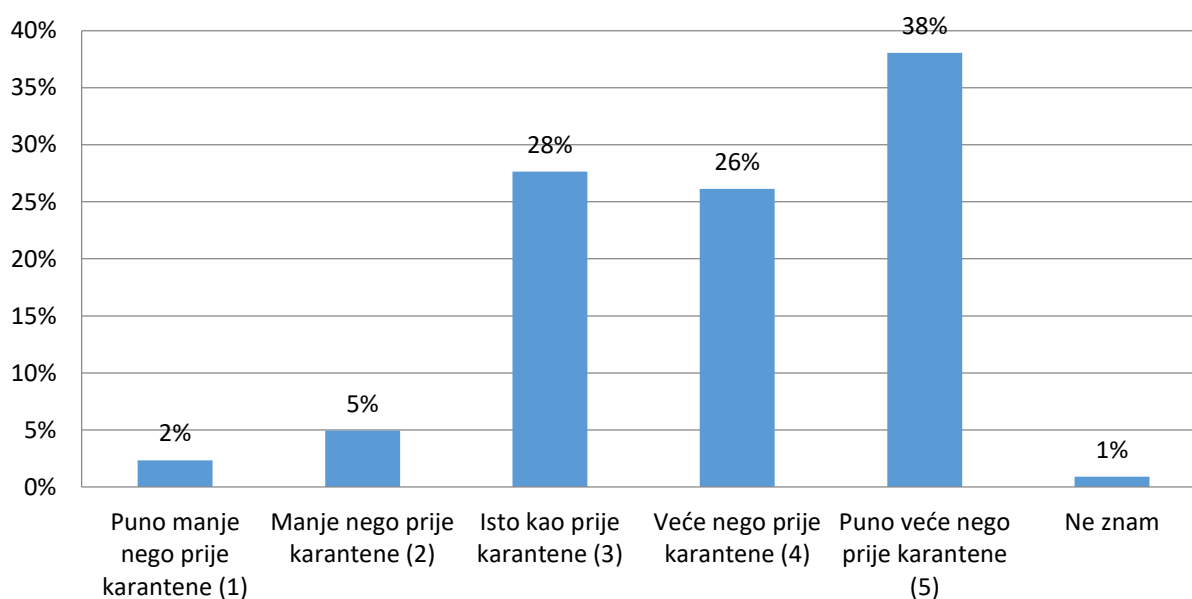

Grafikon 42: Procjena djelatnika visokih učilišta o opterećenosti studenata pripremom za nastavni proces

U pogledu studentskog opterećenja pripremom za nastavni proces, gotovo polovina (48 %) djelatnika visokih učilišta smatra da su studenti tijekom karantene bili opterećeni u istoj mjeri kao i u prethodnom razdoblju, dok ih 13 % smatra da su bili manje (*manje i puno manje*) opterećeni, a 33 % navodi da su bili više ili puno više opterećeni.

c. Opterećenje studenata samostalnim učenjem i pripremom za ispite/kolokvije

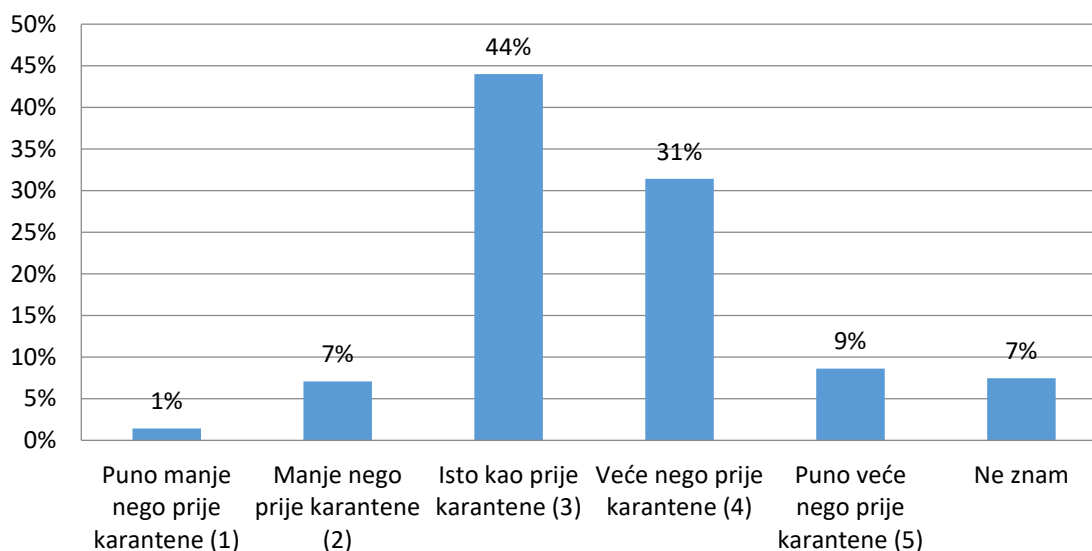
Opterećenje studenata samostalnim učenjem i pripremom za ispite/kolokvije – procjena studenata

Grafikon 43: Procjena studenata o opterećenosti samostalnim učenjem i pripremom za ispite/kolokvije

Većina studenata (64 %) smatra da su tijekom studiranja u virtualnom okruženju bili više i puno više opterećeni samostalnim učenjem i pripremom za ispite/kolokvije. Da je opterećenje bilo jednako onome prije karantene, smatra 28 %, a da je bilo puno manje i manje smatra tek 7 % sudionika istraživanja iz studentske populacije.

Opterećenje studenata samostalnim učenjem i pripremom za ispite/kolokvije – procjena djelatnika visokih učilišta

Grafikon 44: Procjena djelatnika visokih učilišta o opterećenosti studenata samostalnim učenjem i pripremom za ispite/kolokvije

U pogledu studentskog opterećenja samostalnim učenjem i pripremom za ispite/kolokvije, 44 % djelatnika visokih učilišta smatra da su studenti tijekom karantene bili opterećeni u istoj mjeri kao i u prethodnom razdoblju, dok ih 8 % smatra da su bili manje (*manje* i *puno manje*) opterećeni, a 40 % navodi da su bili više ili puno više opterećeni.

Osobna iskustva i potrebe za podrškom

Procjena studenata u pogledu opterećenja studenata u virtualnom okruženju u izvanrednim okolnostima

Vežano za opterećenje studenata u virtualnom okruženju, dio je studenata koji su sudjelovali u istraživanju naveo kako im je tijekom izvanredne situacije bilo potrebno značajno više samostalnog rada, dok su neki istaknuli kako je *online* nastava omogućila dodatno vrijeme koje bi se u normalnim okolnostima utrošilo na putovanje i slično, te se zbog toga bilo moguće nositi s dodatnim opterećenjem nastalim zbog izvođenja *online* nastave.

Slijede neka od iskustava ispitanika:

- *Hvala predavačima što su nam izašli ususret, i što imaju toliko razumijevanja.*
- *Puno je lakše kada se nastava odvija online jer kao izvanredni student toj nastavi mogu prisustvovati i s posla, a to mi je izrazito olakšavajuće.*

- *Bilo je ipak malo više samostalnog rada ali na kraju dođemo možda na isto zbog dobre podrške.*
- *Opterećenje nije raslo, predavanja su uredno održavana uz dodatne i redovite konzultacije vikendom, profesori su uvijek bili dostupni i putem mail-a kao i referada.*
- *Lakše se pripremati za kolokvije na ovaj način jer ne moramo trošiti vrijeme i novac na put do faksa; dok se ne obavlja praksa nego se održavaju obična predavanja ovako bi trebalo ostati i nakon karantene, tj. online.*
- *Premda je opterećenje bilo veće, vrijeme koje sam imala na raspolaganju je bilo veće, stoga nije bilo problema.*
- *Puno lakše sam tokom karantene učila i povezivala gradivo nego za vrijeme fakulteta; na fakultetu imamo ograničeno vrijeme za odraditi vježbu, umorni smo jer cijeli dan moramo biti na faksu, a kod kuće si mogu određenu stvar rasporediti tokom dana.*
- *Veće je opterećenje bilo na početku, dok se nismo navikli no vrlo brzo smo prihvatili novi način i počeli ga doživljavati na pozitivan način.*
- *Većina profesora je bila na raspolaganju za sva pitanja te odgovarala u relativno kratkom roku na ista.*
- *Puno se očekivalo od nas; imali smo puno toga za napraviti i prijeći, a opet smo "kao" imali više vremena za učenje; da bi smo uspjeli sve naučiti i napraviti na vrijeme, bilo je puno neispavanih noći i suza, a još više živciranja.*
- *Premalo vremena za pisanje online kolokvija i ispita; s obzirom na to da nismo mogli pohađati nastavu uživo te nam je bilo potrebno više vremena za učenje smatram da smo trebali dobiti više vremena za pisanje.*
- *Tijekom karantene prisiljen sam gotovo sve kolegije naučiti sam; samostalni rad bi bile riječi koje bi koristio sa opišem ovaj semestar.*
- *Umjesto držanja nastave profesori bi zadavali seminare iz većine predmeta. također, za neke predmete nismo dobivali povratnu informaciju o kvaliteti seminara; opterećenje studenata u karanteni bilo je veće, a razumijevanje gradiva manje.*
- *U nekim slučajevima studentima nedostaje teorijsko znanje koje bi u normalnim okolnostima dobili na predavanju, ili slično, a sada smo morali sami istražiti i naučiti pojedine elemente što nam oduzima puno više vremena nego da nam profesor objasni.*
- *Teže je nego u normalnim okolnostima.*
- *Bili smo iznimno opterećeni radnjem prezentacija i seminara pošto je to postao jedan od rijetkih oblika kako pokazati svoj napredak kroz semestar.*
- *Umjesto online nastave većina profesora bi zadala dodatne zadatke.*
- *Pošto su neki profesori dosta loše se sami angažirali, ipak je trebalo puno više samostalnog rada.*
- *Više smo odrađivali nekakve projektne zadatke koji su uključivali i rad u timovima te je stoga ponekad bilo izazovno za nekoliko kolegija se kroz cijeli semestar usklađivati s drugima kako bismo sve projekte odradili na vrijeme i bez zabušavanja.*
- *Nekoordinacija nastavnika, pretrpanost kolokvijima na kraju semestra, više seminarskih radova, više domaćih zadaća, a sve to u uvjetima jednakog vremenskog opterećenja predavanjima.*
- *Morali smo samostalno kompenzirati slabiju kvalitetu nastave.*
- *Nedefiniranost obaveza i doslovno izjednačavanje sa redovnih i izvanrednih studenata; mislim da su i sama učilišta bila zbunjena i nepripremljena na ovu situaciju.*
- *Morala sam uložiti više vremena u svaku cjelinu, jer webinar i online predavanja ili audio prezentacije nisu bili dovoljno učinkoviti, tj. tematika i problematika su bile teže za shvatiti samo kroz zvučni zapis.*

- *Svo gradivo smo obradili i pokušali shvatiti sami; ne da smo bili opterećeni nego preopterećeni; dnevno bi dolazilo po 5-7 mailova sa zadacima, projektima i dokumentacijom za izradu; pomoći pri izradi istoga nije bilo, čak nam se nije dala niti literatura.*
- *Smatram da je jako loše pomalo i sebično od profesora što nisu htjeli održati online kolokvije s kojima bi olakšali studentima i smanjili stres.*
- *Trebali smo raditi puno više posla s puno manje pomoći; kad smo se na kraju vratili na fakultet na ispitne rokove uživo, rokovi su težinom bili potpuno neusklađeni s učenjem online - sama činjenica da je prolaznost na jednom roku bila 16% dovoljno govori.*
- *Smatram da se nastavni sadržaj gotovo udvostručio te je puno teže savladavati sve obaveze u zadanom roku.*
- *Studenti ne mogu samo isključivo sami učiti i pripremati se i da se i ovoj izvanrednoj situaciji samo ma studentima trenira disciplina i strogoća.*
- *Neki korisni aspekti nastave (laboratorijske vježbe, terenska nastava, računalne vježbe) zamijenjeni su beskorisnim zadacima čiji je broj značajan; studenti su izrazito zakinuti ovim oblikom nastave i nikad se ne smije ponoviti ludost ove razine.*
- *Nedostaje socijalni kontakt.*
- *Predavanja su nužni dio studiranja; otežanu situaciju još više su otežali ne održavanjem nastave.*

Potreba za podrškom studentima

U segmentu opterećenja studenata u virtualnom okruženju ispitanici su naveli kako je potrebno omogućiti više *online* predavanja i seminara, kvalitetne i dostatne materijale te preispitati učinke nastave na daljinu na studente.

Slijede neke od iskazanih potreba i prijedloga studenata:

- *više vremena za odgovore jer je ponekad stresno kad imate premalo vremena za odgovor, ali to je jedan od načina kako objektivno ocijeniti znanje putem interneta*
- *omogućiti više online predavanja te seminara*
- *rasteretiti studente da bude lakše radi trenutne situacije, a ispalo je obrnuto*
- *manje forsirati prezentacije i seminare koji nisu nužni i uopće ne ulaze u završnu ocjenu*
- *omogućiti pristup literaturi, s obzirom da knjižnice nisu radile*
- *osigurati bolju koordinaciju nastavnika te komunikaciju sa studentima*
- *ako se ovakva situacija ponovi, ne otkazivati kolokvije, barem za one najveće predmete tj. one s najviše ECTS-a*
- *omogućiti bolje nastavne materijale*
- *omogućiti dostupnost materijala za svaki kolegij*
- *osigurati dostatnost materijala i uputa u odnosu na zahtjeve u radovima*
- *ispite i kolokvije organizirati uživo, a ne online jer ne prikazuju realno znanje*
- *preispitati učinkovitost pripreme seminara i prezentacija u timu te njihovo online prezentiranje*
- *temeljito revidirati način provođenja određenih kolegija; trebalo bi osigurati puno više sadržaja, poput video tutoriala, koje studenti mogu revidirati i sami*
- *studentima se mora izići u susret jer opterećenje samostalnim učenjem je ogromno*
- *preispitati učinke ovakve nastave jer mogu izazvati određene zdravstvene poteškoće.*

Procjena djelatnika visokog učilišta u pogledu opterećenja studenata u virtualnom okruženju u izvanrednim okolnostima

Većina nastavnika navodi da su zbog povećane izloženosti studenata stresnim okolnostima nastojali osigurati što veći kontinuitet i predvidivost procesa studiranja te studentsko opterećenje i obujam rada održati što sličnijim nastavi i provjerama znanja na koje su studenti navikli u prethodnom okruženju. Zbog nemogućnosti održavanja kontroliranih provjera znanja, dio nastavnika je uveo dodatne zadatke / projekte / seminare / eseje / kritičke osvrtne / izvješća što je ponekad bilo i na dobrovoljnoj bazi odnosno nije ulazilo u formiranje konačne ocjene na kolegiju. Na nekim studijima studenti su se žalili da imaju puno samostalnog rada i zadaća, što je potom smanjeno. Također, nastavnici spominju i uštede u vremenu potrebnom za putovanje na nastavu. Iako su studenti često imali podjednaku količinu studentskih obveza (seminara, domaćih zadaća, priprema za kolokvije i ispite), važno je istaknuti da su imali otežan pristup knjižničnoj građi. Ovisno o osobinama studenta (organizacijske sposobnosti, odgovornost i disciplina i dr.) neki su se studenti izvrsno snalazili u tim uvjetima dok su neki trošili puno vremena.

Slijede neka od iskustava djelatnika visokih učilišta:

- *Za studente, kao i za nastavnike, postignuta je ušteta u vremenu potrebnom za putovanje - posebno izraženo za izvanredne studente koji žive dalje od visokog učilišta, čak stotine kilometara, a tim studentima je ušteta i financijska i vremenska više nego dragocjena.*
- *Obujam rada studenata je ostao isti. Promijenio se samo način na koji su slušali predavanja i vježbe.*
- *Literaturu potrebnu za polaganje ispita imaju dostupnu, a za bilo što su slobodni pitati putem maila.*
- *Online ispit trebaju shvatiti ozbiljno kao i onaj održan na fakultetu, bez smišljanja planova za varanje i prepisivanje.*
- *Nastojao sam ih opteretiti jednako kao i prethodnih godina.*
- *Bilo je vidljivo da su studenti u različitim prilikama i isto pod velikom razinom stresa uslijed svih nepredvidivih okolnosti koje su ovaj semestar pratili. Sigurno su imali i manji kapacitet i koncentraciju za učenje. Taj dio sam pokušala smanjiti što većom sličnošću nastave onome na sto su bili navikli i što sličnijim provjerama znanja onima koje su bile u prethodnom okruženju.*
- *Studenti su dobivali više domaće zadaće za samostalan rad iako to nisam strogo provjeravala, više je bilo na dobrovoljnoj bazi. Ovdje vidim dosta prostora za napredak kad se unaprijed najavi više samostalnog rada, te ga se strože provjerava i naravno dodatno vrednuje. To planiram uvesti u više predvidivim okolnostima.*
- *Veći su bili zahtjevi za individualnim radom nego u redovitoj nastavi. Problem je u tome što prikazani rad studenata nije u velikom broju slučajeva rezultat individualnog rada nego grupnog rada, prepisivanja i izvršavanja zadanih obveza samo da se zadovolji forma.*
- *Prema povratnim informacijama vjerujem da je većina studenata bila čak aktivnija nego kod uobičajenog odvijanja nastave, da su se snalazili pronalazeći načine, rekvizite i stvarajući si uvjete da ispune zadane elemente ocjenjivanja.*
- *Sve su isto radili kao i na fizičkim predavanjima budući da je nastava išla u živo i sve su mogli pitati. Zadaće sam uvela odavno jer sam primijetila da tako lakše savladavaju gradivo. Dakle, meni se nije ništa promijenilo. Problem nastaje kada sada najednom svi profesori traže zadaće. To može biti preveliko opterećenje za studente.*
- *Teško je to objasniti u našem predmetu. Za nastavu, opterećenje je studentima bilo manje, jer niti ne znamo koliko su od objavljenog zaista pročitali ili odradili. Za pripremu ispita je bilo puno veće, jer inače ispita niti nemaju (tj. redovnim dolascima na nastavu ostvaruju pravo na položeni ispit).*

- *Studenti su i ranije na svim kolegijima koje izvodim bili opterećeni (u skladu sa ECTS sustavom) i samostalnim i timskim radom i učenjem iz prezentacija tokom nastave. Ono što sam mijenjala tokom izvođenja nastave (a kako bi ih držala zainteresiranim) bilo je ubacivanje dodatnih video materijala i zadataka tokom nastave, ali svima je bilo jako zanimljivo i nisam dobila dojam da ih je dodatno opteretilo (nemam takve povratne informacije). Mlađe generacije vole takav oblik nastave (često i sama pratim online nastavu profesora svjetskih sveučilišta pa sam probala po njihovom uzoru pripremiti kvalitetnu online nastavu).*
- *Studenti su morali raditi u izazovnom okruženju doma, prekidani od strane svojih ukućana.*
- *Profesor znatno više vremena mora ulagati u provjeru i sprječavanje plagiranja i prepisivanja negoli ranije kada je postupke provjere znanja provodio uživo.*
- *Prema mojim saznanjima, ovisno o karakternim crtama (organizacijske sposobnosti, odgovornost i disciplina) neki su se studenti izvrsno snalazili u tim uvjetima dok su neki bespotrebno trošili previše vremena.*
- *Kolegiji koji sadržavaju formalne, matematičke modele i empirijsku (statističku/ekonometrijsku) analizu se puno teže mogu usvojiti od kolegija koji su deskriptivni u ovom načinu izvođenja nastave. Potrebno je smanjiti broj studenata u tim predavačkim grupama te osigurati programe / platforme koje imaju mogućnosti individualiziranja zahtjeva spram studenata te olakšati njihovu komunikaciju s nastavnicima.*
- *Studenti nisu mogli raditi u grupama uživo te su da taj dio bili "zakinuti" što je rezultiralo većoj koncentraciji na same sebe što ima dobri i loših strana u procesu učenja koreografije.*
- *Profesori koji su svoja predavanja radili uživo pružili su najviše, dok su neki samo slali gotova predavanja u pdf obliku pa su studenti praktički cijele kolegije odrađivali sami. To je ogroman propust od strane nekih profesora.*
- *Nastavu su studenti pratili po rasporedu i u trajanju kako je bio i redovni raspored, nisu morali nikuda ići i to vrijeme koje su "uštedjeli" mogli su rasporediti na neke druge aktivnosti. Sve ostalo što se tiče provjere ishoda učenja, bilo je isto kao i prije karantene osim što su to radili kod kuće na svojim računalima, a ne u učionici na računalima fakulteta.*
- *Iako je opterećenje studenata bilo jednako kao prije karantene (domaće zadaće, seminarski radovi), bilo im je puno teže jer nisu imali pristup knjižnicama i literaturi.*
- *Studenti su i u nastavi uživo dobivali zadatke za samostalno učenje, a pripreme za kolokvije i ispite održavale su se na vrlo sličan način.*
- *U početnim tjednima nastave stigle su pritužbe studenata u Dekanat o velikom opterećenju tako da su reducirane obveze.*
- *Studenti su za svaki blok predavanja dobili po jedan online test s nizom kratkih konceptualnih pitanja koja su trebali odgovoriti, kako bi ih se motiviralo da što više prate nastavu. Bilo je dodatno opterećenje za mene pripremati im te testove, a i njima je to bilo dodatno opterećenje rješavati.*
- *Nastava u kontaktnom okruženju više povezuje studente i nastavnike, u virtualnom okruženju izostaje međusobna empatija.*
- *Studenti na našem Fakultetu su proveli anketu o nastavi na daljinu. I kad se ukazala mogućnost da se održi nastava ili dio nastave uživo, oni su se odlučili za nastavak nastave na daljinu. Što, pretpostavljam, govori o njihovu zadovoljstvu takvim oblikom.*
- *Iz razgovora s nekim studentima saznao sam da su studenti puno više opterećeniji jer se stavljao naglasak na pisani oblik rada. To je i moje iskustvo. Možda se čini da studenti imaju više vremena za učenje, ali imajući u vidu veći broj kolegija doista se može govoriti o opterećenosti.*
- *Student se znatno manje priprema za ispit što u konačnici smanjuje prolaznost i povećava broj izlazaka.*

- *Nastava je bila postavljena tako da se nije tražio veći rad, no veći dio studenata je ozbiljnije pristupio obavezama nego inače, vjerojatno zato što nisu bili ometani od strane drugih studenata i umora zbog dolaženja na nastavu u određeno doba.*
- *S obzirom da nismo imali praktični dio nastave koji je sastavni dio ovog predmeta nije bilo potrebnih opterećenja.*
- *Nastavnici su studente zatrpavali dodatnim zadaćama u vidu pisanja eseja, kritičkih osvrtâ, izvješća itd.*
- *Studenti su se žalili da imaju puno samostalnog rada i zadaće.*
- *Mislim da fizički nedolazak studenata na nastavu može pojedinim studentima olakšati studiranje (npr. zbog udaljenosti od mjesta studiranja).*
- *Nastojala sam da opterećenja studenata u svim navedenim segmentima na mojim predmetima ostanu jednaka opterećenju u razrednom okruženju.*
- *Sva predavanja sam odradio online sinkrono webinarom, a svi digitalni materijali su bili postavljeni u Moodle sustavu kao i prošlih godina, tako da praktički nije bilo razlike za studente u praćenju predavanja.*
- *Na katedri smo pristupili situaciji na način da se nastava po svim elementima ne razlikuje od njenog izvođenja prije Covid-19 situacije osim naravno tehničkog aspekta izvođenja u virtualnom okruženju.*
- *Studenti su pokazali zrelost i odgovornosti. Uz njihovu kooperativnost bilo je relativno lako ostvariti postavljene ishode učenja.*
- *Studenti slušaju nastavu na različitim online platformama, što ih dodatno zbunjuje i opterećuje. Radi lakšeg ocjenjivanja studenti dobivaju veći broj seminarskih zadataka koje samostalno rješavaju. Mogućnost konzultacija se svodi na elektroničku prepisku s nastavnikom. Održavanje pismenih i usmenih ispita je opterećeno preporukama epidemiologa. Obje strane nastoje da se taj proces što prije okonča pozitivnom ocjenom iz kolegija.*
- *Potreban je jedan kraći period iskustva da bi se količina online sadržaja svela na pravu razinu obzirom na ECTS bodove.*
- *Studentima je bilo teže savladati seminarske zadatke i slične primjere jer u online okruženju rješavanje tih problema nije identično kao i u stvarnoj predavaonici gdje se ostvaruje puno bolja koncentracija i kontakt nastavnik-student.*
- *U "normalnoj" nastavi smo često progledali kroz prste studentima i uspjeli su nas "zapričati" kada ne bi napravili zadani zadatak, a u online sustavu zadataka jasno se vidi tko je zadatak napravio, a tko nije i kako. I studenti sami mogu usporediti svoja postignuća s postignućima drugih studenata.*
- *Studenti su bili manje opterećeni obavezama u okviru moje nastave.*
- *Testova tijekom nastave nije bilo jer su knjižnice bile zatvorene pa studenti nisu imali iz čega učiti. Što se završnih online ispita tiče, suvremene tehnološke mogućnosti studentima u potpunosti omogućavanju prepisivanje, a da to nastavnik uopće i ne primijeti.*
- *Uvela sam puno manjih testova i zadaća, pa je to bilo napornije za pratiti, i meni i studentima, a imali su i puno više samostalnog rada.*
- *Studentima je također zahtjevniji online rad nego nastava uživo.*
- *U normalnom akademskom radu, predavanja su uvijek bila ključna da se gradivo obradi i pojasni. Sada nije bilo prilike za to. Moje mišljenje je da studenti nemaju nikakvu naviku proučavanja literature i studiranja.*
- *Određeni elementi nastavnog procesa su pojednostavnjeni, budući da je ovaj tip nastave teži za provoditi u ovakvom okruženju. Kako profesori tako i studenti nemaju iste tehničke uvjete pa i nije uvijek izvedivo provoditi online video lekcije. Zato su materijali nešto detaljnije opisani i objašnjeni, što je tražilo od studenata malo više vremena za čitanje i razumijevanje, ali bi*

omogućavalo da im sve bude dosta jasnije kako bi mogli samostalno raditi određene praktične vježbe.

- *Moje iskustvo/mišljenje je da su studenti više radili kroz semestar ali su se za same provjere znanja trebali manje pripremati jer su već bili značajno upućeni u gradivo. S druge strane, u normalnoj nastavi studenti su dolazili na nastavu bez posebne pripreme.*
- *Iz moje perspektive, mislim da se opterećenje studenata nije posebno promijenilo u novom okruženju, barem ne na mojim kolegijima. Dobili su predavanja sa audio zapisom koje su mogli preslušavati kad su htjeli, literatura je ostala ista i obveze iste. Oblik pitanja se izmijenio (open-book) kako bi se doskočilo problemu prepisivanja koji nisam mogla kontrolirati.*
- *Uz izuzetan trud i neprimjereno puno vremena, obaveze se mogu ispuniti, no na dulji period ovakav način rad bio bi potpuno apsurdan i nezadovoljavajući.*
- *Ovo se odnosi na moju nastavu no s obzirom da sam i mentor znam da su studenti bili puno manje opterećeni nastavom, a puno više samostalnim radom.*
- *Studentsko opterećenje je manje, jer smo silom prilika morali izbaciti neke segmente (praktične zadatke najviše).*
- *Pomagala sam u provedbi anketnog upitnika koji je upućen studentima s pitanjima sličnim ovima i odgovori koje sam označila su odgovori većeg broja studenata koji su ispunili upitnik.*
- *Mislim da je relativno samostalno učenje u online okruženju doprinijelo većoj opterećenosti studenata.*
- *Obzirom da je, i uz povećani trud nastavnika, mogućnost prenošenja znanja uživo uvijek veća nego na daljinu, studenti su također više opterećeni (osim ako se ne snize kriteriji ocjenjivanja na ispitu).*
- *Studenti su dobivali gotove materijale, nisu morali hvatati bilješke niti slušati, što im je jako olakšalo posao.*
- *Svaki predmet je sad koristio puno više zadataka tipa projekata, istraživačkih zadatak i sl. što traži dosta vremena.*
- *Studenti su imali više samostalnog rada i vjerujem kao i nastavnici, bili su više opterećeni novim načinom rada, novim okruženjem rada i svime što nas je snašlo.*
- *Bilo je puno više individualnog rada. To je činjenica. Studenti su radili više i rezultati su bolji jer nije bilo efekta "čopora" u kojem će prepisati vježbu ili programski zadatak od nekog "štrebera" iz grupe. Nego su radili sami. I radili su, jer kafići i klubovi su bili zatvoreni, posla preko SC-a nije bilo, tako i tako bili su doma i radili su jer nisu imali ništa drugo.*
- *Ne znam. Omogućila sam im više provjera znanja s manje cjelina i nisu dodatno trebali "izučavati" materiju samostalno.*
- *Kako smo mi nastavnici imali veće opterećenje oko pripreme nastave i pregledavanju studentskih radova, tako su i studenti imali veće opterećenje zbog pisanja tih zadaća.*
- *Opterećenje je manje nego prije karantene, jer mnogi nisu ni pratili nastavu. Znam. Mogao sam vidjeti broj pogledanih snimki.*
- *Prema razgovoru sa studentima, dobio sam informacije da je opterećenje veće, nego prije, da su domaće zadaće opsežnije.*
- *S obzirom da nisu imali nastavu uživo i da je dulje trebalo za dobivanje povratnih informacija od nas nastavnika (slanje projekata, skidanje projekata, raspakiravanje projekata....) smatram da studentima treba više vremena za obavljanje istih obveza.*
- *Studentima je ostavljeno onoliko materijala koliko bi bilo obrađeno na satu.*
- *Studenti su se žalili da im ne odgovara kada profesori objave samo prezentacije. Također, predavanja koja je moguće pogledati u bilo kojem trenutku zahtijevaju samodisciplinu od studenata, na što su se studenti žalili. Često im se nagomila dva, tri ili više predavanja koja je onda teško pogledati od jednom.*

- *U nedostatku pouzdanog vrednovanja ishoda učenja, mnogi su nastavnici parcijalne kolokvije zamjenjivali zadaćama, projektnim zadacima i seminarским radovima, što je iziskivalo veći broj sati rada, a često i veći trud od učenja dijela gradiva. Također, laboratorijske vježbe se često izvode na način da nekoliko studenata u potpunosti sudjeluje, dok se drugi "šlepaju", dok su online vježbe zahtijevale potpunu predanost svakog studenta.*
- *Studenti su inzistirali na dodatnoj literaturi i mnogo većem broju video zapisa određenih nastavnih cjelina. Osjećali su se nesamostalno i djelomično zakinutima u procesu e-učenja od strane nastavnika!*
- *Radi nemogućnosti održavanja kontroliranih provjera znanja, većina nastavnika je uvela dodatne zadatke / projekte / seminare te time znatno opteretila studente.*
- *Ključni nedostatak nastave na daljinu je nemogućnost provjere znanja na istoj razini kao pri "tradicionalnoj" nastavi što smatram značajno smanjuje količinu savladanog u konačnici.*
- *Iz osobnog iskustva mogu reći da su si moji studenti zaista dali truda te da su se uključili u online. Ja sam im pružila maksimum koliko sam mogla i znala, a oni su to poštovali, ali i iskoristili da što više nauče.*
- *Studenti su trebali malo više raditi samostalno, ali moj je dojam da to nije bilo previše u odnosu na standard.*
- *Snimljena predavanja su velika pomoć studentima i svakako ćemo ih prakticirati i kada se vrate klasična predavanja.*
- *U kontaktnom obliku je nastavni proces u potpunosti prilagođen grupi studenata. Ne prolaze sve grupe studenata nastavni proces jednako brzo, u kontaktnom obliku nastave vidite i u mogućnosti se brzo i jednostavno prilagoditi nastavni proces. U online okruženju zbog nedostatka povratne informacije (ponajprije vizualne) nismo u mogućnosti prilagoditi nastavni proces u danom trenutku, nego eventualno naknadno kad uvidimo gdje je problem nastao.*
- *Studenti vrlo često su "spojeni" na platforme za nastavu, ali ne sudjeluju aktivno i zapravo nisu prisutni (ne slušaju predavanja, ne stavljaju zadaće, ako nisu obvezne i slično), a nastavnik nema mogućnost provjere na način kako to čini kada se nastava odvija u dvorani.*
- *Studenti su spominjali da imaju puno više seminara / projekata pa mislim da bi se to na neki način trebalo ograničiti u slučaju da se u budućnosti ponovi sličan scenarij iz bilo kojeg razloga. Postoji puno metoda da se ispita znanje studenata.*
- *Studentima je trebalo više vremena da usvoje gradivo, nego inače.*
- *Studenti su se morali sami natjerati na rad, što je nekima (ja bih rekla većini) od njih teže nego da sjede učionici i slušaju profesora.*
- *Opterećenje je veće, ali i postoji potreba za većim samostalnim studentskim istraživanjem, dakle povećano opterećenje nije problem već nužnost (samo treba biti svrhovito).*
- *Studenti su imali više zadataka koji su uključivali različite aktivnosti. Prije karantene većina se tih zadataka odrađivala na nastavi pa je osobni angažman svakog pojedinog studenta bio manji.*
- *Radi karaktera studija, praktični rad na vježbama (izradi arhitektonskih i pratećih projekta) manje više je jednako okupirao studente jer i inače podrazumijeva intenzivni rad na računalima.*
- *Da bi se postigli očekivani ishodi učenja studenti su morali stalno biti aktivni što je zahtijevalo dodatni trud i dodatno vrijeme s njihove strane.*
- *S obzirom da se auditorne vježbe nisu mogle održavati pod normalnim okolnostima, studenti su dobivali mnogo više zadaća te su slijedom toga bili i više opterećeni.*
- *Opterećenje studenata koji žele raditi kako treba je sigurno veća. Opterećenje onih koji love u mutnom je bitno manja.*

- *Ovo je potpuno individualno, studenti koji su htjeli raditi i dok je bila klasična nastava su vrlo pošteno odradili svoje obveze. Oni koji su to i na Fakultetu u "normalnim" vremenima zloupotrebljavali, oni će to zloupotrebljavati i sada.*
- *Nedostajale su mi jako vježbe u nastavnom procesu...kao da nisu dobili jedan važan segment predmeta. Kod teoretskog predmeta nisam osjetila takav nedostatak.*
- *Na nama svim nastavnicima VU je da studente opet i opet informiramo što je ECTS bod i koje je zahtijevano opterećenje od njih, koliko sati samostalnog rada se krije iza ECTS bodova.*
- *Potencijalni problem je motivacija studenata za samostalno učenje koje zahtjeva određenu razinu samodiscipline.*
- *Ja se sama u tom pogledu dosta educiram i nastojim pratiti svjetske trendove u online nastavi, ali bi mnogim profesorima to puno značilo. Isto tako, sama ulažem novac u edukaciju tog tipa pa bi bilo dobro da Ministarstvo izdvoji određeni fond za profesore kojima bi im takvi troškovi bili nadoknadivi.*
- *Nemaju svi studenti i profesori istu tehničku, prostornu i vremensku komponentu, zbog čega se online nastava razlikuje od predmeta do predmeta i do samog profesora. Ovisno o tim uvjetima, nastava se oblikovala na najbolji mogući način koja se poboljšavala uz pojačanu podršku profesora prema studentima u kontekstu dodatnih online konzultacija i pojašnjavanja.*
- *Smatram da bi u slučaju nastavka nastave online matične institucije uz podršku Ministarstva i Rektorata trebale osigurati klasične provjere znanja, naravno u skladu s epidemiološkim preporukama. U protivnom smatram da će se znanja studenata pri završetku studija srozati.*
- *U mojem biotehničkom područje, jako veliki nedostatak je praktični rad, drugim riječima studenti su dobili veće teorijsko znanje, ali nedostajat će im vlastiti praktični rad.*
- *Na online konzultacijama smo imali zvukovnu komunikaciju sa studentima, uočili smo da preko pola njih nema adekvatne slušalice s mikrofonom. Objašnjavati inženjerske zadatke, grafove i zaključke pišući poruke ili prostoručno šarajući po ekranu je kriminalno i totalno neadekvatno.*

Potreba za podrškom djelatnicima visokog učilišta

U pogledu podrške djelatnicima visokih učilišta kako postići adekvatno studentsko opterećenje iskazuje se potreba za rješavanjem pitanja provedbe različitih vrsta vježbi (laboratorijskih, kliničkih i sl.) i praktičnog rada. Navodi se ponovno i potreba za osiguranjem edukacije iz izvođenja nastavnog procesa kao i razmjene primjera dobre prakse u pogledu studentskog opterećenja. Navodi se i potreba pružanja podrške studentima kroz *online* tečajeve o učinkovitosti učenja, posebno samostalnog savladavanja gradiva (prilikom učenja na daljinu).

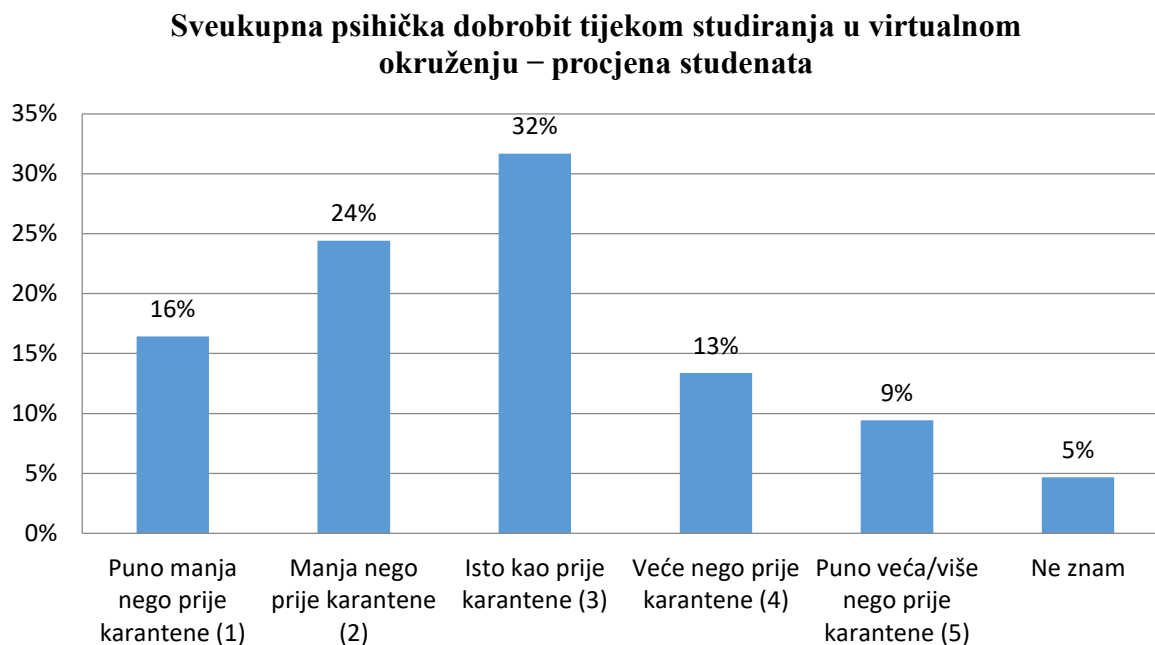
Slijede neke od iskazanih potreba i prijedloga djelatnika visokih učilišta:

- *riješiti problem provedbe laboratorijskih vježbi gdje potrebno pomoći svakom studentu pri izvođenju što nije moguće online; manje grupe predstavljaju veće opterećenje za nastavnike, no taj dio opet ne možete prenijeti online; za to treba usuglasiti pravila koja će vrijediti za sve i priznati nastavnicima taj dodatni fizički angažman što ipak nije jednostavno jer se treba držati satnice i prostora*
- *osigurati edukacije iz izvođenja nastavnog procesa, pogotovo ovog tipa, bilo bi poželjne za profesore*
- *mogu shvatiti da je sve situacija zatekla, ali svakako očekujem veću podršku u budućnosti (radionice, edukacije itd.)*
- *osigurati razmjenu primjera dobre prakse kako bi se taj segment unaprijedio*

- pružiti podršku studentima u smislu online tečajeva o učinkovitosti učenja, posebno samostalnog savladavanja gradiva (prilikom učenja na daljinu)
- potrebni su fleksibilniji silabusi koji dozvoljavaju korekcije ne samo nastavnih programa nego i metoda vrednovanja, sve s ciljem da se postignu željeni ishodi učenja
- potrebna je obuka o pravilnom omjeru samostalnog rada u uvjetima virtualne nastave
- nastavnicima i studentima omogućiti pristup e-izdanjima udžbenika i znanstvenih radova
- predložiti kombinirane modele poučavanja kod studenata - stručni kolegiji se nikako ne smiju bazirati samo na on-line nastavi
- podršku smo i ja i studenti imali od Centra za e-učenje SRCE-a
- studentima treba kupiti laptope, mikrofone i instrument za sviranje
- osigurati dobru internetsku vezu svim studentima, web kamere, mikrofone koji rade, značajno manje grupe gdje se radi sa studentima što opet povlači zapošljavanje značajnog broja predavača / asistenata itd.
- osigurati da se termini održavanja kolokvija na daljinu podudaraju sa terminima redovne nastave, odnosno sukladno rasporedu sati, a termini pismenih ispita na daljinu podudaraju sa definiranim terminima u ISVU sustavu.
- potreban je razvoj pedagoških materijala koji će poticati veću istraživačku studentsku aktivnost
- potrebno je organizirati online sastanke za grupni rad kroz zadatke, uz obvezno snimanje i evidenciju prisutnosti u rješavanju grupnih zadataka.

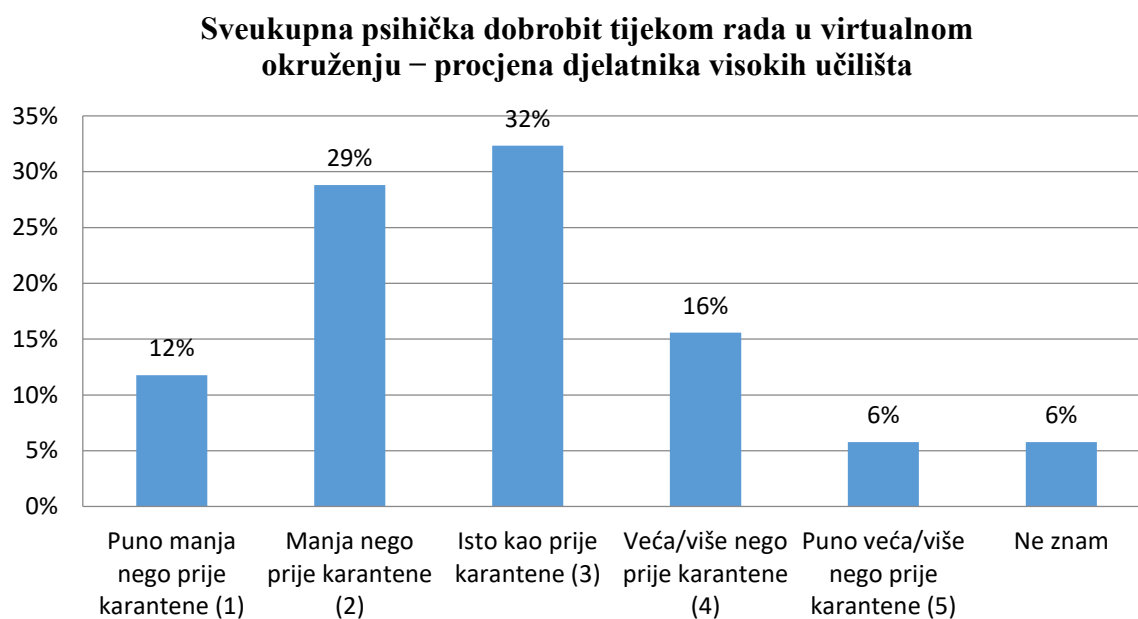
6. Socijalno-psihološki aspekt poučavanja u *online* okruženju za vrijeme izvanrednih okolnosti

a. Sveukupna psihička dobrobit tijekom studiranja/rada u virtualnom okruženju

Grafikon 45: Procjena studenata o sveukupnoj psihičkoj dobrobiti tijekom studiranja u virtualnom okruženju

Većina studenata (40 %) smatra da je sveukupna psihička dobrobit tijekom studiranja u virtualnom okruženju bila puno manja i manja nego prije karantene. Da je bila jednaka kao prije karantene, smatra 32 %, a da je bila veća i puno veća smatra njih 22 %.

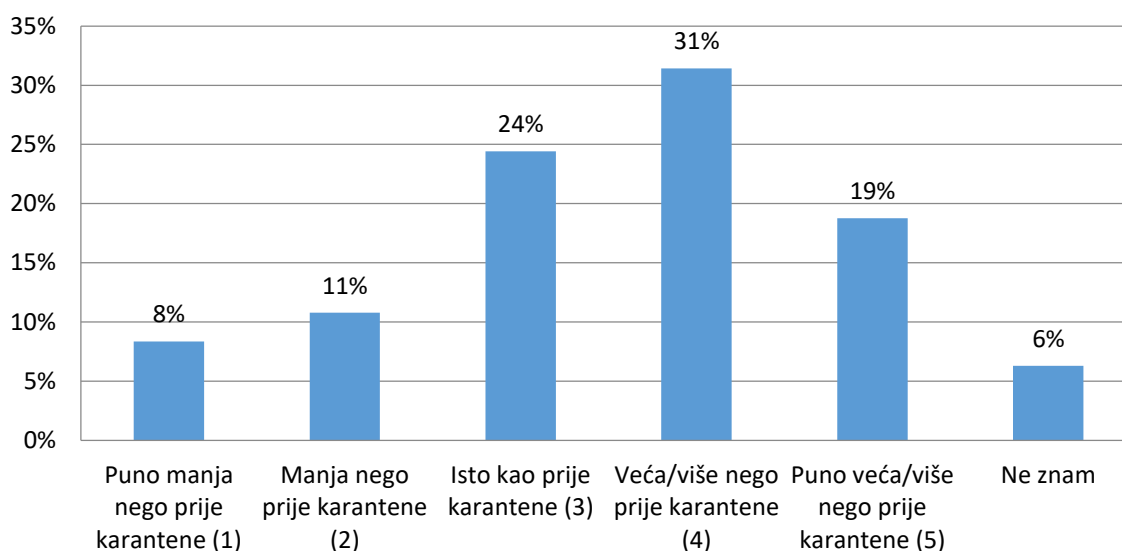

Grafikon 46: Procjena djelatnika visokih učilišta o sveukupnoj psihičkoj dobrobiti tijekom rada u virtualnom okruženju

Od djelatnika koji su sudjelovali u istraživanju, 41 % smatra da je sveukupna psihička dobrobit tijekom rada u virtualnom okruženju bila puno manja i manja nego prije karantene. Da je bila jednaka kao prije karantene, smatra 32 % sudionika, a da je bila veća i puno veća smatra ukupno 22 % sudionika.

b. Pojava osjećaja tjeskobe i / ili depresivnosti tijekom studiranja/rada u virtualnom okruženju

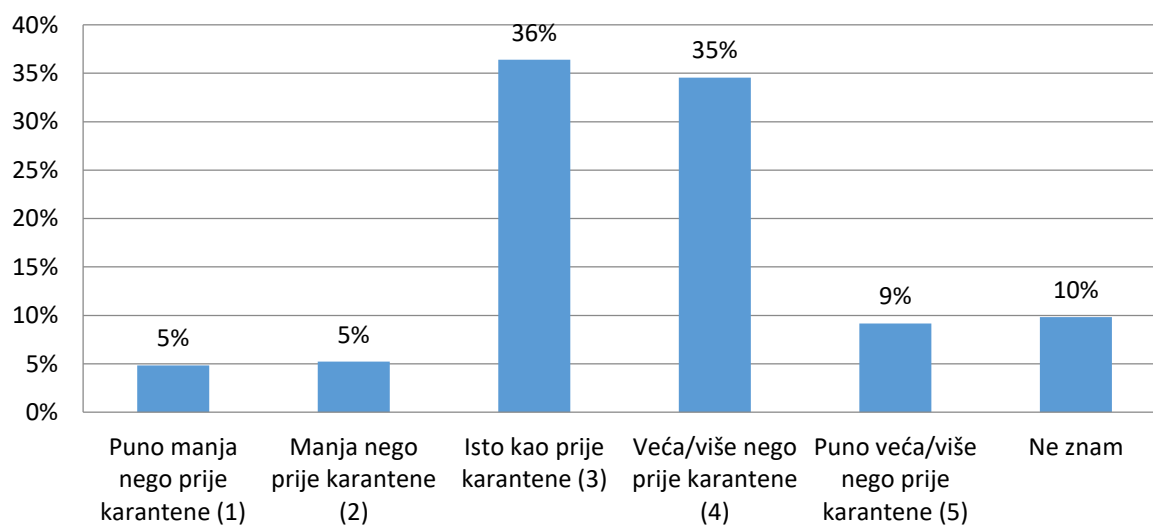
Pojava osjećaja tjeskobe i/ili depresivnosti tijekom studiranja u virtualnom okruženju – procjena studenata

Grafikon 47: Procjena studenata o učestalosti pojave osjećaja tjeskobe i/ili depresivnosti tijekom studiranja u virtualnom okruženju

Polovina studenata (50 %) odgovorila je da su se tijekom studiranja u virtualnom okruženju osjećaji tjeskobe i/ili depresivnosti javljali više i puno više nego prije karantene. Da su se javljali u istoj mjeri kao i prije karantene, smatra 24 % sudionika, a da su se javljali puno manje i manje smatra ukupno 19 % sudionika istraživanja iz studentske populacije.

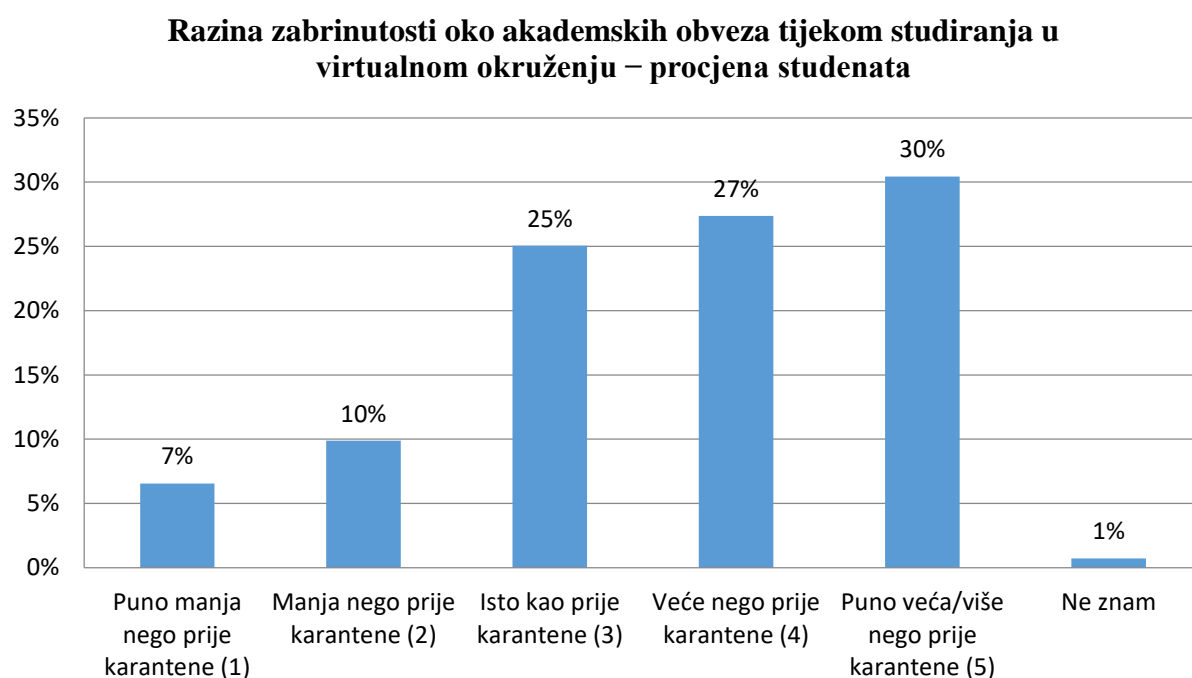
Pojava osjećaja tjeskobe i / ili depresivnosti tijekom rada u virtualnom okruženju – procjena djelatnika visokih učilišta

Grafikon 48: Procjena djelatnika visokih učilišta o učestalosti pojave osjećaja tjeskobe i/ili depresivnosti tijekom rada u virtualnom okruženju

Skoro polovina djelatnika koji su sudjelovali u istraživanju (44 %) odgovorila je da su se tijekom studiranja u virtualnom okruženju osjećaji tjeskobe i/ili depresivnosti javljali više i puno više nego prije karantene. Da su se javljali u istoj mjeri kao i prije karantene, smatra 36 % djelatnika, a da su se javljali puno manje i manje smatra ukupno 10 % sudionika.

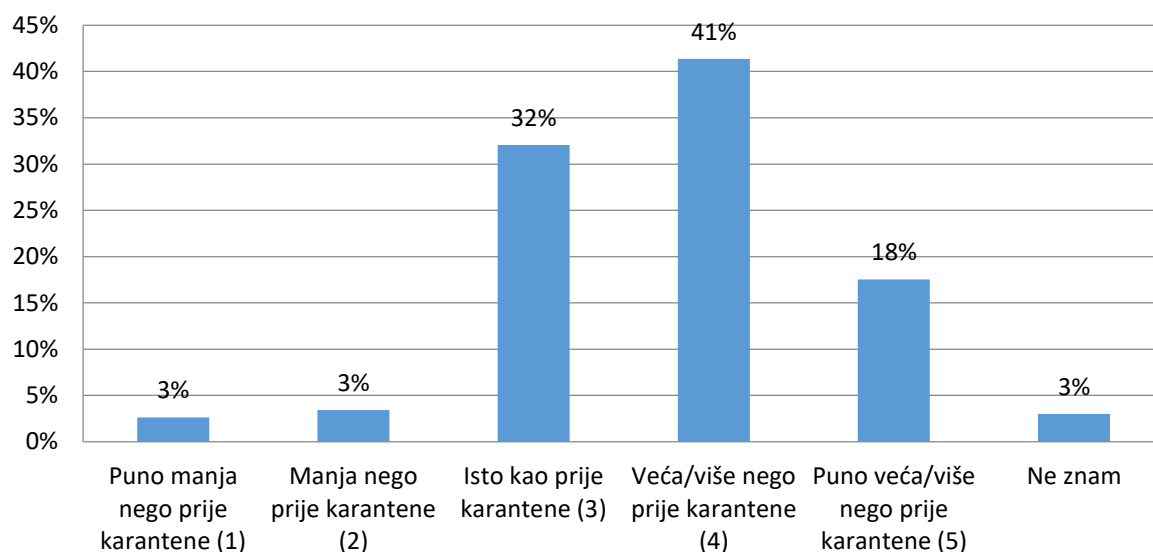
c. Razina zabrinutosti oko akademskih obveza tijekom studiranja / rada u virtualnom okruženju

Grafikon 49: Procjena studenata o razini zabrinutosti oko akademskih obveza tijekom studiranja u virtualnom okruženju

Više od polovine studenata (57 %) smatra da je razina zabrinutosti oko akademskih obveza tijekom studiranja u virtualnom okruženju bila viša i puno viša nego prije karantene. Da je bila jednaka onoj razini prije karantene, smatra 25 %, a da je bila puno manja i manja smatra njih 17 %.

Razina zabrinutosti oko akademskih obveza tijekom rada u virtualnom okruženju – procjena djelatnika visokih učilišta

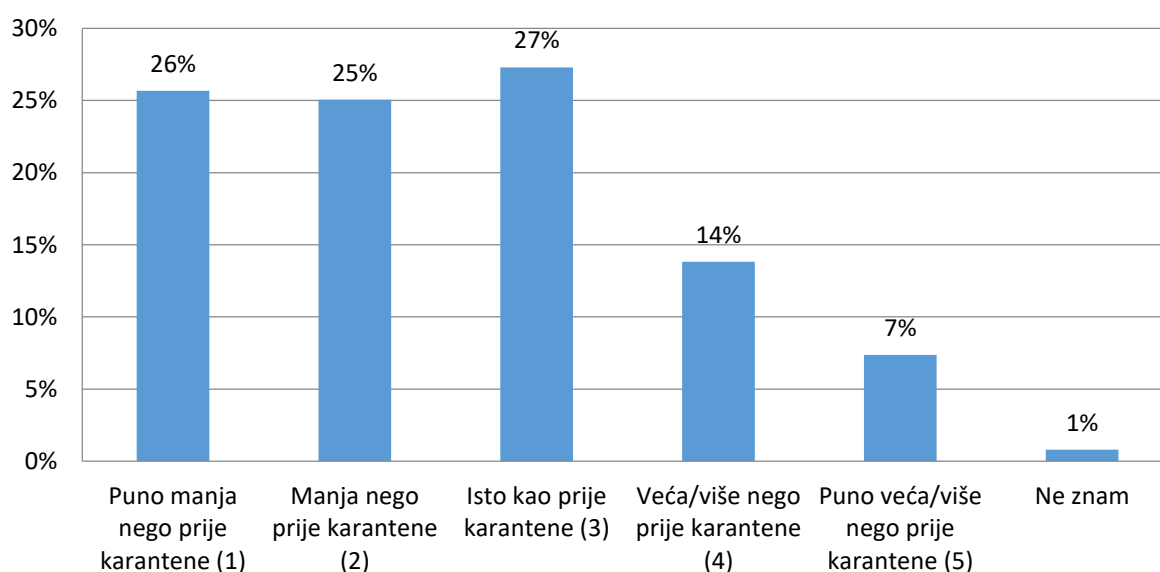

Grafikon 50: Procjena djelatnika visokih učilišta o razini zabrinutosti oko akademskih obveza tijekom rada u virtualnom okruženju

Više od polovine djelatnika koji su sudjelovali u istraživanju (59 %) smatra da je razina zabrinutosti oko akademskih obveza tijekom studiranja u virtualnom okruženju bila viša i puno viša nego prije karantene. Da je bila jednaka onoj razini prije karantene, smatra 32 % sudionika, a da je bila puno manja i manja smatra ukupno 6 % sudionika.

d. Razina motivacije za studentskim obvezama tijekom studiranja u virtualnom okruženju

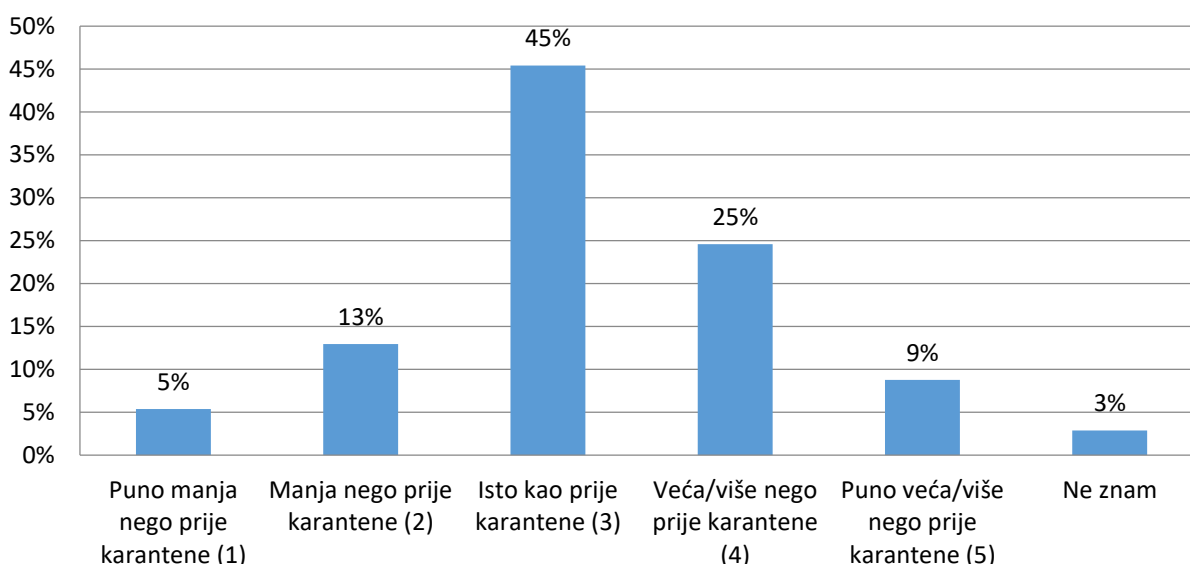
Razina motivacije za studentskim obvezama tijekom studiranja u virtualnom okruženju – procjena studenata

Grafikon 49: Procjena studenata o razini motivacije za studentskim obvezama tijekom studiranja u virtualnom okruženju

Nešto više od polovine studenata (51 %) smatra da je razina motivacije za studentskim obvezama tijekom studiranja u virtualnom okruženju bila puno manja i manja nego prije karantene. Da je bila jednaka razini prije karantene, smatra 27 %, a da je bila više i puno više smatra njih 21 %.

Razina motivacije za akademskim obvezama tijekom rada u virtualnom okruženju – procjena djelatnika visokih učilišta

Grafikon 51: Procjena djelatnika visokih učilišta o razini motivacije za akademskim obvezama tijekom studiranja u virtualnom okruženju

U pogledu motivacije za izvršenjem akademskih obveza, 45 % djelatnika navodi da je razina motivacije tijekom rada u virtualnom okruženju bila ista kao i prije karantene, 18 % ih navodi da je bila manja i puno manja, a 34 % navodi da je bila veća ili puno veća nego prije karantene.

Osobna iskustva i potrebe za podrškom

Osobna iskustva studenata u segmentu socijalno-psiholoških aspekata poučavanja u virtualnom okruženju

U segmentu socijalno-psiholoških aspekata poučavanja u virtualnom okruženju, dio je studenata odgovorio kako im je bilo teško pronaći motivaciju u uvjetima studiranja od kuće, povećao se broj zadataka, kao i razina stresa. Tomu je, pak, doprinos dalo – ne samo učenje i studentske obaveze, nego i strah od pandemije koronavirusa, financijske krize i potresa. Dio ispitanika prepoznao je aspekte poput bolje organizacije vremena, ugodnije i opuštenije okruženje kod kuće te više vremena za vlastite interese i hobije.

Slijede neka od iskustava ispitanika:

- *Moja motivacija za učenjem je bila veća iz razloga što je sve bilo u mojim rukama, i nema nikakvih izlika zašto nisam imala vremena učiti, a imala sam dostupne sve informacije i sve materijale.*

- *Bilo je teže motivirati se za rad jer je kod kuće drugačija atmosfera, nema tog dojma studiranja, depresivnost je više povezana s neizvjesnom situacijom oko pandemije.*
- *Počeo sam biti puno više zabrinut oko mojih obveza kao studenta nego inače jer sam htio ostati u toku što me dovodi do moje motivacije koja nije bila naročito visoka tako da sam sve radio u zadnji čas te se opekao i naučio da zadatke i projekte treba početi raditi čim su stavljeni inače neće biti napravljeni kako bi trebali te bi u žurbi izrade jedan dio slučajno preskočili.*
- *Mislila sam da nikada neću ništa proći i da je sve dodatno teže.*
- *Nisam imao nimalo entuzijazma za učenje kao što niti profesori nisu imali.*
- *Veća opterećenost zadacima u virtualnom okruženju nego u normalnim okolnostima izazvalo je zabrinutost i tjeskobu među studentima.*
- *Bolja je motivacija i imam više vremena; dogodila se demistifikacija predavanja i profesora – super.*
- *Motivacija za studiranje je sve manja i nezadovoljstvo sve veće, pogotovo šta se tiče financijske strane, jer nisu svi studenti u mogućnosti platiti rate fakulteta a u koroni nisu mogli biti zaposleni.*
- *Boravak kod kuće je mene osobno demotivirao jer volim biti na fakultetu, okružena kolegama, to me motivira da radim kontinuirano.*
- *Time Management je vrlo bitan u ovom stilu studiranja i vrlo dobra strana online studiranja.*
- *Online nastava je za mene bila pozitivno iskustvo; gubitka vremena nema, a svu energiju trošim ili na osobne interese koji me inspiriraju ili na fakultet; puno sam sretnija i opuštenija - ovo je budućnost.*
- *Kako da budemo motivirani ako nas samo zatrpavaju svime, a ne daju nagradu kao što su ocjene; ovaj semestar sam se maksimalno potrudila oko svih predmeta i moram reći da sam očekivala veće ocjene.*
- *Bila sam više motivirana nakon prvih povratnih informacija.*
- *Razina stresa i obaveza je bila puno veća nego u normalnim okolnostima i profesori nam to nisu nikako olakšali; većina nas nije se ni pomaknula od knjige i laptopa jer to nije nikako bilo moguće i cijelo iskustvo je bilo traumatično i u svijetu, a i na fakultetu.*
- *Nemoguće je u istom prostoru tjednima spavati, kuhati, trenirati, učiti, odmarati...*
- *Dobrobiti nema, samo posljedice, kao trauma koju želite potisnuti; za motivaciju nije bilo uvjeta niti vremena jer su nas preopteretili obavezama koje oni nisu izvršili.*
- *Kroz virtualnu nastavu vidljivo je kako je neke kolegije moguće provesti online (odnosi se samo na predavanja); izgubljeno je puno manje vremena na tranzit (faks – stan), čak mi se čini da je kvaliteta predavanja bila veća i da su studenti više pratili čim su bili kod kuće u ugodnijem okruženju.*
- *Nedostajao mi je redoviti kontakt s kolegama s faksa gdje bi mi razmjenjivali svakodnevno informacije i međusobno si pomagali u vezi projekata i pojedinih problema pa je razrada projekta išla sporije, jer smo manje bili međusobno; tek smo se pomalo uveli u takav način rada pred kraj semestra, kad je već sve trebalo biti gotovo.*
- *Osoba sam koja ne voli javno izlaganje, pa mi je ovaj način mnogo manje stresan što se tiče izlaganja seminarskih radova; osim što je bilo potrebno više vremena za rješavanje obveza, ovaj način mi odgovara.*
- *Osjećala sam se bolje i više uživala u učenju, nisam imala osobitih briga.*
- *U potpunosti nikakva motivacija za studentskim obvezama; kada bi se ovako nastavilo, brzo bih odustao od visokog obrazovanja.*
- *Ova situacija sve nas je psihički pogodila; ipak, nedostatak motivacije proizlazi djelomično iz problema na razini učilišta, ali većim dijelom iz financijske krize koja nam je svima otežala studiranje; zbog toga se često pitamo ima li smisla u ovakvim uvjetima studirati te da li ćemo sve planove koje smo imali prije početka studija moći provesti.*

- *Mnogo manje stresa i zabrinutosti zbog mogućnosti učenja i izvršavanja zadataka vlastitim tempom te mnogo većim rasponom vremena za odraditi određen zadatak s obzirom da ne moram provoditi toliko vremena fizički na fakultetu.*
- *Iako je bilo stresnije završavanje ovog semestra, definitivno bih, da mogu, prije odabrala online način nastave i učenja.*
- *Svidjelo mi se jako puno na koji način je riješeno online studiranje; bilo je jasno što se traži od mene, ali nisam imao osjećaj pretrpanosti kao na fakultetu.*
- *Studij koji pohađam studenti biraju zbog puno terenske nastave i studiranja u prirodi; motivacija i zadovoljstvo studenata je uvelike opalo.*
- *Mislim da je jako teško razlučiti koji dio zabrinutosti je proizlazio iz situacije u kojoj smo se našli, a koji je bio uzrokovan samim studijem; međutim, svatko od nas mora naći način da se nosi sa situacijom i nastavi dalje.*
- *Apsurdno je da su fakulteti ostajali zatvoreni dok su se sve ostale društvene aktivnosti normalno odvijale.*
- *Količina zadaće, seminara i obaveza izazvale su strašnu anksioznost: strah da zbog količine obaveza neću imati vremena spremati ispite otežavao mi je svakodnevno funkcioniranje.*
- *Ispunjavanje ove ankete, uz poneki razgovor s drugim studentima je jedino olakšanje kojeg sam osjetila u ovom napornom semestru.*
- *Uz stres koji obuhvaća svijet te novonastali strah od potresa, teško je bilo naći motivaciju za redovitim učenjem, a sve je bilo otežano manjkom interesa od strane fakulteta.*
- *Nažalost, još nisam svjedočila izlaženju u susret studentima, dok sveučilišta i Ministarstvo svjesno zaobilaze tu temu.*
- *Manjak motivacije pojavio se zbog nepravilnog provođenja plana i programa za pojedine kolegije što je rezultiralo količinski većim brojem obaveza kojih u suprotnom, da se nismo nalazili u izvanrednoj situaciji, ne bi bilo; dodatne obaveze nisu doprinosile ni završnoj ocjeni ni evidenciji "dolazaka" na tjedna predavanja te stoga jedino što su prouzročila je bio stres i manjak vremena za redovne obaveze koje jesu propisane programom kolegija.*
- *Cijeli dan, svaki dan si izoliran, zbog povećanog opterećenja samo gledaš u ekran od jutra do mraka, a to je ujedno i jedini način socijalizacije, profesori putem mailova i ostalih oblika komunikacije van radnog vremena konstantno ti izazivaju anksioznost novim zadacima ili opaskama, nema više podjele na rad i slobodno vrijeme jer ti je sveučilište sada doma.*
- *Nitko ne obraća pozornost na to koliko su nas profesori opterećivali zadacima... ponekad i više puta tjedno te su nam se tako prijetili da nećemo dobiti potpis, u skoro 100% slučajeva nikad nismo dobili povratnu informaciju o radovima za koje smo morali izdvojiti desetine sati rada i koji nikad nisu ubrojani u završnu ocjenu.*
- *Online studiranje je možda za ljude kojima stvarno treba fakultet a ne mogu drukčije inače smatram da ne bi trebalo postojati.*
- *Kritike idu na račun vodstva fakulteta, nerazmjerno teški predmeti koji nose 4 ECTS-a, a očekuje se puno od njih, zgusnuti ispitni rokovi koji u potpunosti idu na štetu studentima; golemi pritisak, strah, tjeskoba, nervoze jer vremena za spremati ispit nema.*
- *Ovaj semestar je očvrstnuo volju studenata da iniciraju promjenu te se više aktiviraju u oblikovanje svoje budućnosti, na to svi možemo biti ponosni*
- *Falilo mi je društvo kolega uživo; na neki način nas je krizna situacija vjerojatno i više zblížila pa mi tim više i fale.*

Potreba za podrškom studentima

U segmentu socijalno-psiholoških aspekata poučavanja u virtualnom okruženju studenti koji su sudjelovali u istraživanju naveli su kako je potrebno omogućiti psihološko savjetovanje svim studentima i imati razumijevanja za pojedinačne situacije, visoka učilišta trebaju tražiti povratnu informaciju od studenata te donijeti jedinstvenu odluku o načinu studiranja za vrijeme ovakvih situacija.

Slijede neke od iskazanih potreba i prijedloga studenata:

- *nastaviti sa ovakvim načinom rada jer se pokazalo da djeluje*
- *socijalni segment je također jako bitan u našem razvoju, tako da bi neka kombinacija bila možda najbolje rješenje*
- *snimiti predavanja kako bi studentima bila dostupna i izvan termina, a da se jednako prizna; uvesti rubriku "mogući virtualni materijali - nije obvezno prisustvovati virtualnom predavanju"*
- *više razumijevanja profesora za situaciju u kojoj se našli studenti i to uključiti u segment odlučivanja koliko nastavnog gradiva će staviti*
- *fakultet mora brinuti o fizičkom i psihičkom zdravlju svojih studenata i poštediti ih u kriznim situacijama svega onoga što nije prijeko potrebno*
- *omogućiti psihološko savjetovanje svim studentima i imati razumijevanja za pojedinačne situacije studenata (zdravstvene, obiteljske...) bez narušavanja privatnosti*
- *donijeti uniformne i adekvatne odluke o načinu studiranja za vrijeme ovakvih situacija jer za ovo fakulteti doista nisu bili spremni i iskustvo nije bilo zadovoljavajuće*
- *organizirati psihološku podršku studentima npr. putem telefona*
- *fakulteti ili sveučilišta tokom semestra trebaju tražiti povratnu informaciju od studenata kako bi poboljšali sveukupno studiranje*
- *uzeti u obzir moguće negativne posljedice ovakve nastave na obrazovnom i na zdravstvenom planu*
- *pronaći dobru ravnotežu između studentskih obaveza i vremena provedenog pred računalom*
- *organizirati vježbe u jednom dijelu semestra, a seminari i predavanja u online obliku*
- *omogućiti bolji program i osigurati pripremu predavanja*
- *olakšati i izići u susret studentima u ovoj izvanrednoj situaciji bar nečim, a ne nikako*
- *smanjiti obaveze studentima koje moraju odraditi na fakultetu, tj. broj predavanja/vježbi i seminara jer mnogo njih nema smisla, repetitivne su kroz godine, a s obzirom da nam je vrijeme za obavljanje vježbi i seminara ograničeno teško to možemo povezati sa ostatkom gradiva*
- *razumijevanje profesora i smanjenje opsega posla jer su nas svi forsirali da radimo unatoč globalnoj pandemiji i potresu, kao da se ništa oko nas ne događa*
- *omogućiti besplatnu parcijalu za školsku godinu 2020./21. zbog situacije u koju su stavljeni studenti pojedinih fakulteta.*

Osobna iskustva djelatnika visokog učilišta u segmentu socijalno-psiholoških aspekata poučavanja u virtualnom okruženju

Dio nastavnika navodi da su im studentske ankete i općenito komunikacija sa studentima bile nagrađujuće iskustvo zbog primljenih povratnih informacija da je trud nastavnika primijećen i cijenjen. Nastavnicima-roditeljima izvor stresa tijekom rada od kuće predstavljalo je konstantno miješanje poslovnih i obiteljskih obaveza zbog paralelne brige za djecu i školske obaveze budući da su djeca

također pohađala nastavu od kuće. Nadalje, nastavnici koji stanuju relativno daleko od visokog učilišta izrazili su zadovoljstvo zbog uštede vremena u pogledu putovanja na posao. Dio nastavnika navodi kako im rad na daljinu nije predstavljalo neko posebno opterećenje, a neki ističu da im je to bilo korisno iskustvo i izazov s obzirom da su stjecajem okolnosti stekli neke nove vještine. Nastavnici navode da *online* nastava izaziva veći umor od klasične. Također navode da je stres izazivala pretjerana količina materijala i potreba za održavanjem interesa studenata kroz cijeli semestar kao i bojazan poput "Hoću li sve stići?". Nemogućnost bavljenja znanstvenim radom zbog povećanog nastavnog opterećenja izazivala je nelagodu, a pojedini nastavnici navode i da je bio prisutan strah od procjene vlastitog rada od strane drugih kolega koji također rade od kuće.

Za rad od kuće nastavnici ističu važnost vještina organizacije vremena. Također naglašavaju i značaj povremenog susreta s kolegama i studentima uživo. Svakodnevno snalaženje i radno funkcioniranje kod dijela djelatnika pratili su povremeni osjećaji tjeskobe, potištenosti, zabrinutosti, straha, nesigurnosti i bespomoćnosti. Pojedini nastavnici navode da su osjetili veću povezanost s pojedinim kolegama i njihovu podršku dok su drugi mišljenja da je psihološka i tehnička podrška nastavnicima i studentima izostala na svim razinama.

Slijede neka od iskustava djelatnika visokih učilišta:

- *Svakako je dragocjeno povremeno susretanje s kolegama, ili studentima, "u živo"... Karantena i priključenost na računalo bez potrebe da izlazimo itd. učinila je da umjesto dragih susreta "u živo", za koje uglavnom nema vremena, bar ne u mom životu, dobijem puno kraće ali dragocjene susrete koji su se mogli ostvariti u par minuta pauze online.*
- *I za ovu psihološku stranu i veliku razinu stresa koji smo i mi nastavnici imali, dobro bi došao dio studentskih anketa jer je velika nagrada onda pročitati da su studenti trud uložen u ove izvanredne okolnosti vidjeli i cijenili. Osobno sam tu nagradu doživjela u direktnom kontaktu sa studentima ili mailom ili telefonski ili jednom i na samom VU, te mogu reći da razumijevanje studenata i cijenjenje rada nastavnika puno znači.*
- *Najveći stres je kad se trebalo ulogirati u sustav, odnosno hoće li svih 52 licenci biti iskorišteno.*
- *Važan aspekt rada od kuće je time management.*
- *Meni je uglavnom jednako, nešto potpuno drugačije, ali jednako motivacijski i psihički. Ipak, naravno postoji veća briga i strah u cijeloj ovoj situaciji. Jedino s čim imam zaista problem je previše sjedenja uz računalo (bol u leđima, strah za vid i sl.). Moja struka zaista nije navikla toliko sjediti.*
- *Period proveden u karanteni mi je predstavljao veliki stres i opterećenost. Nije bio problem u količini obaveza i načinu rada od kuće već u činjenici da sam sve poslovne obaveze (a koje su redovito u trajanju od više od 8 sati dnevno) morala obavljati uz dvoje male djece, od koje je jedno školsko. Svi zaposlenici koji su stavljeni u taj položaj su dovedeni u jako tešku situaciju jer su morali odrađivati poslovne obaveze, brinuti se za djecu (kuhati, posvetiti i organizirati vrijeme, biti učitelji...) što nije nimalo jednostavno a i nismo bili u ravnopravnom položaju s kolegama sa odraslom djecom ili bez djece.*
- *Zadovoljan reakcijama studenata i njihovim pohvalama za naš trud. Očito je bio prepoznat. Inače moje putovanje na posao traje oko sat vremena tako da sam vrlo zadovoljan uštedom vremena za vrijeme rada na daljinu.*
- *Nisam osjetila neku posebnu napetost ni opterećenost ovakvom vrstom rada. Iako sam puno više radila imala sam osjećaj da me to manje opterećuje, a vrijeme koje trošim na putovanje i fizičku prisutnost na fakultetu iskoristila sam za dodatnu pomoć studentima i znanstveni rad.*
- *Definitivno je teže raditi od kuće, uz prisustvo ukućana i drugih obveza.*

- *Motivacije ne nedostaje, ali, ponavljam, logistika i infrastruktura ne prate naše potrebe i očekivanja od nas.*
- *Teško je raditi bez ikakve pomoći, 100% sam.*
- *Studenti su bili i jesu vrijedni svakog uloženog truda. A bilo ga je mnogo uloženog. Mnogo sam se više emocionalno angažirana i puno brinula o tome kako su moji studenti, jesu li sigurni i jesu li emocionalno stabilni. A kroz nastavni proces i općenito komunikaciju sam im osim profesionalnih kompetencija htjela dati i smisao, svrhu, komadić normalnosti. A to je bilo upravo ono što sam ja dobila od njih. I oni i ja dobili smo jedni od drugih mnogo više pozitivnih poruka i podrške nego prije ove izvanredne situacije.*
- *S jedne strane bilo je lijepo raditi od kuće i više vremena provoditi s djecom, ali to je onda s druge strane izazivalo stres jer se ogromna priprema (veća za ovaj oblik nastave) radila tijekom noći, kada sam jedino imala mir.*
- *Zanimljivo i korisno iskustvo. Da nisam bila primorana ne bih nikada naučila raditi na Merlinu i ZOOM-u.*
- *U karanteni me zabrinjava da bi zlonamjerni kolege mogli komentirati da ne radim dovoljno. No, nastojim ne misliti tako i dajem sve od sebe da nastava teče nesmetano.*
- *U početku se nije bilo lako naviknuti gledati samo u svoj vlastiti ekran umjesto u lica studenata i to mi je bilo najteže, sve ostalo nije predstavljalo tako veliki problem, čak smo se svi i navikli na takav način rada.*
- *Rad na daljinu nije prouzročio velike poteškoće. Ova situacija omogućila nam je da dublje i detaljnije proučimo alate koje smo i inače koristili, ali u znatno manjoj mjeri.*
- *Studenti su ponekad malo nestrpljivi u e-komunikaciji. Primjerice, ako pošalju mail s pitanjem u petak navečer i ne dobiju brzi odgovor, neki ponavljaju upit novim mailom upućenim tijekom vikenda. Biti u lockdownu je za mene bilo pomalo opterećujuće iskustvo. Držanje e-nastave mi je pomagalo da ostanem u radnom raspoloženju.*
- *Zbog velikog opterećenja nastavom, osobno nisam stigao niti misliti o znanstvenom radu.*
- *Ispunjavanje 3 paralelnih obaveza: zaposlenik/roditelj/kućanica od 7 - 22:00.*
- *Držim da, barem kad je riječ o humanističkim znanostima, ništa ne može zamijeniti osobni kontakt, predavanja uživo te mogućnost žive i plodonosne rasprave.*
- *Osjećam se sretno i ispunjeno zbog uspješne organizacije rada tijekom karantene i pozitivnog odaziva studenata. Bilo je teško, vremenski zahtjevno, stresnije i neizvjesnije uz još više obaveza nego inače. Uz malu djecu u susjednoj sobi, i uz veću djecu kojima treba povremena pomoć.*
- *Sviđao mi se rad od kuće, više nego na fakultetu u uredu gdje svi upadaju i prekidaju (inače nemamo dovoljno prostornih i tehničkih uvjeta za rad u uredu na poslu).*
- *Prestrašno mi je da se ne stižem baviti znanostima jer imam previše pedagoških i administrativnih aktivnosti. Puno je korespondencije za razvoj studija, mogućnost studentima da idu na razmjenu, dolasku studenata iz inozemstva. Treba nam još kadra na odsjeku! (na drugim starijim odsjecima je to mnogo lakše i normalnije, jer je mnogo više prof. na broj studenata, oni se bore da ispune pedagošku normu, ali se mogu kvalitetno posvetiti znanosti - oni koji žele). U tom smislu pucam i mislim da neću moći još dugo izdržati (zdravstveno).*
- *Sigurno je da se unutar moga okruženja pojavljivala određena zabrinutost, neizvjesnost, zamišljenost, strah od budućnosti. Bilo je i nesnalaženja na psihičkoj osnovi - burnih reakcija, povišenog glasa radi osoba koje se ne drže uputa, prozivanja onih koji su neodgovorni, narušavanja društvene komunikacije...*
- *Od 250 (i nešto) radnih punih sati tijekom jednom mjeseca, preko 220 je bilo posvećeno nastavi, većinom pripremi videa i komunikaciji sa studentima. Vidljivo je da nisam mogla raditi znanost. S druge strane, iznenađujuće, fakultet je smanjio administraciju..*

- *Situacija je bila izrazito deprimirajuća tako da smo polako i mi profesori osjećali zabrinutost u svezi nastale situacije i tijekom daljnjeg rada.*
- *Mišljenja i iskustva su različita. Studenti su prvo bili jako zadovoljni, pa im je onda postalo naporno, osobito izvanrednima zbog ostalih obaveza.*
- *Možda bojazan "hoću li sve stići" i strah zbog otežanih okolnosti pristupa znanstvenom dijelu posla (znanstveni rad za koji jednostavno nisam imala vremena).*
- *Psihološki je teže raditi online.*
- *S obzirom da sam za sve svoje kolegije imao otprije digitalne materijale, prelazak na online mi nije bio toliko zahtjevan po pitanju pripreme materijala, no napornije mi je bilo online sinkrono predavanje te izrada testova i provedba provjere znanja.*
- *Iako se izvođenje nastave u virtualnom okruženju pokazalo uspješnim, sama činjenica da je nametnuto uzrokovalo je određenu razinu tjeskobe. Nedostatak socijalnog kontakta između nastavnika i studenata možda u ovom slučaju neće imati konkretne posljedice, no u slučaju opetovanja predmetne situacije nalazim da bi bilo potrebno serioznije i sistematičnije pristupiti organizaciji on-line nastave. Obzirom da tehnička komponenta nije stvarala probleme, ovdje mislim prvenstveno na socio-psihološke aspekte.*
- *Razdoblje online nastave je bilo previše stresno zbog pretjerane količine materijala i potrebe za održavanjem interesa studenata kroz cijeli semestar. Također, studenti su bili slobodniji javljati se putem kanala komunikacije nego kada je nastava uživo zbog čega se povećao i broj pitanja.*
- *Organizam svakog nastavnika naučio je raditi i mi ne mirujemo, no to nije u onom obimu kako smo navikli u svom radnom okružju jer vas kod kuće više okupiraju djeca i ostale tekuće stvari koje lako odvrte fokus sa posla. Radi se po cijele dane, nije više odvojeno radno vrijeme od privatnog.*
- *Osjećam veći umor u izvršavanju svih akademskih obaveza online.*
- *Periodi depresivnih i anksioznih osjećaja, ali puno manje opterećenje sveukupno.*
- *I meni je ovaj rad bio dosta zahtjevan, iako mislim da sam se dobro snašla. Općenito mi odgovara rad od kuće, ali puno je teže tako pripremati nastavu.*
- *Motivacija za boljim nastavnim metodama uvijek postoji, ali cjelokupno okruženje karantene je jako negativno utjecalo na osobno zdravlje i psihi pa prema tome uz sveukupno nastojanje da online nastava bude savršena nikad to nije mogla takva postati.*
- *Situacija u kojoj su mala djeca bila doma s dvoje roditelja koji moraju odraditi svoje radno vrijeme je bila depresivna, izazivala je anksioznost, paniku, osjećaj nezadovoljstva, neispunjenosti i neuspješnosti.*
- *Uz izuzetan trud i neprimjereno puno vremena, obaveze se mogu ispuniti no na dulji period ovakav način rad bio bi potpuno apsurdan i nezadovoljavajući. U socijalno-psihološkom aspektu, online nastava je u potpunosti nezadovoljavajuća.*
- *Naporan angažman na nastavi plus nepostojanje uvjeta za rad kod kuće (školarci!, a nemamo zasebne radne sobe). Iscrpljujuće i frustrirajuće.*
- *Radno vrijeme 0-24, teža organizacija privatnog i poslovnog života.*
- *Obzirom da je prvi put iskrsnula ova situacija, razina rada i zabrinutosti je bila veća nego prije, ali ako se ovo bude ponovilo, postat će rutina, pa bi svi odgovori bili neutralni...*
- *Nedostajao mi je neposredan kontakt sa studentima. Nastava bez interakcije mi nema smisla i ne osjećam se dobro ako predajem pred računalom ine vidim lica studenata ispred sebe. Nastava na daljinu nije i ne može zamijeniti neposrednu nastavu.*
- *Vrlo teško je održavati nastavu u kućnoj atmosferi jer su u vrijeme karantene doma bila i djeca koja trebaju pratiti i svoju nastavu...*
- *Motivacija mi je kontinuirano padala. Dok su prva dva tjedna protekla u vedrom tonu i s visokom motivacijom, kasnije je bilo sve teže pronaći u sebi motivaciju i interes. Imam snažan*

osjećaj osobne odgovornosti i obveze pa je posao odrađen na visokoj razini i u cijelosti, ali ne znam kako su se snalazile kolege (i studenti) koji nisu jednako odgovorni.

- *Osobni kontakt je nužan za kvalitetno prenošenje znanja i online nastava je dobra samo za dio nastave, ali ne može nadoknaditi timski rad i interakciju grupe.*
- *Rad od kuće i socijalna distanca od svih zaista su bili veliki izazov, a pritisak i obaveze s druge strane veliki. Bilo je to iskustvo kao da je netko uzeo sve što poznaješ i bacio te u sasvim drugi svijet. Trebalo se snaći i pronaći motivaciju da se održi početni entuzijazam. Vjerujem da je svima bilo teško.*
- *S obzirom na specifični nastavni rad koji se do ovog trenutka tijekom cijelog mog dosadašnjeg rada temeljio na živom i neposrednom izvedbenom iskustvu, situacija u kojoj sam se našla, ostavila me bespomoćnom, u smislu ne postojanja ikakvih metoda na koje bih se mogla osloniti da se nastava prenese on-line. Osjećaj bespomoćnost za sobom povlači doživljaj vlastitog neznanja, nekvalificiranosti i uopće neuspjeha. Iz toga proizlazi i nemotiviranost.*
- *Predavati online da ne vidim lica studenta, njihov unezvjeren pogled kad im ukažem na zablude i uzdrmam pogrešna znanja ili ozareno lice kad im se tijekom mog predavanja počnu sklapati kockice, ili graju koja nastane, jer sam ih toliko uzbudio da svi počnu pričati kao poslije najzbuđljivije utakmice, filma ili kviza ... e toga svega nema online. Ne bih svoj posao radio ni za duplu plaću da je stalno ovako. Zapravo, ne bih ga radio uopće. Ne želim predavati, ako to ne mogu s kredom i pločom ili s mjernom opremom u laboratoriju. To mi je bilo najteže od svega za vrijeme pandemije. Snimio sam svu nastavu i ostavio je trajno dostupnu studentima. Studenti nemaju kulturu davanja povratne informacije. Studenti se najviše se žale na ocjenjivanje. Izludili su me žicajući za ocjene.*
- *Rad u virtualnom okruženju ne može se mjeriti s nastavom koja se odvija u predavaoni te ju nikako ne može zamijeniti.*
- *Teško se koncentrirati na akademski rad i nedostaje direktna interakcija s kolegama kako bi se razvile ideje.*
- *Dva su aspekta mog osobnog nezadovoljstva rada u virtualnom okruženju tijekom karantene: a) nedostatak izravnog kontakta sa studentima koji omogućuje bolju procjenu odjeka izgovorenog u realnom vremenu te izrazito pozitivno djeluje na motivaciju i b) konstantno miješanje poslovnih i obiteljskih obaveza tijekom rada od kuće, koje uvelike umanjuje usredotočenost na posao i dovodi pojam multitaskinga do apsurdnih granica. Iskreno, užasavam se pomisli da ću morati opet kroz to prolaziti u sljedećoj akademskoj godini.*
- *Zbog savršenih privatnih uvjeta (velika kuća s velikom okućnicom, 1,5 računala po ukućanu, savršena internetska veza, 2 printera, ali i izvrsni obiteljski odnosi te novi kućni ljubimac, kao i introvertiranost kao obilježje ličnosti), nisam doživjela baš nikakve socijalno-psihološke pritiske, no nadležne institucije moraju biti svjesne izazova s kojim smo bili suočeni te osigurati formalne kanale psihološke podrške zaposlenicima.*
- *Nastavnik konačno postaje mentor u pravom smislu riječi.*
- *S obzirom da sam prilikom rada od kuće bio puno manje smetan od okoline, a vrlo dobro organiziram radne zadatke, smatram da mi se radom od kuće produktivnost znatno povećala. Naravno, s obzirom na donekle eksperimentalni rad, 100% rad od kuće nije moguć.*
- *Osobno, u početku sam bila jako motivirana, no na kraju semestra pomalo razočarana, jer nakon velikog truda koji je uložan u pripremu cijelog materijala i izrade kompletno novih nastavnih materijala, prilagođenih za učenje od kuće, studentima je bilo omogućeno polaganje online od kuće, bez ikakve kontrole, što ih u konačnici nije uopće obvezalo da rade aktivnije.*
- *Jako sam bila motivirana da pomognem studentima da ne bi osjećali depresiju i neizvjesnost tijekom pandemije.*

- *Situacija je bila iznimno izazovna i motivirajuća u smislu vrhunske pripreme on line predavanja i prezentacija te dodatne literature. Bio je prisutan gotovo paničan osjećaj hoće li se studentima omogućiti dovoljno za savladavanje ishoda učenja.*
- *Psihološka pomoć potrebna je obitelji, nastavnicima i studentima.*
- *Ne može se govoriti o psihološkoj dobrobiti, svi smo lagano spremni za Vrapče. Pregazila nas je i količina posla i količina obaveza. Sve akademske obaveze su na prisilnoj pauzi osim online nastave. Znanstveni rad je nepostojeći, znanstveni napredak je izostao, a rokovi dolaze i kao što izgleda neće biti odgođeni. Online nastava, propast dijelova znanstvenog rada jer je vezan na fizički eksperiment u zadnjoj godini doktorata je apsolutni fiasco.*
- *Motivirala me potreba pružanja pomoći studentima u snalaženju u virtualnom okruženju.*
- *Puno smo svi naučili u ovo virtualno vrijeme tako da svako znanje više je dobro jer se čovjek osjeća bolje i korisnije za zajednicu i društvo. Šteta što to poslodavac ne vrednuje.*
- *Prva dva tjedna karantene (uhodavanje) su bila izrazito stresna (rad preko 12h). Materijale je bilo potrebno prilagoditi za drugačiji oblik nastave, ali nakon uhodavanja sve je bilo dobro.*
- *Problem je nesigurnost u vlastitu nastavu budući da su povratne informacije rijetke i nedostatne. Nemogućnost komentiranja s ostalim nastavnicima. Nedostatak "publike". Osjećaj da govorimo sami sa sobom i drugo...*
- *Zabrinutost kako će se odvijati pojedini oblici nastave, primjerice kolokviji, te hoće li tehnološka potpora biti adekvatna (loša internetska veza, razlika u vremenu, nemogućnost osiguravanja mirnog i tihog prostora i sl.)"*
- *Nove okolnosti sam shvatila kao izazov i osjećala odgovornost prema studentima kako bi dobili adekvatno znanje i kompetencije.*
- *S obzirom na novo okruženje i izazove, naravno da je motivacija bila veća - vjerujem da je tako kod svih nastavnika.*
- *Trudili smo se više jer smo smatrali da je studentima teže usvajati gradivo u virtualnom okruženju.*
- *Osobno sam puno naučila od studenata o platformama i alatima, na neki smo se način bolje povezali kontaktima u virtualnom okruženju i zadovoljna sam kako sam brzo svladala vještinu pravilnog metodičko-didaktičkog pripremanja i provedbe online sinkrone nastave.*
- *Promijenio se naš svemir, snalazili smo se kako smo znali i umjeli, pri tome stalno ohrabivali i tješili studente, ponekad ih i uveseljavali, nas nastavnike nitko nije tješio niti pitao kako nam je.*
- *Samo snalaženje u novim uvjetima predstavlja motiviranost.*
- *Sasvim novo okruženje me motiviralo na dodatni trud i napor.*
- *Motivacija za akademskim obvezama je bila iznimno snažna sa ciljem savladavanja svih prepreka i osiguravanja kontinuiteta.*
- *Online prisustvo samo po sebi bilo je iznimno bitno kao određena vrsta potpore studentima koji su se našli u različitim nepovoljnim situacijama. Nedostajao je osobni kontakt u stvarnom okruženju.*
- *Drago mi je da me je karantena natjerala da isprobam online metode poučavanja i prilagodim nastavne materijale jer za to ranije nisam imala vremena. Sada će mi to u budućnosti olakšati i da tijekom redovne nastave dio toga odradimo na daljinu.*
- *Putujem na posao svakoga dana 50 km u jednom smjeru i dnevno provodim dva sata u automobilu kada radim. Tijekom karantene su moje psihofizički uvjeti bili mnogo bolji i mogla sam se na kvalitetniji način posvetiti istraživačkomu radu.*
- *Bila sam osobno vrlo visoko motivirana za održavanje nastave na daljinu, ali sve podrške su kasnile, i bili smo prepušteni sami sebi i studentima, na kraju je sve dobro ispalo, ali smo svi iscrpljeni jer je dinamika bila veća nego u redovnim uvjetima.*
- *Jako je puno rada za računalom što izaziva prateće zdravstvene probleme – kralježnica, vid i sl.*

- *Zahtjevnost situacije je vodila većoj aktivnosti, a nju se moglo ostvariti samo većom motivacijom, da bi se postigao isti rezultat kao i prije karantene.*
- *Smatram da je online nastava u današnje vrijeme neophodna te da ovakvu praksu treba nastaviti barem u 50% nastave.*
- *Zadovoljna sam s novim osobnim postignućima s korištenjem tehnologije u svom radu.*
- *Novo iskustvo! Iako radim dugo, ovaj semestar sam provodila puno više na pripremi nastave. Izgubila sam puno vremena na komunikaciji putem maila ili telefona, ali i iz toga sam učila ja zajedno sa studentima.*
- *U prelasku na online izvođenje nastave u cilju da se nastava izvede na najbolji mogući način i da studenti ne budu zakinuti za mogućnosti usvajanja znanja iz područja kolegija postigla se visoka razina motivacije što je pozitivno utjecalo na psihičku dobrobit.*
- *Iz osobnog iskustva mogu reći da karantenu nisam ni osjetila, budući da sam se susretala s kolegama i studentima u virtualnom okruženju gotovo svakodnevno. Navedeno mi je pomoglo da ne razmišljam o novonastalim problemima i lošim vijestima, jer smo sve brige, strahove za naše bližnje i za realizaciju pojedinih aktivnosti iskreno dijelili i komunicirali, kada probleme dijelite uvijek je lakše. Naravno, sve ovisi o tome jeste li ekstrovert ili introvert, radite li bolje timski ili individualno. Za uspjeh je važna motivacija, posvećenost, strpljenje i podrška obitelji, kako za nas nastavnike, tako i za naše studente. Uz navedeno je sve moguće.*
- *Manje je stresno raditi u samostalnom okruženju bez puno ometanja drugih osoba. Teže je ostvariti timski rad jer nije sve tako lako digitalizirati kao što su socijalni odnosi.*
- *Osim anketnih istraživanja na ovu temu, nije bilo nijednog oblika pružanja podrške nastavnicima u smislu njihove psihološke dobrobiti.*
- *Osobno iskustvo je da sam dobar dio komunikacije sa studentima posvetio zainteresiranosti za njihovo stanje, za njihov život, komunikacija se spuštala na razinu jednostavnih upita, onih o životu i promišljanju o smislu vremena u kojem se nalazimo. Tjeskobe i depresivnosti nisam osobno iskusio.*
- *Podrška je bila od kuće i od strane kolega s posla, svi smo davali maksimume od sebe, no nakon nekog vremena polako se izgori jer ne možeš odvojiti posao od privatnog jer se stalno isprepliću.*
- *Motivacija proizlazi iz interakcije i rasprave sa studentima, a ona je tijekom online nastave minimalna i doživljam je kao "neprirodnu" (barem zasada).*
- *Virtualno okruženje, osobito u početku bilo je iznimno depresivno, druženje i rad sa "hladnim" strojem, nikako nije moglo nadomjestiti emocije prisutne tijekom predavanja i neposrednog kontakta s mladim potencijalom žednim znanja.*
- *Iako je fizički i psihički online nastava bila opterećujuća za mene, ipak sam zadovoljna što sam prošla ovo iskustvo i otkrila i naučila raditi s novim digitalnim alatima koje planiram koristiti i u budućnosti.*
- *Osjetila sam veću povezanost i podršku s pojedinim kolegama.*
- *Psihološka i tehnička podrška nastavnicima i studentima izostala je na svim razinama, snalazili su se sami.*

Potreba za podrškom djelatnicima visokog učilišta

Djelatnici visokih učilišta najviše su istaknuli potrebu za razmjenom iskustava i direktnim kontaktom s kolegama nastavnicima te studentima kako bi bolje razumjeli potrebe jedni drugih i međusobno si pružili podršku. Također navodi se i potreba za odmorom te ograničenjem radnog vremena. Djelatnici navode da je bitno osigurati radionice i razmjene primjera dobre prakse kako bi svi osvijestili svoje

probleme i svoja psihička stanja kroz koja su prolazili tijekom karantene te ukazuju na važnost potrebe za razgovorom o psihološkim aspektima krize.

Slijede neke od iskazanih potreba i prijedloga djelatnika visokih učilišta:

- *potreban je direktan kontakt s kolegama nastavnicima telefonski gdje smo usporedili iskustva i jedni drugima pružili podršku, to je puno značilo; to je najčešće plodonosno kroz neformalnije kolegijalne razgovore nastavnika koji se bave sličnim područjima, nego kroz formalne sastanke, bilo online ili "uživo" nakon popuštanja mjera*
- *nakon ovog semestra, najizraženija je potreba za odmorom... iako tek sad treba početi pisati znanstvene radove...*
- *podrška koja bi olakšala izvođenje nastave je postavljanje pravila kojih će se svi držati i od kojih neće biti odstupanja: neujednačenost*
- *ograničiti vrijeme rada ili eventualno potpuno promijeniti zahtjeve prema studentima, što će zasigurno biti predmet naših budućih sjednica Katedre*
- *rado bih svoja iskustva razmijenila s ostalim nastavnicima koji su nastavu održavali online, možda su njihova iskustva drugačija i jedni drugima možemo olakšati iduće razdoblje u kojem nas možda ponovo umjesto u učionicama ne čekaju naši studenti, već u radnoj sobi naša računala*
- *primijetila sam i da dio kolega ne razumije da netko, bilo student ili nastavnik, može biti tjeskoban ili agitiran zbog toga što mora biti stalno kod kuće te da reakcije na ugrozu klasificiraju ili kao paniku ili kao "nije ništa", time zapravo ne dopuštajući pravu komunikaciju o nevolji i strategijama nošenja s njom; stoga mislim da bi bilo potrebno i što više govoriti o psihološkim aspektima krize*
- *potrebna veća podrška nastavnicima i studentima od strane službi u rektoratu (bolje ih treba organizirati, da je jasno nastavnicima tko od zaposlenika u službama obavlja koju vrstu posla, napraviti anketu kako su nastavnici zadovoljni radom tih službi i kako se mogu popraviti - slično kako se provode ankete studenata o radu nastavnika); bolja preraspodjela poslova, gledati na omjer nastavnika određenog polja prema broju studenata na tom polju i ujednačiti to među odsjecima, da nisu velike razlike*
- *raditi na razvoju online studijskih programa da se time poveća broj studenata koji dolaze izvana*
- *osigurati edukaciju i primjere dobre prakse te predavanja o navedenoj temi kako bi ljudi osvijestili svoje probleme i svoja psihička stanja kroz koja su prolazili tijekom karantene*
- *osigurati dodatne edukacije o metodologiji online nastave*
- *mislim da je najpotrebniji dokument o primjerenom ponašanju u online okruženju na koji se nastavnici mogu referirati kada studenti imaju neprikladan pristup nastavnicima*
- *osigurati redovite online sjednice odsjeka kao i sastanke vezane za pojedine predmete ili studente*
- *potrebna psihološka podrška i obuka o nošenju s periodima anksioznosti*
- *potrebno smanjenje opterećenja, ali ne znam na koji način*
- *tehnička podrška nikako ne može poboljšati krajnje loš socijalno-psihološki aspekt ovakvog održavanja nastave*
- *potreba za odmorom*
- *nedostaje mi asistent koji bi mi pomagao oko provođenja nastavnog procesa (pomaganje oko testova, priprema testova) te vođenje vježbi i ispravljavanje kolokvija za vježbe*
- *potrebno je razumijevanje nadležnih i otvorenost da iskomuniciramo problem te zajednički pokušamo naći rješenje; iznimno puno bi značilo da me netko od nadležnih osobno kontaktirao i ponudio neko rješenje*

- *potrebno mi je vratiti se među studente*
- *baš kao što su to napravile mnoge privatne organizacije, na razini Sveučilišta odnosno MZOS-a potrebno je osigurati formalne kanale psihološke podrške zaposlenicima*
- *volio bih da MZO razmisli o radu od kuće kao ekvivalentu radu na instituciji te da nastavnici sami procjenjuju vrijeme potrebno da na instituciji fizički borave; naravno, uvjete izbora i reizbora potrebno je i dalje ispunjavati kao i pri radu na instituciji*
- *bilo bi korisno (ondje gdje to već nije slučaj) po katedrama stvoriti zajedničku bazu materijala koji bi bila na raspolaganju svim članovima katedre*
- *ograničiti vrijeme dostupnosti nastavnika; limitirati nepotrebne iterativne potrebe za konzultacijama pojedinih studenata na razumno vrijeme.*

ZAKLJUČAK

Nalazi provedenog istraživanja ukazuju na brojne izazove s kojima su se suočili i studenti i djelatnici visokih učilišta (nastavnici, djelatnici stručnih službi, uprave) te zorno predočavaju kako su se obje skupine sudionika s tim izazovima nosile, kakve su stekli uvide i pouke za budućnost te kakve su vještine razvili u danim okolnostima.

Razvidno je da su i studenti i djelatnici visokih učilišta prepoznali s jedne strane poticajne i korisne, a s druge strane i nepovoljne i neodržive aspekte učenja i poučavanja u *online* okruženju, kao i aspekte koje je potrebno dodatno razvijati. Iako sudionici istraživanja ukazuju na učinkovitost *online* nastave i njezinu primjenjivost u prenošenju teorijskog znanja, ipak velik naglasak stavljaju na nezamjenjivost osobnog, izravnog kontakta kako među nastavnicima i studentima tako i među kolegama nastavnicima i kolegama studentima. Stoga je za pretpostaviti da će visoko obrazovanje u idućem razdoblju doživjeti određene promjene potaknute iskustvima iz kriznog razdoblja pri čemu će se neki vidovi učenja i poučavanja iz virtualnog okruženja zadržati te dalje unaprjeđivati. Ujedno će se nastojati, i u kriznim uvjetima, osigurati barem minimum redovite kontaktne nastave kao nužan preduvjet održivosti procesa studiranja na daljinu i zadržavanja doticaja s kolegama, nastavnicima i ostalim sudionicima visokoškolskog obrazovanja u fizičkom okruženju.

U šest segmenata u kojima smo istraživali iskustvo studiranja i rada na daljinu u izvanrednim okolnostima, prikupili smo niz osobnih iskustava koja svjedoče o okolnostima u kojima se visokoškolska nastava odvijala te kao takva sama po sebi imaju i određenu dokumentarističku vrijednost. Isto tako, objedinjavaju pozitivne i negativne strane *online* nastave te iz njih proizašle potrebe djelatnika visokih učilišta i studenata za koje vjerujemo da će poslužiti kao svojevrsne smjernice i preporuke svim dionicima u sustavu u pogledu poduzimanja daljnjih aktivnosti unutar procesa kontinuirane transformacije i razvoja kvalitete visokog obrazovanja.

- U segmentu **tehnoloških uvjeta studiranja**, kao prednost, studenti navode uštedu vremena, s obzirom da im je korištenje tehnologije omogućilo da uče i rade od kuće, a vrijeme koje bi koristili za putovanje do visokog učilišta, koriste za hobije ili druge aktivnosti. Kao korist prepoznaju snimanje i naknadno pregledavanje materijala. Među negativnim stranama ističu nestabilnu internetsku povezanost koja utječe na kvalitetu nastave te nejednaku osposobljenost nastavnika za korištenje tehnologije u izvođenju nastave na daljinu. U tom smislu navode kako je potrebno osigurati stabilnu internetsku povezanost, korištenje jedinstvenih komunikacijskih platformi, pristup elektroničkoj literaturi i više razumijevanja nastavnog osoblja za tehničke probleme.

Djelatnici visokih učilišta navode kako je nastava na daljinu zahvaljujući tehnologiji omogućila veću dostupnost nastavnika studentima. Cjelokupno iskustvo, za neke od njih bilo je i izazov te prilika za osobni razvoj i unaprjeđenje kompetencija. S druge strane, navode kako je izravni kontakt sa studentima nezamjenjiv, a prelazak na *online* nastavu zahtjeva veliki trud, vrijeme i vještine korištenja posebnih aplikacija za izvođenje nastave. U dijelu koji se tiče potreba, navode kako je važno osigurati računala i dodatnu opremu, dobru internetsku povezanost, dostupnost sveučilišnih udžbenika i ostale studijske građe.

- U segmentu **kvalitete izvedbe nastave u virtualnom okruženju**, studenti su naveli kako je ona uvelike ovisila o nastavnom osoblju pa tako pohvaljuju angažman i prilagodbu novim okolnostima pojedinih nastavnika, dok u nekim slučajevima *online* nastave nije niti bilo ili nije

adekvatno provedena. Navode kako je negativan utjecaj na kvalitetu imala nedostatnost elektroničke literature kao i cjelokupna atmosfera karantene te uvjeti koje studenti imaju kod kuće što uključuje pristup internetu i vlastitom računalu. Kvaliteti nastave doprinijela bi, smatraju, bolja organizacija ispita, *online* vježbi te prilagodba nastavnih materijala nastavi na daljinu.

Djelatnici visokih učilišta pak smatraju kako *online* okruženje doprinosi boljoj interakciji nastavnika i studenata, dok ih dio da smatra tu komunikaciju otežava neadekvatna računalna oprema. Navode i kako je vježbe, praktični i terenski rad kao i nastavu u području umjetnosti nemoguće adekvatno izvoditi u virtualnom okruženju. Otežano je davanje povratnih informacija, mogućnost neverbalne komunikacije kao pokazatelja praćenja i razumijevanja sadržaja. Nedostatkom smatraju i nepostojanje smjernica ili standarda za izvođenje *online* nastave. Potrebno je, smatraju, povećati dostupnost online udžbenika, baze video materijala i drugih inovativnih nastavnih materijala primjerenih *online* okruženju, osigurati mogućnost provedbe dijela nastave uživo uz poštovanje epidemioloških mjera. Smatraju važnim vrednovanje povećanog nastavnčkog opterećenja te ukazuju na potrebu izrade ujednačenih uputa za *online* nastavu.

- U segmentu **podrške studentima u virtualnom okruženju**, dio studenata istaknuo je kako je podršku dobio od nastavnika, pri čemu je pohvaljena njihova dostupnost i pristupačnost. Međutim, organizirana psihološka pomoć je izostala, iako se pokazala potreba. Potrebno je, navode studenti, organizirati navedeni oblik pomoći, redovito tražiti povratne informacije od studenata o kvaliteti nastave te osigurati više razumijevanja nastavnika za potrebe studenata.

Djelatnici visokih učilišta navode kako su povratne informacije prikupljene putem anketa dobar motivator i pokazatelj smjera daljnjeg rada nastavnicima. Npr. studenti su kroz ankete iskazali nezadovoljstvo znatno većim opterećenjem nego što je to slučaj kod klasične nastave. Nastavnici su se trudili njegovati individualni pristup, no on zahtjeva prekoračenje radnog vremena i stalnu dostupnost. Smatraju kako je studentima bila potreba podrška u smislu motiviranja kao i psihološka pomoć. Nastavnicima pak, navode, potrebna je dodatna izobrazba u postojećim oblicima *online* komunikacije, organiziranje više individualnih i individualiziranih kontakata sa studentima te osiguravanje usluga psihološkog savjetovanja. Smatraju i kako je potrebno uvođenje obveze provedbe studentske ankete.

- U segmentu **vrednovanja i ocjenjivanja studentskih postignuća (ishoda učenja) u virtualnom okruženju** dominiraju negativna iskustva studenata. Tako navode da je vrijeme trajanja ispita kratko, a količina pitanja jednaka kao u regularnoj nastavi ili veća. Dio ih ipak smatra kako je ocjenjivanje bilo kvalitetno i u skladu sa situacijom. Potrebno je stoga osigurati dovoljno vremena za pisanje ispita i omogućiti uvid u ispite. Potrebno je, kao što je već spomenuto i u prijašnjim segmentima, više razumijevanja profesora, posebice za moguće tehničke poteškoće prilikom provjere znanja.

Djelatnici visokih učilišta, kao pozitivan aspekt vrednovanja studentskih postignuća u virtualnom okruženju naveli su inovativne načine ocjenjivanja poput kvizova, *online* upitnika, studije slučaja i sl. Dio nastavnika usmjerio se na kontinuirano praćenje studenata kroz zadaće i seminarske radove. Unatoč spomenutim inovativnim načinima, najveći broj odgovora nastavnika upućuje na problem etičkog vladanja tijekom *online* provjera. Kada je riječ o podršci u ovom segmentu, nastavnici iskazuju potrebu za pravovremenim donošenjem pravila i smjernica u pogledu ocjenjivanja te organiziranjem obuke o metodama vrednovanja u virtualnoj učionici. Iskazana je potreba za organiziranjem radionice za uprave visokih učilišta,

nastavnike i studente na temu etičkog vladanja tijekom provjere znanja i prevencije te razmjene iskustava.

- Kada je riječ o **procjeni studenata u pogledu opterećenosti u virtualnom okruženju**, dio je studenata odgovorio kako im je *online* nastava omogućila dodatno vrijeme koje bi u redovitim okolnostima utrošili na putovanje, ali i da za izvršavanje obveza bilo potrebno značajno više samostalnog rada. Navode kako je potrebno omogućiti više *online* predavanja i seminara, kvalitetne i dostatne materijale te preispitati učinke nastave na daljinu na studente.

Djelatnici visokih učilišta u svojim odgovorima navode kako su studentsko opterećenje i obujam rada nastojali održati što sličnijim klasičnoj nastavi. Zbog nemogućnosti održavanja kontroliranih provjera znanja, dio je nastavnika uveo dodatne zadatke, koji su ponekad bili i dobrovoljni te nisu vrednovali kao dio konačne ocjene. Među ostalim, ističu kako da su se neki studenti jako dobro snašli u novonastalim okolnostima, dok su se drugi snašli znatno slabije, što prema njihovu mišljenju, ovisi o organizacijskim sposobnostima studenata, disciplini i dr. Vezano za podršku u ovom segmentu, sudionici istraživanja smatraju kako je potrebno postići suglasnost o načinima provedbe različitih vrsta vježbi i praktičnog rada, omogućiti edukaciju iz izvođenja nastavnog procesa kao te razmjenu primjera dobre prakse. Potrebno je i pružiti podršku studentima kroz *online* tečajeve o učinkovitosti učenja, posebno samostalnog savladavanja građiva.

- U segmentu **socijalno-psiholoških aspekata poučavanja u virtualnom okruženju**, dio je studenata istaknuo problem sa samo-motivacijom, čemu su dodatno doprinijele i okolnosti poput straha od zaraze koronavirusom, financijske krize itd. Uz to, povećala se i količina zadataka koju je bilo potrebno obaviti. Za dio je studenata, virtualno okruženje omogućilo bolju organizaciju vremena, ugodnije okruženje i više vremena za bavljenje vlastitim interesima. Ističu kako je potrebno omogućiti psihološko savjetovanje, imati razumijevanja za pojedinačne situacije studenata, kontinuirano tražiti povratne informacije od studenata te donijeti jedinstvenu odluku o načinu studiranja za vrijeme ovakvih situacija.

Djelatnici visokih učilišta i u ovom su segmentu istaknuli korisnost anketa za prikupljanje povratnih informacija o svome radu, uštedu vremena koje bi inače utrošili na putovanje na radno mjesto te su okarakterizirali ovo iskustvo kao izazov i priliku za unaprjeđenje vlastitih vještina. Među negativnim aspektima naveli su ispreplitanje poslovnih i privatnih, odnosno obiteljskih obveza za vrijeme rada kod kuće, veliku količinu materijala i potrebu za održavanjem interesa studenata kroz cijeli semestar, nemogućnost bavljenja znanstvenim radom zbog povećanog nastavnog opterećenja. Kod dijela sudionika istraživanja povremeno su se javljali osjećaji tjeskobe, zabrinutosti, straha i bespomoćnosti. Dio ih smatra kako je psihološka i tehnička podrška nastavnicima i studentima izostala na svim razinama. Stoga, ukazuju na važnost razgovora o psihološkim aspektima krize, potrebu za razmjenom iskustava i direktnim kontaktom s kolegama. Navode i potrebu za kvalitetnim odmorom i ograničenjem radnog vremena za vrijeme rada kod kuće.

Nadamo se da će podaci prikupljeni ovim istraživanjem koristiti visokim učilištima, studentima, i drugim tijelima u sektoru visokog obrazovanja kao pregled stanja tijekom prilagodbe na rad u uvjetima karantene te će pomoći produbiti razumijevanje za različite perspektive i okolnosti sudionika u procesima visokoškolske nastave. Također, vjerujemo da će temeljem iskazanih potreba sudionika u istraživanju, visoka učilišta i ostali dionici u sustavu lakše planirati unaprjeđenja i nadogradnju nastavnih i poslovnih procesa u cilju što učinkovitijeg nošenja s nepredvidivošću budućih događanja.

agencija za znanost i visoko obrazovanje

Agencija za znanost i visoko obrazovanje

Donje Svetice 38

10 000 Zagreb, Hrvatska

01/ 6274 – 800

www.azvo.hr